

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Io. Francisci Leonis Eporediensis I. V. D. Episcopi Thelesini Thesaurus Fori Ecclesiastici

Leoni, Giovanni Francesco

Coloniae Agrippinae, 1682

Pars Prima.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10316

IOAN. FRANCISCI
LEONIS,
E P O R E D I E N S I S
V. I. D.

EPISCOPI THELESINI
T H E S A U R I
FORI ECCLESIASTICI
Pars Prima.

DE POTESTATE PAPÆ.

Cap. I.

S U M M A R I U M.

1 Petrus Primatum habuit, & inter duodecim unus fuit electus; & cur non Andreas aut Ioannes.

2 Papa de iure divino succedit.

3 Pastoris officium est ordinarium, & perpetuum.

Christus dicens Petro, pascere oves meas, omnes successores suos est alloquutus.

4 Papa totus mundus est territorium.

5 Papa omnes parcere, & ipsum in primatum recognoscere debent.

6 Papa Adrianus, quam potestatem Carolo

Magno concesserit.

7 Papa privilegia Imperatoribus concessa declarantur, & fuerunt revocata.

8 Regum omnium potentia ab Imperio fluxerunt, tanquam rivuli, à flumine.

9 Papa Imperatorem sibi iudicem constituere non potest, quia irrogaretur injuria Deo, si Vicarius suus iudicaretur à laico.

10 Clerici etiam cum juramento iudicio laicorum se submittere non possunt.

11 Papa est iudex omnium non recognoscendum superiorem.

A

12 Suc-

- 11 Successores facta pradesessorum quandoque debent immutare.
- 13 Imperatores, & Reges privilegii sibi à Pontificibus concessis renuntiarunt.
- 14 Papa jurisdictionem habet super Imperatorem.
- 15 Papa septem Electores Imperii constituit.
- 16 Papa Imperium à Græcis transtulit in Germanos.
- 17 Principes Imperii Romanam Ecclesiam recognoscunt superiorem.
- 18 Principes Imperii sunt Romanæ Ecclesiæ auctoritate suffulti.
- 19 Principes Imperii tam Ecclesiam, quàm Imperium confovere tenentur.
- 20 Imperatores, & Reges Romanis Pontificibus, & Ecclesiæ fidelitatem, obedientiam, honorificentiam, & reverentiam prestare tenentur.
- 21 Eccl. Rom. jura, & possessiones.
- 22 Privilegiorum, & donationum Romana Ecclesiæ factarum ratificatio.
- 23 Papa Leo Carolum Magnum coronavit, & Imperium transtulit ad Francos.
- 24 Irene Constantinum Imperatorem filium, oculis, & vita privavit.
- 25 Papa Imperium à Græcis, transtulit ad Francos.
- 26 Nicephorus tyrannus Irenem deposuit.
- 27 Carolus Magnus testamento Ludovicum filium in Imperio successorem nominavit, & Papa testamentum confirmavit.
- 28 Papa Ludovicum Imperatorem coronavit.
- 29 Papa, nullo Imperatoris expectato consensu, eligi potest.
- 30 Ludovicus II. à Papa fuit coronatus.
- 31 Carolus Crassus à Papa Imperator fuit coronatus.
- 32 Guido Imperator coronatus.
- 33 Lambertus à Papa in Imperatorem fuit coronatus.
- 34 Guidonis Imperatoris, & Arnulphi mors.
- 35 Caroli Magni descendentiæ Germanorum finem habuit.
- 36 Ludovicus IV. Imperator, à Papa coronatus.
- 37 Ludovicus IV. à Berengario victus, Imperio, & oculis privatus fuit.
- 38 Lambertus à Papa fuit coronatus.
- 39 Lambertus Imperator, proditorie occisus.
- 40 Berengarius in Imperatorem à Papa inunctus.
- 41 Berengarius à suis fuit occisus.
- 42 Francorum proceres Imperio vacante Regem elegerunt.
- 43 Ludovicus in Regem Francorum fuit coronatus.
- 44 Caroli Magni linea penitus extincta.
- 45 Otho Saxonia Rex à Papa Ioanne XII. coronatus, & à Francis Imperium transtulit in Germanos.
- 46 Imperator jure dici non potest, qui à Papa non est coronatus.
- 47 Papa Federicum II. Imperio, & Regno privavit.

VERBA breuiter facturus de Potestate Papæ priusquam attingam alia, quas sum tractaturus, Omnipotentis Dei auxilio implorato, ut det mihi sapientiam de

Sede magnitudinis suæ, mecumque sit, & mecum laboret; aperiat os meum, & impleat illud spiritu sapientiæ, & intellectus; ut quod scripsero, coram ipso acceptum fit omni tempore, aliqua de Primatu Petri præmittere decrevi.

† Primatus Petri probatur auctoritate sacræ Scripturæ, Matthæus capit. 16 ubi, Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Luc. cap. 22. ubi Dominus Petro, Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, Jo. cap: ultim. Pasce oves meas, cap: quamuis, 21, distinct: & B. August. c. 1, de Baptism: lib: 2, ubi ait, Nam nec Petrus, quem primum Dominus elegit, & super quem ædificauit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de circuncisione disceptaret, postmodum vindicauit sibi aliquid, &c. Et paulò post, ecce (inquit) ubi commemorat Cyprianus, quod etiam nos in Scripturis sanctis dicimus Petrum, in quo Primatus Apostolorum, tam excellenti gratia præeminet, eod: cap: 1, Origen: cap: 6, ad Roman: Petro cum summa rerum de pascendis ovibus traderetur, & super ipsum, velut super petram fundaretur Ecclesia, nullius confessio virtutis alterius ab eo, nisi caracteris, exigitur, S. Ambros. c. 12, Epist: 2, ad Corinth. inquit, Primatum non accepit Andreas, sed Petrus inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto, schismatis

tolleretur occasio; sed, cur non Joannes electus est virgo? ætati delatum est, quia Petrus senior erat, ne adhuc adolescens, & penè puer progressæ ætatis hominibus præferretur, & B. Hieron. lib: 1, in Iovinianum, & sequuntur moderni, ut per Jansen. in concord: Evang: cap: 66, colum: 9, & 10, part: 3, diffusè Cassan: in Catal: glor: mun: part: 3, considerat: 30, & Card. Bellarmin: qui plures adducit auctoritates in 3, controvers: gener: tom: 1, de Roman: Pontif: cap: 25, lib: 1, Card: Jacob: in tract: de conc: lib: 2, artic: 2, numer: 62, tom: 3, & Joan: à Capist: de auctoritate Papæ in 3, part: 2, part: princip: numer: 3, eod: tom.

Papa eidem † Petro de jure divino succedit, & probatur verbis Joan: cap: ult: tim. Pasce oves meas, quia † officium Pastoris est officium ordinarium, & perpetuum, & ex natura rei tamdiu durare debet, quamdiu manet ovile, quod manebit usque ad consummationem seculi. Et cum Dominus, Petro, qui semper in carne non erat victurus, dicat, Pasce oves meas, & pasce agnos meos, Joan: c: 21, in ipso omnes successores suos est alloquutus, ut testatur Joan. Papa Epistod: inter claras in princip: C. de summ: Trin: & si: Cath: Bonifac: par: 8, in extravag: unam sanctam, 9, hanc autem, de major: & obed: Innocent: in cap: licet, ex suscept: num: 4, de for: comp: Abb: in quest: 1, incipien: Episcop: & quidam num: 1, Card: Jacob: in eodem tract: lib: 6, art: 4, num: 42, & hanc sententiam comprobant, S. August. super Ioan. relatus in cap. quoscunque, 24, quest: 1, & S. Joan. Chrysoft. lib: 2, de Sacerd: circa principium, ubi, Quanam, inquit, de causa ille sanguinem effudit suum? certè, ut pecudes

cudes eas acquireret, quarum curam, tum Petro, tum Petri successoribus committebat, & S. Leo *sermon. 2, de anniversario Assumptionis sue ad Pontificatum*, manet, ut, dispositio veritatis, & B. Petrus in accepta fortitudine Petre perseverans suscepta Ecclesie gubernacula non reliquit, perseverat vicelicet Petrus, & vivit in successoribus suis.

Nullus enim est, nec fuit unquam, qui se Petri successorem asseruerit, vel pro tali sit habitus, prater Rom. Pontif. & cum Christus instituerit in Petro Pontificatum duraturum usque ad finem mundi; pro pecudibus perpetuo pascendis constat. Papam Petri successorem esse, *cap. manet, capitulo quodcumque, 24, quest. 1.*

Romanum Pontificem Petro succedere in Ecclesiastica Monarchia, tam ex divino jure, quam ratione successionis Conciliorum auctoritate Summorum Pontificum Græcorum, & Latinorum patrum, aliorumque testimoniis, & auctoritatibus, probat idem Cardin. Bellar. *de Rom. Pont. eodem tomo, lib. 2, cap. 12, 13, & usque ad cap. 22, & quamvis in cap. ego Ludovicus, 63, distinct.* ab eodem Ludovico Romanorum Imperatore appelletur Vicarius Petri, ea appellatio est impropria, vel ita intelligenda, quod exercet eandem Vicariam, quam Petrus, ut *per gloss. in clement. unic. in ver. Vicarium, de jure jur. & Navar. in comm. de lobel. & indulg. 29, not. num. 1, tom 3.*

† Et est Ordinarius Ordinarium, & totius orbis, cum totus Mundus Papæ sit territorium, *capitul. cuncta per mundum, capitul. per principalem, 9, quest. 3, & Abb. in cap. final. num. 45, de form. comp. & om-*

nes eidem parere, † ipsumque in Primatum recognoscere debent, *cap. omnes, cap. sacrosancta, & cap. de Constantinopolitana, 22, dist.*

Licet enim Carolo Magno, qui ad defendendas res Ecclesie postulatus, Desiderium Regem, Sedis Apostolicæ hostem captivum fecit, illiusque exercitum debellavit, & Sedem Apostolicam liberavit, unde victoriosissimus Romam accessit, ubi ab Adriano Papa † hujus nominis primo, honorifice susceptus, ab eodem cum universa Synodo jus, & potestas eligendi Pontificem, & Sedem Apostolicam ordinandi, Archiepiscoposque, & Episcopos investendi ei videatur concessa, ut *cap. Adrianus 2, 63, distinct.* quam Leo VIII.

† Othoni primo Regi Theutonicorum, ejusque successoribus confirmavit, & corroboravit, ut *in capit. in synodo eadem distinct.* & Reges omnes Imperio subessent, cum omnium Regum potentia † ab Imperio fluxerint, tamquam rivuli, à flumine, *gloss. penult. in dict. cap. Adrianus, cap. in apibus, 7, quest. 1, Abb. in cap. venerabilem, num. 19, ver. ex qua collige de elect. & in consil. 82, num. 4, vers. nam apud Imperatorem, volum. 1, Jas. in l. 1, num. 6, & 8, C. de summ. Trinitat. & fid. Cathol. Oldrad. consil. 69, num. 1, & universæ ditioni præsit, quæ ascendentem, & descendentem solem videt in genere suo, Auct. ut om. obed. judic. provinc. §, hæc considerantes, colum. 5, & Pupur. in rubrica, de jurisdic. omnium judic. numer. 5, & num. 6.*

Tamen Adrianus, ac Leo Imperatori concesserunt, ut Roman. Eccles. ordinaret, quo ad temporalem Principatum, qui est sub regimine Imperatoris, ut *d. cap.*

nos si, §, sed notandum, & duo illa privilegia Imperatori concessi ob frequentia schismata, quæ tunc erant, & propter frequentes hostes Longobardos, & Græcos, qui Ecclesiam Romanam assidue vexabant, ut per Card. Alban. in tract. de potest. Pap. par. 2. num. 214 tom. 13, causis illis cessantibus, revocata fuerunt, ut per gloss. in dict. cap. in Synodo, in verb. affici, 63, distinct. plenè Bero. in rubric. de jure patron. num. 23, & num. 24, & Bellarm. de Rom. Pontif. tom. 1, lib. 2, cap. 29, ad sext.

9 Non enim Papa † Imperatorem sibi judicem facere potest, quia irrogaretur injuria Deo, si Vicarius suus judicaretur à laico, Abb. in cap. Ecclesia S. Maria, num. 7, & Felin. num. 5, de const.

Papa verò à solo Deo judicatur, capit. Anastasius, 19, distinct. quoniam innocentiam suam soli Deo ostendere tenetur, cap. aliorum, cap. favor subditorum, cap. ipsi sunt, capitul. cuncta per mundum, 9, quest. 3, & Card. Abb. in eodem tractat. de potest. Pap. par. 1, num. 9, & 109, & hanc veram conclusionem post plures alios per ipsum citatos, novem rationibus probat, Joan. à Capist. in tractat. de auctoritat. Pap. 2, par. princip. sub num. 35, & sequ. cum in Terris non habeat Superiorem, nec præterea possit fieri vasallus Imperatoris, aut alicujus Regis, dict. cap. cuncta per mundum, cap. licet, in fin. de elect. Clemen. ne Romani, eod. tit. Paris. cons. §, num. 77, & 78, volum. 4, Dec. in dict. cap. Ecclesia Sancta Maria, num. 62, & 63, de constitut. Jal. in dict. l. est receptum, numer. 3, de jurisdict. omn. judic. & Navar. in capit. novit, 3, not. num. 7, de judic. tom. 3.

10 Præterea non solum Papa, sed nec clericus, etiam cum juramento, judicio laici

se submittere potest, cap. at si clericus, de jud. cap. si diligenti, & cap. significasti, de for. compet. quia clerici privilegium fori habent à Deo, cap. si Imperator, ubi gloss. in cap. quamquam, in verb. divino, de cens. in 6, Innocen. in cap. 2, num. 1, de major. & obed. Abb. in dict. cap. at si clericus, num. 25, de jud. & Oldrad. consil. 83, num. 7, & cum dictum privilegium jus publicum tribuat, consensu privatorum juri publico derogari non potest, dict. cap. si diligenti, & ibi Abb. num. 3, & Felin. in dict. cap. Ecclesia Sancta Maria, num. 6.

11 Papa est judex omnium non recognoscendum superiorem. c. novit, ubi etiam Abb. num. 15, & Felin. num. 4, de judic. Et quòd dicitur potestas per Adrianum, & Leonem Regibus concessa, fuerit revocata, probat text. in cap. quia, §, verum dict. 63, distinct. & Abb. in cap. venerabilem, num. 18, in fin. de elect. cum aliis supra deductis.

12 Successores † verò debent facta, & instituta prædecessorum, etiam bona, mutare, si ita videretur expedire, cap. quia sancta, §, verum quia, ver. ut si nonnulli, & ibi gloss. in verb. destruantur, 63, distinct. Quinimò & ipsimet Reges, † & Imperatores non solum Federicus secundus Imperator, ut si scripserunt iidem auctores, sed etiam Carolus, & Ludovicus Imperatores, & Gallorum Reges, ac etiam Henricus Primus, & Otho pariter primus illi postea renunciaverunt, licet juri non suo, cap. cum Adrianus, cap. Ego Ludovicus, cap. constitutio, cap. tibi Domino, cap. sacrorum, §, ex his, & gloss. in cap. in synodo, in verb. affici, eadem 63, distinct. & Navar. in com. rub. de jud. num. 70, tom. 2, qui verò juri suo renun-

renunciat, illud repetere non potest, *cap. quàm periculosum*, & ibi gloss: 7, q. 1, & *Crav. conf. 14, num. 4.*

14. Papa habet jurisdictionem supra Imperatorem, *cap. venerabilem, circa med. versic. quòd autem*, & ibi Innoc. num. 4, & Abb: num. 18, *de elect. cap. novit*, §, non igitur, *de jud. cap. Constantinus*, 96, *distinct.* Clem. Romani, *de jure jur.* & Abb. *in consil. 82, num. 3, & 4, volum. 1.* quia licet Imperator habeat Imperium à solo Deo, mediata tamen per electionem, *l. 1, in princ. C. de vet. jur. enuel. cap. si Imperator*, & ibi gloss. *in verb. divinitus*, 96, *distinct.* tamen subest Papæ Vicario Christi † qui septem Electores Imperii instituit, videlicet Archiepiscopos Moguntin. Treverensem, & Coloniensem Ecclesiasticos; Laicos verò, Palatinum Comitum Rheni, Ducem Saxonie, Marchionem Brandeburgensem, & Regem Bohemie, qui infra scriptis versibus comprehenduntur, Magna Moguntia, Crassa Colonia, Treveris arena: Atque Palatinus Dapifer. Dux Portitorensis, Marchio Præpositus Cameræ, Pincerna Bohemus Romanum Regem statuendi dant sibi legem, ut per gloss. *penult. cap. ad Apostolica, de sent. & re jud. in 6, & Baron. Annal. 996*, §, & licet, tom. 10. Antea verò non penes septem tantum electores erat jus eligendi, sed penes omnes, tam Ecclesiasticos, quàm Laicos feudatarios Imperatoris, utriusque. Germanie Principes, ut pluribus probat Baron. eodem *Annal. 99*, §, sanè quidem, & seqq. Et quòd à Romano Pontifice fuerunt dicti Electores instituti, probat text. *in cap. venerabilem*, §, Verum, ubi, jus, & potestas hujusmodi ab Apost. Sede pervenit, *de elect.* Clemens Quin-

tus *in Concil. Gener. Viennen. ut in Clement. Romani*, ibi: Seque illi, & eidem Ecclesie, quæ à Græcis † Imperium transtulit in Germanos, & à qua ad ceteros eorum Principes, jus, & potestas eligendi Regem, & Imperatorem postmodum promovendum pervenit de jure juran. Otho Imperium usque ad tertiam suam generationem, quorum quilibet vocatus est Otho, & ex tunc per Gregorium Quintum genere simili, & Theutonicum provisa, fuit electio, ut videlicet per septem Principes Alemanie fieret, quæ usque ad hæc tempora perseverat, ut testatur S. Thom. *in lib. 3, de regimine Principum, cap. 19*, S. August. *in summ. de potest. Eccles. q. 35, articul. 2.* Philipp. Bergom. *lib. 12, Supplementen. Chronic. Blond. Flav. lib. 3, decad. 2, Plat. in vit. Gregor. V. Raph. Volater. lib. 22, Antropolog. Joan. Andr. in cap. ad Apostolica, de senten. & re judic. in 6, & in dict. cap. venerabilem, de elect. Cardin. Flor. eodem cap. venerabilem*, §, 1, *volum. 3, in 6, quest. num. 7*, Alberic. *in l. benè à Zenone*, num. 5, *de quadrienn. præscript. sanctus Antonin. part. 3, tit. 22, cap. 5*, §, 13. Andr. Alciat. *in commen. l. bona Civitatis, ff. de verb. signific. & Cardin. Bellarm. qui alios adducit de translat. Imperat. Roman. lib. 3, cap. 1, §, habemus igitur, & cap. 3, §, primus igitur*, quem reprobata opinione tenentium, quòd à Gregorio X. Electores fuerint instituti, sequitur Baron. *Annal. 996*, §, hac igitur, tom. 10, & cōprobatur confessione eorundem Principum Imperii de Anno 1279, facta, ut per Autographum Romæ in Arce sancti Angeli asservatum tenoris infra scripti, Nos Principes Imperii unversis presentem paginam inspecturū. Complectens ab olim sibi

sibi Romana mater Ecclesia, quadam quasi germana charitate Germaniam illam, eo terreno dignitatis nomine decoravit, quod est super omne nomen temporaliter tantum presidentium super terram, plantans in ea Principes, tanquam arbores præelectas, & rigans illas gratia singulari illud eis dedit incrementum miranda potentia; ut ipsius Ecclesia auctoritate suffulti, velut germen electum † per ipsorum electionem, illum qui frena Romani tenerent Imperii germinarent. Hinc est illud luminare minus in firmamento militantis Ecclesie per luminare majus Christi Vicarium illustratum. Hic est, qui materialem gladium ad ipsius nutum excutit, & convertit; ut ejus presidio pastorum pastor adjutus, oves sibi creditas spirituali gladio protegendo communitas, temporali refrenet, & corrigat, ad vindictam malefactorum, laudem verò credentium, & honorum. Ut igitur omnis materia dissensionis, & scandali, seu etiam rancoris occasio, inter ipsam Ecclesiam, & Impetium auferantur, & ii duo gladii in domo Domini constituti debito sœdere copulati se ipsos exerceant in utilem reformationem regimini Universi, & nos in actu voluntatis, & operis inveniamur filii devotionis, & pacis, qui tam Ecclesiam † quam Imperium consovere tenemur, quicquid per Dominum nostrum R. Dei gratia Romanorum Regem semper Augustum Sanctissimo Patri, & Domino nostro Domino Nicolao Papa III. ejusque successoribus, & ipsi Romana Ecclesia recognitum, confirmatum, ratificatum, innovatum, de novo donatum, declaratum, sive concessum, juratum, & actum, seu factum est, per privilegia, vel quacunque alia scripta quorumcumque tenorem super recognitionibus, ratificationibus, approbationibus, innovationibus, confirmationibus, donationibus, concessionibus, & factis, seu gestis, tam aliorum Imperatorum; & Regum Romanorum predecessorum Regis ejusdem, quam ipsius Regis, † & specialiter super fidelitate, obedientia, honorificentia, & reverentia, per Romanos Imperatores, & Reges, Romanis Pontificibus, & ipsi Ecclesia impendendum, ac possessionibus, honoribus, & juribus ejusdem Ecclesia, & super tota Terra, † qua est à Radicosano usque ad Ceperanum, Marchia Anconitana, Ducatu Spoletano, Terra Comitissa Matildis, Civitate Ravenna, & Emilia, Bobio, Casena, Foropompilii, Forolivi, Faventia, Imola, Bononia, Ferraria, Comaclo, Adrianis, atque Gabello, Arimino, Urbino, Monteferetri, Territorio Balne, Comitatu Bertenorii, Exarchatu Ravenna, Pentapoli, Massa Trebaria cum adjacentibus Terris, & omnibus aliis ad prædictam Ecclesiam pertinentibus, cum omnibus finibus, Territoriis, atque Insulis, in terra, marique ad Provincias, civitates, territoria, & loca prædicta quo quomodo spectantibus. Necnon super Civitate Romana, & Regno Sicilia, cum omnibus ad ipsam spectantibus, tam citra Farum, quam ultra, Corsica quoque atque Sardinia, & cæteris Terris, ac juribus ad ipsam Ecclesiam pertinentibus. Nos nostri nomine principatus in omnibus, † & per omnia approbamus, & ratificamus, ac iisdem omnibus, & singulis, & quibuscumque aliis, super eisdem per eundem Regem quoquomodo factis, & in posterum faciendis, voluntatem nostram, assensum, atque consensum unanimiter, & concorditer exhibemus: & promittimus, quod contra præmissa, vel aliquod præmissorum nullo unquam tempore veniemus; sed ea omnia, & singula pro posse nostro procurabimus inviolabiliter observari.

Et,

Et, ut hac nostra voluntas, approbatio, ratificatio, assensus, consensus, atque promissio, à nobis eisdem Romanis Pontificibus, & Ecclesia in perpetuum observentur, hoc præsens scriptum inde fieri fecimus, nostrorumque sigillorum munimine roboratum. Actum & datum anno Domini 1270. Indictione septima, regnante Dom. nostro prædicto Domino R. Romanorum Rege glorioso, Regni ejus anno sexto. Et cum Ecclesia Romana opprimeretur ab Astulpho Rege Longobardorum, Papa petiit auxilium à Constantino, & Leone ejus filio Imperatoribus Constantinopolitanis, qui cum recusassent Ecclesiæ Romanæ auxilium præbere, Stephanus Papa II. Romanus de anno Domini 776. Imperium Romanum in personam Caroli Magni filii Pipini, auxili-
 23 lum præbenti, † à Græcis transtulit in Germanos, cap. venerabilem, §. verum; & ibi gloss. prima in ver. transtulit, de elect. & etiam Abb. num. 1, quæ dicit singularem, & receptam, Navarr. relect. cap. novit, not. 3, num. 3, tom. 2, de jud. licet similis, quæ tamen discordat in tempore habeatur in Clement. Rom. in ver. transtulit, de jurejurando. Hancque superioritatem, & potestatem Imper. & Reges ex causa deponendi habere idem probat idem Cardin. Bellarm. in tract. de pont. cap. 12, num. 4, & in dicta Apologia, cap. 6, iam verò. Carolus autem fuit postea à Leone Papa IV.
 24 † in Basilica sancti Petri de anno 801. coronatus, ut tradit Platina in vita ejusdem Leonis IV. cap. 97, & facit dicta gloss. in cap. venerabilem, & etiam dict. glo. in cap. si Imperator, in ver. divinitus. Sed decipiuntur glossatores, & Navarr. supracitat. in eandemque errorem, quòd Stephanus Papa Secundus imperium à Græcis ad

Germanos transtulerit, incidit Cel. Manc. in tract. de jure Principat. lib. 3, cap. 3, dum tenent, quòd de anno 776. dictus Stephanus Papa Secundus transtulerit imperium à Græcis ad Germanos, quia eodem anno Leo IV. filius Constantini V. Imperatoris post annos 35. Imperii paterni imperium regere cœpit; in cujus regimine annis quinque & diebus sex vixit, ut post Theopha, testatur Baron. tom. 9, Annal. Eccles. 780, in princ. & de anno ab eadem Nativitate 781, decessit, eidemque Constantinus filius impubes ætatis annorum decem successit, qui sexto Idus Septembris unà cum Irene matre piissima Imperium accepit, ut per Baron. loco proxime citato. Constantino interim ætate legitima completa, Imperium ab administratione materna in se suscepit: & quia nihilò melior fuit Constantino V. avo, & Leone III. proavo, Jesu Christi Salvatoris nostri, S. R. E. Sanctorum, & eorum reliquiarum, ac Imaginum contemptoribus, inimicis, & hostibus, ut per Cassan. in Cath. glo. mundi parte duodecima consideratione decima septima, §. & primo, ver. Leo Tertius, ab eodem omnium pessimo, ut legitur apud Tarcagnot. de Hist. mundi, lib. 9, par. 2, qui quampluribus suis nefandis sceleribus, & delictis causantibus, erat à Papa deponendus, argumen. tex. in capit. ad Apost. ubi etiam gloss. in ver. privatus, & de senten. & re judic. in 6. à matre Irene
 25 † Religionis causa, & amore justitiæ paratis insidiis, orbatus oculis, ac simul vita privatus fuit, ut per eundem Baron. eodem tom. 9, anno 697, §. hoc si quidem, & Genebrat Chron. anna. 798, lib. 4. Unde rursus Imperium in matrem Irenem fuit devolutum, ut per Baron. annal. 797, in princ.

prine. quæ regnavit usque ad annum 802, quo tempore vindex Dei, & veritatis propugnatrix nominata fuit, & de ejus laudibus plura scripsit Theod: Studita, quem refert Baro. *dict. tom. 9, annal. 801, circa finem.* Dum hæc fierent in Oriente protutiori Romanæ Ecclesiæ defensione †
 26 Leo III. Romæ in Basilica Divi Petri in die Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi tunc incipiente anno 801, omni populo acclamante, Carolo Augusto à Deo coronato, Magno & pacifico Imperatori vita, & victoria, intra Missarum solemniam Carolum Magnum coronavit, & à Græcis, ac persona ejusdem Constantini VI. in personam ejusdem Caroli Magni Imperatorum ad Francos transtulit, ut in *cap. Ego Ludovicus in sine, & ibi glos. fin. 63, distinct.* quod Carolus Rex Franciæ cum suis successoribus Francis tenuerunt per annos centum & tres, usque ad Arnulfum. Quo tempore cum Ecclesia oppugnaretur è Berengario tyranno, Papa vocavit Othonem Ducem Saxoniam, qui auxilium præbuit: qua propter per Leonem Papam Quintum constitutus fuit Imperator, ex cujus persona imperium fuit translatum ad Germanos, Zabarell. in *cap. venerabilem, 3, not. de elect.* & Joan. à Capistr. à *par. 2, par princip. num. 131, in tract. de auctorit. Pap. & Alban. de Pontif. pot. nu. 103, tom. 13.* S. Anton. in *summ. par. 3, tit. 3, cap. 1, colum. 3,* qui scripsit, Adrianum transtulisse Imperium in Carolum, cum à Leone fuerit coronatus, & in coronatione translatum esse Imperium, ut etiam attestantur Otho Episc. Frisingensis *lib. 5, Hystor. ad Urb. cond. c. 31, Gotif. Viterb. chronic. univers.* aliàs Pant: Conrad: Abb: Ulspurg: in *Chronic:* Lupold: Bamber: in

proemio, lib. de juribus Imper: Blon: Flav: decad. 2, lib. 1. Joan. Trithem. in *Catal. script. Philip. Berg. lib. 11, supplem Albert. Krant: lib. 2, Saxo: c. 18, Plat: in vit: Leo III. cap. 97.* Bellarm: *eod. lib. de translat: Imp: Rom: ad Franc: lib. 1, cap. 4, per tot.* & Baro, *dict: tom. 9, annal: 800, §, qui autem, & tom. 10, anal: 870, §, at quam.* & Occidentale Imperium, quod aliàs translatum fuerat in Orientem, Bellarm. *de translat. Imper. Rom. lib. 1, cap. 4, §, Ioan. Zonaras,* denuò in Occidentem fuit revocatum, idque non, nisi divino consilio, factum esse, vel fieri potuisse, testatur Baro: *eodem tom. 9, annal: 800, §, hæc iccirco.*

27 Postea autem, §, quia bene operantes Deus ad majorem probationem sæpè affligi, terrenisque boni nudati permittit, ut majoribus reddantur digni muneribus, de anno 802. dum Carolus Magnus per Legatos Constantinopolim missos expetiisset conjugium Irenis, Nicephorus tyrannus fraudulenter invasit Imperium, & Irenem deposuit, ut post alios testatur Bellarm: *eod. lib. 1, c. 11, §, quod verò, & seq. & Baro. annal. 702, §, 7, & seqq.*

28 Carolus enim ipse Francorum Rex Primus Imperator suo testamento Ludovicum ejus filium in Imperio successorem nominavit, Plat. *de vita Pont. eod. cap. 97.* Quæ nominatio ab eodem Papa Leone Tertio unà cum illius Testamento fuit confirmata, ut per Aym. *de rebus gest. Franc. lib. 4, cap. 94,* ubi inquit, testamentum Caroli Leoni Papæ missum est, ut approbaretur, quod factum est, hoc idem testatur And. Viennen. *in chronic. 6, at. etc,* ubi Imperator, inquit, inter filios Regna dividit, ut sciret quisque, si superstes esset, quam partem tueri, & regere debuisset.

B

testa-

- testamentum inde factum, & jurejurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, & Leoni Papæ missum, ut sua manu subscriberet, & denique corroborantur præmissa vetustissimis Annalibus Francorum, in quibus habetur: hæc omnia litteris mandata sunt, & Leoni Papæ, ut ipse sua manu subscriberet, per Eginathum missa quibus Pontifex lectis, & assensum præbuit, & propria manu subscripsit, ut tradit Bellarm: *ibi, de translat: Imper: Rom: ad Franc: cap: 5, vers: principio Carolus, lib: 1, & Baron: eod: tom: 9, annal: 806, §, Hæc autem.*
- 29 Leone mortuo, Stephanus Papa hujus nominis Quartus successor in Franciam se contulit, & ab eodem Ludovico honorificè receptus fuit, ut per Platin: *in vita ejusdem Stephani cap: 98, & Baron: d: nu: 9, annal: 816, §, auctor incertus, & ipse Romis in eodem Franciæ Regno de anno 815. eundem Ludovicum in Imperatorem coronavit, ut testatur idem Otho Feisingensis dicit: lib: 5, cap: 33, & Baro: loco proxime citato, §, postea Pontifex. Deinde cum Romam redisset, & mense septimo sui Pontificatus diem obiisset, ad summi Apostolatus apicem Pasquali assumpto, Ludovicus ipse Imperator eidem Pasquali Summo Pontif. & successoribus*
- 30 in perpetuum, ut nullo Imperatoris, † aut aliorum expectato consensu, Papa eligi posset, & reliqua, sicut à prædecessoribus suis hæcenus in eorum potestate ditione tenuerant, & disposuerant, cuncta confirmavit, ut dicto cap. Ego Ludovicus sexagesima tertia distinct: Card. Alban. *in tractat. de potestat. Papa par: 2, numer: 215, tom: 13. & Baron: annal: 817, §, & quando eodem tomo 9, cui Lotharius*
- primogenitus Imperator ab eo nominatus in Imperium successit, quem idem Pasqualis Romæ coronavit, ut testatur idem Otho dicit: *lib: 5, cap: 34, & Baron: annal: 823, in princip: qui post annos quatuordecim, quibus rexit Imperium, Ludovicum secundum ejus primogenitum ad Imperium nominavit, & ipse ad vitam monasticam se contulit.*
- 31 Ludovicus à Sergio Papa † hujus nominis secundo, anno 844, fuit coronatus, ut testatur Ado. Viennens: *in chronico 6, etat. Bellarm: in translat: Imper: Rom: lib: 2, cap: 1. & Baro: annal: 844, §, Dominico verò, tom. 10, cui vita sancto Carolus Calvus Francorum Rex dicti Ludovici patruus, & Lotharii frater in Imperio successit, & à Joanne Papa VIII. anno 874. Romæ coronatus fuit, ut per Rheginon. lib. 2. chronico. & Baro. eodem tom. annal. 875, §, quo inde, qui biennio tantum rexit Imperium, & eidem successit Ludovicus filius cognominatus Balbus, quia loquendo balbutiebat. primogenitus dicti Ludovici II. & nepos Caroli, qui postea ab eodem Joanne Papa VIII. in Franciam de anno 878. Imperator coronatus fuit, ut post Aymon. & Oauphr. in addit. ad Plat. in vita ejusdem Pontificis testatur Baron. eod. tom. 10, annal. 878, §, qui summatus, & decessit anno sequenti eidem superstitibus Ludovico, Carolo Magno filius, ac Carolo simplici posthumo, ut per eundem Baron. annal. 879. in princip. qui Ludovico Secundo Imperatori patri in Regno Franciæ successerunt, ex quibus Carolus simplex à Fulcone Rheimensi Archiep. in Regem Francorum de anno 892. inunctus fuit, rejecto Othone Comite Parisiensi, qui Regis titulum Ty-*

santus

rannicè sibi usurparat, ut per eundem Baro. ann. 892 §, eodem anno.

Quia verò Joannis Papæ Octavi animus erga Carolum Crassum, Ludovici Germaniæ Regis filium propensior erat, post Ludovicum secundum, eundem Carolum Romæ anno 881. in Imperatorem coronavit, idem Baro. ann. 879, §, cum Ludov. juncto ann. 881, §, hoc pariter, & Aym. 36 de reb. gest. Franc. lib. 5, c. 60 prope fin.

32 Carolo de medio sublato, Arnulphus Caroli Magni Regis filius eidem Carolo Crasso, repudiato à suis, in Regno non in Imperio successit, ut post Reginon. & alios, Baro. ann. 888, in princip. & §, eodem anno, & Vuido, aliàs Guido Ducis Spoleti filius Imperium occupavit, ut per Reginon. quem sequitur Baro. eodem annual. 888, §, qui autem, qui postea à Papa Formoso fuit coronatus, reprobata opinione scribentium, quòd eidem Carolo in Imperio successerit Arnulphus, pro Frodoard. in Histor. Rhemen. lib. 4, cap. 2, & Baro. in dièl. §, qui, autem juncto ann. 892, in princip.

33 Demum Lambertus † ejusdem Guidonis Imperatoris filius ab eodem Formoso Papa in Imperatorem inunctus fuit, Baro. ann. 893, §, ad postremum, & quòd Arnulphus non fuerit legitimus Imperator, sed nulliter coronam Imperialem ad huc Guidone Imperat. in humanis agente surripuerit pluribus probat idem Baro: ann. 986, & hac de causa cum Guido Im-

34 perator † Arnulphum insequeretur. juxta fluvium Tarum defunctus fuit, quo anno Arnulphus etiam, morbo pediculari decessit, ut post Luitprand. lib. 1, cap. 9, & 10, tradit Baro. ann. 899, tom. 10.

35 Arnulpho successit Ludovicus filius, 39

& Ludovico Chunradus Arnulphi ex alio Chunrado nepos, in quibus finem habuit progenies Caroli Magni in linea Regum Germanorum, ut post Abba. Ulpergen. tenet Bellarm. de translat. Imper. Rom. in: lib. 2, cap. 1, & post alios antiquos chronographos Baro. ann. 912, circa fin. eodem tom. 10.

36 Eodem tempore de Imperio in Italia inter Berengarium Ducem Foroliviensem, & Ludovicum Bosonis Comitis filium acerrimè certatum, post plures congressus, Ludovicus Berengarium fugavit, & Romam ingressus, à Stephano Papa Quarto coronatus Imperator, Ludovicus Quartus, fuit appellatus qui usque ad annum 904, imperavit, ut per Baro: annal: 900, in fin. quo tempore ab eodem Berengario in prælio victus, & captus,

37 Imperio, & oculis privatus fuit & Berengar. Romam armatus, exercitu accedente, coronam Imperii à Joanne Papa IX. violenter extorsit, sicque tyrannicè Imperatoris nomen sibi vendicavit, quo recedente, Lamberto Guidonis Imperatoris filio Romam vocato, qui aliàs in Imperatorem fuerat inunctus, impera-

38 toria corona solemnibus † ritibus ab eodem Pontifice fuit coronatus, & Synodo Episcoporum Romæ collecta, in eodem conventu patrum utriusque Regis causa proposita, & utriusque jūribus examinatis, in eam sententiam ab omnibus itum est, ut Berengarii coronatio, tamquā vi extorta penitus abrogaretur, Lamberti verò, in quem libera vota Rom. Pont. conspirassent, legitima esse judicaretur, ut per Baro. ann. 904, in princ. qui anno 7, sui Imperii pluribus laudibus exornatus, ab

39 Ugone † Comite Mediolan. in venatio-

- ne occultè necatus fuit. ut per Luitprand. *lib. 1, c. 10, quem sequi.* Baro. *ann. 910, in prin.*
- 40 Lamberto mortuo, Berengarius summa rerum potitus est, & anno 915, à Jo. Papa X. Romæ in Imperatorem inunctus fuit, ut post Sigo. *de Reg. Ital. lib. 6, Baro. annal. 915, §, quod ad Ioan. & imperavit usque ad annum 924, quo à suis † fuit occisus ut post Luitpran. & Froffard ejusdem temporis accuratum chronographū, ut testatur Bart. tenet idem Baron. anna. 924. in princ. & deinde pluribus annis vacavit Imperium, donec auctoritate Pontificia in Othonem Regem Saxonum ad Germanos fuit translatum, ut per Belarm. *de transl. Imper. Rom. lib. 2, cap. 1, in fin. & cap. §, accedant, etiam in fin. & Genebrar. chron. anna 912, pag. 320.**
- 42 Interim in Gallis proceres Francorum, Carolo simplici Rege relicto, elegerunt Robertum Comitem, Regem, quem solemnī ritu Archiepisc. Rhemensis unxit, ut post Froffard. *Baron. annal. 923, §, hoc pariter, & sequenti anno Carolus cum exercitu contra Robertum imparatum irruens, conflato prælio, illum necavit, ac Hugone filio ad patris vindictam cum exercitu parato, Carolus fuga sibi consuluit, & demum dolo Eriberti Comitis captus, in carcerem detrusus fuit. Quapropter proceres Regni Rodulp. Richardi filium è Burgundia vocatum, in Regem elegerunt, ut post Froffard. idem Baron. *annal. 923, eod. §, hoc pariter.* Deinde Carol. de carcere eductus, & depositus, iterumque in carcerem coniectus, ut per eundem Baro. *anna. 927, in princ.* infra biennium in carcerem decessit relicto Ludovico filio, qui educabatur in Anglia, & interim*
- Rodulf. regnare cepit, ut post Froffard: *in chron. ejusdem anni, Baro. ann. 929, in prin.*
- 43 Rodulfo de anno 936, defuncto dictus Ludovicus Caroli Simplicis filius ab Anglia revocatus ad coronam Regni suscipiendam ab Artaldo Archiepisc. Rhemen. in Regem Francorum coronatus fuit, ut tradit Baro. *annal. 936, §, quo pariter eoque mortuo.* Lotharius ejus filius puer ab eodem Rhemenfi Archiepisc. fuit coronatus, ut per Froffard. *relatum à Baron: anna. 954, §, quo pariter.*
- 44 Decessit Lotharius, cum regnasset annos triginta, relinquens Regni hæredem Ludovicum filium unicum, qui etiam anno sequenti sine liberis decessit, & contempto Carolo patruo, Lotharii fratre, Regnum Francorum ad Hugonem Capetum Ducem Parisiensem delatum fuit, ut post alios Baro: *annal. 986, & 987, in princ.*
- Carolus autem Lotharii frater, & Ludovici patruus, Civitatem Rhemensē proditoriè accepit qua potitus fuit. *Bar. annal. 990, §, eod. anno, & sequenti anno eod. Carolo ab Hugone Capeto Rege capto, præcisum fuit ab eo Regnum Francorum, & Caroli Magni familia finem habuit, ut per eundem Baro. eod. anna. 900. in fin.*
- 45 Regrediendo nunc ad Imperium occidentale, ejus translationis occasione hæc pauca de Regum, & Imperatorum descendencia mihi attigisse sufficiant, mortuo Berengario, Francorum Reges coronam Imperialem non fuerunt affecuti, sed primus eadem imperiali corona post Berengarium, Otho Saxonix Rex, Henrici Regis filius fuit decoratus, qui Romam pacificè

cificè adiens amicabilem exceptus, à Papa Joanne XII. Imperator, & Augustus vocatus fuit, & ordinatus, ut per Frofard. quem refert, & sequitur Card. Baro. *ann. 912, in princip.* & post plures alios per ipsum citatos Card. Bellarm. *de transl. Imper. Romani lib. 2, cap. 3. per tot.* & ex persona ipsius Othonis, non autem Henrici Regis patris, ut aliqui scripserunt, qui Imperialem coronam non fuit assecutus, ut per Bellarm. *dict. lib. 2, cap. 2, in princ.* Imperium Occidentale auctoritate Pontificia fuit translatum ad Germanos, idem Cardin. Bellarm. *eod. cap. 3.* & Baron. *dict. annal. 962, in princ.*

46 Non enim jure Imperator dici potest, qui à Papa non est coronatus, Clementin. unic. in princip. de jure jurand. & Baron. *annal. 871, §. dicitur autem, & §. illud autem, & ann. 888, §. eodem anno, tom. 10.* Ideò, quia Henricus, nec Conradus, minusque Ludovicus Arnulphi filius, Reges coronam Imperialem habuerunt, in aliorum Imperatorum numero minimè fue-

runt ascripti, ut post plures per ipsum citatos, testatur Bellarm. *dict. cap. 2, §. accedant postremo.*

47 Demum Innocentius Quartus, qui pluribus nefandis excessibus commissis causantibus, sacro præsente Concilio Lugdun. Fridericum Secundum, Imperio, & Regnis omni que honore, & dignitate privatum Domino ostendit, denunciavit, & sententiando privavit; atque omnes, qui ei juramento fidelitatis tenebantur astricti, à juramento hujusmodi perpetuò absolvit auctoritate Apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam de cætero illi tantquam Imperatori, vel Regi, pareret, decernendo quoslibet, qui ei deinceps velut Imperatori, vel Regi, consilium, vel auxilium præstarent, seu favorem, ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere, & eisdem ad quos in eodem Imperio Imperatoris spectabat electio, ut eligerent liberè successorem, permisit, ac liberè declaravit, *cap. ad Apostolica, de sent. & re jud. in 6.*

DE GRADIBVS DIGNITATVM Ecclesiasticarum. Cap. II.

S V M M A R I V M.

1 Papa habet curam, & regimen Universali Ecclesiæ. 2 Cardinales personas Apostolorum representant, & sunt pars corporis, ac membra Papa. 3 Cardinalium gradus est tripartitus in Episcopos Presbyteros, & Diaconos. Est ultra septuaginta esse non possunt.	4 Cardinales Episcopi sex. 5 Optantur sex Episcopatus Cardinalium inter presentes. 6 Cardinales in eorum Episcopatibus habent ordinariam jurisdictionem. 7 Cardinales Presbyteri 50. & Diaconi 14. esse possunt, & numerus 70. à Papa Clemente Octavo fuit expletus.

B 3

8 Car.

- 8 Cardinalibus singulis singula Ecclesia pro titulo Cardinalatus conferuntur.
- 9 Cardinales sub regulis Cancellaria non comprehenduntur.
- 10 Ecclesia Titulares pro 50, Presbyteris Cardinalibus qua.
- 11 Ecclesia Titulares pro 14, Diaconis.
- 12 Cardinalis ex omnibus nationibus sunt promovendi.
- 13 Aetas requisita, ut quis ad Cardinalatum possit promoveri.
- 14 Illegitimi etiam per subsequens matrimonium legitimati corpore vitiiati, ac consanguinei, & affines in aliquibus gradibus ad Cardinalatus celsitudinem sunt inhabiles.
- 15 Papa contra constitutionem praedecessoris dispensare, & illam revocare potest.
- 16 Cardinalibus aliae dignitates conferuntur.
- 17 Legatorum tria sunt genera.
- 18 Legati de latere primum locum obtineas, & beneficia conferre possunt.
- 19 Legati missi, qui.
- 20 Legati etiam de latere, & Nuntii causas in prima instantia cognoscere non possunt.
- 21 Nuncio Apostolico non creditur, nisi ostensis literis facultatis.
- 22 Nuncio Apostolico, in quibus credatur sine ostensione litterarum.
- 23 Cardinali soli non creditur, ubi agitur de alterius praedicio.
- 24 Facultates Nunciorum non extenduntur ad collationem beneficiorum in Cathedralibus existentium.
- 25 Legati nati, qui sint.
- 26 Episcoporum ordo est quadripartitus.
- 27 Patriarchae principales sunt quatuor.
- 28 Patriarchae, quomodo inter ipsos praecedant.
- 29 Primates, & Patriarchae nomine differunt, sed idem & officio.
- 30 Abbates, etiam exempti, & habentes in dioecesi jura Episcopalia, tenentur Episcopo reverentiam exhibere.
- 31 Abbates praeseruntur omnibus dignitatibus Ecclesiasticis secularibus post Pontificalem, quando dignitates collegialiter non procedunt.
- 32 Abbates Ordinum capita qui sint.
- 33 Canonici Cathedralium collegialiter sedentes, vel incedentes Cathedralium Ecclesiam representant.
- 34 Protonotarii alij ordinarii, & alij extraordinarii.
- 35 Protonotariatus est dignitas, & quomodo alias dignitates praecedat.

PAPA uti Petri successor habet curam, & regimen universalis Ecclesiae tam in concernentibus Papae electionem, ac S. R. E. Cardinalium promotionem, quam Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum, & Episcoporum sanctiones, cap. in novo, 21, dist. cap. sacrosancta, 22, dist. & cap. in illis, 80, dist. Eugen. IV. in Bull. constit. 1, Paulus IV. constit. 2, Pius IV. constit. 81, & Sixtus V.

in constit. 50, incip. postquam verus, in Bulla, part. ult. post Papam † primum locum obtinent S. R. E. Card. qui personae sanctorum Apostolorum representant, & sunt Papae consilarii, ac coadjutores, cap. per venerabilem, ante fin: vers. sunt autem sacerdotes, ex. qui fili fin: leg. cap. fundamenta, de elect: in 6, & pars corporis, ac membra ipsius Papae, ut trad. Felin. in cap. ad aures, numer: II,

mer. 11, in princip. de rescript: Card: Jacob: in tract: de conc: lib: 1, numer: 118, & 126, tom. 13. Paulus IV. in Bull. Rom. cap. 8, in princip. & Purpur. in rubr. de jurisd. omnia. jud. numer. 15 Cardinalatus enim celsitudo, ac splendor dignitati Regiæ comparatur, immo præferitur. Inquit enim S. Ambros. Nihil est in hoc sæculo excellentius sacerdote, nihil Episcopo sublimius, ut in lib. de dignit. sacerdot. cap. 3. & pluribus auctoritatibus hanc veritatem, probat Card. Bellarm. in Apolog. pro respons. ad regem Brit. cap. 4, §. igitur Cardinales, & fere per tot. posui alibi. Sixtus V. in Const. 50, in princip. & §. prætere a.

3 Cardinalium gradus † est tripartitus in Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, ac numerus præfinitus, ne ullo usquam tempore ultra septuaginta esse possint, ut statuit idem Sixtus in dict. constit. §. de prædicatorum fratrum, imitans figuram septuaginta sanum, quibus Deus auferens de spiritu, qui erat in Moysè, dedit, ut sibi essent in regimine coadjutores, ut in lib. Numer. cap. 11.

4 † Quorum septuaginta Cardinalium sex sunt Episcopi, licet olim essent septem, videlicet Ostiensis unitus cum Veliterno, qui primus est in ordine, & dignitate, præcedens omnes, & immediatè sequitur Papam; quod habuit ex privilegio Ecclesiæ Ostien. quia consecrat Papam; & ungit Imperatorem: Abbas in c. antiqua, num. 6, de privil. Cassan. in Cat. glo. mun. par. 4, consid. 12, vers. & adverte, c. cum venerabilis, de consuet. Portuensis, & S. Rufinae ob martyrium, quod Rufina in eodem loco passa fuit, secundum locum obinet, uniusque tantummodo est Episcopa-

tus, licet Cassan. duos distinctos errore ductus, connumeraverit, in eod. vers. & adverte. Tusculan. tertius, Sabinensis, quartus, Prænestinus, quintus, & Albanensis, sextus; de quibus in constitut. Sixt. V. in Bull. cap. 56, §. ex Diaconis par. ult. qui sunt sub Romano Pontifice, & non in alterius Provincia, ut ibi vers. Ostiensis, & primum gradum constituunt, ac secundum anterioritatis creationis prærogativam, & ordinis sacerdotalis susceptionem optantur † inter presentes in Curia, quia in optione absentes pro mortuis habentur, nisi ex causa publica absentes, & extra Romanam Curiam per Roman. Pontif. fuerint destinati, ut in Constitutione Pauli Papæ IV. in Bull. Rom. cap. 8. Ostiensi autem, qui Decanus existit, præcipuus honor tribuitur, † habentque in eorum Episcopatibus ordinariam jurisdictionem cum beneficiorum collatione. Secundus † gradus est Presbyterorum, quorum numerus ad summum quinquaginta fuit stabilitus, ut in ead. constit. 50. Tertius est Diaconorum, qui ultra quatuordecim esse non possunt, ut in d. constit. 50. Nunquam autem hæcenus perfectus fuit numerus septuaginta Cardinalium, nisi quando Clemens Papa VIII. sub die 3. Martii 1599. illum explevit. Singulis † autem singulæ Ecclesiæ pro titulo Cardinalatus à Papa conferuntur, & si Ecclesiæ sunt collegiatae, vel alias habent beneficia ad eorum collationem, quocumque tempore, & quovis modo vacant, ab ipsis Cardinalibus titularibus personis sibi bene visis conferri possunt, quacumque reservatione non obstante, quia in beneficiis † ab Ecclesiis Cardinalium dependentibus nulla cadit reservatio, cum Cardinales sub regulis Cancellariae

- riæ non comprehendantur, ut per Felin. *in c. in eos, n. 2, de Heret. Gomel. in proæn. regul. Cancell. q. 6, num. 9, & 10, verſ. & ſub iſta generaliter, & in reg. de idiom. quaſt. 3, num. 6, & Ancar. conſi. 295, n. 6.*
- 10 Quinquagiata Presbyteris † Cardinalibus, qui ſecundum ordinem conſtituunt, pluribus antiquis titulis reformatis, fuerunt pro titulis assignatæ Eccleſiæ S. Crucis in Hieruſalem, SS. Marcellini, & Petri, SS. Quatuor Coronatorum, & SS. Joannis, & Pauli, S. Anaſtaſiæ, S. Sabinæ, S. Stephani in Cœlio Monte, S. Clementis, SS. Nerei, & Archillei, S. Suſannæ, S. Pudencianæ, S. Sixti, S. Petri ad Vincula, S. Martini in Montibus, S. Eufebii, S. Prifcæ, S. Vitalis, S. Marci, S. Marcelli, S. Laurentii in Lucina, B. ſilicæ duodecim Apoſtolorum, S. Laurentii in Damaso, quæ S. R. E. Vicecancellario pro tempore exiſtenti perpetuò conceſſa, & assignatæ eſt, S. Sabinæ, S. Cæcilie, S. Chryſogoni, S. Praxedis, S. Mariæ Tranſtiberim, SS. Quirici, & Julitæ, S. Joannis ante portam Latinam, S. Agnetis in Agone, S. Laurentii in Palisperna, S. Thomæ in Parione, S. Sylveſtri in Campo Martio, S. Paneratii, S. Bartholomæi in Inſula, S. Matthæi in Merulana, S. Mariæ de Araceli, S. Mariæ in Via, S. Mariæ ſupra Minervam, S. Mariæ Angelorum in Thermis, S. Hieronymi Illyricorum, S. Honaphrii in Janiculo, S. Auſtini, S. Mariæ de Populo, Alexii in Aventino, S. Blaſii de Annulo, S. Mariæ de Pace, S. Salvatoris de Lauro, S. Petri in Monte Auteo, Sanctiſſimæ Trinitatis in Monte Pincio, & S. Mariæ Tranſpontinæ.
- 11 Quatuordecim † Diaconis Cardinalibus, qui tertium Cardinalium ordinem tenent, fuerunt pro titulis applicatæ Eccleſiæ S. Mariæ in Aquiro, S. Mariæ in Coſmædin. SS. Coſmæ, & Damiani, S. Mariæ Novæ, S. Hadriani, S. Mariæ in Via lata, S. Mariæ in Porticu, S. Angeli in Foro piſcario, S. Nicolai in Carcere Tulliano, S. Mariæ in Dominica, S. Euftachii, S. Viti in Macello, S. Agathæ, & S. Georgii ad Velabrum, ut in litteris ejuſdem Sixti, *in eodem Bull. c. 56, part. ultim.* In dictis autem titulis, aliſque Eccleſiis ſibi ſubjectis, Cardinales habent iurisdictionem Episcopalem, *capitulo hiſ qua, de maſo. & obed. & ibi Felin. Poſt alios, quos citat, num. 1.*
- 12 In Cardinalium promotione † omnium Chriſtianitatis nationum ratio debet haberi, Conc. Trid. *in cap. 1, §. ea verò omnia, de reform. ſeſſ. 24, & Sixtus V. in ead. conſtit. 50, §. primùm igitur, & §. ut autem ipſi, in Bullar. par. ult.* Sed nullus in
- 13 Diaconum Cardinalem aſſumi poteſt, niſi ſaltem in vigefimoſecundo ſuæ ætatis anno fuerit conſtitutus, ita ut omnino intra annum ad ſacrum Diaconatus ordinem valeat, & debeat promoveri, ut *in ead. conſtit. 50, §. neque poſt.* † Illegitimi etiam per ſubſequentis matrimonium legitimated, aut ſuper defectu natalium auctoritate Apoſtolica diſpenſationem conſecuti, ad Cardinalatus ceſſitudinem ſunt inhabiles, ut *in di. conſtit. 50, §. præterea.*
- Qui verò ob defectus, vitia, aut impedimenta, ad ſacros ordines juxta canonicas ſanctiones promoveri nequeunt, etiam ſi diſpenſationem auctoritate Apoſtolica obtinuerint, & qui alicujus criminis, aut infamiæ nota reſperſi fuerint, pariter in Cardinales, ullo unquam tempore aſſumi poſſunt, ut *ibi, §. ſed, & in ſuper.*
- Prohibentur etiam ad Cardinalatus honorem aſſumi filios utriuſque ſexus, etiam

etiam ex legitimo matrimonio procreatos, vel ex eis nepotes habentes, quia nequeunt suæ testimonium continentia exhibere, & pater erga filios naturali affectus nimium quadam propensione alligatur, ut verendum sit, ne propterea variis propriæ domus negotiis, ac multiplici liberorum cura distractus; Ecclesiæ negotia sibi credita, aut negligenter tractet, aut minus sollicitè, & fideliter, quàm par sit, ejusdem Ecclesiæ jure tueatur, ut in eadem constit. 50, §. eum autem, cap. priusquam, in fin. 28, dist. & c. sicut ver. habentes, 47, dist.

Et pater, etiam ex uno parente germanus, vel patruelis consobrinus, aut amittinus patruus, aut avunculus nepotis ex fratre, vel sorore Cardinalis viventis, eo vivente, & è converso talis nepos patris, aut avunculi, Cardinales esse prohibentur, ut ibidem, §. Insuper ut, & §. sed, & patri, ead. 50, constit. Salva tamen Papæ auctoritate, quia in omnibus supra expressis, in suis Cardinalium promotionibus dispensare potest, tam super ætate, quàm numero, & aliis impedimentis, ut habetur infra in cap. de Dispensat. ferè per tot. cum possit constitutiones prædecessorum revocare, Clemen. un. & ibi gloss. in ver. pro infectis, de imm. Eccles. & Navar. in cons. 3, num. 9, par. 2, de spons. Præterea in Eccles. S. Joannis Later. S. Petri, & S. Mariæ Majoris de Urbe, & earum singulis est dignitas Archipresbyteralis, quæ Cardinalibus

16 t per Papam confertur cum ordinaria jurisdictione conferendi, visitandi, & corrigendi, qui post Pontificalem primam habent dignitatem, & in eisdem Ecclesiis solum Papam habent superiorem, & tenentur per se ipsos, vel substitutos, animarum curam gerere, ut cap. perlectis, §. Ar-

chipresbyter, 26, dist. & cap. officium, de off. Archipresb. Secundum locum t obtinent Legati, quorum tria sunt genera, de Latere, Missi, & Nati, Guid. Pap. in rubr. de off. leg. Saphil. eod. tit. n. 1, & Specul. de leg. §. superest videre, in princip. lib. 1, par. 1.

18 Legati t de latere sunt Cardinal. qui primum locum obtinent, & eisdem legatione durante, idem honor, sicut Papæ, est exhibendus, gloss. 2, in cap. qua de causa, 2, q. 4. Felin. in cap. mandata, num. 1, de presumpt. & Specul. d. §. sequitur videre, n. 2, & ipsi videntur habere jurisdictionem ordinariam. Abb. in cap. novit, num. 2, & in cap. fin. num. 2, de off. leg. gloss. in cap. Legatos, in verb. Proconsulum, in fine, & in verb. reputantes, eod. tit. in 6, & Specul. de leg. §. nunc ostendendum, num. 54, lib. 1, par. 1, possuntque conferre beneficia, quæ conferre non possunt Legati missi sine speciali Sedis Apostolicæ facultate, c. 1, de off. in 6, & Compostell. in cap. dilectus, num. 5, eod. tit.

19 Legati missi t ad certas Provincias non Cardinales sunt, quibus committitur legationis officium, Specul. d. §. sequitur videre, num. 3, & regulariter vocantur Nuncii, qui omiſſa disputatione, an de jure communi antiquo in Provincia eis commissi, habeant ordinariam jurisdictionem, de qua per Specul. eod. tit. §. superest videre, num. 2, & 3, hodie nec Legati de latere in cognitione causarum habent ordinariam jurisdictionem, quæ illis tribuitur, ut legitur in facultatibus Clementis Papæ VIII. dum Cardinalatus fungeretur officio ad Regnum Poloniæ Legati, ubi ad causas Ecclesiasticas, prophanas, civiles, criminales, & mixtas ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, sine præjudi-

cio Ordinatorum, quo ad causas huiusmodi, in prima instantia coram eis iuxta eiusdem Conc. Trid. decretum, cognoscendas, & cap. *habuit facultatem*, ut in litteris sub dat. Rom. anno 1588, 10 Kal. Junii, de quibus in 2. par. Bull. Sixti Papæ V. c. 35 §. Necnon horum, & Sacri Conc. decretis ita caveretur. Legati ¶ quoque etiam de latere, Nuncii, Gubern. Ecclesiast. aut alii quarumcunq; facultatum vigore, non solum Episc. in prædictis causis impedire, aut aliquo modo eorum jurisdictionem nis præcipere, aut turbare non præsumant, sed nec etiam contra clericos, aliasve personas Ecclesiast. nisi Episc. prius requisito eoque negligente, procedant, aliàs eorum processus, ordinationesve nullius momenti sint. atque ad damni satisfactionem partibus illati teneantur, ut in cap. 20, §. *Legati quoque, sess. 24. de reformat.* Et non creditur ¶ Nuncio Apostolico, nisi ostensis litteris suæ facultatis, ut est rex. in c. 1. §. *sanè in Extravag. com. de elect.* Bartol. in l. *unic. num. 2. C. de mar. princip.* & ibi Dec. *num. 15* & Fed. de Sen. *consil. 251. num. 1.* cum enim agatur de interesse Episcoporum, in quorum diocesanos jurisdictionem exercere debent, illis, quorum interest, facultas est edenda, quia cum Nunciis Apostol. plures facultates ad voluntariam jurisdictionem spectantes concedantur, ut beneficia conferendi, dummodò secundum communem æstimationem valorem annum 24. ducat, non excedant, non tamen in Cathedralibus. Ecclesiis, ac ut plurimum nec in Collegiatis, minusque beneficia regularia, monitorialesque litteras in forma: Significavit, dispensationes extra tempora pro arêtatis, & in aliquibus casibus absolvendi, illa clausula, quod inferere

non teneatur, respicit similes provisiones in quibus facultas non est inferenda, & non sequitur: non est inferenda, ergo nec edenda, quia aliud est inferere, & aliud edere, & ex diversis non fit illatio, l. *Papinianus exuli, ff. de minor.* Quando enim agitur de præjudicio tertii, tunc, nec Cardinali asserenti se legatum, creditur, nisi ostensis litteris suæ legationis, ut post plures per ipsum citatos tenet Farinac. in *tract. de test. q. 63, c. 2, n. 64* & quando absque illius editione in Regno, seu Provincia ei commissâ, habetur, & reputatur pro Nuncio, postquam à Rege, ¶ vel Principe, ad quem fuit missus, dignoscitur admissus, & receptus; tunc absque ostensione litterarum habebitur ab omnibus pro Nuncio, in his quæ ad Nunciaturæ officium, & jure legationis spectant, secus, quo ad alia, quæ speciale mandatum requirunt, ut distinguit Staphil. *qual. deb. ff. leg. n. 10.* & in concernentibus jurisdictionem, in quibus non creditur Nuncio, nisi ostensis litteris ex supra allegatis, c. *nobilissimus*, junct. *glos. 97. dist. Abb. in cap. quod super his, n. 5.* & Felin. *n. 9. de fide instr. licet autem Staphil. ubi supra. nu. 12.* teneat, quod, si Legatus habeat in facultatibus, quod non teneatur inferere, vel ostendere facultates, stabitur assertionis suæ, argumento statuti disponentis, quod statur juramento officialis, ibi loquitur de Legato de latere, & sic de Cardinali, non de Nuncio, & argumentum, quod statur juramento officialis, non procedit in assertionem Nuncii sine juramento, cui non est credendum, quia in causa propria nemo est idoneus testis, c. *si testos*, §. *item omnibus*, 4. q. 3. c. *insuper. in fi.* & ibi Abb. *nu. 6. de testi.* tantò minus, quia unicus & unicus testis non probat, c. *veniens*, & c. *licet.*

licet, i. eod. tit. etiam si præsidialis curiæ ho-
 nore præfulgeat, d. cap. si testes, §. jurisju-
 ran. & etiam, quod sit Cardinalis, † quan-
 do agitur de alterius præjudicio, ei soli non
 creditur, Abb. in cap. quod super his, num. 5.
 vers. si tamen aliquid, & Felin. nu. 12. vers.
 tertia conclusio, de fide instr. In his autem
 in quibus creditur Legatis de latere, non
 ereditur Nunciis, quia sunt inferiores in
 absentia Papæ, ut ibi per Abb. vers. infe-
 riori verò, & Felin. num. 8. vers. quod au-
 tem, & num. 12. in prin. mihi enim contingit
 in facto, quod prætendens Nuncius
 Apostolicus conferre beneficium in Me-
 tropolitana Ecclesia Provinciæ suæ lega-
 tionis in mense reservato, tunc vacans, op-
 ponente capitulo ejusdem Ecclesiæ de de-
 fectu facultatis, quam nunquam edere
 voluit, asserens, non teneri, affirmans in
 Cathedralibus, etiam Metropolitanis,
 conferendi facultatem habere, illamque
 edere non teneri, quam mihi tandem ad
 partem legendam exhibuit, ea lecta, reperi
 24 facultatem conferendi † cum expressa li-
 mitatione, non tamen in Cathedralibus,
 quapropter abstinuit à collatione, & vidi
 facultates Nunciorum quandoque im-
 pressas, & omnibus apud Bibliopolas ve-
 nales, & aliquando apud alios ita custodi-
 ras, & occultas teneri, quod eorum dicto,
 quod in illis facultatibus contineretur,
 standum videbatur, & nihilominus casu,
 quod de eorum provisionibus, & concessio-
 nibus in Rota disputari contingat, om-
 nino facultas est exhibenda, cum præser-
 tim Nuncii beneficia sine speciali facultate
 conferre non possint, d. c. 1. de off. leg. in 6.
 & tunc non sufficit, quod in litteris colla-
 tionis legatur, fuisse factam vigore faculta-
 tis eidem Apostol. auctoritate attributæ,

quia non creditur referenti, nisi constet de
 relato, aub. si quis in aliquo, c. de eden. &
 in causis pendentibus in Rot. producuntur.

25 Legati rati sunt, † qui habent legationis
 officium vigore dignitatum ex privilegio
 Apostolico indultum, ut Archiepiscopus
 Cantuarion. & Eboracev. in Anglia, Re-
 men. in Francia, & in Italia Pisarum, c. 1.
 de off. leg. & ibi Abb. num. 1. & 2. ubi Seb.
 Sap. in add. gloss. in cap. 1. ver. Ecclesiarum,
 eod. tit. in 6. & Compost. in rubr. de off.
 leg. & de Legatorum facultate habetur per
 Doct. tot. tit. de off. leg. Felin. in d. cap. quod
 super his, num. 8, 9, 10, 11, & 12, & plene
 per Spec. in d. 1. par. lib. 1. de leg.

26 Tertius † est ordo Episcoporum qua-
 dripartitus in Patriarchas, Primate, Ar-
 chiepiscopos, & Episcopos, cap. clericos, §.
 ordo verò, 21, dist. cap. unic. §. final. de stat.
 reg. in 6. Concil. Trident. in cap. 1, §. ne ve-
 rò, de reform. sess. 23. & Pius V. in Bull. Ro-
 man. cap. 115, circa princip. Patriarchæ

27 principales † sunt quatuor, Constantino-
 politanus, Alexandrinus, Antiochenus, &
 Hierosolymitanus, cap. clericos, & ibi gloss.
 in ver. in Patriarchis, 21, dist. & cap. final.
 21, dist. præter Romanum Pontificem,
 qui Basilicæ Lateranensis est Patriarcha,
 cap. in nomine Domini, in princip. 23, dist.
 & est Patriarcha Patriarcharum, quorum

28 Constantinopolitanus † post Papam pri-
 mum locum obtinet, d. cap. Sacrosancti, in
 fine, & cap. Constantinopolitana, 22, dist. se-
 cundum, Alexandrinus, tertio, Antioche-
 nus, quarto, Hierosolymitanus, & quod
 post Romanam Ecclesiam, quæ mater uni-
 versorum Christi fidelium est & magistra,
 Constantinopolitana primum, Alexantri-
 na secundum, Antiochena tertium, & Hie-
 rosolymitana quartum locum obtineant,

fuit diffinitum in Conc. Lateranen. cap. 5, de ord. sed. Patriarch. cap. renovantes, & cap. nal. ead. distin. 22. Alii Patriarchæ sunt Aquileien. Gradenfis in Istria, Venetiarum, & Lugdunen. qui apud Lugdunen. Primas nuncupatur, & licet Primas
 29 res à Patriarchis nomine differant, † tamen idem est officium, quia Episcopi ab Archiepiscopis ad Primates appellant, cap. 1, 99, distin. gloss. in cap. univ. §. final. in ver. Patriarchis, de stat. reg. in 6, & Rebuff. in sua pract. benef. de devol. num. 24, sed non habent locum cum cæteris Patriarchis, Archiepiscopi quandoque, & patriarchæ nuncupantur, l. jubemus nulli, & ibi, gloss. 2, c. de sacrosanct. Eccles. & auth. de Eccles. tit. in princip. Urbes verò, ac loca, in quibus Primates præsidere debent, non à modernis, sed multis ante adventum Christi statutæ sunt temporibus, quarum primates gentiles etiam pro majoribus negotiis appellabant. In ipsis verò Urbibus post adventum Christi Apostoli, & eorum successores, Patriarchas, & Primates posuerunt, & Beatus Petrus in illis civitatibus, in quibus olim apud Ethnicos primi Flamines eorum, atque primi legis doctores erant, Episcopos, Patriarchas, vel
 32 Primates poni præcepit, qui reliquorum causas Episcoporum, & majora negotia in fide agitent: in illis autem, in quibus dudum apud prædictos Ethnicos erant eorum Archiflamines, Archiepiscopos institui mandavit. In singulis verò reliquis Civitatibus singulos, & non plures Episcopos constitui præcepit, qui Episcoporum tantum vocabula sortirentur, ut cap. 2, & 3, 80, dist. & gloss. in cap. 2, 13 q. 1. Parochialium vero fines, ac terminos Dionysius Papa distinxit, & divisit, ut d. cap. 2,

ubi etiam gloss. 13, q. 1, cap. pastoralis, de his, qua sil. à pralat. & Bertran in consi: 350, num. 1, par: 2. atque modernis temporibus indivisæ reperiabantur, Conc. Trident: dividi mandavit, ut cap: 13, de reform: sess: 24. Archiepiscopis autem sollicitudo totius Provinciae est commissa, d. cap. clericos, §. ordo verò, 21, distin. & causas appellationum ab Episcopis suis suffraganeis interpositas cognoscere possunt, sed in propria Diocesi tantum, cap. 1, & cap. ut litigante, de off. ord. in 6, & cap: nullus Primas 9, q. 2.

30 Aliæ sunt dignitates, † ut Abbatales, quarum Abbates, etiam exempti, & habentes jura Episcopalia, & Diocesi, tenentur Episcopo reverentiam exhibere, Felin. in cap. conquerente, num: 1, de off. ind. ord. & Cassan. in cathal. glo: mun: 4, par: 27, consid: in princip: & 31, consid. circa medium. Ipsique Abbates regulares † præferuntur cæteris clericis, & aliis Episcopo inferioribus in dignitatibus Ecclesiasticis sæcularibus constitutis Abb: in cap: decernimus, num: 2, & ibi Zach: in apostil. de jud. & post Dec: ibi Gemin: & Bal. quos citat, tenet Cassan: eadem par: 4, consid. 32, in princip. Inter Abbates autem quatuor generales ordinum capita, † videlicet Sauti Benedicti, Cluniacen. Cisterciën. & Præmonstraten. omnibus aliis Abbatibus præferuntur, ut per eund. Cassan: d. par. 4, 31, consid. Abbates enim veniunt appellatione Prælatorum, ut per Abb. eod. num. 2. Quò autem præcedant aliis dignitatibus Ecclesiasticis sæcularibus post Episcopalem, procedit quando Dignitates. & canonici Ecclesiæ Cathedralis collegialiter non incedunt, † quia collegialiter Cathedralis Ecclesiam repræsentant, & tunc præstolasti, numer. 4, vers. fallit. 3, de re-scripto.

script: & Cassan: eadem par. 4, considerat: 32.

34 Dignitatem † habent etiam Protonotarij, quorum alij ordinarij, & alij supernumerarij: Protonotarij ordinarij sunt participantes, qui habent officium Protonotariatus cum fructibus, qui ex eo in Romana curia percipiuntur: extraordinarij verò ad honores, & dignitatem Prælaturæ sunt creati, qui rochetum portare possunt. Protonotariatus autem est dignitas, † cum Protonotarij sint notarij Papæ, ut cap: 2, & cap. cum redemptor, 12, q. 2, gloss. 1, in cap. scriptum de elect. & isti et-

iam quibuscunque Canonice, & dignitatibus non tamen Capitulariter incedentibus præferuntur, ut per Cassan, loco supradictato, consid. 29. ubi de dignitatibus Romæ Curie, & alijs copiosè scripsit in prædicta parte 4. per totam, quod puto distinguendum, quia aut Protonotarius extraordinarius est in habitu prælaturæ, & tunc extra ecclesiam præcedit alias dignitates sine prælatura, secus si est sumendus in simplici habitu Sacerdotali, in quo præsumitur simplex persona ecclesiastica, nisi aliàs sit persona gravis, & nota, quo casu habitus non attenditur.

DE ELECTIONE EPISCOPORVM, & qualitatibus in eis requisitis. Cap. III.

S V M M A R I V M.

1 Episcopi, quomodo eligantur.	13 Litteratura conveniens sufficit, & quæ alia qualitates in Episcopo requirantur.
2 Episcopatus Fossanen. est juris patrimonialis Serenissimi Ducis Sabaudia.	14 Episcopatus est onus Angelicis humeris formidandum.
3 Electio, & nominatio idem sunt.	15 Processus super concernentibus cathedrali Civitatem, & diocesim, quomodo formandus.
4 Praconizatio quid sit.	16 Fidei professio ab Episcopis promovendis emittenda.
5 Episcopi, quomodo confirmantur.	17 Processus promovendorum ad Episcopatum, quomodo subscribantur.
6 Cedula consistorialis, quid sit.	18 Cedula pro Episcopis promovendis Cardinalibus danda, quid continere debeant.
7 Aetas triginta annorum completorum in Episcopo requiritur.	19 Cedula consistorialis quomodo expediatur.
8 Illegitimus est inhabilis ad Episcopatum.	20 Episcopi quomodo ordinentur.
9 Episcopus promovendus per sex menses ante debet in sacris esse constitutus, & doctor, aut licentiatus.	21 Episcopi, quando acquirant ordinariam jurisdictionem.
10 Privilegium doctoratus non facit doctorem.	
11 Examen promovendorum ad Episcopatum, fieri debet.	
12 Episcopi sunt parochi parochorum.	

- 21 Consecrari debent Episcopi infra tres menses.
- 22 Ordinis potestas per consecrationem acquiritur.
- 23 Episcopi per totam diocesim habent ordinariam jurisdictionem.
- 24 Episcoporum appellatione, qui veniant.
- 25 Ordo sacerdotalis post Christum à Petro incepit.
- 26 Episcopi officium quomodo facile, & difficile.
- 27 Episcopum, qualem esse oporteat.
- 28 Episcopi munus, in quibus consistat.
- 29 Episcopi, quales esse debeant.
- 30 Episcopi, quomodo subditis præesse debeant.
- 31 Canonici cathedralium ecclesiarum, quomodo sint corrigendi.
- 32 Crimen hæresis, etiam in loco exempto commissum ab Ordinario cognosci potest.
- 33 Exempti, etiam regulares, extra claustra degentes ab Ordinariis locorum corrigi, & puniri possunt.
- 34 Episcopi dominicis, & solemnibus diebus missam celebrare tenentur.
- 35 Episcopi suarum diocesum, & etiam æternorum, animarum cura debent habere.
- 36 Ecclesiarum substantia per filios solet periclitari.
- 37 Filios, vel nepotes ex filio habens, non est Episcopus eligendus.
- 38 Eliguntur Episcopi filios habentes de consuetudine.
- 39 Filius est argumentum ambulans super terram de incontinentia patris.
- 40 Filii in ecclesiis parentum, vel vacantia per mortem parentum beneficia obtinere non possunt.

EPISCOPI † eliguntur, confirmantur, & consecrantur. Eliguntur ad Episcopatus à patronis jus patronatus habentibus à Papa confirmandi, si idonei sint electi, ut ad Episcopatum Viglevanen. à Rege Hispaniarum, & ad Episcopatum Fossanen. à Duce Sabaudie titulo fundationis, & dotationis modernis temporibus ultra alios aliàs fundatos, & dotatos per ipsos legitime acquisito †, cum dotatio, & fundatio sint duo ex tribus modis acquirendi jus patronatus, *cap. decernimus, cap. monasterium, cap. rationis ordo, 16. q. 7.* & Concil. Trid. *cap. 9, de reform. sess. 25.* & licet à patronis ad beneficia juris patronatus nominentur, † nominatio, & electio idem sunt, *cap. cum terra, & cap. cum in jure, de electio, & l. nominatio forma, ubi gloss. C. de decur. lib. 10.*

4 Ad Episcopatus, † qui ad liberam Pape dispositionem spectant, eliguntur, cum in Consistorio præconizantur, & præconizatio habet vim electionis, cum fiat tantum ad effectum nominandi personam ad Episcopatum assumendam, ut, si quis sciret aliquod impedimentum, quominus taliter præconizatus assumi deberet, illud manifestare posset, & ista præconization nullum tribuit jus, aut jurisdictionem, nec potest quis illius vigore fructus percipere, cum Episcopus nominatus, donec à Papa fuerit provisus, se in jurisdictione, & fructuum perceptione immiscendo, sit intrusus, *cap. quod sicut, in princip. de elect. Rebuff. forma dimiss. lit. par. 1, n. 3.* & Oldrad. *conf. 246, n. 1.* Confirmatur postea, † quando alia die in eodem consistorio, fabricato prius processu super vita, & moribus pro-

MOVER-

- 6 movendi, † expectetur cedula, quam in Urbe vocant, consistorialem, quæ habet vim supplicationis in Dataria expeditæ, & illa est matrix, super qua litteræ Apostolicæ sub plumbo expediuntur, & antequam litteræ expediantur, illa cedula dicitur gratia informis, ut informis gratia dicitur supplicatio, *Gomel. de infir. resign. quæst. 18, n. 1.*
- 7 Processus primò fabricatur † super ætate, cum Episcopus debeat trigelimum annum suæ ætatis complevisse, *cap. cum in cunctis, §, presenti decreto, & ibi etiam glol. de elect. Host. in sum. de elect. §, quis eligendus, num. 9.* Secundò super legitimis natalibus, quia illegitimus † sine Papæ speciali dispensatione, quæ vix ad Episcopatus obtinendos conceditur, est inhabilis, ut ad Episcopatum assumatur, *cap. cum Vintonien. ecclesia, ex de elect. glol. in cap. grandi, in ver. legitimo de supl. negl. Prælat. in 6, cap. 1, de fil. presb. Concil. Trident. cap. 1, sess. 7. & cap. 1, § omnes verò, de reform. sess. 24.* Tertio, an saltem † sex mensibus ante promotionem fuerit in sacro ordine constitutus, *Concil. Trident. cap. 2, de reform. sess. 22.* Quarto, si antea in Universitate studiorum magister, sive doctor, aut licentiatus in sacra Theologia, vel jure canonico, aut publico alicujus Academiæ testimonio, idoneus ad alios docendos ostendatur, *d. cap. 2, de reform. sess. 22.* quæ nec sufficiunt, † quia, cum privilegium doctoratus non faciat doctorem, sed requiratur doctrina, Clemens Papa VIII. ut non solum habentes privilegium, sed docti viri ad cathedrales assumantur, statuit, quòd ad Episcopatus in Italia assumendi in Urbe coram ipso, & sacra congregatione Cardinalium, aliorumque gravium, & peritorum Prælatorum, & videretur, in Gallia verò, & Hispania † coram S. R. E. Cardinalibus Legatis ibi existentibus, & Legatis deficientibus, coram sanctæ Sedis Apostolicæ Nunciis, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, de speciali Papæ mandato assistentibus aliis Prælati, ac peritis viris, ut hujusmodi negotii gravitas requirit, se examini subiciant, qui approbati, & non aliàs ad ecclesiarum regimina admittuntur, *Concil. Trid. c. 1, de reform. sess. 24.* cum absurdum videretur, quòd providendi de parochialibus, rigoro examini se subicere tenuerentur, *Conc. Trid. in c. 1, sess. 24, de reform. Ad cathedrales autè assumendi, † qui in eorum diocesi sunt parochi parochiorum, cum universalem illius curam gerere teneantur, c. rationis in fine, 100. dist. & cap. sugg. sum, 7. q. 1. absque examine admitterentur, & licet quis non sit eminentis, † sufficit quòd sit convenientis litteraturæ, c. cum nobis, §. his igitur, de elect. cap. nisi, §. pro defectu, & ibi Abb. num. 10, de renunc. Quintò, an sit bonæ vocis, conditionis, & famæ, non rixosus, non criminofus ex supra deductis.*
- 14 † Sextò, an in rebus gerendis pro Episcopatus administratione sit aptus, cum sit onus Angelicis humeris formidandum, *Concil. Trident. c. 1. paulò post princ. de reform. sess. 6.* & hæc, quoad personam, & qualitates assumendi. Ulterius formatur † processus super redditibus cathedralis, ad quam quis sit assumendus, ac illius status, tam in capitibus, quàm in membris, sub cujus temporali dominio, & Provincia sit posita, si ecclesia sit suffraganea, sub quo Metropolitanò, si verò sit Metropolis, quot sub se suffraganeos habeat, in qua parte civitatis, & vicinia cathedralis sit constructa, & an circumcirca habeat domos

domos canonicas, quot in ea ſint Dignitates, & quæ, quot canonicatus, quot ſint beneficiati ad reſidentiam obligati, quæ, & qualis ſit fabrica eccleſiæ cathedralis, ſi contiguum habeat campanile, & campanas, ſi ſacriſtia ſit paramentis, vaſis argenteis, aliſque neceſſariis decenter munita, an unam, vel plures habeat ſacriſtias, & aptas. An habeat palatium Episcopale pro Episcopi, & ejus familiæ congrua habitatione. In civitate, & diœceſi quot ſint eccleſiæ collegiatæ, quot, & quæ monaſteria regularia, tam virorum, quàm mulierum, an inſtitutum fuerit collegium ſeminarium puerorum, unum, aut plura, juxta Sacri Conc. Trid. diſpoſitionem, c. 18. ſeſſ. 23. de reform. quot pueri in eiſdem reperiantur, & an vivant ex redditibus beneficiorum eiſdem collegii ſeminariorum unicorum, vel ex portione fruētuum ab aliis beneficiis detractorum ad formam dicti c. 18; §. & quod, ſi in eadem civitate, & diœceſi reperiantur erecti plures montes pietatis, hospitalia, confraternitates, aut alia pia loca, quot ſint parochiales in civitate, & diœceſi, ſub cujus titulo ſit cathedralis, & an in eadem adſint corpora Sanctorum, aliæque reliquiæ, & decenter aſſerventur, Si civitas, & diœceſis ſit ab hæretica pravitate munda, vel aliqua in parte ſuſpecta, aut infecta, an civitas ſit populata, & quot animas habeat, quot in tota diœceſi conſtant, ſi non in numero certo, qui vix haberi poteſt, ſaltem circumcirca, ſuper quibus omnibus teſtes quàm graviores haberi poſſunt in competenti numero, qui præmiſſa legitime probent coram notario, ſeu ſecretario, ad hoc à Cardinali proponente deputato.

16 Peracto autem examine, † aſſumen-

17 dus genibus flexis fidei profeſſionem coram eodem Cardinali proponente emittit, juxta formam à Pio IV. traditam in Bullario conſtit. 114. Injunctum nobis, & ſi in Regnis Franciæ, vel Hiſpaniarum, aut in Germania, in manibus Cardinalis Legati, vel Nancii, aut alterius dicto examini præſidentis, & in publico inſtrumento omnia rediguntur, quo à notario, vel ſecretario ſubſcripto, & authenticato, Cardinalis proponens illud ſubſcribit, atteſtando, proceſſum vidiffe, & proponendum requiſitas habere qualitates, & à Cardinali proponente ad Cardinales capita ordinum, videlicet ſeniorum ex ordine Episcoporum, ſeniorum ex ordine Presbyterorum, & ſeniorum Diaconum deferretur, qui omnes eundem proceſſum perfectum, quo per aſſumendum fuerint requiſita probata, † primo Episcopus, ſecundo Presbyter, & tertio loco Diaconus Cardinales ſubſcribunt, aſſirmando, ſe adhibita accurata diligentia, inveniffe promovendum qualitatibus à jure, & ſancta Synodo requiſitis præditum, ac certo exiſtimare ipſum idoneum eſſe, ut in c. 1. de reſor. ſeſſ. 24. quo facto ad Cardinalem proponentem reportatur, & facta † cedula ſummaria totius proceſſus continente, tot copiarum ejusdem fiunt; quot in conſiſtorio Cardinales eſſe debent, & una, quæ Papæ deferretur, pridie, quàm dicta cedula in conſiſtorio proponatur, facta hujusmodi propoſitione, illaque à Papa admiſſa, ſupradicta cedula, † quæ conſiſtorialis vocatur, manu Cardinalis proponentis ſubſcripta, & ejus ſigillo munita expeditur, qua confirmatur electio, & deinde Episcopus infra legitimum tempus, de quo infra, per conſecrationem ordinatur.

tur.

20 tur. † In Episcopi ordinatione duo Episcopi manus imponere, & Evangeliorum librum super caput, & verticem ejus, & uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt, manibus suis caput ejus tangere, & tenere debent, *cap. Episc. 23, dist.* & super eadem cedula, litteris Apost. expeditis, † illarum vigore possessione sublequuta, acquirit ordinariam jurisdictionem, *cap. transmissam, de elect. quæ Episcopis tribuitur à Papa, qui vices suas ita aliis impartitur ecclesiis, ut Episcopi in partem vocantur sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis, cap. decreto, cap. qui se scit, 2. q. 6, cap. loquitur, §. Episcopatus, 24. q. 1. & Varg. de auct. Pont. in tract. tom. 13, propof. 4, confir. 5, sub nu. 1.* Ex tribus enim jurisdicção ordinaria competit, ex lege, consuetudine, & privilegio, *cap. cum contingat, juncta glos. in ver. consuetudine, ubi etiam Abb. num. 5, & Felin. num. 2, de for. comper. cap. conquestus, & ibi glos. eod. vers. consuetudo, 9. q. 3, & Abbas in cap. duo simul, n. 2, de offic. ord.* Postmodum verò consecrationis munus intra tres

22 menses suscipere tenentur, † sub pœna amissionis fructuum, & negligentes per alios tres menses, ecclesiis sunt iplo jure privati, *cap. qui quidam, 75, dist. cap. quoniam quidam, 100, dist. Conc. Trident. cap. 9, de reform. sess. 7, & cap. 2, de reform. sess. 23, Navar. in cap. 25, num. 118, tom. 2, & Graff. dec. aur. cap. 97, num. 52, par. 1, lib. 2.*

23 Per consecrationem enim † acquirunt ordinis potestatem, ut in d. cap. transmissam, ubi etiam glos. final. ante med. de electio, & in tota diœcesi habent jurisdictionem ordinariam, † quam per se ipsos, vel alios, in quolibet loco non exempto, pro tribunali sedentes causas audiendo, &

quæ ad eorum jurisdictionem pertinent, expediendo, libere possunt exercere, *cap. cum Episcopus, eod. tit. de offic. ord. in 6.* Episcoporum enim appellatione † veniunt etiam Patriarchæ, Primate, & Archiepiscopi. *cap. clericos, §. ordo verò, vers. omnes autem, 21, dist. & Archid. in cap. 1, de stat. r. g. in 6.* qui omnes habent jurisdictionem, intra limites suarum diœcesium, *d. cap. sum Episcopus, juncta glos. de offic. ord. in 6.*

25 Post Christum Dominum, † à Petro Sacerdotalis incepit ordo, quia ipsi primum Pontificatus in Ecclesia Christi datus est, Domino ei dicente, Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & dabo tibi claves Regni cœlorum, ubi ligandi, solvendi que potestatem, primus accepit à Domino, primusque ad fidem populum suæ prædicationis virtute adduxit, verboque instituit, cœteri verò Apostolicum eodem pari contortio honorem, & potestatem acceperunt, ipsumque principem eorum esse voluerunt, qui etiam jubente Domino, in toto orbe terrarum dispersi, Evangelium prædicaverunt, ipsis quoque decedentibus, in loco eorum surrexerunt Episcopi, *cap. in novo, 21, dist. cap. sacrosancta, 22, dist. cap. quorum vices, 68, dist. cap. in illu, 80, dist. & Concil. Trident. cap. 4, sess. 23.*

27 In hac autem vita † nihil facilius, & levius, & hominibus acceptabilius Episcopi officio, nisi negligenter, & adulatoriè administraretur, sed nihil apud Deum miserabilius, tristiùs, & damnabilius, nihilque difficilius, ac laboriosius, & periculosius Episcopi officio, sicut apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo militari præcipitur, ut ait S. August. *relat. in cap. ante*

D

omnia,

omnia, 40. dist. & scire debent Episcopi, alique Prælati, quod, si perveria unquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exēpla transmittunt; unde necesse est, ut tantò se cautius à culpa custodiant, quantò per prava, quæ faciunt, non soli moriuntur, B. Gregor. *relatus in cap. præcipue, §. scire Prælati, 11, q. 3 & cap. nulli fas, 25, q. 1.*

- 28 Episcopum † oportet irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinulentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, suæ domui bene præpositum, non neophytum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli, oportet autem illum testimonium habere bonum, etiam ab his, qui foris sunt. Paul. ad Timoth. *epist. 1, c. 1, c. qui Episcopus, 23, distinct. cap. unum orarium, 25, distinct. cap. Episcopum 61, distin. & Conc. Trid. cap. 1, vers. & quoniam oportet, sess. 2.* ejus autē munus est, † oves suas agnoscere, pro illis sacrificiū offerre, verbiq; divini prædicatione, sacramentorum administratione, ac bonorū omnium operū exemplo pacere, pauperū, aliarumq; miserabilium personarum curam paternam gerere, ad omnia munia pastoralia incumbere, & subditorū omniū vitia, ne criminosa, neque inhonestā vitam, ipso connivente, ducant, redarguere, *cap. qualiter, & quando, il. 2, de accus. Conc. Trid. cap. 1, sess. 6, & cap. 1, in princ. sess. 23.* ubique de reformatione. Irreprehensibilem esse oportet, *cap. ult. 25, dist. c. ult. 2, quest. 7, cap. si quis, §. item Episcopum, 1, quest. 7, & cap. quidem, 11, quest. 1.* sobrium, non vinulentum, *cap. Episcopum, 35, dist.* prudentem, ornatum, & pud-

cum, *dicto cap. qui Episcopus, 23, dist.* hospitalem, ne sit de numero eorum, quibus in iudicio dicetur, hospes fui, & non me suscepistis, *Matth. cap. 25, in fine, & distin. 42, in princ.* cum sine liberalitate necessitatem patientibus succurrendo nomen Episcopi non mereatur, *cap. fratrem nostrum, 86, dist.* Doctorem, quia alios docere tenetur, *cap. qui ecclesiasticis, cum seq. 36, dist. & dist. 86. in princip.* & non sufficit innocens vita, nisi adsit etiam doctrina, *43, dist. in princ. & cap. seq.* sine crimine esse debet, ut alios liberius arguere possit, *cap. ult. 25, dist.* cum criminofus magis dicendus sit canis impudicus, quam Episcopus, *Cap. qui nec, 2, q. 7.* & propriis manibus neminem lædere, vel flagellare licet, *cap. non liceat, 86, dist.* non litigiosum, cum debeat occupationes sæculares abjicere, ne præfocatus curis negotiorum Dei verbo vacare non possit, *cap. te quidem, 11, quest. 1.* non cupidum turpis lucri gratia, nec aliquo inhonesto negotio victum sibi necessarium querere debet, *dicto cap. non liceat, §. prohibetur, 86, dist.* non venatorem, *cap. Episcopum, 34, dist.* non neophytum, quia neophyti prohibentur in Episcopos ordinari, ne elati in superbiam, tanquam Religio Christiana plurimum eis egeat, in iudicium incidant, & in laqueum diaboli, Paul. ad Timoth. *dist. epist. 1, cap. 3, & cap. 1, & 2, 48, d.* & qualitates requisitæ in Episcopo, sequentibus versibus comprehenduntur. Primum præcipitur, quod sit sine crimine Præful, monogamus, sobrius, prudens, ornatus, & hospes, casta docens, non percussor, non litigiosus, non cupidus, bene dispositus, non neophytus, ut aliis, Apostolica, quod præsit regula iuffit, ut per Hostiæ. *in sum. de tempo. ord.*

cum, cum scirent, hoc esse proprium pastoris, non solum spiritualia gregi ministrare; id quod potissimum est; sed egenibus ea etiam, quæ ad vitæ usus necessaria sunt, providere, curam pauperum habere voluerunt, ut discant Episcopi animarum, & corporum pastores, si fortè pauperes in Diocesi sua non habent, aut superest, eorum necessitati, alienis etiam pauperibus opitulari, aut etiam, si ex Diocesi sua ad usus suorum pauperum, quantum satis sit, colligere non possunt, ut aliunde quaerant, quia cura pauperibus subveniendi communis esse debet, sicut Paulus ex ecclesiis Galatiæ ad pauperes Ecclesiæ, quæ erat Hierosolymis mittebat, ut 1. Corinth: cap: 16, & Navarr: in tract: de red: ec-
 37 cl: d: 3, n: 10. † Nana, quia per filios solent Ecclesiarum substantia periclitari, cap: de Syracusana, 28. dist: & Episcopi solent esse cæci circa nepotes, secundum gloss: in cap: pervenit, 1, q: 3, & Concil: Trid: c. 1, sess. 4.
 25, de resor. habens filios, vel nepotes etiam legitimos, † in Episcopum non est eligendus, authen. quom. op. Epi. §. 1. colum. 1, & hoc locum nepotum nomine filii filiorum, non autem fratrum, aut sororum filii vocantur, l. jurisconsultus. ff. de grad. cogn. & Abb. in cap. 1, de test. num. 2, facit cap. catinensis, 61, dist: & cap: priusquam, 28. dist: & non posse de jure communi habens filios, vel nepotes eligi in Episcopum, nisi

dispensative, tenet Innoc. in d: c. 1, de t. st. quem sequitur Abb. ibi num 2. & Navarr: in com: de spol. cleric: §. 12, num. 2. ubi dicunt hanc opinionem juri scripto esse magis consonam, licet † contrarium disponat, cap. Episcopus, qui filios, 12, q. 2, & contraria viguerit consuetudo, quapropter multi Episcopi habentes filios, à Sede Apostolica ad Episcopatus fuerunt promoti, ex opin. Host. quæ communiter est recepta, ut testatur Navarr. d: num 2, & secundum antiqua tempora, quando ecclesiæ erant pauperes, hoc licebat, cap. sicut, §. necesse 47. dist: & Innoc. in d. c. 1, in fin. de test. & puto maxime decere, si nec ad parochiales ecclesias obtinendas qui filios habent, admittentur, † quia filius est argumentum ambulans super terram de incontinentia patris, cap. priusquam, in fi. & cap. proposuisti, circa princ. & ibi gloss, in ver. filii, 28. dist: &

Patres enim † frontem habere non possunt alios de incontinentia redarguendi, dicto cap. sicut, ver. habentes, 47. dist: nec propterea filii in ecclesiis, in quibus patres eorum sunt instituti, vel quæ morte parentum immediate vacarunt, beneficia obtinere possunt, capitulo presentium, capitulo ad presentiam, capitulo quoniam, cap. cum decorem, & ca. ad abolendam, de fil. presbyt.

DE POTESTATE EPISCOPI,

Cap. IV.

S V M M A R I V M.

1	Episcopi duplicem habent potestatem Ordinis, & jurisdictionis.		& distribuuntur ordines in majores, & minores, & sunt septem, qui imprimunt characterem.
2	Potestas Ecclesiastica definitio quæ.		
3	Potestas Ordinis, in quibus consistat.	17	Episcopatus aut sit ordo.
4	Chrisma conficere, & confirmare est solius Episcopi.	18	Ordines quibus ceremoniis conferantur.
5	Consuetudine præscribi non potest, quod clericus non Episcopus possit Sacramentum confirmationis conferre.	19	Clerici comam nutrire prohibentur, & clericaturam de ferre tenentur.
6	Chrisma duobus conficitur, scilicet, oleo olivarum, & balsamo.	20	Ordinationum tempus quando sit.
7	Confirmationis Sacramentum quomodo differat à baptismo.	21	Ordines minores Dominicus, & alii festis diebus simul omnes conferri possunt, secus de majoribus.
8	Confirmatio quid sit.	22	Majores ordines possunt conferri tantum post annum à susceptione postremi, nisi Episcopo aliud videatur.
9	Chrismatu unctio tripliciter fit in tribus Sacramentis.	23	Ordinari nemo potest à non suo Prælato sine literis dimissorius sui Ordinarii.
10	Effectus Sacramenti confirmationis est impressio characteris plenitudinis Spiritus sancti, conformans nos divina bonitati.	24	Episcopi titulares non possunt aliquem ordinare absque Ordinarii licentia.
11	Sacramentum confirmationis reiterari non potest.	25	Mendicare non decet sacri ordinibus initiatos, neque aliquem sordidum quæsum exercere.
12	Baptismus est fundamentum, & janua omnium Sacramentorum.	26	Ordinibus sacri initiari nemo potest sine titulo.
13	Confirmati majorem gratiam consequuntur, quam non confirmati.	27	Ordinibus pro collatione nihil accipi potest, & quid de notariis pro dimissorialibus.
14	Confirmationis Sacramentum ex Papa delegatione à simplici presbytero conferri potest.	28	Duo sacri ordines eodem die conferri non possunt.
15	Confirmationis Sacramentum inducit impedimentum cognationis spiritualis.	29	Intervalla temporis in singulis ordinibus quæ sint servanda.
16	Ordo est unum ex septem Sacramentis.	30	Insans ad ordines promoveri non potest, & dicitur insans, qui nondum septennium excefferit.

- 31 Attingere annum legitimum sufficit in ordi- 2
dinum susceptione. num. 23, lib. 1. quæ generaliter sumpta † est
potestas à Christo instituta immediate, &
supernaturaliter ad gubernandum fideles
32 Abbatisa non minor 40 annis, & quæ
octo annis post expressam professionem
laudabiliter vixerit, eligi potest. secundum legem Evangelicam in super-
naturalibus, & quatenus ad illa est opus
etiam in naturalibus, Navar. in d. relect.
33 Inquisitorum legitima ætas est 40 anno-
rum. cap. novit, not. 3, num. 81, vers. 17.
- 34 Ordinum impedimenta quæ & qualia 3
sint. Potestas ordinis, † quæ uti dignior est
præmittenda, cõsistit in chrisimatis, & olei
infirmorum confectio, frontis chrisma-
tione, ordinum collatione, & ecclesiarum,
35 Bigamus ad ordines promoveri non potest. altarum, vasorum divino cultui dicato-
rum, Abbatum, Abbatissarum, & Virginum
36 Bigamia est triplex, vera, interpretati-
va, & similitudinaria. consecratione, vestium, mapparum, alio-
rumque paramentorum, & campanarum
37 Bigamia vera, quæ sit. benedictione, earundemque ecclesiarum,
ac cæmeteriorum pollutorum reconcili-
atione, cap. quamvis, 68, distin. gloss. fin. in
38 Bigamia interpretativa quot modis con-
trahatur. cap. transmissa, de elect. gloss. penult. in cap.
aqua, & ibi Abbas num. 2, & 8, de consecr.
Eccles. vel alta, gloss. 1, in cap. quia pericu-
39 Bigamia similitudinaria quæ sit. losum, de sent. excom. in 6. Abb. in cap. quan-
to, nu. 3, de consuet. & Conc. Trid. cap. 4, &
can. 7, de sacr. ord. sess. 23.
- 40 Bigamus quare ab ordinibus arceatur,
quatuor rationibus probatur. Solius autem Episcopi est † chrisma cõ-
ficere, cap. illud, 95, distin. cap. si iubet, 26.
41 Minor ordinatus ordines sacros recipit,
sed executio usque ad legitimam ætatem
est suspensa. q. 6. & in Cæna Domini quolibet anno est
conficiendum, & vetus intra ecclesiam est
exurendum, cap. litteris, de consecr. dist. 3.
42 Ordinatus extra tempora est suspensus,
donec à Sede Apostolica fuerit dispensa-
tus. & cum chrismate in fronte signare est tan-
tum Episcoporum, quibus spectat bap-
tizatos confirmare, cap. presbyterus primo,
de consecrat. 4. dist. Ita quod nec præscri-
ptione † possunt presbyteri nec Episcopi
acquirere jus Sacramentum confirmationis
ministrandi, ut cap. quanto, de consuet. &
Covar. lib. 1, var. resolut. cap. 10, num. 14. &
sicut aqua est materia baptismi, ita chris-
ma est materia confirmationis, sine quo
conferri non potest, ut in cap. 1, §. penult.
43 Reges & Regina, & quomodo inungan-
tur, coronentur. de
- 44 Episcopi quomodo consecrentur.
- 45 Abbates, Abbatisse, & Virgines quomodo
benedicantur, & consecrentur.
- 46 Campana ordinis Episcopalis potestate
benedicuntur, & quomodo.
- 47 Degradatio sit etiam potestate ordinis E-
piscopalis.
- 48 Episcopi, quæ sunt ordinis Episcopalis, a-
lijs demandare non possunt.

Episcopi † duplicem habent potesta-
tem, Ordinis, & Jurisdictionis, Na-
varr. in relect. c. novit, not. 2, num. 83, vers.
quibus addo, de jud. so. 2. & Burlat. cons. 125,

de sac. vñt. & cap. novissime, de consecr. dist. † Duo enim sunt in chrismate, scilicet oleum olivarum, & balsamum, Graff. decis. aur. par. 2, lib. 1, cap. 5, num. 10. si vero per errorem quis non chrismate, sed oleo tantum deliniretur, non esset Sacramentum iterandum, sed tantum caute chrismate supplendum, Innoc. in cap. 1, de sacram. non iter. quem sequitur Covar. eod. cap. 10, n. 4.

7 Confirmationis † autem Sacramentum differt à baptismo, qui est necessarius ad salutem, non autem confirmationis sacramentum, quod tutius sine peccato potest omitti, quam ab iis, quibus id conferre non licet, ex temeritate assumatur, ut inquit tex. in eod. cap. quanto, de consuet. † Est enim confirmatio consignatio facta cum chrismate in fronte baptizati ab Episcopo cum certa forma verborum ad audacter cōfitendum nomen Christi, Graff. decis. aur. par. 2, lib. 1, cap. 5, num. 1. forma autem verborum est; Signo te signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis: ita definitur à S. Thom. art. 3, S. Bonav. art. 1, q. 1, & Rich. q. 2, art. 4.

9 Chrismatis verò unctio tripliciter fit, † in tribus Sacramentis, quorum diversitas ex fine accipitur, quia in baptismo fit in vertice, ad significandū fidei susceptionē, quia vertex est locus cellulæ rationalis, ac per modum crucis, ut per crucem Redemptoris bona accepta in baptismo obtine-
13 re cognoscamus. In confirmatione fit in fronte, ad significandū audaciam confessionis, cujus impedimentū, scilicet, timor, & verecundia magis manifestatur in pallore, & rubore frontis, ex propinquitate cellulæ imaginariæ, fitque in modum crucis, ut in crucifixo, & per crucifixū sit to-

ta spes, & fiducia confirmato, ut in tentationibus suis recogitet eum, qui talem sustinuit passionem, cap. 11, ad Hebr. In ordine verò fit in manibus ad significandum potestatem consecrandi corpus Christi, ut post Petr. 4, dist. 7 q. 3, art. 3. tenet Graf. d. cap. 5, num. mibi 13. † Effectus autem Sacramenti confirmationis est, quod per illius collationem ita imprimitur character, quemadmodum in baptismo imprimitur character fidei, conformans nos divinæ sapientiæ, & in ordine character potestatis conformans nos divinæ potentia, ita in confirmatione imprimitur character plenitudinis Spiritus sancti, conformans nos divinæ bonitati, daturq; per confirmationem plenitudo copiae gratiae ad fortiter resistendū contra pressuras mundi, & quod in hoc Sacramento Spiritus sancti gratia augeatur, ut cōfirmemur ad pugnandum, probat tex. in c. 2, & c. novissime, de consecr. dist. 5. † Et, quia hoc Sacramento imprimitur character, reiterari non potest, c. dictum, cum seq. de consecr. ead. dist. 5. Ut enim quis illud recipere possit, requiritur, ut sit baptizatus, quia, nisi baptismus præcedat, nihil reciperet, cum baptismus sit fundamentum, † & janua omnium Sacramentorum, ut c. 1, & c. veniens, de presbyter. bapt. & gloss. fin. in eod. c. quanto, de consuet. Licet autem Sacramentum confirmationis sine peccato omitti possit, d. c. quanto, de consuet. † Tamen pueri confirmati majorem gloriam consequuntur, quam non confirmati, quemadmodum in præsentī majus obtinent augmentum gratiae, cap. 2, de consecr. dist. 5. & gloss. fin. in c. ut jejuni in ead. dist. & quamvis Episcopis, & non inferioribus liceat Sacramentum cōfirmationis ministrare, nec facta.

culsa.

cultatem illud ministrandi possint solis
 14 presbyteris delegare, tamen ex delegatio-
 ne Papæ simplex sacerdos baptizatus con-
 firmationis Sacramentum potest ministra-
 re, *glos. 1. in eod. c. quanto, in fine, de consuet.*
 & ex administratione Sacramenti confir-
 15 mationis ꝑ oritur impedimentum cognati-
 onis spiritualis impediens matrimonium
 contrahendum, & dirimens contractum, 18
 Conc. Trid. *cap. 2. de resor. sess. 24*

16 Ordo vero ꝑ est proprie unum ex sep-
 tem Ecclesiæ Sacramentis à Christo Do-
 mino institutum, Conc. Triden. *cap. 3. &*
can. 3. de sacr. ord. sess. 23. Fuerunt distribu-
 ti ordines in majores, & minores, ut dig-
 nius, & majori cum reverentia sancti sa-
 cerdotii ministerio possit deserviri, *c. 2. &*
can. 2. ead. sess. qui in Ecclesia militante
 sunt septem, videlicet Ostiarius, Lecto-
 ratus, Exorcistatus, Acolythatus, & hi di-
 euntur minores, Subdiaconatus, Diaco-
 natus, & Presbyteratus, qui sunt majores,
 & sacri, à quibus retrocedere non licet,
c. erubescant, 32. dist. & Dec. in c. cum in
cunctis, n. 2. de elect. & ordines imprimunt
 characterem, atque in eorum collatione
 accipitur Spiritus sanctus, *c. consultationi*
de temp. ord. & ca. 4. de sacr. ord. sess. 23.

17 Sed, quoniam ꝑ queritur inter Theolo-
 gos, & Canonistas, an scilicet Episcopatus
 sit ordo, & nonnulli secundum eorum re-
 ceptiorem sententiam, tenent opinionem
 affirmativam. Illa procedit, quatenus or-
 do dicitur officium quoddam, & potestas,
 respectu quarundam sacrarum actionum,
 quæ sacerdoti non cōpetunt; non autem,
 quod censeatur verus ordo distinctus ab
 aliis, quatenus est Sacramentum, & cha-
 racterem imprimit, cum non habeat Epi-
 scopus majorē, aut distinctam potestatem

supra corpus Christi verum, quàm Sacer-
 dos simplex, quapropter Episcopatus pro-
 prie ordo non est distinctus à Sacerdotio:
 & ita post S. Tho. n. in 4. *sent. dist. 24. q.*
3, art. 2. & Ricard. Palud. *q. 7.* Sylvestr.
 Cajet. & Abb. *in cap. ex litteris, de excess.*
Prelat. ac alios, quos citat, distinguit, &
teacet Covar. d. cap. 10. num. 15.

18 Presbyter ordinandus ꝑ stola utroque
 humero ambitur, & Episcopo eum bene-
 dicente, & manum super caput ejus te-
 nente, etiam omnes presbyteri præsentis
 manus suas super caput illius ponere de-
 bent, *c. presbyter, cum seq. 23. dist.* & dum
 ipse consecrat, cunctis sacerdotibus sin-
 gillatim dicit, consecrare, & sanctificare
 digneris manus istas per istam unctiōe,
 & nostram benedictionem, ut, quæcunque
 benedixerint, benedicantur, & quæcunq;
 consecraverint, consecrentur, & sanctifi-
 centur in nomine Domini N. Jesu Christi,
 ut in Pont. Rom. jussu Clement. VIII. nu-
 per edito, *folio 66. & cap. generaliter, S.*
utrisque enim, 16, q. 1. Diacono, dum or-
 dinatur, solus Episcopus, qui eum bene-
 dicit, manus super caput ponit, quia non
 ad sacerdotium, sed ad ministerium con-
 secratur, *c. Diaconus, 23. dist.* Subdiaconus
 manus impositionem non accipit, sed ca-
 licem vacuum cum patena, vacua super-
 posita ab Episcopo porrectum dextera ma-
 nu tangit, & de manu Archidiacon. tangit
 urceolos cum vino, & aqua, ac bacile cum
 manutergio, *cap. Subdiaconus, ead. dist.* &
 antiquitus Subdiaconatus non erat ordo
 sacer, *cap. nullus in Episcopatum, 60.*
dist. inter eos fuit postea connumeratus,
cap. erubescant, 32. dist. & cap. à multis de
arat. & qualis. Acolythus, dum ordinatur,
 ab Episcopo est docendus, & qualiter in
 officio

officio suo se gerere debeat, & tangit candela-
delabrum cum candela extincta ab Episcopo
potrectum, ut sciat, se ad accendenda
Ecclesiæ luminaria mancipari, & urceol-
um vacuum ad suggerendum vinum in
calicem, *cap. Acolythis, 23. dist.* Exorcista
accipit de manu Episcopi libellum, in quo
scripti sunt exorcismi, dicente sibi Episc.
Accipe, & commenda memorie, & habe
potestatem imponendi manus super ener-
gumenos, sive baptizatos, sive cathecu-
menos, *c. Exorcista, ead. dist.* Lector cum
ordinatur, Episc. facit de eo verbum ad
plebem, postea tradit ei codicem, in quo
lecturus est, dicens: Accipe, & esto relator
verbi Dei, habiturus, si fideliter, & utiliter
impleveris officium tuum, partem cum iis,
qui verbum Dei bene administraverunt ab
initio, *cap. lector, ead. dist.* Ostiarius cum
ordinatur postquam ab Archidiacono in-
structus fuerit, qualiter in domo Dei de-
beat conversari, ad suggestionem Archid.
tradit ei Episc. claves Ecclesiæ de altari,
dicens: Sic ages, quasi redditurus Deo ra-
tionem pro his rebus, quæ his clavibus
recluduntur, *c. Ostiarius, ead. dist.* & in
cod. Pont. ubi de omnibus Ordinibus ha-
betur.

19 Clerici ꝛ comam nutrire prohibentur,
quorum caput desuper in modum sphæ-
ræ rasum esse debet, *cap. psalmista, cum
duobus seq. ead. 23. dist. cap. 1.* quod de
omnibus ordinibus tradit, *25. dist.* Or-
dinum autem ministeria, nisi per consti-
tutos in eisdem ordinibus exerceri non
possunt, ut capit. Acolythus, *cap. Exor-
cista, c. lector, cap. Ostiarius, cap. Psal-
mista, 23. dist. cap. illud, in cap. singulis,
cap. quicumque, 77. dist.* & Conc. Tri-
dent. *cap. 17, de reform. sess. 23.* Clerici

verò conjugati non bigami in ministeriis
quatuor minorum ordinum se possunt
exercere, *cod. c. 17. de reform. sess. 23.* &
sine examine ordinati sunt deponendi,
cap. ult. 24. dist.

Tempus ordinationum ꝛ regulariter est
quodlibet sabbatum quatuor Temporum,
sabbatum præcedens Dominicam Passio-
nis, & sabbatum sanctum, *cap. sanè, & ca-
pit. de eo de temp. ord.* & ibi Abb. *num. 1.*
& Conc. Trid. *cap. 9. de reformat. ead. sess.
23.* Quatuor temporum jejunia celebran-
tur, primum in initio Quadragesimæ, se-
cundum in hebdomada Pentecostes, ter-
tium in Septembri, & quartum in Decem-
bri, *cap. statuimus, 76. dist.* & ordinantes,
ac ordinandi jejuni esse debent, *cap. quod
à patribus, & cap. sequenti 75. dist.* ꝛ Mi-
nores ordines Dominicis, & aliis festi-
vis diebus simul omnes Episcopi conferre
possunt, *c. de eo, junct. gloss. 2.* & ibi Abb.
nu. 1, de temp. ord. non tamen omnibus, sed,
si ita Episcopo visum fuerit expedire, &
iis, qui saltem latinam linguam intelligant,
c. 11. de reso. sess. 23 ꝛ Majores verò tantum-
modò temporibus supradictis, & post an-
num à susceptione postremi, nisi necessi-
tas, aut Ecclesiæ utilitas, judicio Episc. a-
liud exposcat, ita quòd judicio Episc. qui
ab interstitiis ex causa potest dispensare, est
relictum, *d. c. de eo, cum ibi not. eo. c. 11. de
res. sess. 23.*

Ordinari ꝛ nemo potest à non suo Præ-
lato sine litteris dimissoriis sui Ordinarii
prævio examine excessis, alioquin ordi-
nans à collatione ordinum per annum, &
ordinatus à susceptorum executione
quàm diu proprio Ordinario videbitur ex-
pedire, est suspensus, *cap. 1, & 2, 9, 2, c.
1, & 2, 21, 9, 2, cap. 2, & 3, de temp. ord. in 6.*

E

& Conc.

- & Conc. Trid. *cap. 3. & 8. de reform. sess. 23.* minusque familiarem non subditum, nisi per triennium secum fuerit commoratus, potest Episcopus sine sui Ordinarij dimissorii ordinare, & tunc illi statim beneficium conferre tenetur, Conc. Trid. *c. 9. de reform. de sess. 23.* & ex causa occulta potest Ordinarius ascensum ad ordines superiores ordinatis interdiceret, *cap. ad aures, de temp. ord. & Conc. Trid. cap. 1. de reform. sess. 14.*
24. Episcopi † Ecclesiasticum, quæ in partibus infidelium consistunt, qui titulares vocantur, etiam si in loco nullius diocesis, etiam exempto, aut in aliquo monasterio cuiusvis ordinis residerint, aut moram traxerint, vigore cuiusvis privilegij, etiam prætextu familiaritatis, & continuæ commensalitatæ suæ absque proprii Prælati expresso consensu, aut litteris dimissorijs, sub eisdem pœnis aliquos ordinare non possunt, Concil. Trid. *cap. 2. de reformat. eadem sess. 14.*
25. Sacris ordinibus † initiatos non decet mendicare, nec aliquem sordidum quæstum exercere, *cap. Diaconi sunt, h. mendicat infelix 93 dist.* & ideo ad eisdem ordines factis promoveri nemo debet, † nisi beneficium ecclesiasticum, aut patrimonium, vel pensionem habeat, quibus se commode possit sustentare, *cap. neminem, c. Sanctorum 70, dist. & Conc. Trident. in cap. 2. de reformat. sess. 21.* † Ordinum autem collatores, eorumque ministri nihil pro collatione ordinum capere possunt, *c. sicut Episcop. 1, q. 2, c. 1, de simo.* nec etiam à sponte offerentibus, Conc. Trid. *cap. 1. de reformat. sess. 21.* Notarii tamen in locis, in quibus non viget consuetudo nihil accipiendi, pro singulis litteris dimissorijs,
- aut testimonialibus decimam partem usui aurei accipere possunt, ut *eodem c. 1, sess. 21.*
29. Duo sacri ordines, † eodem die conferri non possunt, quibusvis privilegijs & indultis concessis non obstantibus, *cap. litteras, & cap. dilectus, de temp. ord. & Conc. Trident. cap. 13, de reformat. sess. 23.* Temporis intervalla, & ætate singulis ordinum gradibus antiquitus præscripta, ut *cap. in singulis cum omnibus seqq. 77, dist. penitus sublatis, ætas impedit promotionem.* Infans enim † promoveri non potest ad primam tonsuram, *cap. ult. & ibi gloss. in ver. infanti, de temp. ord. in 6.* & infans dicitur, qui septimum annum non explevit, gloss. *in cap. de his in verbo infantia, 28, dist. & Alexand. in l. si infanti, nu. 1, c. de jur. delib.* Ad Subdiaconatus ordinem ante 22, ad Diaconatus ante 23, & ad Presbyteratus ante 25. † (ux ætatis annum nemo potest ordinari, Conc. Trid. *c. 12, de reformat. sess. 22,* & sufficit per diem annum attingisse cum, completo, & elapso 24 ante 25. dici non possit, & sic de reliquis, gloss. *in cap. cum in cunctis, in ver. exegerit,* ubi est speciale in Episcopo, quod annus sit completus, & in alijs inferioribus sufficit attingisse, & ibi Abb. *nu. 6, de elect. & gloss. in Clem. generali in ver. in decimo octavo, de atar. & qualit.* † Abbatissa non minor 40. annis, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit, eligi debet, & si his qualitatibus non reperitur, ex his, quæ annum trigessimum excesserint, & quinque annis post professionem rectè vixerint, eligi potest, *c. indemnitatibus, de elect. in 6.* & Concilium Trid. *cap. 6, de reformat. sess. 25.* † Inquisitor hæreticæ pravitatis minor annis

40: regulariter creati non potest, clemens nolentes, in princ. de hæret.

34 Nativitas † impedit etiam promotionem, quia illegitimè procreati, absque dispensatione ordinari non possunt, *cap. 1, & c. litteras de fil. presb. & ibi Abb. num. 3, cap. si is eod. tit. in 6, & cap. 1, & 2, 56, distinct.* Corporis vitium, super quo Episcopus dispensare non potest, Innocent. in *cap. 1, in sine de corpor. vit.* & habetur in *cap. 1, 49. distinct.* non ordinantur viciati corpore, dum vitium scandalum generat in populo, ut propter maximum gibbum, qui est valde claudus, habens in oculo maculam, mutilatus manu, qui virilia, non ægritudinis causa, sibi fecit abscindi, qui partem digiti volens sibi ipsi abscidit, cui medietas palmæ cum duobus digitis est abscissa, qui morbo incurabili laborat, & qui digiti partem in dæmo amisit, *cap. maritum 33, distinct. c. si quis absciderit, 36 cap. qui partem, c. si quis pro ægritudine 55, dist. c. 2, c. significavit, c. exposuisti, de corp. vit. c. presbyterum, c. de rectoribus, c. tua nos; & cap. ex parte de cler. agrot. & debil.* An autem vitium inducat detormentatam, quæ scandalum pariat, relinquatur arbitrio Ordinarii, *d. c. 2, & ibi gloss. penul. & ult. de corp. vit.*

Crimina, ut qui usuras accepisse convincuntur, in scæna lussu nescuntur, qui publica pœnitentia crimina deservit, qui aliquando in furiam versus insanivit, & simoniacus, *d. cap. maritum, 33, dist. qui homicidii facto, aut præcepto, aut consilio conscius existit, & apostata, cap. si quis viduam, cap. studeant, cap. pœnitentes, cap. 39 ex pœnitentibus, cap. illud quoque, & cap. hi qui. 50, dist.*

Administratio aliorum honorum impe-

dit promotionem, cum quis ad ratiocinia est obligatus, *cap. unic. de obligat.* ad ratio. ord. vel non, præsertim falsi decoctores, qui ultimi supplicii, & ea pœna, qua fures ipsi de jure, vel consuetudine, aut particulari, vel municipali statuto plecti solent, puniri debent, Pius V. constit. 116. quæ incipit: Postquam bigamia † cum quis duas duxit uxores, aut cum vidua contraxit matrimonium, *cap. curandum cum seq. 34, dist. cap. 1, & cap. bigamis de big. conditio.* bigamia impedit, ne quis possit ordinari, & est impedimentum ordinis, quia bis conjugatus non potest apte significare unionem Jesu Christi cum Ecclesia unica, & sancta tua sponsa, quam excellentia Sacramenti ordinis meretur, *cap. acutus, & cap. una, 26, dist. gloss. in cap. debitum, in ver. sacramentum, de big. & Navar. in cap. 27. de pr. spec. irreg. num. 195, som. 3.*

36 Triplex est bigamia, † scilicet vera, interpretativa, & similitudinaria, *gloss. in c. 2, de bigam. Rota decis. unic. num. 7, 8, & 9, eod. tit. in no. Navar. d. num. 195, vers. 2, & Graff. decis. aur. cap. 27, nu. 38, par. 1, lib. 4.*

37 † Vera bigamia est ejus, qui successive duxit duas uxores virgines, unam post mortem alterius, etiam, si antequam fuisset Christianus, ipsas ambas, vel alteram tantum habuisset. † Interpretativa quatuor modis contrahitur per violationem castitatis promissæ contrahendo cum vidua, vel corrupta, contrahens diversis temporibus cum una de jure, & cum alia de facto, & qui scienter cognovit uxorem adulteram, *gloss. in d. cap. 2. in verb. in bigamis, & similitudinaria est, † quam incurrit ordine sacro insignitus, vel voto solenni adstrictus cum aliqua etiam unica virgine contrahens, & consumans, Navar.*

- d: c: 27, n: 195. Graff d: c: 27, n: 38. & Rot. d: decis: 1, n: 9.* licet enim bigamus ad ordines promoveri non debeat, tamen promotus recipit characterem, *cap. quicumque, 50, dist: gloss: in d: cap: 2, in ver: dispensare, in fine, de bigam. & Graff. decis. sur. cap. 1, num. 24, par. 2, lib. 1.* sed non habet ordinis executionem, ut ibi.
- 40 Quatuor assignantur rationes, † quare bigamus ab ordinibus arceatur, prima propter defectum sacramenti unitatis, cum carnem suam in plures divideret; secunda propter prerogativam ordinum; tertia propter signum incontinentiae cum uxore mortua, si aliam duxerit; & quarta, quia frequentator conjugiorum non habet frontem alios hortandi ad viduitatem, *in capit. una, dist. 26: & Graff. d: cap: 11, nu. 23.* Neque promoveri potest, si quis servilis est conditionis, *cap: nullus, cap. nulli, cap: quinquenque, cap: servorum, cap. si quis, & cap. ultim: 54, dist.* nec Monachus sine consensu Abbatis, *cap. nullus, & cap. si quis, 58, 41 dist: †* Minores si ordinantur, ordines sacros recipiunt, sed executione usque ad legitimam aetatem est suspensa, *cap. pueri, cum gloss. 2, q: 1, cap: vel non, cum gloss. de temp: ord: cap: 2, de et: & qual: & gloss. 2.*
- 42 *in fine, in clem: fin: eod: tit †* Ordinatus extra tempora est suspensus, donec a Sede Apostolica fuerit dispensatus, *cap: cum quidam, & cap. literas, de temp. ord.* quae suspensio est inducta ipso jure, & qui suspensione hujusmodi durante, in eisdem ordinibus ministrare praesumpserint, irregularitatem incurrunt, & beneficiis ecclesiasticis possunt jure privari, Pius II. *Constit. 6. Cum ex sacrorum, in Bull. Rom.*
- 43 Ordinis Episcopalis † potestate etiam Reges, & Reginae oleo cathecumenorum inunguntur, & coronantur die Dominico, triduo jejunio devotè peracto per hebdomadam praecedentem, videlicet quarta, & sexta feria, & sabbato praecedente, ipsis praeparatis pro sanctissimo Eucharistiae Sacramento fumendo in metropolitana, sive alia cathedrali ecclesia, ubi solemnitas celebratur, astantibus pluribus Episcopis Regni, emissà prius à Rege flexis genibus coram eodem Metropolitano professione juxta formam, de qua in Pont. Rom. Clement. VIII. jussu edito, *fol. 228.* & pro consecratione Metropolitanus intingit pollicem dexteræ manus in oleo cathecumenorum, & jungit in modum crucis Regis brachium dexterum, inter juncturam manus, & juncturam cubiti, atque inter scapulas, in eodem Pont. *fol. 231.* & deinde eidem ense præbet, coronam capiti illius imponit, & sceptrum regale dat, ut ibidem *fol. 234, & 236.* eodemque modo cum injunctioe brachii dexteri benedicatur Regina, cui etiam corona capiti imponitur, ut in eod. Pont. *fol. 250, & 251.*
- 44 Eadem ordinis potestate † à Metropolitano, astantibus saltem duobus Episcopis, consecrantur Episcopi, praestito prius per eos juramento in manibus ejusdem Metropolitanus ad praescriptam in eodem Pont. formam, *fol. 79.* & adhibitis solemnitatibus, & ceremoniis, quae ibi sequuntur.
- 45 Abbates verò † eadem forma benedicuntur, & consecrantur, de qua in eodem Pont. *fol. 122, & seqq.* Et quia de benedictione, & consecratione Abbatissae, & virginum dantur formae, in eodem Pont. *fol. 170, usque ad fol. 223.* de his hæc obitet mihi dixisse sufficiat.
- 46 Campanæ etiam † ordinis Episcopalis potestate benedicuntur, in qua requiritur oleum

- oleum sanctum infirmorum, sanctum
 chrisma, thymiana, thus, myrrha, & thu-
 ribulum cum igne, adhibitis quampluri-
 mis exorcismis, & solemnitatibus de qui-
 bus in dict. Pont. Roman. fol. 515. cum
 pluribus seqq.
- 47 † Degradatio fit etiam potestate ordi-
 nis Episcopalis, & Episcopus, non autem
 inferior potest ab ordinibus degradare,
- capit. degradatio, de pœnit. in 6. & Con-
 cil. Tridentin. cap. 4. de reformat. sess. 13.
 nec hanc potestatem potest Episcopus
 inferioribus demandare, † quia licet Epi-
 scopus committere valeat, quæ jurisdic-
 tionis existunt, quæ ord' s Episcopalis
 sunt, non potest inferiori gradus clericis
 demandare, capit. aqua de consecrat. ec-
 cles. vel Altar.

DE CONSECRATIONE ECCLESIAE, vel Altaris. Cap. V.

S V M M A R I V M.

- 1 Consecratio Ecclesiarum pluribus ex cau-
 sis fuit instituta.
- 2 Consecratas Ecclesias frequentare, & in
 illis orare debemus, ut orationes sint
 magis grata.
- 3 Consecratio Ecclesiarum tam ex veteris
 quam ex novi testamenti præceptis fieri
 debet.
- 4 Consecrantur Ecclesia ab Episcopis pluri-
 bus de causis, & sine Episcoporum li-
 centia edificari non possunt.
- 5 Consecrans Ecclesiam indotatam de suo
 proprio in defectum fundatoris dotare
 tenetur.
- 6 Ecclesia pluribus casibus reconciliantur.
- 7 Ecclesia polluta, etiam cimiterium con-
 tiguum est pollutum, & non e contra.
- 8 Ecclesia reconciliatio quomodo fiat.
- 9 Consecratio, & reconciliatio non, nisi ab
 Episcopis fieri potest.
- 10 Reconciliatio Ecclesia non consecrata, &
 cimiterij quomodo fieri debeat.
- 11 Consecratio Altaris in quibus consistat, &
 quibus ex causis consecratur.
- 12 Altare, nisi ab Episcopo, aut Episcopi man-
 dato execrari, vel destrui non debet.
- 13 Paramenta, & vasa sacra vetustate con-
 sumpta, non sunt ad usus prophanos
 vertenda.
- 14 Calicem non, nisi de auro, vel argento,
 licet consecrare.
- 15 Virgines per Episcopum, & non per infe-
 riorem possunt consecrari.
- 16 Procuratio, an debeatur pro consecratio-
 ne.
- 17 Procuratio praestatur in signum superio-
 ritatis.
- 18 Episcopus cujus expensis debeat Ecclesiam
 pollutam reconciliare.
- 19 Ecclesia regularis polluta cujus sumptibus
 sit reconcilianda.
- 20 Commodum sentire debet, qui sentit in-
 commodum.

21 Iohannes Stephanus Agathia Episcopus Astenensis laudatur.

22 Ordo Mendicantium pluribus privilegijs gaudet.

ECCLSIARUM, & Altarium consecratio Episcopis competit ordinis potestate, ut *supra c. proximo, in princ.* & consecratio est simul sacratio, *cap. pudenda, 24. quas. 1. & glos. in cap. Episcopus, 23. dist.* pluribusque ex causis fuit institutum, quod ecclesiæ consecrentur.

† Quarum prima, ut diabolus, & potestas ejus penitus expellatur. Cum enim quædam ecclesia Arrianorum fidelibus reddita consecraretur, & reliquæ sancti Sebastiani, & beatæ Agathæ illuc delatæ fuissent, *cap. Arrianorum, de consecr. dist. 1.* populus ibidem congregatus porcum repente inter pedes huc, illucque discurrentem fenserunt, qui fores ecclesiæ repetens, in exitu à nullo videri potuit, omnesque in admirationem commovit, quod idcirco Dominus ostendit, ut cunctis patefaceret, quod de loco eodem immundus habitator exiret, ut refert Gregor. *in dialog. lib. 3. relatus à Graff. decis. aur. par. 2. lib. 2. c. 15. num. mibi, nu. 5.*

Secunda, ut in eis decentius laudes Deo solvantur, & preces effundantur, quia Iudæi loca, in quibus sacrificabant Domino, divinis habebant supplicationibus consecrata, nec in alijs, quam dedicatis locis Deo munera offerebant; si enim Iudæi, qui umbræ legis deservebant, hoc faciebant, multo magis nos quibus veritas patefacta, & gratia per Iesum Christum, data est, † templa Domino ædificare, & prout melius possumus, ornare, eaque divinis precibus, sanctis unktionibus suis cum altaribus, & vasis, vestibus quoque & reliquijs ad divinum cultum explendum utensilibus, de-

votè, & solemniter sacrare, & non in alijs, quam in Domino sacratis ab Episcopis missas celebrare, frequentare, & in illis dotare debemus, *cap. 2. §. qualiter ergo, de consecr. dist. 1.*

Ecclesia est decentior locus orandi, juxta illud psalm. Unam petij à Domino hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ: ibi enim animus ad devotionem magis excitatur propter solitudinem, & quietem, nec mediocriter adversatur exteriorum tumultus ad pacem mentis, & animi, & ad obtinendam tranquillitatem, quæ oranti animo necessaria est, ubique tamen orare licet, Paulus ad Timot. *c. 2. qui ait, Volo, vos orare in omni loco, & Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 53. num. 2.*

Tertia, ut ibidem dignè missæ celebrentur, & alia ecclesiastica sacramenta ministrantur, *d. c. 2. post med. de consecr. dist. 1. cap. hic ergo, & cap. nullus, ead. dist.*

Quarta, ut orationes sint magis gratæ, quia piè est credendum, quod ex hoc, cæteris paribus, divina virtus ibi assistat ad gratiam libentius infundendam, cum propterea in missa dedicationis, quæ singulis annis celebrantur, proferatur oratio, Deus, qui, & cæc. exaudi preces populi tui, & præsta, ut, quisquis hoc templum beneficia petiturus ingreditur, cuncta se impetrasse lætetur, & simili oratione Deum precamur in ipso die dedicationis ecclesiæ.

Consecratio enim † ecclesiarum fieri debet tam ex veteris, quam ex novi testamenti præceptis, quia Dominus locutus est ad Moysen, dicens, &c. ut faciant cuncta,

cuncta, quæ præcepi tibi, tabernaculum
 fœderis, & arcam testimonij, & propitia-
 torium, quod super eam est, & cuncta vasa
 tabernaculi, mensamque, & vasa ejus, can-
 delabrum purissimum cum vasis suis &
 altare thymiamatis, & holocausti, & om-
 nia vasa eorum, labium cum basi sua, ve-
 stes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti,
 & filijs ejus, ut fungantur officio suo in
 sacris oleum unctiois, & thymiamata aro-
 matum in sanctuario, omnia, quæ præce-
 pit tibi faciant, Exod. c. 32. & Levit. cap. 8.
vers. vultus & unctiois, & d. cap. consecrat.
dist. 1. Quæ autem in consecratione eccle-
 siarum ab Ecclesia ordinata sunt, idest, vel
 à conciliis Papæ auctoritate congregatis,
 ac si à Christo sint ordinata, accipi debent,
 Turrecrem. in c. omnes basilica, n. 4. de con-
 secr. dist. 1. cum ea, quæ per Ecclesiam sta-
 tuitur, ab ipso Christo ordinantur. Matth.
 cap. 18. ubique fuerint duo, vel tres in
 nomine meo, in medio eorum sum, &
 Graff. decis. aur. d. c. 15, n. 6. par. 2. lib. 2. Li-
 cet olim consecratio fieri non posset sine
 mandato Papæ, cap. de locorum, cap. præ-
 cepta, cap. Basilicas, & cap. Ecclesia, de
 consecr. ead. dist. 1. fuit ius antiquum refor-
 matum, seu potius Episcopis auctoritas
 consecrandi à Papa generaliter communi-
 cata, & ex singulari delegatione facta est
 4 ordinaria potestas † Et hodie ab Epi-
 scopis possunt ecclesiæ consecrari, cap. 2. 5
 & ibi glos. fin. & Abb. de consecr. eccles. vel
 alt. nec sine Episcopi licentia potest ec-
 clesia edificari, cap. nemo, ead. dist. 1. & cap.
 quidam 18. q. 2.

Consecrantur ecclesiæ quolibet die,
 tam feriato, quàm festo, d. cap. 2. & ibi
 glos. de consecr. eccles. vel alt. quæ singu-
 lis annis solemniter sunt celebrandæ, cap.

solemnitates dedicationem, & cap. solem-
 nitates ecclesiarum, ead. dist. 1.

Secundo, quando dubitatur, an fuerit
 consecrata, quia non apparet in aliqua scri-
 ptura, vel libro Ecclesiæ, aut columna, vel
 tabula marmorea, de cap. solemnitates de-
 dicationum, & cap. ecclesia ead. d. 1. & In-
 nocent. in rubrica de consecr. eccles. vel
 alt. n. 1. & ad probanda consecrat, suffice-
 ret unicus testis de visu, cum nullum aliis
 præiudicium inferatur, ut ibi Innoc. d. n. 1.

Tertio, si ecclesia sit exusta, ita quòd sit
 decrustata in totum, vel pro majori parte,
 cap. ecclesis, & ibi glos. in vers. exusta, ead.
 dist. 1. & Innoc. eod. num. 1. vers. secundus si
 sit exusta.

Quarto, si funditus sit diruta, & ex toto
 reparata de eisdem, sive de aliis lapidibus,
 cap. de fabrica eadem dist. 1. & est ratio,
 quia consecratio ecclesiæ maxime confi-
 sit in unctioe exteriori, & conjunctione,
 & dispositione lapidum cap. ecclesias ea-
 dem dist. & Innoc. eod. nu. 1. vers. tertius est,
 licet videatur ultimo casu sufficere recon-
 ciliationem cap. si mortuum ead. dist. & In-
 nocent. ubi supra ante num. 2.

Quinto, quando constat de solemnita-
 tibus requisitis in consecratione, sed pro-
 babiliter dubitari potest, an Episcopus fue-
 rit consecratus, cap. presbyteri, 68. dist. &
 Graff. decis. aur. d. c. 15. nu. 14. in fine.

Ecclesia † non est consecranda, nisi si pri-
 us competens dos fuerit ei assignata, c. pla-
 cuit, 1. qu. 2. c. piamentis, 16. qu. 7. cap. cum
 sicut, & ibi glos. de consecr. eccles. vel alt.
 & si Episcopus consecrat ecclesiam indo-
 tatam, illam sine læsione suæ ecclesiæ, si
 hoc facere potest, aliàs de suo proprio in
 defectum fundatoris dotare tenetur, glos.
 in d. c. cum sicut, vers. sed quid si Episco-
 pus,

¶ *ibi Abbas n. 2. & 3. & gloss. in cap. nemo, 1. in ver. domum de consecr. d. 1.* Dos verò competens juxta qualitatem ecclesiæ esse debet, quia pro monasterio tanta esse debet, qua presbyteri, diaconi, subdiaconi, cantores, & lectores ibi ali possint, *authentica ut deter. sit in cler. §. investigantes, colum. 1. & ibi Bart. n. 1.* si verò ecclesiæ sit collegiata, dos ad minus debet esse pro duobus, & quòd possint recipi hospites, & episcopalia jura persolvi, *c. 2. de supl. negl. Pral. cap. de Monachis, de preb. & gloss. in eod. c. cum sicur, & si parochialis, pro parochi sustentatione debet regulariter dos esse centum ducatorum, ex dispositione sacri Conc. Trid. c. 13. §. ad hęc. sess. 24. de ref.* putò tamen, qualitatem locorum esse attendendam, & ubi communitatum vires non suppetunt, sufficere dotem scutorum quinquaginta vicariis perpetuis assignatam, ut in extravag. Pii V. ad exequendum in Bull. cap. 46.

6 Ecclesiæ † pluribus etiam casibus reconciliantur.

Primò, si alicui mors violenta in ecclesiâ inferatur, aut injuriosè humanus sanguis effundatur, *cap. ecclesiâ, 68. dist. cap. proposuisti, de consecr. eccl. vel alt.* & non sufficit aliquarum guttarum sanguinis emissio, quia jura requirunt effusionem, quæ largitatem denotat, *cap. revertimini, 16. q. 1. gloss. in cap. cum illorum, in verb. effusionem, & ibi Felin. nu. 13. de sent. excom. Abbas in cap. proposuisti, num. 3. de consecr. eccl. vel alt. & Navar. cap. 27. num. 256. tom. 3.* Si quis autè extra ecclesiâ fuisset vulneratus, & in illa sanguinem effudisset, nõ esset ecclesiâ reconcilianda, arg. *tex. in l. huic scriptura. ff. ad leg. aquil.* ubi dicitur, quòd, si quis vulnerat servum alterius, & ille postea pe-

reat ruina, vel alio casu, non imputatur ei mors, sed vulnus tantum, ita non imputatur, quod extra ecclesiâ contingit, quia hïc non est facta ecclesiæ injuria, vel irreverentia, *Abb. antiq. in cap. si Ecclesiâ, nu. 4. de consecr. eccl. & Navar. d. num. 256. vers. dixi, aut datur.* Vulnere verò in ecclesiâ illato, licèt percussus antè egrediatur, quàm sanguis in illam effundatur, etiam quòd reciperetur in aliquo vase, ne in eam decideret, eccl. diceretur polluta, & requireretur reconciliatio, ut per Nav. *eo. ver. dixi.*

Secundò, si semen humanum voluntariè in ecclesiâ effundatur, *cap. unico, & ibi glo. in ver. humanum, de consecr. eccl. in 6.* quòd procedit etiam, si vir cognoscat uxorem, quicquid aliqui contrarium teneant, quia multa licita ex loco fiunt illicita, *cap. accusatio, 2. q. 7. cap. 1. de immunit. eccl. gloss. in d. ver. seminis, Jo. de Sel. in tractat. de benef. in 5. quæst. ubi dicit, ita tenendum, colum. 49. & Navar. d. c. 27. nu. 257.*

Tertiò, si in ecclesiâ aliquis excommunicatus sepeliatur, *cap. consuluisti, & ibi Abb. antiq. de consecr. eccl. vel alt.* quòd intellige de excommunicatis impœnitentibus, secus de excommunicatis pœnitentibus, sed, qui morte præventi, absolvi non potuerunt, arg. à contrario sensu, *cap. is cui, §. talis quoque, de sent. excommun. in 6. & Graff. decis. aur. d. cap. 14. num. 19.*

Quartò, si cadavera mortuorum infidelium in ecclesiâ sepeliantur, & tunc illis evulsis, & etiam parietibus dealbatis, est reconcilianda, *cap. ecclesiâ, in qua mortuorum, de consecr. eadem dist. 1. & Navar. eod. num. 257. versic. quartus est.*

Quin-

Quintò, si ecclesia per Episcopum excommunicatum publicum consecratur, vel benedicatur, quia, si corpus excommunicati mortui execratur ecclesiam, vel cœmeterium, dicitur cap. consulisti, & cap. ecclesiam, multò magis, ubi ipsa consecratio transit per manus, & os excommunicati, arg. l. Domitius, de test. & Graff. eodem cap. 15, num. 19.

7 † At polluta ecclesia, etiam cœmeterium contiguum est pollutum, & non e contra, quia cœmeterio polluto, quamvis ecclesie contiguo, non est polluta ecclesia, ne minus dignum majus, aut accessorium principale ad se trahere videatur, d. cap. de consecr. eccles. vel alt. in 6.

8 Ecclesie reconciliatio † fit per aquam cum vino, & cinere benedictam, & per aquam significatur populus, cap. cum Martha, §. quasivisti, circa finem, de celebrat. miss. per cinerem, memoria passionis Christi, Zabarel. in cap. proposuisti, de consecr. eccles. vel alt. & vinum aqua permixtum significat unionem divinitatis, & humanitatis, & ponuntur ista, ut populus, qui per aquam designatur, mundetur, & uniat Deo, quod significat per vinum aqua mixtum, Abb. antiq. in d. cap. proposuisti, nu. 2, eodem tit. de consecr. & Graff. eodem cap. num. 17.

9 Consecratio autem, † seu reconciliatio ecclesiarum, & altarium ad eò solis Episcopis competit, ut nec Vicarius consecrationem, aut reconciliationem exequi possit, nisi sit Episcopus, ex supra in superiori cap. deductu, & ecclesia non consecrata, si injuriola sanguinis effusione polluatur, est etiam reconcilianda, cap. final. eod. tit. de consecr. eccles. vel alt. quia ecclesie, in quibus divina mysteria celebrantur, licet

adhuc non extiterint consecrata, nullo jure privilegium immunitatis amittunt, cum obsequiis divinis dicata nullus sint temerariis ausibus profananda, cap. penult. de immunitat. eccl. & ibi glos. in ver. adimitur, & gaudent eodem privilegio, quo, & consecrata, gloss. in d. cap. fin. in ver. non consecrata, & Abbas num. 2. tamen in reconciliationis actu servari non debet forma, quæ requiritur in reconciliatione ecclesie consecrata, sed sufficit, quòd aqua exorcizata protinus lavetur, ne divinae laudis organa suspendantur, d. cap. fin. & ibi Abb. quòd interim organa clericorum suspenduntur, nu. 4, de consecr. Nam minor solemnitas in reconciliatione ecclesie non consecratae requiritur, quàm in consecrata, quia cum magis delinquatur in loco consecrato, expedit, ut in actu reconciliationis major demonstratio fiat, argum. text. in cap. cum illorum, §. primò, si fuerint, de sentent. excomm. & Abb. in d. cap. fin. in fine, & licet videatur, quòd per Episcopum ecclesia sit reconcilianda, per tex. in cap. aqua, eod. tit.

10 † ecclesia tamen non consecrata, si polluitur, per simplicem sacerdotem aqua per Episcopum exorcizata pro reconciliatione lavari potest, glo. si in d. cap. fin. quam sequitur Abb. & dicit, cum eadem opinione doctores communiter transire, nu. 6. & eadem ratione cœmeteria polluta, quæ non sunt annexa ecclesiis, eadem aqua exorcizata per simplicem sacerdotem possunt reconciliari, quia illa cœmeteria non consecrantur, sed benedicuntur, cætera verò cœmeteria ecclesiis contigua, & quæ unà cum ecclesiis consecrantur, non, nisi ab Episcopo possunt reconciliari, quia de connexis, uti de similibus, idem est judicium, c. inter ceteras, de rescript. c. 2, de trans-

lat. prelat. & c. in causis, de re iudic. Episcopi tamen aliqui, privilegio Papæ suffulti aquam per ipsos exorcizatam personis in dignitate Eccles. constitutis transmittere, & facultatem reconciliandi illis delegare possunt, quod privilegium ex causa concedi solet.

II Altaria sine reliquiis † consecrari non possunt, *cap. placuit, de consecr. d. 1.* & consecratio altaris præcipue consistit in conjunctione mensæ, scilicet, lapidis superioris, & structuræ inferioris, *Innoc. in rub. de consecr. n. 2.* Nam pluribus ex causis reconsecrantur, si altare motum fuerit, aut lapis ille solummodo superpositus, qui sigillum continet, contractus, aut etiam diminutus, *c. 1. & c. 2. de consecr. eccl. vel altar. sunt etiam reconsecrandæ, si augeantur, vel minuantur, aut mutantur, ita quod amittant priorem formam, quia forma dat esse rei, Abb. in cap. ligneis, nu. 2. eo. tit. & pari modo altare viaticum, si amittat formam, vel frangatur, illius sigillum est reconsecrandum, ut per Abb. ubi supra.*

12 Sicut enim † altare consecrari non debet, nisi ab Episcopo, sic non debet quis illud execrari, vel destruere, nisi Episcopus, vel alius de ejus mandato *Turrecrem. in*

13 *cap. placuit, de consecr. dist. 1.* † Vasa sacra, planetæ, pallæ, vestes sacerdotum, & ministrorum, & similia non sunt ad usus profanos convertenda, quia Deo dicata ad usus profanos reverti non debent, *cap. nulli, 12, q. 2. & cap. semel, de reg. jur. in 6.* sed paramenta, si qua vetustate sint consumpta, comburi debent, & cineres in ecclesia sub pavimento, vel alio loco tuto, & honesto, ne pedibus intrantium conculcentur, sunt reponendæ, *cap. altaris de consecr.*

4. d. 1. † Calicem verò, nisi de auro, argento,

vel stanno consecrari non licet, non autem ex ære, aut aurichalco, quia ob vini virtutem æruginem facit, pariterque vomitum provocat, minusque ligneum, aut vitreum, cum quo missa prohibetur celebrari, *cap. ut calix, ead. dist. & quicquid in contrarium supra disponatur de calice ex stanno, qui non est prohibitus, hodie minime admittitur eadem ratione, quia de facili æruginatur, & nauseam parit celebranti, eodem c. ut calix. & ubi est eadem ratio, eadem debet esse juris dispositio, l. illud, ff. ad l. Aquil.*

15 Virgines quoque † non, nisi per Episcopum, possunt consecrari, *cap. quamvis corepiscopi, 68, dist. & cap. si jubet, 26, quest. 6.* & debent consecrari in veste professionis, quam semper ferre tenentur, *cap. sanctimonialis, 23, dist.* sunt enim consecrandæ solemnibus diebus tantum, ut in Epiphania, per hebdomadam Paschæ, & in festis Apostolorum, nisi in contrarium imminet necessitas, *cap. devotionis, 20, q. 1.*

16 Quæri potest, † an procaratio pro visitatione debita, ut suo loco dicetur, recipi etiam possit pro consecratione, & est distinguendum, quòd, aut loquimur de consecratione calicum, ordinandorum, & virginum, quæ fit in propria civitate, & pro ordinandorum consecratione, & tunc res caret difficultate, quòd nihil accipi possit in quocunque loco ordinationes habeantur, sed gratis operam suam visitantes præstare omnino tenentur, *Conc. Trid. c. 1. de refor. sess. 21.* & eadem ratio militat in virginibus consecrandis, vel velandis, ac calicibus consecrandis, campanisque benedicendis, & ita se habet communis usus, & consuetudo, quæ est servanda, *Conc. Trid. cap. 3. §. in iis verò, de reformat. sess. 24.* aut est

est consecranda ecclesia extra civitatem, & 19
 cum non brevi tempore consecratio fieri
 possit, ita quod, nec commode ad pala-
 tium Episcopale pro sumendo prandio E-
 piscopus redire valeat, tunc prandium,
 aliaque victualia eundo, & redeundo ab
 iis, qui ejus ministerium requisiverunt, su-
 mēre potest, etiam quantumcunque eccle-
 sia consecranda sit vicina Episcopatu, quia
 ista procuratio est annexa visitationi, &

17 consecrationi, † quæ præstat in signum 20
 superioritatis, & ut facilius Prælati indu-
 cantur ad visitandum, & consecrandum,
 gloss. in c. cum sit Romana, ubi etiam Abb.
 n. 2. de simo. Innoc. in cap. Romana, de cens.
 & Grass. decis. 15. n. mibi 10. par. 2. lib. 2.
 dummodò non obsit paupertas, quia casu,
 quo propter paupertatem procuratio sub-
 ministrari non possit, tunc Episcopus pro- 21
 priis sumptibus Ecclesiam consecrare te-
 netur, ut tenet gloss. & Abb. in d. cap. cum
 sit Romana.

18 Frequenter etiam quæritur, † cujus ex-
 pensis debeat Episcopus accedere ad ec-
 clesiam pollutam reconciliandam, & o-
 missis disputationibus, aut scitur quis vio-
 laverit, ecclesiam, & est solvendo, & tunc
 expensis illius, qui eam violavit, reconcilia-
 ri debet, arg. text. in l. 1. ubi etiam Bart. ff. de
 eo, per qu. fac. erit, aut nescitur, vel non est
 solvendo, & tunc si ecclesia est parochialis,
 parochus solus, si juxta redditus id com-
 mode facere potest, nisi in contrarium sit
 statutum, aut vigeat consuetudo, vel paro-
 chus est pauper, & tunc sumptibus paro-
 chianorum, & in defectum omnium de- 22
 bet Episcopis suis expensis ecclesiam re-
 conciliare, ut post Jo. Andr. & alios distin-
 guit, & tenet Abb. in c. proposuisti, n. 2. de
 cons. eccl. vel altar.

Si vero ecclesia † est regularis sine cura
 animarum & ignoratur, quis ecclesiam pol-
 luerit, vel is non sit solvendo tunc, nec E-
 piscopus, nec populus tenetur, cum regu-
 lares sint exempti à jurisdictione Episcopo-
 rum, neque ex obligatione sacramenta po-
 pulo ministrare teneantur, & populus mi-
 nime ad illa ab eis recipienda cogi possit,
 quia, uti exemptos ab onere sacramenta
 ministrandi, & ab ordinaria jurisdictione

20 contra ipsos procedit regula, † quod, qui
 sentit commodum, sentire debeat, & in-
 commodum, & contra, cap. qui sentit, de
 reg. jur. in 6. Valde tamen decebit, si tali ca-
 su Episcopi eorum officium exerceant in
 reconciliandis ecclesiis regularium, quan-
 tumvis exemptorum, & Joan. Stephanus
 ex illustri familia Agationum Vercellen.

† Episcopus Astensis in Ordinarii loci le-
 gitima à civitate, & diocesi absentia requi-
 situs pro reconciliacione ecclesie monaste-
 rii S. Pauli Ordinis Prædicatorum Vercel-
 len. humani sanguinis effusione polluta, ab
 eadem civitate Asten Vercellas pro ejus-
 dem ecclesie reconciliacione se transtulit,
 illamque præsentē Vespasiano Agatia Ab-
 bate Abbatiæ B. Mariæ de Abundantia Ge-
 benen. diocesis, ejus consanguineo, & me,
 una cum maxima cleri, & populi multitu-
 dine, sub die 18. mensis Novembris anni
 1601 reconciliavit, gratis, sine aliqua pro-
 curacione viatici, nec tam eundo, quàm stan-
 do, sumptuum etiam cibariorum submi-
 nistracione, peragendo functionē, quæ bo-
 num, & pium decet pastorem in benefi-
 cium ecclesie dicti † ordinis mendicanti-
 um, qui sit. paupertatis merito pluribus
 gaudet privilegiis, de quibus plenè scripsit
 Alphons. de Casa Rub. in compend privile-
 leg. Frat. Minor. & Mendic. pœtorum.

DE BENEDICTIONE.

Cap. VI.

S V M M A R I V M.

1	Benedictio multipliciter accipitur.	15	Aqua benedicta peccata venialia remittuntur.
2	Benedictionis definitio.	16	Gratia nova infusio non requiritur ad remissionem peccati venialis, sed quid requiratur.
3	Benedictio est duplex.	17	Venialium peccatorum remissio triplici ratione causari potest.
4	Benedictionis usus est antiquus.	18	Aqua benedicta aspersio cur fiat.
5	Benedictionis nomine, qua veniant.	19	Aqua benedicta, quanam fuerit figura in testamento veteri.
6	Benedictio Papa venialia peccata remittit, & est res sacramentalis.
Qui possint virtute ordinis benedicere, ibi.
Papa benedicere potest, ibidem.	20	Aqua benedicta effectus est duplex, spiritualis, & temporalis.
7	Benedicere potest Episcopus, & num. seq.	21	Spirituales effectus aqua benedicta sunt septem, & num. seq.
8	Ecclesiastica paramenta, à quibus benedicere possint.
Presbyteri vestimenta ecclesiastica benedicere non possunt, ibidem.	22	Aqua benedicta fugat demones, & alia operatur.
9	Presbyteris non licet benedicere modo, quo benedicere Episcopus.	23	Corporales effectus aqua benedicta sunt plures.
10	Sacerdotes, qua benedicere possint, & n. 11, cum pluribus sequentibus.
Nuptia secunda non sunt benedicenda, ibidem.	24	Aqua benedicenda forma in duobus versatur.
11	Nuptiarum benedictio à mundi creatione originem duxit.	25	Septenarius numerus est perfectus.
12	Benedictio novarum frugum ex ritu antiquo fuit.	26	Trinitatis fides in signo crucis exprimitur, eoque roborantur fideles.
13	Benedictionis aqua, quis fuerit institutor.	27	Cruz Christi quatuor virtutes habet.
14	Aqua benedicta conficitur per septem invocations.	28	Crucis signi plures virtutes, & miracula.
		29	Crucis signum fieri debet in figura quadrangulari.

QUIA supra egimus de consecratione, quæ fit potestate ordinis Episcopalis, congruo loco nunc ad præcedentia consinuando tractandum vi-

detur de benedictione, quæ ejusdem ordinis potestate competit, Turrecrem. in cap. denique, n. 12, 21, dist. de qua ut plene cognitio haberi possit, sciendum est, benedictionis

tionis nomen non semper idem significat, sed quandoque enim significat adulationem ad Roman. cap. 16. qui per pulchros sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium, aliquando maledictionem per antiphrasim, Job. cap. 1. Ne benedixerint filij mei, hoc est maledixerint, vel ingrati fuerint, & cap. 2. Benedic. Deo, & morere aliquando eleemosynam spiritua- lem Proverb. cap. 11. anima quæ benedicit, impinguabitur, & ad Corinth. qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, nonnunquam laudem, Psalm. 102. Benedic anima mea Domino & omnia, quæ intra me sunt, &c. sæpius beneficiorum collationem, vel præcaionem: Psalm. 20. Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis &c. & Genes. 12. Benedicam benedicientibus te, &c. denique fere semper benedictio significat optativam, vel imperativam collationem bonorum, vel enunciativam laudem virtutum, ac beneficiorum qua ratione sumpto benedictionibus nomine, ea definitur rectè, & quoddam sit sanctificationis, & gratiarum votiva collatio Sanc. Ambros. l. de benedict. Patriarch. cap. 2.

3) Benedictio & principaliter est duplex secundum S. Thom. in 4. sent. d. 19. qu. 1. art. 2. una enim fit in virtute sanctitatis ab omnibus, in quibus per gratiam Christi inhabitat, & hoc solet expectari à Sanctis hominibus tantum, quibus à Deo virtus sanctificandi tribuitur; altera, qua virtute ordinis sacri homo benedicit, nec ministri Sanctitatem requirit, quæ procedit, & effectum obtinet ex meritis Christi, Marfil Archiep. Salernitanus Hidragiolog. sec. 2. cap. 1. num. 51 & 52.

4) Benedictionis autem usus est & antiquus, quia fuit in veteri testamento benedictus Abraham Deo excelso, & det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam, qui benedixerit tibi benedictionibus repleatur: Gen. cap. 14. & 6. 27. Benedicentur in te, & in semine tuo cunctæ tribus terræ, benedixitque Jacob filijs Joseph, eo. cap. 28. & 48. quæ, postquam Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis, cap. 39. eo lib. ut benedicam panibus tuis & aquis. Exod. cap. 23. & cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & messueritis segetem, feretis manipulos spicarum primitias vestras ad sacerdotem, qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis altero die sabbati, & sanctificabit illum: Levit. cap. 23. primitiva ciborum vestrorum dabitur sacerdoti, ut reponat benedictionem domibus vestris, Ezech. cap. 44. & Marfil. d. Hidragiolog. sec. 3. cap. 7. num. 29. Benedictionis verò nomine & omnia felicia, & bona à Deo nobis concessa veniunt, ut super populum tuum benedictio tua. Psalm. 3.

De benedictione, qua homo homini benedicit, sive paterna, sive sacerdotali, aus quacunque potestate fiat, pluribus in sacrarum litterarum locis habetur ut benediximus vobis de domo Domini: Psalm. 117. Aaron elevans coram Domino, sicut præceperat Moyses, & extendens manum ad populum benedixit, Levit. cap. 9. qui benedixerit tibi, erit & ipse benedictus. Num. 24 Joachim autem summus sacerdos de Hierusalem venit in Betuliam cum universis presbyteris suis, ut videret Judith, quæ cum exisset ad illum, benedixerunt eam omnes una voce dicentes. Tu gloria Hierusalem, tu lætitia Israël tu beneficentia populi nostri Judith, cap. 15.

Bene-

Benedictio patris firmat domos filiorum, *Eccles. cap. 3.* benedictio Domini divites facit *Salom. cap. 10.* honora ergo patrem, ut benedicat te, honorat patrem pius propter gratiam, ingratus pro timore, & si pauper est, pater non habens divitiarum copias, quas relinquat filijs, habet tamé ultimæ benedictionis hereditatem, qua sanctificationis opes successoribus relinquat, & multò plus est beatum, quàm divitem fieri, S. Ambros. *in lib. de benedict. Patriac. c. 1.* & plura alia sacræ scripturæ loca deducit, & citat Marfil. Archiep. *Valer. in d. sec. 2. c. 1. n. 39.* & Christus dominus nolter Apostolis panem daturus, benedixit, *Math. c. 22.* similiter, & calicē, & cū cœnasset, hymnū dixit, *Luc. c. 22. & 24.*

⁶ Benedictio, ꝑ quam impatiuntur Pontifices, venialia peccata remittit, & est sacramentale, non sacramentū, Marfil. *dist. Hidragiolog. sec. 3. c. 2. nu. 7.* benedicunt etiam agnos ex cara, de quorum origine, & virtutibus disertè tradidit Fr. Vincentius Bonardus ordinis Prædicat. in suo peculiari tractatu Romæ edito. Ordinis virtute ꝑ benedicere Episcopus vestimenta ecclesiastica, quæ benedictio de jure communi ad Episcopos pertinet, & ex privilegio Papæ, Ministri, & Provinciales ꝑ Fratrum Minorum, & Guardiani, pro eorum ordinibus, & pro monialibus S. Clarae, totiusque ordinis, benedicere possunt, *Nau. c. 25. n. 84. tom. 3.* eodemque privilegio sunt muniti superiores Societatis Jesu, & congregationis S. Pauli de collati Baraabitæ auncupati.

⁷ Aquam benedicunt Episcopi, qua ecclesia polluta reconciliantur, nempe naturali aqua vinum cum cinere miscendo, *cap. proposuisti, exs. de consecr. eccles. vel*

alt. & in veteri testamento sanguine aspergebatur, Levit. c. 4. & aquæ pro reconciliationis benedicuntur, & ecclesiæ reconciliantur ad formam præscriptam in *Pont. Rom. de eccles. dedic. par. 2.*

Benedicunt ꝑ etiam Episcopi populum post missam solemnem benedictione, ut c. Abb. & ibi *glos. in vers. solemnem, de privil. in 6. & c. denique, 21. dist. Presbyt.* aut modo, quo Episcopus benedicat, benedicere non licet. *glos. in c. ad celebrandas, de consecr. d. 1. & Graff. decis. aur. c. 26. n. 4. par. 2. lib. 3.* & omnia, quæ consecrantur, benedicuntur, ut ecclesiæ, cœmeteria, altaria, calices, ac paramenta, & alia, quæ sunt ordinis Pontificalis, de quibus supra in c. 5. de consecr. per totum. Alias benedictiones, quæ sunt ordinis sacerdotalis, ꝑ preb. ordinis virtute possunt impartiri, ut sponfos benedicere, c. *Sponsus, 23. d. c. aliter, & c. Sponsus, 30. qu. 5. & Conc. Trid. cap. 1. de res. matr. sess. 24.* non autem secundæ nuptiæ sunt benedicendæ quia secundæ nuptiæ benedicens poena est plectendus, ut *cap. 1. ubi etiam glos. & Abb. de sec. nupt.*

⁸ Nuptiarum benedictio ꝑ jam à mundi creatione originem duxit, benedixitque illis, & ait, *crecite, & multiplicamini, & replete terram, Genes. c. 1.* ac alio loco, & apprehendens dexteram filia suæ dexterae Tobia tradidit dicens, *Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, vobiscum sit & ipse coniungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis, Tobias cap. 7.* & ab Apostolis tradita fuit de qua per Evarist. in epist. quæ primo Concil. tom. continetur. Benedicunt presbyteri careum paschalem in sacræ resurrectionis Dominicæ mysteriū ex antiquissimo

fimo ritu, ut trad. S. Ambros. in sermone de mysterio Pasche, c. 5. & Conc. Tolet. 4. c. 8.

12. Benedictio ꝑ novarum frugum ex ritu antiquo à presbyteris fiebat, ut apud sanctum Hieronymum in Ezechielem, c. 24. ubi primitiæ ciborum nostrorum sacerdotibus offeruntur, ut nihil gustemus novarum frugum, nisi quòd sacerdos ante gustaverit, hoc autem facimus, ut reponat sacerdos oblationem nostram in domo sua, sive ut ad prædicationem suam Dominus benedicat domibus nostris. grandis est dignitas sacerdotum, sed grandis ruina, si peccaverint, & Genebrard. in Psalm: 150. nu. 4. ait, Videmus, Apostolos retinuisse dedicationes, templa, choros, vota, aquam lustralè, benedictiones sacerdotum, vestes, genuflexiones, ordines ecclesiasticos, decimas, primitias, processiones, visitationes sacrarum ædium, & locorum, manuum expansiones, festa Pentecostes, Paschatis, sublato victimarum usu, quæ per Christi cruorem abrogata sunt, & de pluribus aliis benedictionibus ex ritu antiquo tradit Marfil. in ead. sec. 2. cap. 2. nu. 7. usque ad num. 27.

13. Sacerdotes inter alia ꝑ benedicunt aquas sale conspersas, cujus benedictionis institutor fuit S. Matthæus Apostolus, & Evangelista, ut refert S. Clemens Romanus in lib. 8. Apostolicarum constitutionum, cap. 35. & Franc. Turia. in sua translatione, cap. 29. tradit de aqua, & oleo: Ego Matthæus constituo, ut benedicat Episcopus aquam, aut oleum; sin verò non aderit, benedicat presbyter. præserte diacono. Cùm autem Episcopus aderit, assistant presbyter, & diaconus: dicat autem in hunc modum, Domine Sabaoth, Deus virtutum, creator aquarum, & olei

largitor, miserator, & amator hominum, qui dedisti aquam ad bibendum, & ablendum, & oleum ad exhilarandum faciem in exultationem lætitiæ, ipse etiam nunc sanctifica per Christum hanc aquam, & oleum, ex nomine ejus, qui obtulit, vel quæ obtulit, & tribue ei vim sanandi, & depellendi morbum, fugandi dæmones, & expellendi insidias, per Christum spem nostram, cum quo tibi gloria, honor, & cultus, ac sancto Spiritu in sæcula. Amen. Marfil sec. 2. cap. 2. nu. 49, 50, 51, & 54. & fuit postea constitutio Matthæi innovata, ut constat ex epistola S. Alexandri Rom. Pont. mart. ejus nominis primi, & à beato Petro quinti, qui ita scripsit, aquam, sale conspersam populis benedicimus, ut eam cuncti asperiti sanctificentur, & purificentur: quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam, si cinis vitulæ sanguine aspersus populum sanctificabat, atque mandabat, multò magis aqua sale aspersa, divinisque precibus sacrata. Et, si sale asperso per Elitæum Prophetam sterilitas aquæ sanata est, quantò magis divinis precibus sacratum sal sterilitatem rerum auferret humanarum? Coinquinatos enim sanctificat, mundat, purgat, cætera bona multiplicat, insidiasque diaboli avertit, & à phantasmatum virtutis homines defendit, ut in epist. 1. quam scripsit omnibus orthodoxis, ut in tomo 1. cons. 1. & 5. & cap. aquam sale, de consecr. dist. 3.

14. Conficitur ꝑ aqua benedicta per septem invocationes mysticas divini nominis. Prima est, Adjutorium nostrum. Secunda: Exorcizo te creatura salis. Tertia, Invocamus te Domine. Quarta, Exorcizo te creatura aquæ. Quinta dum dicitur, qui ad salutem humani generis. Sexta, Cùm sal

in

sa aquam inmittitur. Et septima, dum dicitur, Deus in victæ virtutis, ut in sacerdotali Romano, & septem invocationes potissimum in huiusmodi benedictione concurrere creduntur, quia sanctificatur aqua in virtute septem donorum Spiritus sancti, ut per eundem Marfil. d. sec. 2, cap. 7, num. 34, & 35.

- 15 Effectus aquæ benedictæ ꝑ præcipuus est, ut per eam ante conspectum Domini peccata venialia remittantur, ex communi Theologorum sententia S. Thom. in 3; par. 9. 65; artic. 1, ad 6. & 8, q. 83, art. 3, ad 3, q. 87, art. 3; Scot. in 4. sent. dist. 15, q. 2, art. 3; & glo. in præm. sex: in ver. benedictionem, ubi Doctores omnes, & remittuntur per aquam benedictam peccata ex opere operantis, scilicet, quod actus ille devotionis, & reverentiæ, qua homo ad sacra recipienda movetur, peccatorum remissionem operatur, non quidem conferendo gratiam, ut in sacramentis, ꝑ quia necessaria non est gratiæ infusio pro venialibus remittendis, sed propter actum devotionis prædictum, ut explicat idem S. Thom. par. 3; quæst. 87; art. 3, in corpore, ubi ait, ad remissionem venialis peccati non requiritur novæ gratiæ infusio, sed sufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis detestetur peccatum veniale, vel explicitè, vel saltem implicitè, sicut, cum aliquis ferventer movetur in Deum.

- 17 Triplici ꝑ autem ratione aliqua causantur remissionem venialium peccatorum.

Primò causatur per infusionem gratiæ, & sic per Eucharistiam, & Sacramenta novæ legis.

Secundò, in quantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorum, & hoc modo confessio generalis, unctio peccato-

ris, & oratio Dominicalis profuit ad remissionem venialium peccatorum.

Tertio modo, in quantum sunt cum aliquo motu reverentiæ in Deum, & ad res divinas, & hoc modo benedictio Episcopalis, aquæ benedictæ aspergio, quælibet sacramentalis unctio, oratio in ecclesia dedicata, & similia, operantur ad remissionem venialium peccatorum. Marfil. eadem sect. 3. cap. 3. num. 1. usque ad num. 11,

8 Sacerdos aqua benedicta ꝑ altare, ecclesiam, & populum aspergit, ut omnis immundorum spirituum spurcitia tam de habitaculo, quàm de cordibus fidelium propellatur, hæc enim virtus aquæ exorcizatiæ inest, & etiam, quia novus Christianorum populus baptisimatis sacramento fuit renatus, ita ministerio aquæ lota renatorum corpora lustrat, ac diluit, eodem modo, quo sanguis agni à prisco populo ad repellendum percussorem in postibus ponebatur, Duran. rationa. divino. c. 4. lib. 4 & Ugo de S. Viçt. inquit, Hac igitur aqua sanctificata fideles asperguntur, & habitacula fidelium illustrantur ab illusione; & infestatione malignorum spirituum, in quo effectu aqua benedicta figurari ꝑ potest in sanguine agni paschalis, qui in postibus habitaculorum ad repellendum exterminatorem Dei mandato ponebatur, ut Exod. cap. 12 & Marfil. ead. sect. 3. cap. 2. nu. 19, 20, & 21.

Effectus aquæ benedictæ ꝑ est duplex, spiritualis, & temporalis. Spirituales effectus ꝑ sunt septem.

Primus, quo profligantur demones ꝑ ex creaturis, & locis, ut testatur Petr. Abb. Cluniacen. coztaneus divi Bernardi, qui lib. 1. de mirac. c. 7. narrat, quemadmodum in monasterio Cluniacè. infirmus quidam videbat

videbat in cubiculo innumerales demones, quod animadvertens unus ex custodibus, coepit locum aqua benedicta aspergere, infirmus autem statim coepit clamare, eja, eja, fac, quod facis, quia diaboli fugientes contendunt, alter post alterum summa celeritate discedere, & Marfil. ead. sect. 3. cap. 6. nu. 29. & 30. & de aliis miraculis testatur Antonius Possevinus in litteris ad piissimam Mantuæ Ducissam datis anno 1585. quas refert idem Marfil. eod. cap. 6. num. 64. usque ad num. 69.

Secundus, quo remittuntur peccata venialia ex supra deductis.

Tertius, quo excluduntur phantasmata diabolica, pravæque cogitationes, ac mentis distractiones in oratione, aliisque temporibus.

Quartus, quo elevatur mens à terrenis rebus.

Quintus, quo disponitur animus ad orationem, & devotionem.

Sextus, quo gratia, favor, & assistentia Spiritus sancti impetratur.

Septimus, quo præparat mentem hominis, ut rectius divina mysteria peragat, Sacramentaque suscipiat.

Corporales effectus † etiam plures ex aqua benedicta prodeunt.

Primus, quo hominum, jumentorum, aliarumque humanarum rerum sterilitas curatur.

Secundus, quo multiplicatio, & ubertas bonorum impetratur.

Tertius, quo sanitas mentis, & corporis conceditur, tum curando infirmitates, tum in illas præcavendo.

Quartus, quo aër noxius purgatur, omnesque pestiferi, ac cōtagiosi morbi vis propellitur. Aqua benedicta, Deo cooperante,

plures sancti homines, quamplures à spiritibus immundis vexatos, incantationibus ligatos, leprolos, claudos, paralyticos, ac aliis diversis languoribus, & infirmitatibus oppressos liberarunt, cæcos illuminarunt, tempestates maris, & terræ sedarunt, locustas profligarunt, & pestilentem morbum sanarunt, ut per eundem Marfil. dict. sec. 3. c. 2. n. 45. & c. 5. & 6. per tot. eandem sec. videre licet, ad quem remisisse sufficiat, ubi plura etiam paucis abhinc annis à religiosis Societatis Jesu mirabilia fuerunt facta apud Japones, & Indos, apud quos aqua benedictæ virtus multis experimentis est comprobata.

24 Aqua benedicendæ forma † in duobus versatur verbis, scilicet, ac figuris, & quia supra de verbis actum fuit, nunc de figuris aliqua attingam. Hujuscemodi benedictionis figura quatuordecim perficitur crucibus, ea devotione expressis, quæ gravem, & religiosum virum decet, & tunc faciendæ sunt, cum septem illæ invocationes, de quibus supra, n. 14. dicuntur. In prima quidem invocatione crux una fieri debet, in secunda tres, in tertia duæ, in quarta tres, in quinta una, cum sacerdos dicit: Infunde benedictionem tuam, &c. in sexta similiter una, cum sal in aquam injicitur, & postremò in septima tres. Quæ quidem evidenter, ac explicitè fieri debent, quemadmodum & verba ipsa clarè, & explicitè sunt pronuncianda, ut per eundem Marfilia in Hidrag. sec. nu. 35. 36. & 37. c. ult.

25 Septenario † numero invocationum fit dicta benedictio, quia dictus numerus apud sacram scripturam, & sacros doctores est perfectus, ut tradit magister Cyprianus Ubertus, hæreticæ pravitatis

G vitatis

vitatis Inquisitor, in suo peculiari ope. de Cru. lib. 1, cap. 7, & d. numero septenario 249. figuræ describuntur, in eod. lib. 1, cap. 36.

26 In crucis verò signo † exprimitur fides sanctiss. Trinitatis, in eoque roboratur, quemadmodum in incarnatione fuit con-
28 cursus totius Trinitatis, ita ministerio crucis assistunt Pater, Filius, & Spiritus sanctus, cum opera exteriora Trinitatis sint inseparabilia, & indivisa, ut tradit idem magister Cyprianus, eod. lib. 1. cap. 7.

27 Habet enim crux Christi † quatuor
29 virtutes, propter quas religiosa, & venerabilis est apud fideles consuetudo, ut signent se signaculo sanctæ crucis.

Prima quidem, quod est signum distinctum servorum Dei Jesu Christi.

Secunda, quia est armatura fortis ad profugandum dæmones, qui ubi crux Christi est, stare non possunt.

Tertia, virtus ejus est contra vitiorum tentamenta, quæ si mente fideli habeatur, nulla libido, nulla peccati prævalere potest invidia, sed continuò ad ejus memoratio-

ne totius peccati, & mortis fugit exercitus.

Quarta virtus est, quod operatur, ut divinæ benedictionis dexteram homo consequatur, ut post Damasc. beatus Chrysostomus, August. Origen. & beatus Hieronym. tradit Turrecremi, in cap. ecclesiarum, n. 3, dist. 11. † & quamplura miracula, aliasque virtutes, quæ ministerio, ac signo sanctæ crucis fuerunt habita, & operantur, copiosè scribit præfatus magist. Cyprianus in eodem ope. de cru. in quinque libros distincto per tot.

Fieri enim non debet † crux per modum circuli, sed dextra sursum porrecta, inde quasi recta ducatur linea deorsum, & transversalis, altera extendatur à sinistro ad dextrum latus, & maximè referre, hæc signa adamussim fieri, quandoq; attem dæmones nequaquam timuisse aquam sanctam, quia non fuerat tunc benedicta, scribit Marsil. ea. Hydrag. sect. 2, cap. 7, n. 39, 40, & 41. Quodque signum crucis fieri debeat in figura quadrangulati, tenet idem Turrecrem. eo. c. Ecclesiarum, n. 5. quem sequitur mag. Cypr. eod. lib. 1. cap. 7.

DE INDULGENTIIS.

Cap. VII.

S V M M A R I V M

1 Indulgentias conferendi potestas fuit à Christo Ecclesie concessa.	5 Indulgentia proprie non remittit culpam.
2 Indulgentia, quid sit.	6 Culpa, & poena in peccato consistunt.
3 Indulgentia duplex, plena, & non plena, harum qualibet qua sit.	7 Culpa licet remittatur à Deo per contritionem, tamen requiritur confessio.
4 Indulgentia forma est duplex:	8 Purgatorij poena major est omni poena, quam unquam aliquis patitur in presenti vita.
	9 Poena

- 9 Pœna est duplex, damni, & sensus, illa eterna, & cur? hac verò temporalis.
- 10 Indulgentia plenaria, an differat à pleniori, & à plenissima.
- 11 Indulgentia plenaria non differt ab ea, qua conceditur in anno sancto, vel alijs temporibus vigore Iubilæi.
- 12 Iubilæi annus quolibet centesimo anno fuit antiquissimus.
- 13 Iubilæi annus fuit reductus ad annum quinquagesimum à Clemente Sexto, & ad vigesimum quintum à Paulo Secundo.
- 14 Indulgentia plenaria tempore anni Iubilæi suspensa à Gregorio XIII. Idem à Clemente VIII. nunc Pontifice Maximo, fuit innovatum usque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ.
- 15 Indulgentia plenaria ad hoc, ut reviviscant anno Iubilæi elapso, quid requiratur.
- 17 Concilium generale legitime congregatum, habet potestatem concedendi indulgentias plenarias.
- 18 Indulgentias non plenarias concedunt Legati, Patriarchæ, Archiepiscopi & Episcopi.
- 19 Indulgentia non debet concedi, nisi ex causa conveniente, & iusta.
- 20 Indulgentia ut valeat, requiritur pietas.
- 21 Indulgentia plenaria conceditur pluribus de causis.
- 22 Opus, quod pro indulgentia obtinenda imponitur, debet esse ordinabile, & conducibile ad honorem Dei, & fidei exaltationem.
- 23 Indulgentia respicit principaliter gratiam, non meritum hominum, respicit tamen meritum Christi, beate Virginis, & Sanctorum.
- 24 Indulgentia ad hoc, ut obtineatur, requiritur, ut homo sit in statu gratiæ.
- 25 Indulgentiam ut quis consequatur, requiritur duplex dispositio, interna, & externa.
- 26 Confessio actualis, quando requiratur, ad consequendam indulgentiam, & quando non.
- 27 Confiteri an teneatur ad consequendam indulgentiam, qui nullum habet peccatum mortale.
- 28 Dispositio externa ad obtinendam indulgentiam est adimplere omnia qua in litteris indulgentiarum exprimuntur.
- 29 Indulgentia non extenditur ad mortuos, nisi à Papa expressè fuerit extensa, & tunc per modum suffragij. Suffragiorum tria sunt genera.
- 30 Questus pro consequendis indulgentijs abolentur.
- 31 Missa dicta in altari privilegiato pro tali anima, an illam liberet.
- 32 Papa non habet iudiciariam auctoritatē, neque jurisdictionem directam in defunctos, & supra nrm. 29.
- 33 Indulgentia possunt defunctis per modum satisfactionis, & consolationis.
- 34 Mortui suis orationibus viventibus prodesse possunt.

Quoniam Indulgentiarum concessio genus quoddam benedictionis præstantissimum est, cum per talem concessionem fidelibus gratiosè indulgeatur,

unde pro pœna temporaria suis peccatis debita satisfacere possint, hoc loco post dicta de benedictione in universali, aliqua de Indulgentiis breviter attingere

- 1 crevi † Potestas enim illas conferendi à Christo Ecclesiae in Petro concessa extitit, quae hujusmodi potestate divinitus ei tradita, antiquissimis etiam temporibus in usu fuit, *Matth. c. 16. Ioan. c. 20. cap. audivimus, cap. quodcumque, 24 q. 1. & cap. ut constitueretur, 50. dist.* ideo sacr. Conc. Trid. indulgentiarum usum Christiano populo maximè salutarem, & sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse, docet & praecipit, eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant, ut in *decr. de indulg. in princ. sess. 25.*
- 2 In primis autem videndum est, † quid sit Indulgentia? quae omnis aliis definitionibus, à diversis scriptoribus ecclesiasticis traditis, est remissio poenae temporariae in foro poenitentiali Deo debita, extra sacramentum facta, per applicationem eorum satisfactionum, quae in communi Ecclesiae thesauro continentur, *Navarr. in commentar. de indulg. & Iubil. not. 20, num. 1. & seqq. in princ. sess. 25.* ubi rationes definitionis assignat, & ad contraria respondet, *tom. 3. Cordub. de indulgent. q. 3. & Card. Bellarm. in 6 contra gen. tom. 1, lib. 2, cap. 16. §. ad haec*
- 3 *juvantur.* Quae quidem est plena, † & non plena, plena est, quae sub nomine plenariae datur, vel sub his, aut similibus verbis ei, qui fecerit, hoc aut illud, remissio omnium peccatorum conceditur: non plena, quae limitata solummodo datur, vel ratione peccatorum, vel ratione poenae debita: primum respicit totam poenam temporalem peccatis debitam, posterior non totam, sed illius solummodo partem, *Navarr. eodem comment. not. 9, num. 1, 2, & 3.*
- 4 Indulgentiae enim forma † quantum ad
- eam, quae significat remissionem poenae in foro poenitentiali, de qua verba facere debet, aliis omis, de quibus per eundem *Navar. eod. com. not. 20, num. 2.* est quadruplex. Aliquando enim dantur indulgentiae respiciendo ad certum tempus secundum numerum dierum, aut annorum: quandoque respiciendo ad certam partem peccatorum, ut cum datur remissio mediae vel tertiae partis; Interdum respiciendo totum id, quod pro peccato debetur, ut cum datur indulgentia plenaria, vel remissio omnium peccatorum, *Turrecrem. in cap. qui aliquando, de poenit. d. 1. §. item in Levitico, q. 2. art. 1.* † Quandoque etiam conceditur de culpa, & poenae; quod non est proprie intelligendum, cum solus Deus auctoritative culpas remittat, juxta illud *Isaia: Ego solus deleo iniquitates tuas per memetipsum:* sed ideo sic dicitur, quia ibi remittitur culpa à Deo per contritionem, quae praerogatur, & poena à Papa per indulgentiam, quae subsequitur, *Sylvestr. in verbo indulg. q. 9, n. 23. & Graff. c. 15. secundum impressionem Taurinen. n. 53, 55, 59, & 64 par. 1, lib. 4.* ubi de his quatuor modis indulgentias concedendi copiose tractat.
- 6 In peccato, † ad quod delendum indulgentiae conceduntur, duo sunt; culpa, quae offenditur Deus, & poena, quae debetur pro culpa: remittitur autem culpa in contritione, quae est cum proposito confitendi, & satisfaciendi, ut in *psalm. 31. Confitebor adversum me iniquitatem meam domino, & tu remisisti impietatem peccati mei,* sed quamvis Deus remittat culpam per contritionem, † tamen requiritur confessio, ut ipse confessarius absolvat poenitentem sacramentaliter à peccatis, cujus
- abso-

absolutionis virtute illa pœna æterna peccato debita, quæ per contritionem commutata erat in temporalem, aliqua ex parte tollitur, ideo, si decederet sine confessione, non tamen contempta, sed præventa gravius, & diutius puniretur in purgatorio, cuius pœna est ignis, qui, etsi æternus non sit, ¶ miro tamen modo gravis est, quoniam excellit omnem pœnam, quam unquam aliquis passus sit in hac vita, & nunquam in carne tanta inventa est pœna, licet mirabilia martyres passi sint tormenta, & multi nequiter immensa sustinuerint supplicia, Aug. in lib. de pœnit. relatus in cap. nullus, de pœnit. dist. 7. Graff. eod. c. 15. nu. 48. & Bellarm. in 6. controv. gener. lib. 2. cap. 14 de purgat.

9 Pœna, quæ debetur, ¶ est duplex, id est pœna damni, quæ est carentiæ visionis Dei ex parte aversionis, & hæc est æterna, ut qui contra æternum bonum peccavit, in æternum puniatur, & pœna sensus ex parte conversionis ad creaturam, quæ cum non sit infinita ex genere suo, non est æterna, quo fit, ut, si huiusmodi conversio non esset aversio à Deo, non deberetur ei pœna infinita, ideo peccatis venialibus non debetur, nisi temporalis; & hinc colligitur, quod, cum per contritionem, & per satisfactionem homo convertatur ad Deum, recuperet amicitiam Dei, ac etiam tollatur æterna pœna damni, cap. dixi, & cap. magna, de pœnit. d. 1. remanet tamen pœna sensus in hoc sæculo persolvenda, vel per pœnas spontè à nobis confessis pro vindicando peccato susceptas, vel sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositas, vel etiam per temporalia flagella à Deo inflictæ, & à nobis patienter tolerata, Conc. Trid. sess. 14, c. 9, cap. sunt plu-

res, de pœn. d. 3. & Graff. eod. c. 7, n. 1, 2, & 3. par. 1, lib. 1. Quod, si ea pœna in hac vita non luatur, luenda erit in purgatorio, hæc autem est pœna, quæ per indulgentias tollitur. Verùm, quia aliqui indulgentiam plenariam dividunt ¶ in plenam, si-ve plenariam, plenioram, & plenissimam.

Quæritur, an re vera inter se differant, Aliqui autem putant esse differentiam realem inter has tres species super enumeratas, ut Palud. in 4. dist. 20, q. 4. Adr. pariter in 4. q. de Indulgent. colum. 12. & Navar. d. not. 9, num. 4, & not. 22, num. 50, & 51. sed melior videtur eorū sententia, qui nullam inter plenariam, plenioram, & plenissimam constituunt differentiam, quam tenet Sot. in 4. d. 21, q. 2, art. 1. Michaël Med. & Cordub. q. 11. de Indulgent. & cæteri omnes recentiores: gradationem autem illam solummodò adhiberi ad exaggerandam, seu potius explicandam indulgentiæ plenitudinem, qua nihil amplius desiderari possit, ut bene advertis Graff. d. cap. 15. nu. 45. Quando autem Papa plenariam omnium peccatorum indulgentiam cõcedit, perinde est, ac si vocabulo, plenissimæ uteretur, ut manifestissimè exemplo ostendì potest, amphoræ enim aquæ plene nõ majus datur vacuû, quàm plenissimæ tribuatur. Nec differt ¶ plenaria indulgentia ab ea, quæ cõceditur in anno sancto, vel aliis temporibus vigore Jubilæi, sed in Jubilæo, præter plenam remissionem pœnæ, multa solent concedi privilegia, quæ per indulgentias communiter non conceduntur, ut facultas eligendi confessariû, potestas absolvendi à casibus reservatis, & commutandi vota, ut per Sot. d. q. 2, art. 1. dist. 21. & tenet etiam Graff. ead. decis. 15, num. 29.

quapropter annus Jubilæi fait semper in Ecclesia celeberrimus, & antiquissimus.

Nam Bonifacius VIII. anno 1300. antiquorum fida relatione motus, quod accedentibus ad honorabilem Basilicam Principis Apostolorum de Urbe cōcessæ erant magnæ remissiones, & indulgentiæ peccatorum, dictas remissiones, & indulgentias omnes, & singulas ratas, & gratas habens, ipsas auctoritate Apostolica confirmavit, approbavit, & etiam innovavit, & ut beatissimi Petrus, & Paulus Apostoli eò amplius honorarentur, quo ipsorum basilicæ de Urbe majore devotione essent à fidelibus frequentatæ, de fratrum consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis, omnibus eod. anno 1300 à festo Nativitatis Iesu Christi, & in quolibet anno centesimo sequenturo ad basilicas ipsas accedentibus reverenter verè pœnitentibus, & confessis, vel qui verè pœnitentes confiterentur, ¹²† in eodem, & quolibet centesimo sequenturo anno, non solum plenam, & largiorem, immodò plenissimam omnium suorum concessit veniam peccatorum, ut habetur in dicta extravag. 1. de pœnit. & remiss. & ante illam Honorius III. de illis statuit, ut in cap. nostro, ex eodem tit. & longè ante Gregorius, qui stationes ad indulgentias querendas Romæ statuit circa annum 619. secundum S. Thom. in 4. dist. 20. q. 1. art. 3.

Illam verò Jubilæi indulgentiam centesimo quoque anno ante Bonif. VIII. semper concedi solita fuerat, ut post alios, quos refert, testatur Navar. d. com. not. 7. n. 3. & 4. Clemens verò VI. idem Jubilæum, quod centesimo quolibet anno concedebatur, ¹³† ad annum quinquagesimum, qui primò fuit annus 1350. reduxit, ut in extravag.

unigenitus, eod. tit. de pœnit. & remiss. & tandem à Paulo II. reductum est, ut quolibet vigesimoquinto anno celebraretur, ut in extravag. Quemadmodum, eod. tit. Qui insuper omnes, & singulas plenarias indulgentias, etiam ad instar Jubilæi cum quibuscunque facultatibus, & potestatibus à prædecessoribus datas ad suum, & Sedis Apostolicæ beneplacitum suspendit, ut in d. extravag. quemadmodum, S. nos, qui universonum.

¹⁴ Gregorius autem XIII. multorum Romanorum Pontificum morem sequendo, de Apostolicæ potestatis plenitudine, ad suum, & dictæ Sedis Apostolicæ beneplacitum, omnes, & quascunque indulgentias plenarias, etiam ad instar Jubilæi, & earum causa, facultates, concessionem, & indulta quæcunque ab ipso, & dicta Sede, ejusque auctoritate, quibuscunque ecclesiis, & monasteriis utriusque sexus, ac conventibus, domibus, congregationibus, hospitalibus, & piis locis, nec non Ordinibus etiã Mendicantium, ac Militiarum, nec non universitatibus, & confraternitatibus, earumque, & aliis cujuscunque dignitatis, gradus, & conditionis, personis ecclesiasticis, & secularibus per universum orbem constitutis, etiam per modum communicationis, & unionis, & alias quomodocunque perpetuò, vel ad tempus, quibusvis modis, & ex quibusvis causis concessas, & concessas, quibuscunque illa sint concepta formulis, ac restitutionibus, revocationibus, mentis attestationibus, aliisque clausulis, & decretis cõmuniter, etiam suspendit, decernens interim, illa nulli prorsus suffragari debere. Nec non irritum, &c. Indulgentiis basilicarum, & aliarum ecclesiarum Urbis nihilominus in suo robore duraturis, interdicens, ne ullæ aliæ indul-

indulgentiæ publicarentur, vel nunciarentur, & qui secus facerent, in excommunicationis sententiam eo ipso incurrere voluit, & quod ab Ordinariis locorum punirentur, ut per Navar. *in eodem. com. de indulgent. no. 33 in princip.* quana suspensio- nem etiam ad suum, & ejusdem Sedis Apostolicæ beneplacitum, eodem modo, & forma supra expressis, Clemens Papa VII. post jubilæi indictionem, innovavit, quæ tamen indulgentiarum suspensio solum procedit in plenariis, non autem in aliis, ut ipsius suspensionis expressa verba aperte testantur, & declarat Navar. *ead. com. not. 25, n. 2, & 3:* & cum sit odiosa, ampliari non debet ad non expressa, *cap: odia, de reg. jur. in 6.*

Hæc autem suspensio, quoad plenarias, durat, non solum durante anno Jubilæi, & vita Papæ Clementis, sed usque ad beneplacitum Sedis Apostol. quod morte Pontificis non tollitur, quia non respicit personam, ut ex contextu Bullæ patet, sed auctoritatem Pontificiam, quæ in omnibus successoribus perseverat; & propterea, nisi à Pontifice pro tempore existenter revocetur, semper intelligitur in suo robore permanere, *cap. si gratiosè, de rescript. in 6.* & Navar. *in d. com. not. 28 nu. 7:* & licet non desint scribentes stylum curiæ habere, ut elapso anno Jubilæi, cæteræ omnes indulgentiæ reviviscant, consuetudine, quæ Papa scit, & tolerat, ita interpretante; tamen, anno Jubilæi elapso, & requiritur expressa suspensionis revocatio, ut tradit Navar. *in d. com. de indulgent. not. 33: nu. 7.* ex relatu Datarii de mente Gregorii XIII. & ita Clemens Octavus anno Jubilæi expleto interrogatus, suspensionem durare, donec aliter, &c. respondit: Cessat tamen sus-

pensio cum verbo, vel scripto Papa declarat, ipsam suspensionem fore sublatam, & communis usus ita testatur.

Ad indulgentiarum validitatem quinque requiruntur: auctoritas in concedente,abilitas in recipiente, pietas in fine, utilitas in opere, & congruitas in tempore, secundum glo. *in d. extravag. 1. & septem secundum Innoc. in cap. quod autem, de pœnit. & remiss.* & quatuor secundum Grass. qui sequitur d. gloss. *ead. c. 15. n. 51.* sed communis sententia est, & quod tria tantum requirantur, scilicet ex parte dantis auctoritas, ex parte recipientis charitas, & ex parte causæ pietas, quæ comprehendit honorem Dei, & proximi utilitatem, S. Thom. *in 4. d. 20. q. 1. art. 3. q. 2.* & Navar. qui testatur, hanc opinionem communiter receptam, *d. com. not. 32. num. 28.*

Primum requisitum est auctoritas ex parte dantis, quæ summa est penes Papam, summam, universalem, & unicam Christi Vicarium, à quo alii inferiores ordinariæ, vel delegatam recipiunt auctoritatem, *c. cum ex eo, in fine, de pœnit. & remiss.* gloss. mag. *in c. 1. extravag. commun. eod. tit: Paul. in 4. d. 20. q. 4. colum. 6:* Navar. *ead. com. not. 31. num. 1, 2, & 3.* & not. 32: nu. 11: & Grass. *d. cap. 15: num. 51, par. 1, lib. 4.*
 7 Secundò apud Concilium generale legitime congregatum, cujus, ut magna est in universam Ecclesiam jurisdictio, sic etiam habet potestatem concedendi indulgentias plenarias, Abb. *in Clem. abusioibus, num. 2, de pœnit. & remiss.* & Felin. *in serm. de indulgent. circa fin.* qua potestate usum est Concilium Constant. *sess: 17: ad fin.* ubi plenariam indulgentiam concessit iis, qui certam pecuniæ summam tribuissent ad faciendas expensas pro adventu

Græc.

Concordum ad Conc. ut per Navar. eod. com. not. 31, num. 2.

88 Alias indulgentias ꝑ non plenarias concedunt Legati intra fines suarum legationum, Patriarche, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi intra fines suarum diocesium, etiam nondum consecrati, dummodo sint electi, & confirmati, & hi omnes facultatem habent limitatam. nam regulariter habent facultatem concedendi tantum 40. dies indulgentiæ, & annum in dedicatione ecclesiæ, cap. ex eo, de pœnit. & remiss. & Navar. d. not. 31, num. 1. ubi tradit, Archiepiscopum intra suum Archiepiscopatum tantum indulgentias concedere posse, sed est contra text. in cap. nostro, de pœnit. & remiss. ubi Papa Archiepiscopo respondet, quod per Provinciam suam liberè potest indulgentiarum litteras concedere, dummodo statutum generalis Concilii non excedat. Nam, licet Archiepiscopus non sit iudex ordinarius omnium de Provincia, ut cap. pastoralis, ex de offic. ord: nec extra suam dioccesim habeat contentiosam jurisdictionem; cum tamen indulgentias concedere sit voluntariæ jurisdictionis, illas concedere potest, ut per gloss. d. cap. nostro.

Abbates verò, & alii Episcopis inferiores indulgentias concedere non possunt, cap. accedentibus, ext. de excess. prel. & Navar. eod. commun. de indulgent. not. 7, nu. 2, 21 & concedi non debent, ꝑ nisi ex convenienti, & iusta causa, secundum communem Doctorum sententiam, S. Thom. 3. par. in addit. q. 25, art. 2. S. Bonavent. in 4. dist. 20, in 2. par. dist. 4. & q. ult. Gerl. in tract. de indulgent. Sylvest. verbo Indulgentia, qu. 6. Cajet. in opusc. de causa indulgent. qu. 1. & in opusc. de indulg. c. 2. Sot. d. extravag. 1,

9. ut autem beatissimi, & Navar. d. com. not. 15, n. 1. & hoc, quia Summus Pontifex non est dominus ecclesiastici thesauri, sed tantum dispensator, 1. ad Corinth. cap. 4. Sic vos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei, & sine causa concessa indulgentia fortè non valet, prout nec sine iusta causa valet relaxatio voti, aut juramenti, glo. in c. non est, in ver. adimplere, de vot. in cap. quantum, in ver. absolvi, de iurejur. & Navar. eod. commun. not. 15, nu. 1, & 2.

Secundum requisitum ex parte causæ, requiritur, ut sit aliquid ad pietatem ordinatum, qualis est honor Dei, & exaltatio fidei: nam frequenter earum concedendarum finis principalis ꝑ est pax, & concordia Principum: frequenter decus, honor, & gloria Dei, vel Sanctorum ejus, qualis videtur esse finis indulgentiæ anni Jubilæi, ut per Navar. d. com. de indulg. not. 19, n. 14. ut in omni concessione indulgentiæ videre licet, veluti, cum dicitur, ac pro totius populi Christiani salute preces effuderint, qualia verba in Jubilæis adhiberi solent, & in plerisque aliis indulgentiis, ut pro Principum Christianorum concordia, & fidei exaltatione: quia finaliter debet attendi, ut per hoc fides Catholica honoretur, & exaltetur. Et causæ, quibus indulgentia plenaria conceditur, plures sunt.

Conceditur enim ꝑ pro expeditione Terræ sanctæ, pro Jubilæo, pro celebrando œcumenico Conc. pro defensione, & conservatione status Ecclesiastici, & recuperatione bonorum, vel rerum ecclesiasticarum pro placatione iræ divinæ in pestilentia, fame, & bello, præsertim contra Turcas, vel alios infideles, pro singulis, remotorum locorum peregrinis petentibus visita-

visitationem Terræ sanctæ, liminum Apostolorum, & S. Jacobi de Compost. in gratiis regendis pro magno Dei beneficio, ut pro pace facta inter Princ. Christianos, pro conversione ad fidem alicujus Provinciæ, vel civitatis, pro victoria contra hostes Ecclesiæ, pro hæreticis repellendis, 24 sedando schismate, & pro notabili numero captivorum redimendo, Congreg. sacr. Conc. Trid. *super decr. de indulg. sess. 25, decis. mihi 395.*

21. Hinc fit, ut opus, † quod pro indulgentia obtinenda imponitur, debeat esse ordinabile, & conducibile ad honorem Dei, & fidei exaltationem, quare, si hoc habuerit, sufficiens videtur ad dandam indulgentiã: & ita in eo non tam attendenda erit quantitas, quàm illius qualitas, tum quia indulgentia respicit principaliter gratiam † non meritum hominum, quia aliàs non diceretur indulgentia, per citatam gloss. mag. in *extravag. com. c. 1. de penit. & remis. & Graff. decis. aur. d. c. 15. num. 51. in fin. par. 1. lib. 4.* tum etiam, quia respicit meritum Christi, super quo fundatur, & ex quo sumitur, quia passio Christi fuit excessiva, & excessus vocatur, *Luc. c. 9.* ubi habetur, quòd in Transfig. Christi apparuerunt Moyses, & Helias, & loquebantur de excessu, quem completurus erat in Hierusalem: quoniam unica gutta tam pretiosi sanguinis sufficisset pro redemptione totius mundi, quia propter unionem humanitatis cum persona divina verbi factam, quantula quæque passio ab eo tolerata pro redemptione nostra habebat pretium infinitum, & ne tam magnus excessus inanis, & frustratorius remaneret, voluit Christus, ut, tamquam inexhaustus thesaurus in Ecclesia esset per Rom. Pont. Vicarium

suum fidelibus loco & tempore dispensandus, ut in d. gloss. mag. quam sequitur Fely. in d. *serm. de indulg. n. 3. vers. & in hoc S. Tho. 3. par. 1. q. 46. art. 5. ad 3.* & Navar. in eod. *com. de indulg. not. 12. n. 2. & 3.* Passio enim Christi est infiniti valoris, & meriti; unde Summus Pont. † & illi, quibus ipse committit, possunt hujusmodi merita Christi, B. M. ac Sanctorum, ubi necesse est, dispensare, Graff. eod. *c. 13. nu. 52.*

Tertium verò requisitum ex parte ejus, qui vult consequi indulgentias, sicut ipsa etiam natura nos docet, non posse subjectum formam aliquam in se recipere, nisi ad illam fuerit per præcedentes dispositiones prius bene præparatum, sic idem censendum est venire, etiam suo modo in spiritualibus, & in specie, quoad indulgentias obtinendas, & ideo debet, qui vult indulgentias consequi, se ad illas suscipiendas ritè disponere, cum agens non agat, nisi in patiente bene disposito, & debet esse in statu charitatis, nempe verè pœnitens, & confessus, ad hoc, ut sit idoneus ad indulgentias consequendas, facit *text. in cap. pastoralis, in fine, de appell. & Graff. eod. c. 15. nu. 51. vers. secundo requiritur.*

25 Duplex autem † requiritur dispositio, & præparatio ad indulgentias consequendas, una interior, & altera exterior. Interior est, qua homo per contritionem repellit à se peccatum mortale, tamquam impedimentum ad fructum indulgentiæ percipiendum, & hæc quidem dispositio, si loquamur de tempore, quo percipienda est indulgentia, est omninò necessaria; tum, quia non potest remitti pœna, nisi prius remissa sit culpa, cum Deus non tollat reatum pœnæ sine

H deoro

decore iustitiæ: si autem manente culpa, remitteretur pœna, esset sublati reatus pœnæ, sine decore iustitiæ; quia adhuc remaneret dedecus culpæ, & sic esset aliquid inordinatum in universo, quod divina sapientia non permittit, *arg. in auct. de hered. & salciâ. §. inordinatum, col. 1.*

Oportet igitur, ut quis esse possit capax indulgentiæ, quod sit purgatus à culpa media contritione, tum, quia membrum mortuum non potest suscipere influentiam ab aliis vivis, S. Thom. 3 par. in addit. q. 27, art. 1. in arg. sed contra; tum demùm, quia id in literis indulgentiarum exprimi solet, in quibus dicitur verè pœnitentibus, & confessis, ut idem S. Thom. probat in corpore ejusdem articuli.

26 An autem ¶ sit semper necessaria actualis confessio ad indulgentiam consequendam, omittis variis doctorum opinionibus;

Primo respondetur, in iis indulgentiis, quæ per modum Jubilæi concedi solent, in quibus expressè habetur, sacramentalera confessionem intra primam, vel secundam hebdomadam post publicationem, actualiter requiri, indulgentiam, nisi prævia actuali confessione, consequi non posse; quod idem dicendum est in aliis literis, in quibus vel eodem modo, vel æquipollenti alio exprimitur.

Secundò, si indulgentia absolute concedatur sine ulla expressione confessionis, aut clausulæ verè pœnitentibus, & confessis, tunc illis, qui semel in anno fuerunt confessi, & habent propositum confitendi, & contritionem de peccato præterito, non requiritur actualis confessio, sed satis est, esse in gratia; nam sic præsumendum est, esse de mente concedentis, Palud. in 4.

d. 20. q. 4. art. 2. Abb in c. omnis utriusque sexus, de pœnit. & remis. n. 21. Car. in Cle. 1. de reliq. & vener. Sanct. Navar. eod. com. not. 18, n. 11.

Tertiò, si sub hac forma indulgentia concedatur, consequuturum esse, qui hoc, aut illud fecerit, indulgentiam omnium peccatorum, de quibus verè fuerit confessus, & contritus, tunc, si pro consequenda indulgentia quis confiteatur, si non, eorum tamen peccatorum remissionem consequetur, quæ fuerit aliquando integra confessione confessus, Gab. in 4. d. 45, q. 3, art. 3. & Cord. q. 27, de ind. propos. 3. op. 3. & alii per ipsum allegati.

Quartò, cum in forma indulgentiæ concedi dicitur verè pœnitentibus, & confessis, res videtur sanè dubia, & quamvis Paulud sententia, quæ videtur fuisse Doctorum communis, probabilis sit, securius tamen est, & probabilius, requiri confessionem actualem, ut existimant S. Anton. 1 par. tit. 10, c. 3, §. 2, & 5. Ang. in sum. verb. Indulgentia, n. 7. Adria. in q. de indulg. Cajet. in opusc. de indulg. ad Iulium Medicen, c. 10. Navar. loco cit. n. 2. & seq. quod etiam expressè habet gl. in d. extrav. 1. de pœn. & remis.

27 Dubitari enim potest, quando confessio exigitur ad consequendam Indulgentiam, si quis nullam peccatum mortale post ultimam confessionem commiserit, debeat pro illa obrinenda confiteri saltem venialia. Duplex est in hoc sententia, quam aliqui affirmant, alii verò negant. Prima enim tutior est, sed posterior etiam est probabilis, quam sequuntur S. Anton. ubi supra, & Nav. eo. not. 18, n. 18. Sylvestr. verb. Indulgentia, n. 20, & alij: qui tamen doctores conciliari possunt, si distinguendo;

do: aut confessio in literis indulgentiarum exigitur, tanquam dispositio ad earum fructum percipiendum, qua etiam ratione exigitur contritio, aut verò exigitur, tanquam opus, vel pars operis, pro quo indulgentia conceditur. Primo modo exigitur confessio, cum sub illa forma iungitur verè pœnitentibus, & confessis, posteriore autem iungitur in Jubilæis, ubi cum aliis operibus præcipitur, ut intra eandem hebdomadam quis confiteatur.

Quando igitur confessio solùm exigitur, tanquam dispositio, probabilis est, si quis nullius peccati mortalis post præteritam confessionem sit sibi conscius, non esse necessariam, sicut in eod. eventu non exigitur necessariò nova contritio, neque est præsumendum, majorem voluisse Papam exigere dispositionem ad percipiendam indulgentiam, quàm necessaria sit ad Eucharistiam, quæ à quolibet mundo leali culpa sumi potest, Conc. Trid. c. 7. sess. 13. & Graff. decis. aur. cap. 38. nu. 1. par. 1, lib. 2.

At, quando exigitur confessio, tanquam opus, aut pars operis, pro quo indulgentia datur, videtur, quòd quis peccata venialia debeat confiteri, quoniam, si quis non facit opus, pro quo indulgentia conceditur, undecunq̄e proveniat, sive ex infirmitate, sive ex inopia, sive demum ex impotentia, non consequitur indulgentiam, arg. l. cui fundus, ff. de cond. instit. in terminis, gloss. in ead. extravag. 1. in ver. confitebuntur, in princ. & vers. oportet ergo, de pœnit. & remiss. & hæc, quoad interiorem dispositionem.

28 Quò autem ad exteriorem, præter sacramentalem confessionem, quando actus, tanquam opus, pro indulgentia obti-

nenda exigitur, diligenter etiam adimplenda sunt. Cætera omnia opera, quæ in indulgentiarum literis exprimuntur, ut in d. extravaganti 1. §. statuentes. Palud. d. 20. q. 4. col. penult. nec sufficit partem implere, ut quis partem indulgentiæ consequatur, ex communi Doctorum sententia, S. Anton. 1. par. tit. 10. c. 3, §. 4. & Navar. eod. com. de Indulg. & lobel. not. 19, num. 2, & 3. cujus ratio est, quia concessio conditionata nulli valet, nisi expleta conditione, quæ in forma specifica debet adimpleri, l. Mavius, l. qui heredi, ff. de condit. & demonstr. & Nat. conf. 624. nu. 14, volum. 3.

Si quis enim teneatur ex forma indulgentiæ tribus diebus jejunare, vel quatuor ecclesias visitare, aut tribus diebus elemosynam facere, bis jejunando, vel tres ecclesias visitando, aut una die elemosynam pro tribus largiendo, neque indulgentiam, neque partem illius consequetur, neque ab hoc ulla legitima causa excusatur, ex supra deductis, nisi in literis concessionis indulgentiarum aliter disponatur, Navar. in sæpè dicto vocab. 19. à principio usque ad n. 6. & Graff. d. cap. 15. num. 22.

Propterea indulgentia anni Jubilæi, & aliæ conditionatæ de aliquo opere faciendo pro illis consequendis mortuis acquiri non possunt, quia illi saltem ordinaria potestate id, quòd Papa Jubilæum concedens, & in aliis similibus indulgentiis fieri mandat, sine quo illud non quæritur, facere non possunt, ut eadem extravag. 1. §. statuentes, ut qui, & in extravag. unigenitus, §. statuentes de Apostolicæ, & Navar. eod. com. not. 22. n. 1, & nu. 7. Nulla autem indulgentia extenditur ad mor-

tuos, nisi à concedente expressè extendatur, S. Thom. in 4. dist. 45, q. 2, art. 3. & Navar. qui hanc dicit esse aliorum omnium opinionem, in eod. not. n. 2. & dicit ubi sup. n. 6. quòd Papa non potest auctoritate judiciaria ligare illos, qui sunt in purgatorio, ergo neque solvere, quia Dominus parius solvendi voluit esse, & ligandi, S. Ambros. relat. in cap. verbum, de pœnit. dist. 1.

29 Ideo, quoties Romanus Pontifex concedit indulgentiam pro mortuis, † toties addit per modum suffragii, quasi diceret, se non directè absolvendo, sed indirectè pro eis solvendo eos juvare, Innoc. in cap. quòd autem, n. 7. de pœnit. & remiss. Sylv. in summa. in ver. indulgentia, nu. 19. Felyn. in serm. de indulg. col. 9. vers. possunt tamen, & Nav. eod. not. n. 7. prout in visitantibus ecclesias S. Praxedis, & s. Laurentii extra muros Urbis Romæ, in quibus addita fuit clausula, per modum suffragii, testatur.

Suffragiorum autem tria sunt genera, sacrificium Missæ, oratio, & opera quælibet pœnalia, & satisfactoria, ut elemosyna, jejunia, peregrinationes, & similia, sed indulgentiæ non constituunt quartum genus suffragiorum, cum indulgentia nihil aliud sit, quàm applicatio satisfactionum, seu pœnaliu operum Christi, & Sanctorum defunctis. Bellarm. 6. controv. gener. to. 1. l. 2, c. 16, in princ.

Papa enim Gregorius XIII. qui innumeris altaribus per totum orbem terrarum privilegia liberandi unam animam à pœnis Purgatorii in Missæ celebratione concessit, ferè in omnibus eisdem privilegiis illa verba apposuit: per modum suffragii, & inter indulgentiam per modum suffragii concessam, & eam, quæ simpliciter

conceditur, non est differentia, ut una sit majoris effectus, & altera minoris, sed per modum suffragii nunquam est principaliter absolutio: aliàs verò, quæ simpliciter conceditur, sic, & mortuo tunc prodest, cum forma ejus id habet, & ab aliquo vivo illud fit, propter quod mortuo illa conceditur, Felyn. in eodem serm. de indulg. colum. 9. vers. sed tandem, & Nav. eod. com. not. 22, n. 28, & 29. Ideo, quotiescunque Papa concedit indulgentias pro mortuis, etiam quòd illas concedat, nullà factâ mentione suffragii, videntur concessæ per modum suffragii; ut per eum modum, quo valere possunt, & non per modum, quo valere non possunt, id est, ut omninò valeant, arg. l. quoties, idem sermo, ff. de reg. jur. l. quoties, ff. de reb. dub. l. quoties, ff. de verbor. oblig. & Nav. eod. not. nu. 34. quia Papa non videtur posse concedere indulg. mortuis in purgatorio existentibus per modum auctoritatis judiciariæ potestatis, absolvendo eos directè, Calderin. in cap. nostro, col. 20, de pœnit. Ricar. communiter receptus in 4. d. 20, art. 3, q. 3. & Nav. eod. not. 22, n. 5.

Et, quoniam natura novas semper appropriat edere formas, ita & ego plura dubia, quæ ex antiquis indulgentiarum formis oriebantur, dilucidare decrevi. Fuerunt enim antiquæ indulgentiarum formæ reformatæ, & etiam aliquæ omnino sublata, & primò ab Innoc. III. in Conc. generali, ut in cap. cum eo, ext. de pœnit. & remiss. demum à Clemente V. in Conc. Viennen. Clemen. abusionibus eod. tit. & postea à Clemente VII. de anno 1539. in Bull. Rom. c. 34. Pio IV. de anno 1562. c. 75. & anno 1564. quo omnia indulta, & privilegia etiam Maris magni, qui-

quibuscunque eccles. tam cathedralibus, quàm etiam metropolitanis, collegiatis, monasteriis, conventibus, & locis, tam secularium, quàm regularium, etiam militiarum, in quibus Conc. Trid. contrariantur, revocavit, ac ad terminos, atque limites ejusdem Concilii reduxit, & reducta esse voluit, ut in eodem Bull. Rom. cap. 119.

Postremò sacrum Conc. Trid. abusus, qui in his irreperant, & quorum occasione insigne hoc indulgentiarum nomen ab hæreticis blasphematur, emendare cupiens, generaliter statuit, & decrevit, omnes ³⁰† pravos quæstus pro his consequendis abolendos esse, ut in decreto de indulg. sess. 25. & Pius V. de anno 1566, auditis ex diversis mundi partibus quamplurimis querelis ad ipsum allatis, quòd, scilicet, vigore diversarum indulgentiarum per ipsum, & prædecessores suos concessarum, multi quæstos ex eisdem indulgentiis lucrum temporale tantùm quærentes quæstas, ut ajunt, exercerent, & plura concederent, quæ eis minimè licebat, omnes, & singulas indulgentias, etiam perpetuas, & peccatorum remissiones, quibuscunque hospitalibus, monasteriis, ecclesiis, domibus, militiis, ordinibus, etiam mendicantium ordinum regularibus personis, tam singulariter, quàm universaliter per quoscunque Romanos Pontifices quavis occasione, vel causa concessis, pro quibus consequendis manus essent porrigendæ adjutrices, & quæ facultatem quæstuandi quomodolibet continerent, auctoritate Apostolica revocavit, cassavit, irritavit, & annullavit, ac viribus evacuavit. ut in d. Bull. Roma. c. 30. ex quo concessæ per Martinum IV. Nicol. etiam IV. & Urba-

num V. porrigentibus manus adjutrices, de quibus per Alphons. de Catal. Rub. in compen. privileg. sub tit. indulgent. quoad secul. 4. sub n. 2. 3. 4. 5. & 6. non suffragatur, quia non fuerunt revocatae, & sub dict. Bull. revocatoria comprehenduntur.

Quæstorumq; nomen, atque usum aboleri, nec ad officium hujusmodi exercendum quemquam admitti, quibuscunque privilegiis non obstantibus, Conc. Trid. decrevit, ut in c. 9. de reform. sess. 21. & eo. decreto de Indulg. sess. 25. Admittuntur tamen ad colligendas eleemosynas pro usu hospitalium personæ honestæ vitæ, spectatæ religionis, & judicio Ordinariorum approbatæ, non participes dictarum eleemosynarum, & quæ eo munere citra ullum scandalum, ullamve fraudem fungantur, sed simpliciter eleemosynarum collectores nuncupentur, quique nullas publicent indulgentias, non concionentur, nec circumferant sua privilegia, nullasve sacras reliquias, & nullo modo minis, aut precationibus inducant fideles ad eleemosynam, non campanulam, aliaque similia instrumenta, quondam quæstorum insignia, deferant, aut pulsent ad excitandas personas, non petant, tamquam debitum, aut solitum, nec ulla arte, aut prætextu dicendi videlicet orationem S. Antonii, aut alterius Sancti; vel aliter extorqueant pecunias, sed simpliciter, piè, modestè, & cum omni dexteritate petendo eleemosynam pro subventionem dicti hospitalis accipiant, quod sibi liberaliter offertur, nec super his eleemosynis ullam quovis modo conventionem faciant, etiam cum hospitali: sed quicquid eleemosynæ nomine collectum fuerit, nullam ad

rem aliam, nisi ad usum hospitalis transfe-
ratur, ut fuit in sacra Congr. Conc. Trid.
decisum *super cap. 9. sess. 21. decis. mihi 327.*
& ita servandum esse in colligendis elee-
mosynis per societatem sanctissimi Rosa-
rii, confraternitates, & alia pia loca fuit
etiam decisum, *ut in decis. 328. & 900. &*
secundum aliam collectam sub tit. Papien-
si super eod. cap. 9. sess. 21. de reformat.

Et, ut majori cum diligentia indulgen-
tiarum litteræ videantur, & juxta mentem
concedentis publicentur, & exequantur,
cum Christi fideles non deceat indulgen-
tiis, aut aliis spiritualibus gratis privari,
Conc. Trident. decrevit, deinceps per Or-
dinarios locorum, adhibitis duobus de
capit. debitis temporibus populo publi-
candas esse, quibus etiam elemosynas,
atque oblata sibi charitatis subsidia, nulla
prorsus mercede accepta fideliter colli-
gendi facultas detur, ut tandem cœlestes
hos thesauros, non ad quæstum, sed ad
pietatem exerceri omnes verè intelligant,
ut cap. 9. de refor. sess. 21.

31 De Altaribus ꝛ privilegiatis, quæritur,
nunquid celebrata Missa in altari privile-
giato, verbi gratia, pro Joanne defuncto, ꝛ
sequatur, ut ejus anima, quæ in purgato-
rio est, indeliberetur; & pro hujusmodi
quæstionis dilucidatione, primò præsup-
32 ponendum est, ꝛ Papam non habere judi-
ciariam auctoritatem, nec jurisdictionem
directam in defunctos, ut dixi supra, *sub*
n. 29. in vers. quis. Papa non videtur, quibus
adè S. Thom. *in 4. dist. 45. q. 2. art. 3.*
q. 2. S. Bonavent. in 4. dist. 20. par. 2.
art. 1. qu. 5. Dom. Sot. in 4. d. 21. qu. 2.
art. 3. Joan. Echi. in Enchirid. de Indulg.
Bart. Sibil. Monopol. c. 3. prima decad.
qu. 12. Duran. in 4. d. 20. q. 4. & est text.

in cap. de communione, cap. legatur, in
sine, 24. qu. 2. & Clem. abusionibus juncta
gloss. in ver. mendaciter, de pœn. & remiss.
& propterea, indulgentiarum satisfactio-
nes ꝛ aliquibus à Papa applicatas posse
quidem, (Deo sic acceprante) non tamen
semper, lege certa, prodesse, sed defunctis
prodesse, & per viam consolationis, &
satisfactionis, S. Thom. *in suppl. 3. par. qu.*
71. art. 12. primo modo considerato om-
nibus existentibus in purgatorio profunt,
& fortè magis alteri, quàm ei, pro quo
sunt; sicut enim in aula Regis lucerna,
quæ ipsi soli accenditur, omnibus circums-
stantibus lucet, imò illi magis, qui perspi-
caciore est visus, & lectio ad utilitatem
unius facta ab altero auditore quandoque
magis percipitur, ita suffragia pro Joanne
facta, quatenus consolatoria sunt, omni-
bus existentibus in purgatorio profunt, ac
illis majore charitate sunt insigniti; si verò
satisfaciendi vim in illis consideremus, se-
cundum intentionem, & affectum appli-
cantium, & statum eorum, quibus appli-
cantur, profunt, S. Thom. *3. parte, qu. 79.*
art. 5. in corp. & 4. sent. dist. 45. q. 2.

34 Quæritur, an mortui suis orationibus
viventibus prodesse possint, & affirmativa
probat *lib. 2. Machab. c. 35.* ubi legitur,
Oniam, & Hieremiam jamdudum defun-
ctos vivos fuisse orare pro populo Judæo-
rum viventium. Beneficia exhibita à san-
ctis defunctis hominibus hîc viventibus,
innumerabilia, & certissima sunt, de qui-
bus per S. August. *in lib. 22. c. 8. de Civit.*
Dei, & Theodor. *in libro de marty. Ne-*
que est iacredibile, etiam animas existen-
tes in purgatorio pro nobis orare, & im-
petrare; animæ enim Pafesahii, & sancti
Severini miracula operabantur, etiam
quòd

quod in purgatorio degerent, ut testatur
S. Greg. in lib. 4. dialog. 4: Petr. Damiana.
in epistola de miraculo sui temporis ; &

Bellarm. in contro. gen. 10. lib. 2. c. 15. 9.
Quod autem.

DE VERBI DEI PRAEDICATIONE.

Cap. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Prædicationis munus præcipuum est Episcoporum, qui, si legitime impediti fuerint, per viros ad id munus exequentium idoneos supplere tenentur.
- 2 Archipresbyteri, Plebani, & curam animarum habentes per se, vel, si legitimo impedimento detenti fuerint, per alios prædicationis munus exequi debent.
- 3 Pœna sunt plectendi, qui tale munus præstare negligunt.
- 4 Prædicatorum eligendi munus ad Episcopum spectat, nisi adsit consuetudo immemorabilis in contrarium, & num. seq.
- 5 Consuetudo cum sit facti, debet probari. Testes singulares non probant consuetudinem, ibidem.
- 6 Prædicatori quinam expensas, & eleemosynam persolvere teneantur.
- 7 Episcopo soli spectat in sua Ecclesia deputare prædicatorem, cui etiam tenetur regulariter expensas subministrare.
- 8 An quotidie tempore Quadragesimali, juniorumve, & Adventus sit prædicandum.
- 9 Episcopo contradicente nullus sive secularis, sive regularis, etiam in Ecclesiis suorum ordinum prædicare potest, & quomodo intelligantur illa verba, contradicente Episcopo.
- 10 Regulares, antequam prædicare incipiant, debent se personaliter coram Episcopo præsentare, non autem per nuncium.
- 11 Prædicatores, qualiter in prædicando se gerere debent.
- 12 Prædicatori errores disseminanti Episcopus concionem interdiceret, & si hæreses prædicaverit, contra eum procedere potest.
- 13 Regulares extra monasterium degentes ab Ordinario, si deliquerint, puniri possunt, & quomodo, si intra monasterium degant, & extra, si notorie deliquerint.
- 14 Regulares, si notorie delinquant, instante Ordinario loci, sub gravi pœna ab eorum superioribus in loco delicti sunt puniendi, & non ad alia loca transmittendi.
- 15 Regulares non possunt à suis conventibus recedere, etiam prætextu ad suos superiores accedendi, nisi vocati, & cum licentia, aliàs ab Ordinarijs puniri possunt.
- 16 Regulares alicujus obsequijs subycere non possunt sine superiorum licentia, qui, si contrafecerint, & superiores sint negligentes, Ordinarij eorundem superiorum negligentiam supplere possunt.
- 17 Regu-

- 17 Regulares ad publicas processiones accedere tenentur.
- 18 Controversia de precedentia, quomodo terminanda, & à quibus.
Confraternitates, an ad publicas processiones compelli possint, ibid.
- 19 Regulares sunt Episcopis subiecti in observatione dierum festorum, ac interdictionum, & quid juris de ritibus.
- 20 Episcopi, quam jurisdictionem habeant in monasterijs, aut domibus virorum, seu mulierum, quibus cura imminet animarum.
- 21 Regulares non possunt pulsare suas campanas in die Sabbati majoris hebdomada, antequam campana Cathedralis, vel majoris Ecclesia pulsetur.

Evangeli Prædicatio, quæ Christianæ Reipubl. non minus est necessària, quàm lectio, est præcipuum Episcoporum munus, & ideo postquam de Indulgentiis disseruimus, de verbi Dei prædicatione tractandum videtur. Piè ac salubriter statuit, atque decrevit sacros. Trid. Syn. omnes Episcopos, Archiepiscopos, Prælatos, & omnes alios Ecclesiarum Prælatos, teneri per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum JESU Christi Evangelium; si vero contigerit Episcopos, & alios prædictos legitimo detineri impedimento propter suas occupationes multiplices, vel valetudines corporales, aut hostiles incurfus, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis reprobaturum est omnino) ita, ut per se ipsos non possent ministrare verbum Dei populo, maxime per amplas Dioceses, & diffusas; viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum potentes in opere, & sermone, assumere debent, qui plebes sibi commissas vice ipsorum, cum per se ipsos non possunt, sollicitè visitantes, eas verbo ædificent, & exemplo, *cap. Episcopus nullam rei, 88, dist. c. inter cetera, ex. de off. ord. Conc. Trid. c. 2, de resor. sess. 5, & c. 4, de ref. sess. 24.* Archipresbyteri quoque, † Plebani, & quicumque parochiales, vel aliàs curam animarum habentes, ecclesias quocunque modo obtineant per se, vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & festis solennibus; tempore autem jejuniorum, Quadrages. & Adventus Domini, quotidie, vel saltem tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint, plebes sibi commissas pro sua, & earum capacitate salutaribus verbis pascere debent, docendo quæ scire omnibus necessaria sunt ad salutem, annunciandoq; eis cum brevitate, & facilitate sermonis, vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Et, si quis ipsorum id præstare neglexerit, etiamsi ab Episcopi jurisdictione quavis ratione exemptum se esse prætenderet, etiamsi ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monasterio, etiam extra diocesim existenti forsan annexæ, vel unitæ, modò re ipsa in diocesi sint, provida pastoralis Episcoporum cura & sollicitudo deesse non debet, ne illud Jerem. Thren. 4. impleatur, *Parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eu.*

Itaque, † ubi ab Episcopo moniti trium mensium spatio, muneri suo defuerint, per censu-

Œnfuras ecclesiasticas, seu alias ad ipsius Episcopi arbitrium sunt cogendi; ita ut etiam, si eis sic expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse respiciens officium suum impleat, *d. c. 2. §. Archipresbyteri queq. sess. 5. & c. 4. de resor. sess. 24.* Quæri potest, quoad eos, qui parochis impeditis, loco parochorum ad prædicandum sunt deputandi, de duobus, Primò, an ab episcopo, vel à communitatibus, aut alijs sint deputandi. Secundò, quorū impensis debeant prædicare.

4 Quò verò ad primum † maxima fuit differentia inter communitatem loci Candix, Lumelline, Vercellen. Diœces. & me Vicarium generalem, qui, absente Episcopo, deputavi, misique prædicatorem. Et pro me faciunt verba sacre scripturæ: quomodo prædicabunt, nisi mittantur. *Rom. 10. c. cum ex injuncto de hæret. & Conc. Trid. eod. c. 4. ibi per alios ab Episcopo, & c. deputandos, & ita super eod. cap. fuit à sacra congregatione Cardinalium declaratum, ut in decis. sub. tit. Sipon. & in alijs decis. sub numeris recollectis decis. 192. & 251. nisi in contrarium sit consuetudo ab immemorabili tempore citrà: quo casu Concilium non sustulit hanc immemorabilem; ut declaravit eadem sacra congregatio in d. decis. sub tit. Sipontin. alia sub tit. Neapolitan. & alia sub decis. 355.*

5 Episcopus autem † habet semper intentionem fundatam, quia consuetudo est facti, quæ servatis servandis, parte citata probari debet, *l. 1. & ibi glo. in ver. probatis, & Bar. num. 3. c. qua sit lon. consuetud. & in l. omnes populi, numer. 67. ff. de just. & jur. & plene debet probari, ita quòd testes singulares non probent eam consuetudinem, se-*

cundum magis communem conclusionem, de qua testatur Olasch. *decis. 99. n. 8.* & non sufficit probare quadragenariam, sed requiritur immemorabilis, ut in dictis decisionibus, quæ probari debet per testes deponentes, quòd semper viderunt, & audierunt, quòd prædicatores pro tempore fuerunt deputati à communitate; ita quòd nunquam audierunt, vel viderunt contrarium; & quòd communis est & semper fuit opinio in loco, quòd ita fuerit observatum, *gl. in cap. 1. in ver. memoriam. de præscr. in 6. Bar. in lib. 1. §. fin. de aq. plu. arc. Natt. conf. 154. n. 5. vol. 1. & Corn. conf. 222. n. 1. vol. 1.* Et cum pro parte dictæ Communitatis Candix, fuisset differentia hujusmodi eoram sacra congregatione Ordinatorum in Urbe introducta, & supradicta sacra congregatione Episcopo Novariensi delegata, partibus pluries auditis, de anno 1597. pronunciatum est, ab Episcopo prædicatorem esse deputandum ex supra allegatis.

6 † Secundum dubium, qui prædicatoribus impensas præstare teneantur: si constat de solito, est decisum, quia illas tenentur præstare qui sunt in possessione ipsas subministrandi, *Conc. Trid. eod. c. 4. ibi per alios ab Episcopo, impensis eorum, qui eas præstare, vel tenentur, vel solent, sess. 24. & ubi est consuetudo, quòd populus expensas, & elemosynam prædicatori persolvat, potest ad id per Episcopum cogi, ut in decisione supra eodem cap. 4. à sacra congregatione facta sub titulo Troian. Nuscan.*

Si verò nullum ad est solitum, nec cōsuetudo, erit distinguendū, quia aut parochus habet redditus sufficientes pro onere sustentando, & tunc ipse debet, & tenetur impensas, & elemosynā prædicatori subministrare; nam, cum sit proprium onus ipsius

fius parochi per se ipsum, vel alium idoneum verbum Dei prædicare, ut *cap. 2. de refor. sess. 5.* si per se ipsum non potest, debet per alium proprijs expensis supplere.

Si autem parochus sit pauper, qui ex redditibus, & emolumentis suæ ecclesiæ expensas necessarias prædicatori subministrandas sustinere non possit; tunc ipse non tenetur; quia impossibile nulla est obligatio. *l. impossibile. ff. d. reg. jur. sed tenetur populus, cui verbum Dei prædicatur, cum sit rationi consonum, quod prædicatores tali casu, ab ijs, quibus seminant spiritualia, temporalia metant. Paul. 1. Corint. c. 7. & c. cum ex officij, circa fin. de præscrip. Nisi adsit aliquod legatum, aut alij redditus huic pio muneri applicati, quia ijs casibus Episcopi non tenentur, cum in cathedrali solum teneantur ad præstandum stipendium prædicatori, ut fuit decretum à Pio V. ut in *decis. concl. super eo cap. 4. §. 10. Pius V. decrevit.**

§ Episcopus vero, qui legitime impeditus, officium prædicationis per se ipsum præstare non potest, per alium impensis ipsius Episcopi præstare debet, nisi ex consuetudine hoc onus ad alium spectaret, ut in *d. decis. sup. dicto cap. 4. factis sub. tit. Lanetanen.* & ad ipsum Episcopum solum prædicatorem deputare spectat in sua ecclesia, nec capitulum, seu communitates locorum hac in re aliquid possunt, ut *super eodem cap. 4. sub. tit. Burgen. Gadien. Legionen. fuit decisum.* An autem quotidie tempore Quadragesimali, vel jejuniorum, aut tribus diebus in hebdomata sit prædicandum, arbitrio Episcopi est declarandum. Et hodie Adventus tempus jejunijs proprie non dicitur, *decis. Conc. sup. eodem cap. 4. sub. tit. Mediolanen. qua incipit, arbi-*

trium. Ne autem dubitari contingeret, quomodo intelligenda essent verba Concilij in *prædicto cap. 4. post medium, ibi, nullus autem secularis, si sive regularis, etiam in ecclesijs suorum ordinum, contradicente Episcopo prædicare præsumat, sess. 24.* fuit per eandem sacram congregationem declaratum *super eodem cap. 4. & decisum, quod contradicente Episcopo nullus etiam regularis prædicet, nec teneri Episcopum causam exprimere, quare ad hoc prohibendum moveatur, ut in decis. super eodem cap. factis, sub. tit. Mediolanen. qua incipit. Contradicente Episcopo, & per dicta verba, Contradicente Episcopo, Ordinariis est concessum, ut etiam à regularibus, antequam officium prædicandi assument, professionem fidei exigant, ut in *eisdem decis. etiam sub titulo Mediolanen. incipien. per hæc verba.**

Nec regulares qui cujuscunque ordinis, nisi à suis superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ut statuit Leo X. in constitut. de prædicatorum officio in *Bull. cap. 15. ac de eorum licentia, etiam in ecclesijs suorum ordinum prædicare possunt, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis, antequam prædicare incipiant, benedictionem petere tenentur, dicto cap. 2. vers. Regulares vero, de reform. sess. 5. nec sufficit per Nuncium petere, quia personaliter petere debent, ut ibi expressis verbis, & gloss. in *Clement. dudum in ver. presentari, de sepul. s. Greg.* qui fervore charitatis accensus, prædicatores vehementer hortatur, & monet, ut dicturi ad populum prudentes, cautique accedant, ne dicendi impetu ranci, verborum erroribus, quasi iactulis, audientium corda configant, ne cum sapien-*

lapientes fortasse videri desiderant, decepti speratae virtutis compaginem insipienter discindunt; cum saepe verborum effectus amittatur, dum loquacitate importuna, vel incauta audientium corda levigantur, in nullo alio rudem ipsam plebem majori damno, scandaloque afficiunt, quam cum vel tacenda praedicant, vel falsa, & inutilia docendo, eam in errorem inducunt, Leo. X. in d. const. 15. §. propterea Gregorius.

12 Si vero (quod absit) praedicator errores, & aut scandala disseminaverit in populum, etiam si in monasterio sui, vel alterius ordinis praedicet, Episcopus ei praedicationem interdiceret potest; & si haereses praedicaverit, contra eum juxta juris dispositionem, seu loci consuetudinem, etiam quoad regulares, seu alios exemptos, auctoritate apostolica, & tamquam Sedis Apostolicae delegatus, procedere debet, d. cap. 2. §. si vero, sess. 5.

13 Episcopi autem in pluribus habent in regulares superioritatem, quia non solum, si haereses praedicant, sed etiam, si extra monasteria degentes delinquant, etiam ordinum privilegiorum praetextu tuti esse non possunt, quominus ab Ordinariis locorum, tanquam super hoc a Sede Apostolica delegatis, secundum canonicas sanctiones, visitari, puniri, & corrigi valeant. Conc. Trid. cap. 3. de ref. sess. 6. & intra claustra monasterij degentes, & extra ea ita notorie delinquentes, ut populo scandalo sint, Episcopo instante, a suo superiore intra tempus ab Episcopo praefigendum, severe sunt puniendi; ac de punitione Episcopus debet certiorari, alioquin superior proximus a majori suo superiore est officio privandus, & delinquens ab eod. Episcopo puniri potest, c. 14. de regul. & mon. sess. 25,

& facit textus in cap. ult. §. si vero Abbates, juncta glo. in ver. per Abbatem. de stat. mon. & ibi Abbas nu. 1.

Sed, quoniam experientia & compereunda est, interdum in dicti decreti executione nimis remisse procedi; cum enim Episcopus instat, aliquem regularem, eo, quo supra dictum est, modo delinquentem a suo superiore puniri, saepe fit, ut superior regularem delinquentem ad alia suorum ordinum loca extra Episcopi dioecesim ex industria impunitum transmittat, atque etiam ipse aliquando ad alias Provincias se conferat, nec ulterius super delinquentis excessibus inquirat, & de ejus punitione Episcopum certiore reddat, unde, nec regularis delinquens tunc ab Episcopo puniri potest, cum extra ipsius dioecesim existat, nec superior, qui delinquentem corrigere negligit, officio privatur, Clemens VIII. sua perpetuo valitura constitutione, omnibus, & singulis cujuscunque ordinis, & instituti regularium etiam mendicantium superioribus in virtute Sanctae obedientiae, ac privationis dignitatis, & officiorum per eos obtentorum eo ipso incurrendis poenis praecipit, & mandavit, ut juxta praedictum Sacri Concilij decretum procedant, & exequantur. Quod si superior in regularem delinquentem non animadverterit, quinimodo, si illum impunitum ad alia suorum ordinum loca extra Episcopi dioecesim transmiserit, decrevit, ut instante Episcopo, intra terminum ab Episcopo praefigendum, & sub eisdem privationis dignitatum, & officiorum obtentorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, privationis activae, & passivae vocis, ad quas a nemine praeterquam a Romano Pontifice pro tempore existente, re-

stitui possit, ipso facto similiter incurren-
dis pœnis ipsum regularem delinquentem
à loco, ad quem transmissus fuit, revoca-
re, & ad illum, in quo deliquit restituere,
seu sistere teneri voluit, quòd si hoc etiam
facere prætermiserit, Ordinarius loci ad
quem regularis delinquens transmissus
fuerit, super premissis ab ipso Ordinario
loci, in quo delinquit, similiter requisitus,
vel aliàs de illius delicto informatus, tan-
quam Sedis Apostolicæ delegatus, præ-
di. cõc. decretum omnino exequi, & in re-
gularem delinquentem severe animadver-
tere potest, & debet, *ut in constitutione, sub-
dat. Romæ 7. kal. Martij. Anno. ab Incar.
Domini. 1595.*

Nec possunt ¶ Regulares à suis conven-
tibus recedere, etiam prætextu ad superio-
res suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut
vocati fuerint, & si qui sine licentia in scri-
ptis obtenta reperti fuerint, ab Ordinariis
locorum, tanquam desertores sui instituti,
sunt puniendi. Illi autem, qui studiorum
causa ad Universitates mittuntur, in con-
ventibus tantum habitare possunt, alio-
quin ab eisdem Ordinarijs contra eos est
procedendum. Conc. Trid. in cap. 4. §. *ne
liceat. de Regular. & Monial. sess. 25. ¶ Ne-
que sine sui superioris licentia prædicatio-
nis, vel lectionis, aut cujusvis pij operis
prætextu, subjicere se obsequio alicujus
Prælati, Principis, vel Universitatis, seu
Communitatis, aut alterius cujuscumque
personæ, vel loci, neque ei aliquod privi-
legium, aut facultas ab alijs super ijs obten-
ta suffragari valet: si verò contrafecerint,
tanquam inobedientes, arbitrio superioris
sunt puniendi, & Ordinarij eorundem su-
periorum negligentiam supplere possunt,
*sap. quanto, de off. ord. Cle. 1. §. quia verò, de**

stat. mon. & Conc. Trid. eod. cap. 4.

Regulares, & exempti, ¶ etiam monachi,
ad publicas processiones omnes accedere
compelluntur, ijs tantum exceptis, qui in stri-
ctiori clausura perpetuò vivunt, & contro-
versias omnes de præcedentia, ¶ quæ per-
sæpe maximo cum scandalo oriuntur inter
ecclesiasticas personas, tam seculares,
quàm regulares, cum in dictis processio-
nibus publicis, tum in ijs, quæ sunt in tu-
mulandis defunctorum corporibus, & in
deferenda umbella, ac alijs similibus, Epi-
scopus, amota omni appellatione, & non
obstantibus quibuscumque componere
debet, Conc. Trid. cap. 13. *de regul. ea sess.
25.* quæ compositio brevi manu, summa-
rie, & de plano, ac sine strepitu, & figura
judicij, debet expediri, ut declaravit sacra
congregatio Concilii. *in decis. manuscrip. su-
per eo. cap. factis in verbo, componat.* & illa di-
ctio, exempti omnes, non comprehendit
eos, qui sunt nullius diocesis, vel extra ci-
vitatem in locis, in quibus habent plebem,
quia cum illa plebe debent facere profes-
sionem, neque laicorum confraternitates,
quæ possunt quidem ab Episcopis invitari,
sed non, ut accedant, compelli, ut ibi in
verbo, exempti, & in ver. quam regulares.
Tenentur autem ad omnes, & quascun-
quo processiones publicas, & consuetas,
vel indictas pro bono publico, vel hono-
re: non tamen compelli possunt prædicti
regulares exempti accedere ad ecclesias ex-
tra propria monasteria pro celebratione
orationis quadraginta horarum, sed con-
gregatio censuit illos, quando toti populo
dicta oratio indicitur, in proprijs ecclesijs
hujusmodi orationi vacare debere, ut ibi
in decis. super eod. cap. in ver. vocati. &
compelli possunt compellendi per censu-
tas,

ras, vel alias poenas Episc. bene visas, ut in
eisd. decis. in fin.

19 Sunt etiam regulares ꝛ Episcopo sub-
jecti in observatione dierum festorum,
quæ in dicecesi sua servanda Episcopus
præceperit, censurasque & interdicta, ne-
dum à Sede Apostolica, sed etiam ab Or-
dinarijs promulgata, mandante Episco-
po, in eorum ecclesijs publicare, & servare
debent, c. de h. u. 12. dist. & Concil. Trid.
c. 12. de reg. & monial. sess. 25. Ritus tamen
eorundem regularium dictis diebus fe-
stis, quoad lectiones, Episcopales, Evan-
gelia & similia, debent servare; in sacris
verò lectionibus, & concionibus servari
debent ab ipsis illa Evangelia, & Episto-
la, quibus clerus secularis utitur pro mo-
re, & instituto illius ecclesiæ, ut ibi in ver-
bo, servantur.

20 In monasterijs etiam, ꝛ domibus vi-
rerum, seu mulierum, quibus imminet
animarum cura personarum secularium,
præter eas, quæ sunt de illorum monaste-
riorum, seu locorum familia, personæ
tam regulares, quam seculares, hujusmo-
di curam exercentes subsunt immediate
in ijs, quæ ad dictam curam, & sacramen-
torum administrationem pertinent, ju-
risdictioni, visitationi, & correctioni E-
piscoporum, in quorum dicecesi sita sunt.

Nec ibi aliqui, etiam ad nutum amovibi-
les, possunt deputari, nisi de eorundem
Ordinariorum consensu, & prævio exa-
mine per eum, & ejus Vicarium, ac ex-
aminatores Synodales faciend. Concil.
Trid. c. 11. de reg. & mon. ead. sess. 25. & ibi
congregatio Conc. in decis. 1. ubi notatur
in fine, quod Clemens VIII. mandavit
servari dictum decretum, in quo excipi-
untur aliqua monasteria, & capita ordi-
num, non obstante constitutione Pij
Quinti, qua voluit, ut in omnibus eccle-
sijs parochialibus, in quibus cura anima-
rum etiam laicorum exercetur, habeant
Ordinarij facultatem eas ecclesias & per-
sonas visitandi, & ut supra corrigendi.

Et, ut debitus honor ꝛ matri ecclesiæ
reddatur, tam regulares, quàm clerici se-
culares, etiam super hoc Apostolicæ Se-
dis privilegio muniti, die Sabbati majori-
s hebdomadæ, antequam campana Ca-
thedralis, vel majoris ecclesiæ pulsetur,
campanas in ecclesijs suis pulsare minime
possunt. Contrafacientes autem pœ-
nam centum ducatorum incurrunt, ut in
Bull. Leo. X. in Bull. c. 27. post. med. vers. &
ut debitus, & ita fuit etiam à sacra congre-
gatione Cardinalium sub die 10. Octobr.
1586. decisum, ut in decis. quæ incipit, lecto,
vers. Quarto Ordinarij.

DE SYNODO.

Cap. IX.

S V M M A R I V M.

1 Conciliorum quatuor sunt genera, cur, à
quibus, & quando sit Provinciale Conci-
lium celebrandum.

2 Concilij Provincialis celebrandi loci ad
Archiepiscopatum spectat electio.

l. 3

ad.

- 3 Ad Concilium Provinciale, qui convenire debeant, & nu. 5. & qui excusentur. 18 Verbum libere importat meram, & absolutam auctoritatem.
- 4 Canonici Cathedralis ecclesie in Concilio Provinciali, quando capitulariter sedent, aut procedunt, Abbates titulares, & Commendatarios precedunt, & Abbates titulares, & habentes usum mitre procedunt Commendatarios. 19 Præventioni locus est in causis misti fori, & quali sit considerationi præventionne. Citatio realis præponderat verbali, ibidem.
- 5 In Concilio Provinciali quo ordine sit sedendum. 20 Consuetudo maximè est observanda. Dispositio qualibet recipit interpretationem à consuetudine, ibidem.
- 6 Concilij Provincialis decretis, qui obligentur num. 8. 21 Statuti propria virtus est juri communi derogare.
- 7 Procuratores Episcoporum, Abbatum, & Commendatariorum, qualem vocem habere possint in Concilio Provinciali. 22 Res inter alios acta aliis non nocet, ibid. Censuratum relaxatio est prohibita, nisi, postquam constiterit executionem realem, & personalem fieri non posse, quare non, nisi sobrie, & magna cum circumspectione, censura sunt relaxanda.
- 8 Laici vocati Concilio Provinciali interesse possunt, & vocem consultivam habere, & num. 28.
- 9 Episcopi exempti debent eligere Metropolitanum aliquem vicinum, in cuius Synodo Provinciali intersint. 23 Ex communicatione nulla pœna major est in Ecclesia.
- 10 Episcopi negligentes interesse Concilio Provinciali, quam pœnam incurrant. 24 Indefinita dispositio equipollet universali, Concilium generale solus Summus Pontifex indicere, & dirigere potest.
- 11 Archiepiscopus, & Episcopus non convocans Synodum est suspendendus. 26 Laici, quando possint interesse in Concilij ecclesiasticis.
- 12 Diœcesana synodus quot annis celebrari debet.
- 13 Diœcesana Synodo, quinam interesse teneantur. 27 Lex posterior priori derogat, & plura de familia armata, ibidem.
- 14 lo. Stephanus Ferrerius Episcopus Vercellensis laudatur. 28 Familiam armatam, quod Episcopi habeant, Principibus secularibus non debere esse molestum multis rationibus comprobatur.
- 15 Episcopus in Synodo diœcesana potest constitutiones facere absque consensu Capituli & Cleri, ab illis tamen consilium requirere debet. 29 Episcopi sunt iudices corporum, & animarum. 30 Senatus Pedemontanus dat brachium executoribus Archiepiscopalis Taurinen.
- 16 Familiam armatam numquid Episcopi habere possint, lautè disputatur, & in numeris sequentibus. 31 Clerici sunt exempti à jurisdictione seculari tempore belli, pestis, & penurie, & Episcopi illis temporibus belli, pestis, & penurie habent potestatem condendi decreta, & edicta pluribus ex causis.
- 17 Episcopus potest in carcerem mittere, & ver-

Clerici

- 32 Clerici sunt exempti à jurisdictione seculari à Deo.
 33 Clerici non tenentur subvenire necessitatibus, vel utilitatibus civitatum, nisi

prius Romano Pontifice consulto, & in urgentibus necessitatibus.

- 34 Bona Ecclesiastica non sunt nostra, sed sunt patrimonium Iesu Christi.

PLURA scripsi de potestate Episcoporum, sed cum ad eos etiam spectet Conciliorum, ac Synodorum convocatio, & celebratio, de Concilijs, Synodisque breviter hoc loco differendum duxi, † Conciliorum quatuor sunt genera. Quædam enim sunt generalia, quædam nationalia, quædam provincialia, & quædam diocæsana, de quibus per Card. Bellarm. in 4. controv. gen. tom. 1. l. 1. cap. 4. in princip. Generalia dicuntur ea, quibus interesse possunt, & debent Episcopi totius orbis, nisi legitime impediantur, & quibus nemo recte præsidet, nisi Summus Pontifex, aut alius ejus nomine, & de quibus ante Card. Bellarm. diffuse scripserunt Card. Jacob. in tract. de conc. tract. tom. 13. Nationalia dicuntur, in quibus conveniunt Archiepisc. & Episc. unius Regni, vel nationis, quibus præest aliquis Patriarcha, vel Primas, de quibus per Bellarm. loco supra citato. Provincialia verò dicuntur in quibus conveniant tantum Episcopi unius Provinciæ, quibus præest Archiepisc. Diocæsana autem sunt, in quibus conveniunt Episcopis inferiores unius Episcopatus, quibus Episc. præest, quæ tamen vix dici possunt concilia, ut per eundem Bellarm. eod. cap. 4. qui in d. lib. 1. de concilijs generalibus, & nationalibus diffuse tractat, ad quem remissis lectorem sufficiat.

Concilia Provincialia, ubi omissa sunt, pro moderandis moribus corrigendis excessibus, controversijs componendis, alijs

que ex sacris canonibus permissis renovandis, Metropolit. per ipsos, seu illis legitime impeditis, Coepiscopus antiquior quolibet saltem triennio post octavam Paschæ Resurrectionis Domini N. Iesu Christi, seu alio commodiore tempore, in Provincia sua debent celebrare. Conc. Trid. in cap. 2. de reform. sess. 24. † Ad Archiep. spectat electio loci celebrandæ Synodi Provincialis, tamen cessantibus justis impedimentis, & accedentibus commoditatibus necessarijs, Metropolitana ecclesia non est relinquenda, Congregatio Conc. super eod. cap. 2. §. 1. ibi Synodum.

Metropolitanus autem, qui ex aliqua causa Concilium ad præscriptum tempus celebrare non potest, à Summo Pontifice dispensare solet, ut in eisdem decis. congreg. Conc. super eod. cap. 2. sub tit. Cæsar-Augustanæ. In eod. verò concilio † Episcopi omnes, & alij, qui de jure, vel consuetudine interesse debent exceptis ijs, quibus cum imminente periculo transfretandum esset, convenire omnino tenentur, ut d. cap. 2. & cap. 2. de reform. sess. 25. circa princip. & etiam ex dispositione antiquorum canonum erant concilia celebranda, cap. de concilijs, cap. propter ecclesiasticas, cap. pervenit, & c. quoniam quidem. 18. dis.

In concilijs † Provincialibus Commendatarij Monasteriorum, vel Abbatiarum inter Abbates sunt recipiendi, & canonici cathedralis ecclesiæ sunt illis præferendi, quando capitulariter procedunt, aut sedent, quia Ecclesiam repræsentant, & post

post Episcopos, omnibus aliis dignitatibus præferuntur, Felin. in c. postulasti, n. 4. vers. fallit 3. de rescript. Cassan. in catal. glo. mun. par. 4. confid. 32. & Navarr. de major. & obed. conf. 2. nu. 1. & conf. 4. nu. 2. part. I.

Abbatibus autem titulares, vel habentes usum mitræ, Commendatarios procedere debent, ut in eisdem decis. super eodem cap. 2. sess. 24. §. Commendatarij, post hos locum obtinent Dignitates, & post Dignitates, procuratores ecclesiarum cathedralium, ut ibi §. post hos. In sessionibus autem Primò Archiepiscopus, ut c. placuit, 18. dist. Secundò Episcopi, quilibet secundum tempus ordinationis suæ sedere, subscribere, & alias prærogativas habere debent, c. ult. 17. dist. c. Episcoporum, 74. dist. & facit c. qui prior, ubi etiam glos. de regul. jur. in 6. Tertio Capitulum cathedralium collegialiter incedens, vel cedens. Quarto Abbates habentes privilegium mitræ & baculii. Quinto procuratores Episcoporum absentium. Sexto procuratores Abbatum absentium. Septimò Collegiatæ. Octavò Plebani, sive Archipresbyteri. Nonò Parochi.

Quando autem Dignitates, & canonici cathedralium non collegialiter, sed singulariter incedunt, aut sedent, tunc Abbates benedicti habentes usum mitræ, & baculi illos præcedunt. Cassan. in d. par. 4. confid. 32. & Navarr. conf. 2. de major. & obed. par. 1. cum aliis supra per me allegatis in cap. 2. num. 31. Et præcedunt omnes alios Abbates Usu mitræ, & baculi non habentes. Navarr. conf. 1. n. 5. eod. tit.

Ampliatum primò d. conclusio, quòd non solum Abbates usum mitræ, & baculi habentes, canonicos, & Dignitates

collegialiter non incedentes, vel sedentes præcedant, sed etiam Abbates Commendatarij, omnesque Abbates, tam seculares, quam regulares, quia omnes, qui sunt capita ecclesiarum, in quibus habent jurisdictionem in foro contentioso, super eos, qui sunt de suo collegio, jure communi non solum habent Dignitatem, sed etiam Prælati Ecclesiæ dicuntur, ut post glos. & Abb. in cap. cum ecclesiarum, nu. 10. de off. ord. cap. statutum, de elect. in 6. Cassan. in catal. gl. mun. d. par. 4. confid. 32. & 34. tenet Navarr. conf. 4. nu. 2. & 3. de major. & obed.

Secundò ampliatur in Protonotarijs Apostolicis etiam supernumerarijs, qui sunt Prælati, & rochetum deferre possunt; quia propter canonicos, & Dignitates capitulares non collegialiter incedentes præcedunt, Cassan. in eod. catal. glo. mun. par. 4. confid. 29. cum distinctione tamen, de qua supra c. 2. nu. 35. si in habitu incedunt, aut alia sunt personæ notæ, & communiter habitæ, & reputatæ pro Protonotarijs, quia in personis notis non attenditur habitus, qui non facit monachum, glos. in cap. 2. in ver. apparuerint, in fi. 27. qu. 1. & ubi datur occasio simul sedendi, vel accedendi, etiam generales Ordinum præcedunt, Cerem. Episc. nuper editum, lib. 1. c. 25.

Exempti verò, & Abbates non omnes interesse tenentur Concilio Provinciali, sed hi duntaxat, qui de jure, vel consuetudine, interesse debent, d. cap. 2. sess. 24. Capitula tamen Ecclesiarum Cathedralium specialiter sunt invitanda, & observantiam decretorum Concilij Provincialis omnino sunt obligata. Exempti quoque in casibus, in quibus de jure communi,

mani, & ex dispositione Conc. Trid. Episcoporum jurisdictioni subiacent, etiam decretis Conciliorum Provincialium subduntur, ita quod contra inobedientes juris remedijs procedi potest, *ut in decis. super eod. cap. 2. §. nec tenentur.*

7 Possunt etiam ¶ procuratores Episcoporum decisivam vocem habere de consensu tamen Concilij Provincialis, sed Abbatum, & Commendatariorum procuratores vocem duntaxat consultivam in eod. Concilio habere possunt, *ut in eisdem decis. super eodem cap. 2. §. Abbates, & §. Episcoporum.*

8 Interesse ¶ possunt etiam Concilio Provinciali laici invitati, & in eo votum consultivum habere, *ut ibi, §. item laici.* Episcopi autem tenentur ad observationem decretorum Concilij Provincialis etiam, quod lapsu decenni non fuerint observata, *ut ibidem in verb. ibi nec Episcopi, & subtit. Majoricen.*

Capitula etiam exempta, & immediate Sedi Apostolicæ subiecta tenentur ad observationem decretorum illius Concilij Provincialis, ad quod eorum Episcopus accessit, *ut in decis. super eodem cap. 2. subtit. Vercellen. & in ver. ibi observent.*

9 Episcopi autem, ¶ qui nulli Archiepiscopo subijciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum semel eligere, in cujus Synodo provinciali cum alijs interesse, & quæ sibi ordinata fuerint observare, ac observari facere debent, ut per Concil. Trident. *eadem cap. 2. §. item Episcopi sess. 24. & qui modo prædicto semel Archiepiscopum elegerunt, ¶ si ad Synodum non accesserint, debent causam allegare, quæ, si legitima non fuerit, pœnas à factis canonibus sancitas incurrunt, ut d. cap. 2.*

in fine, & congregatio Conc. super eod. cap. in verb. isti Episcopi. Pœnæ autem à factis canonibus infl. etæ sunt, quod Episcopi interesse Concilio negligentes communionem aliorum Episcoporum usque ad sequentem Synodum sunt privati, cap. placuit il. 2. h. und. glot. in ver. communionem, cap. si quis autem, cap. si Episcopus, & cap. si quis Episcoporum 18. dist. ¶ Archiepiscopus enim, Episcopusve, non convocans Synodum de jure communi venit suspendendus, sed non est suspensus ipso jure, ut decis. super d. cap. 2. quæ incipit, Archiepiscopus.

12 Synodi quoque diocesanæ ¶ quotannis celebrari debent, ad quas exempti omnes, qui aliàs cessante exemptione interesse deberent, ¶ & capitulis generalibus non subduntur, accedere tenentur ratione tamen parochialium, aut aliarum secularium ecclesiarum, etiam annexarum, tenentur ij, qui illarum curam gerunt, quicunque illi sint, Synodo interesse, *ut d. c. 2. §. item Episcopi, sess. 24.* etiam rectores qui nullius diocesis sunt, tenentur accedere ad Synodum diocesanam illius Episcopi, qui tanquam proximior, potest eas ecclesias visitare, ex decreto ejusdem Concilij c. 9. *eadem sess. 24.* quia, cum jus habeat visitandi istos parochos, frustra viderentur visitari, nisi prius ad Synodum vocati, & instructi essent, in ijs omnibus, quæ scire eos oportet, ut fuit in eadem sacra congregatione decisum *super eod. c. 2. in verb. ad quas exempti, & quod Rectores parochialium nullius diocesis teneantur accedere ad Synodum viciniorē, fuit etiā sup. eod. c. decisum, ut in dec. subtit. Sarfinat.* Omnes etiam curam animarum habentes Synodo diocesanæ

K interesse

interesse debent, ut *ibid. sub tit. Tarvisin. c. ex ore. de privil. & Innoc. in c. quia super. de majorit. & obe.* eodemque ordine quo supra in Concilio Provinciali Episcoporum inferiores federe debent.

14 Muneris hujuscemodi memor Dominus meus Io. Stephanus Ferrerius, qui trigesimo primo ætatis suæ anno ecclesiæ Vercellen. gubernationē suscepit, episcopaliū virtutum studio florens, admodum salutarem, ecclesiasticæque disciplinæ valde accommodatum, & utilem usum cogendi quotannis Synodum diœcesanam ex sanctorum Patrum institutis ad facti Concilij Tridentini præscriptum, quantum in se est, retinere volens, ac conservare, ut *d. c. 2. s. Synodi. quoque, de reform. sess. 24. c. d. Concilij, & c. quondam quidem, 18. dist. primo sui Episcopatus anno in sua Cathedrali basilica Synodum convocavit, in qua nihil non egit, nihil non attigit, quod ad cleri, & populi sibi commissi Christianam, ecclesiasticamque disciplinam retinendam, atque augendam spectare judicavit, ut cap. 1. d. cap. de Concilij, & cap. non oportet, ead. 18. distin. salutariaque decreta in albo ponenda edidit, & promulgavit.*

In eam curam præcipuè incubuit, ut 15 clericorum seminarium ante plures annos pie erectum in perfectiori forma constitueretur, ideoque illud non tantum in necessaria novæ fabricæ instauratione ad decentiorem, & commodiorem statum reduxit, adhibita etiam novi oratorij constructione, verum etiam minorum numerum augendo, eorumque munera singillatim, & accuratè præscribendo, plurimæque alia ad ejusdem seminarij perfectam directionem accomo-

data obeundo, ut omni ratione propagaretur, juxta dispositionem Concil. Trid. cap. 18. de reform. sess. 23.

Certumque locum delegit, ubi clerici in sacris constitutioni collegiatim vivere possint, ut ad presbyteratus ordinem assumendi, deque parochialibus providendi, ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta, atque ad casuum conscientiæ cognitionem instructi, & edocti, diligenti examine præcedente, comprobentur, & admittantur, juxta ejusdem facti Conc. Trid. dispositionem, ut *cap. 14. sess. 23. cap. 18. sess. 24. & cap. 9. sess. 25. de reform.*

Præterea, ut factis reliquiis, quæ plurimæ in supradicta ecclesia, & insignes habentur, debita veneratio, & cultus adhibeatur, ut per Conc. Trid. *de invoc. vener. & reliq. sanct. s. sanctorum quoque, sess. 25. & cap. unic. eod. tit. in 6. amplum, & decentissimum reliquiarium loco eminenti pro illis recondendis impensa non parva construendum curavit. Cætera taceo, quæ in Episcopali solitudine jugiter aggreditur, non sine magna ovium sibi crediturum consolatione, & utilitate.*

Episcopus verò in eadem Synodo potest constitutiones facere absque consensu capituli, & cleri, licet requirendam sit ejus consilium, præterquam in casibus quibusdam à jure expressis, ut *in decis. super eod. cap. sub tit. Vercellen. & alia sub tit. Trid. Vercellen.*

Quoniam autem concilia tam generalia, quam provincialia, & diœcesana celebrantur præcipuè pro animarum salute procuranda, scandalis obviandis, & moribus reformandis, patumque esset concilio-

rum decreta condere, nisi etiam debita executioni demandentur, & qui virtutis amore parere recusant, saltem formidine pœnæ ad id sunt cogendi, † dubitatur numquid Episcopis liceat habere familiam armatam, & reos laicos in causis criminalibus ad forum ecclesiasticum spectantibus, seu mistis carceribus tradere, & alijs pœnis corporis afflictivis afficere.

† Quod liceat pro executione justitiæ, *facit text. in cap. attendendum, 17. quæst. 4.* ubi in carcerem jussu Episcopi detruditur, qui prædia ecclesiæ dedicata vexat, ubi glo. infert, ergo ecclesia habet carcerem, & infligit pœnam relegationis, & *cap. hi qui, & ibi glo. in ver. & exilio. 3. quæst. 4.* & quod Episcopus habeat carcerem, & pœnam corporis afflictivam infligere possit, aliquos verberibus castigando, probat etiam *text. in c. contra idolorum*, ubi Papa mandat Episcopis, ut idololatrias, & incorrigibiles verberari, & castigari, ac in carceribus includi faciant, & ibi glo. 26. quæst. 5. *cap. super hi, de pœnit. cap. ut same, §. laici verò* junct. glo. in *ver. de mandato*, & in *ver. quorum de sentent. excommun. & c. cum Episcopus, de off. ord.* Quæ comprobantur dispositione *text. in cap. 1. de off. ord.* in quo Joannes Papa inquit: Habeant igitur Episcopi singularium urbium in suis dioccesibus liberam potestatem, quò possint adulteria, & scelera inquirere, ulcisci & judicare, secundum quod canones censent, absque impedimento alicujus.

† Quæ verba recipiunt interpretationem, ut sine distinctione personarum, ac sine alterius Magistratus requisitione, licentia, auctoritate, & ministerio, prædicta omnia facere possint. *Abb. in d. c. 1. nu. 4. de*

off. ord. & ibi Imol. num. 3. Dec. cons. 131. in princip. cons. 300 n. 4. & 5. Curt. lun. cons. 2. colum. 1. Ruin. cons. 18. num. 6. & 7. vol. 1. Rol. à Val. post. Archid. Bar. Bal. Butr. Alexand. Corn. Gozad. per eum citatos, dicens verbum, liberè, importare merà, & absolutam auctoritatem sine impedimento, & contradictione alicujus, in cons. 42. nu. 18. & seq. & Cravet. cons. 530. num. 10 unde, cum liberè, & sine impedimento, ac contradictione alicujus, possint reos in carceribus detrudi facere, ad necessarium antecedens requiritur, ut pro capiendis reis habeant familiam armatam, siue qua capi non possunt, quia concessio sine dieuatur concessa omnia, per quæ perveniuntur ad finem, l. ad rem mobilem, lib. ad legatum. ff. de procur. lib. & si non cognito, & si contra jus vel util. publ. cap. cum infirmitas, ext. de pœnit. & remiss. cap. quoniam, de sent. excom. in 6. & Bart. in lib. ambitiosa, nu. 17. & seq. ff. de decre. ab ord. faci. & quia Episcopi carcerem, in quem detrudant reos habere possunt, quodq; illum habuerit S. Io. Chrylostomus probat Baro. in l. Anna. Eccles. 10. §. Anna. 40. 1. pag. 143. lit. D. Quodque iudex ecclesiasticus in causis ad forum ecclesiasticum spectantibus propria auctoritate Laicos personaliter capere, & in carcerem mittere possit, tenuerunt etiam Rom. sing. 660. Felyn in cap. cum sit generale, nu. 20. de for. comp. & eandem opinionem amplectitur Covarr. pract. quæst. 10 sub num. 2. quam opinionem in puncto juris veriore esse, uti fulcitam à decreto Sacri Conc. Trid. cap. 3. ibi contra quoscunque etiam laicos per multas pecuniarias, seu per captionem pignorum personarumque distinctionem per suos proprios, aut alienos executores faciendam sess. 25. de resor. testatur Ignatius

Lop. in c. 153. ad pract. crim. Dicoz sub nu 5. vers. contraria tamen. Cum enim verba Concilij sint clara, ex illis tollitur omnis quaestio, & fundatur communis opinio.

Secundò, cum plura crimina sint misti fori, de quibus per gloss. fin. in cap. cum sit generale de fo comp. & communis conclusio se habeat, ¶ quod in his, quæ sunt misti fori, locus sit præventioni, lib. si quis p-
26 stea, & ibi Doct. ff. de jud. & Bal. in lib. si pluribus. in princ. ff. de leg. 1. in qua præventionem non consideratur duntaxat sola inquisitio, & citatio verbalis, ut per Bald. in lib. 1. circa fin. c. de confess. quem refert Aegid. Boss. in tit. de for. comp. num. 130 sed etiam attenditur, quis prevenerit in citatione reali, aded quòd iudex capturam prævenisse dicatur, posito quòd alius prius verbaliter citasset, cum realis verbali præponderet, ut per Bos. post Ang. & Alex. per eum citatos eod. tit. de foro. comp. numer. 97. & Jul. Clar. in sua pract. Crim. §. fin. quest. 38. in fin. Si episcopus non liceret ad hunc effectum familiam armatam habere, proculdubio esset aperta via fraudibus in ijs, quæ sunt misti fori, exercendi jurisdictionem ecclesiarum, quia non esset dare casum, in quo; invito magistratu secularia, adversus laicum delinquentem haberet locum præventio iudicis ecclesiastici, cum ipse nunquam personaliter capere posset, quod absurdum esset, & evitandum, lib. nam absurdum, juncta lib. præcedenti. ff. de bon. lib. 1. scire oportet, §. aliud, ubi Bald. ff. de excus. tus. lib. scire hereditaria, in fin. ff. de neg. gest. cap. venerabilem, c. in Genesi, de elect. & cap. solitè, ubi Abb. numer. 4. & ult. nov. de majo. & obed. & requirentibus officialibus ecclesiasticis familiam armatam à magistratibus secu-

laribus contra laicos, vel curarent scire causam capturæ, & de illa cognoscere, aut fingere possent præventionem, vel reum monere, ut fugam attriperet, cum de ijs singulis sit dubitandum, attento, quòd clericis laicos infestos esse tradidit antiquitas, cap. clericis laicos, de immun. eccl. in 6.

His accedit consuetudo, & observantia, de qua mox dicam. Dum in Metropolitana Taurinensi. Primum pro bon. mem. Hieronymo tit. S. Petri ad Vincula Cardinali de Ruvere nuncupato. Secundò in Civitate Vercellen. Tertiò in Metropolitana Bononien. ac postemò Beneventan. pro D. meo Pompejotis. Sac. Balbina presbytero Cardinali Arrigono, Archiepiscopo Beneventano Vicarius officium exercerem, semper habui familiam armatam, quam alij etiam Præfules tenuerunt, & tenent: qua consuetudine, & observantia stante, ab ea non est recedendum, cum sit vera legum interpret, lib. minime sunt mutanda, lib. si de interpretatione, ff. de legibus, cap. cum dilectus, de consuetud. & qualibet dispositio recipit interpretationem ab eo, quod consuetum est, Dec. in cons. 441. numer. 13. & Covarr. in lib. pract. quest. cap. 10. nu. 2. vers. primum ubi, & quicquid teneat idem Covarr. qui, cessante consuetudine, conatur tenere contrariam opinionem, uti communem, assumendo sibi pro fundamento leges regias præsertim, lib. 7. tit. 3. lib. 1. & lib. 4. tit. 1. lib. 3. ordinatio, idemque attestando statutum fuisse in publicis totius Regni comitijs anno 1525. Toletic. cap. ult. ut in d. numer. 2. vers. eandem sententiam, & Jul. Clar. referens Papiensem dicentem, in Gallia ita per arresta fuisse

se iudicatum, ut in sua prax. crimin. § fin. quæst. 37. colum. fin. vers. unum tamen referens. Leges regiæ, & statuta facta in comitijs præsupponunt jus commune, † vel consuetudinem in contrarium, cum propria virtus juris singularis, sit, ut juri communi derogat, lib. omnes populi. ff. de just. & jur. §. jus autem, instit. de jur. nat. gen. & civi. cap. quæ in ecclesiis. & ibi glos. 1. & Abb. de constit. & Port. conf. 127. numer. 6. & arrepta in Gallia contra aliquot Episcopos promulgata non nocent alijs Prælati non vocatis, cum res inter alios acta alijs obesse minime possit, lib. sape. ff. de re jud. cap. penult. de re jud. tot. tit. C. res inter alios acta, & Port. conf. 132. numer. 6. & in terminis contra Abb. & alios citatos supra sub numer. 17. pro hac opinione scripsit post plures per ipsum allegatos, Dec. in cap. significasti, numer. 5. de offic. de leg. copiose Gundi salvus in tract. de heret. quæst. 11. tit. 16. cum seq. Bald. in lib. nam. salutem, §. fin. ff. de offic. Praef. vigil. & hanc esse communem opinionem testatur Pegn. in Director. Inquisitor. 3. par. lib. 3. schol. 114. ver. postremò in hac: eandemque opinionem, ut communem, tenet Repertorium Inq. sit. in verbo Arma, §. sed supra dictum est, Villadieg. in tract. de irregul. quæst. 11. num. 16. & seq. quam sequitur Ignat. Lop. ad pract. crimin. Diaz. cap. 153. sub num. 23. ubi etiam, hanc veram, & communem esse opinionem testatur, & Card. Bellarm. in tract. de potest. Sum. Pont. in tempor. 3. pag. in lib. 46.

21 Tertiò præmissa † comprobantur auctoritate Synodi universalis sacri Conc. Trid. in qua decretum fuit, quòd in causis judicialibus iudices ecclesiastici, cujus-

cunque dignitatis existant, quodocunque executio realis, vel personalis, in qualibet parte iudicij propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se, tam in procedendo, quam in definiendo, à censuris ecclesiasticis, seu interdicto, sed liceat eis, si expedire videbitur, in causis civilibus ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscunque etiam laicos, per multas pecuniarias, quæ locis pijs ibi existentibus eo ipso, quo exactæ fuerint, assignentur, seu per captionem pignorum, personarumque distractionem, per suos proprios, aut alienos executores faciendam, sive etiam per privationem beneficiorum, aliaque juris remedia procedere, & causas definire: quòd si executio realis, vel personalis, adversus reos hac ratione fieri non poterit, sitque erga iudicem contumacia, tunc eos etiam anathematis mictione a iudicio suo, præter alias pœnas, ferire poterit. In causis quoque criminalibus, ubi executio realis, vel personalis, ut supra, fieri poterit, erit à censuris abstinendum, sed si dictæ executioni facile locus esse non possit, licet iudici hoc spiritali gladio in delinquentes uti, si tamen delicti qualitas, præcedente bina saltem monitione, etiam per edictum, id postulet, ut in Conc. Trident. cap. 3. §. in causis verò, usque ad §. nefas autem, de reformat. sess. 25. quo decreto duo fundamenta contrariæ tolluntur.

Primò ex forma supra tradita, cum, quodocunque executio realis, vel personalis, in qualibet parte iudicij fieri poterit à censuris sit abstinendum, patet responsio ad ea, quæ habentur, quòd quoties ecclesiasticus iudex de crimine adversus

K. § laicum

laicum cognoscit, cujus cognitio ad eum pertineat; post decretas canonicas censuras, ipsisque minimè sufficientibus, tunc auxilium à sæculari iudice sit implorandum, quasi non alia sit adversus laicos iudici ecclesiastico permessa coercendi potestas, ut per Covar. qui alios citat in *lib. pract. quest. d. 6. 10. nu. 2. post princ.* Quoniam iudicibus ecclesiasticis est prohibita relaxatio censurarum, nisi, postquam sibi constiterit executionem realem, & personalem fieri non posse, ut inolevit stylus Romanæ Curie per totum orbem receptus, hodie servata ejusdem decreti Concilii forma allegata per Covar. *d. n. 2.* sunt per hoc jus novum reformata, & iudices ecclesiastici primò ad realem, vel personalem, & postremò ad censuras ecclesiasticas in juris subsidium procedere debent, & excommunicatio non, nisi in subsidium profertur, quia, excommunicatione ¶ nulla major pœna in Ecclesia Dei reperitur, dum spiritualia tractat. *cap. corripitur. 2. 4. q. 3.* & Abb. in *cap. cum dilectus. 2. 4. nu. 6. de hinc, qua vi, metus & cau.* Ideo ea sobriè, & magna cum circumspectione est relaxanda, Conc. Trid. in *d. cap. 3. in princip.* Cùm enim ecclesiasticus iudex, dictâ formâ servatâ, possit in subsidium ad excommunicationem procedere, ergo primò ad executionem realem, & personalem; quia concessio uno, censentur concessa omnia ea, per quæ pervenitur ad illud, *l. ad rem mobilem, & l. ad legatum, ff. de procur. cum aliis supra allegatis.*

Secundò, quòd Episcopi possint habere ¶ familiam armatam, faciunt verba Concilii satis clara, ibi, contra quoscunque etiam laicos per multas pecuniarias &c. seu per captionem pignorum, personarumq;

distinctionem per suos proprios, aut alienos exequutores, *ut in eod. cap. 3. §. in causis vero.* Unde, si per suos exequutores ad captionem personarum procedere possunt, ideo, quòd familiam armatam habere possint, est faciendum, arguendo à concessione consequentis, *ut in c. cum infirmis, de pœnit. & remiss.* cum vulg. tum, & familia contra laicos, qui, verbis expressis ejusdem Concilii, ibi contra quoscunque etiam laicos, sunt comprehensi, uti possunt, *ut in eod. §. in causis, idq; tam in eriminalibus, quàm civilibus, ut in §. in causis quoque, eod. c. 3. & c. 2. de adult. cap. gaudemus, de convers. conjugat. cap. attendendum, 17. qu. 4.* & alia jura supra in ver. primò, quòd Episcopo, allegata procedunt, & habent locum non solum contra clericos, sed etiam contra laicos, quia loquuntur generaliter de servis, & liberis, ideo generaliter etiam de laicis intelligi debeat, *l. 1. §. quòd autem, ff. de ale. luf. & aleat.* Bart. in *l. si pluribus, ff. de leg. 1.* ubi quòd in dispositione legali ¶ indefinita æquipollet universali, & Alciat in *c. 1. n. 7. & seq. nu. 14 & seq. de offic. ord.* & post longas, & arduas disputationes coram Pio V. habitas, scribentibus hinc inde quamplurimis præstantissimis advocatis, quòd Episcopis liceat habere familiam armatam, fuit decisum, & postea præcipuè in Italia observatum, quia, cum verba sacri Concilii Trid. sint satis clara, per decretum ejusdem Concilii omnia in contrarium facientia fuerunt reformata; cùm fuerit non solum ¶ auctoritate Pontificis dictum Concilium celebratum, ad quem solum spectat illud indicere, & dirigere, *ut in Bull. resumpt. Concil. Trid. sess. 10.* si ad idem Concilium vocati fuerunt, & ei inter-

26 *terfuerunt Imperator, Reges, Republicæ, Ducēs, & omnes Principes Christiani, ꝛ qui vocati Concilio generali interesse possunt, ut cap. Adrianus, 63, in dist. si & Abb. in q. 1, n. 27. ac etiam hæretici, quibus omnibus saluus conductus concessus fuit, ut in Conc. Trid. sess. 13, in fine, & in decret. de observant. decret. conc. sess. 25. qui per seipso, vel eorum oratores interesse voluerunt. Et cum dicta decreta fuerint facta cum præsentia, & consensu etiam Principum sæcularium, qui oratores cum speciali mandato miserunt, constituunt jus generale, & commune, & uti jus novum, in quibus iura antiqua discordant, & leges antiquæ per hoc jus novum fuerunt abrogatæ, cum posteriores leges prioribus derogent, l. sed, & si posteriores, ff. de legi. capit. 1, de constit. in 6. & Port. conf. 37. n. 12. Nec dictæ conclusioni potest adaptari distinctio, quæ ab aliquibus nimis subtiliter deducitur, tempe, quod dispositio Concilii circa familiam armatam duntaxat, procedat in locis, in quibus Episcopi habent etiam dominium temporale, non autem, ubi habent tantum jurisdictionem spirituales, quia dicta distinctio est divinatoria, & quando lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, l. de pretio cum gloss. & ibi Bart. ff. de publ. in rem act. præsertim, quando agitur de interpretatione decretorum sacri Conc. Trid. quæ interpretari non possunt, nec declarari, nisi à Papa, vel à sacra Congregatione eidem Concilio interpretando præposita, quia Papa inquit: Nos enim difficultates, & controversias, si quæ ex iis decretis ortæ fuerint, nobis declarandas, & decidendas, quemadmodum ipsa quæque sancta Synodus decrevit, reservamus,*

ut in Bulla Pii IV. quæ incipit, Benedictus Deus, in fine prædicti Concilii, §. Nos enim, & sub rubric. de recip. & observand. decret. conc. sess. 25. & à verbis legis non est recedendum, l. prospexit, & ibi Bartol. ff. qui, & à quibus, & cap. in memoriam, 19, distinct.

Decretum verò Concilii generaliter loquitur contra quoscunque, etiam laicos, per multas pecuniarias, seu per captionem pignorum, personarumque distractionem, & quando lex generaliter loquitur, generaliter est intelligenda, l. 1, generaliter autem, ubi etiam gloss. in verb. in infinitum, ff. de leg. præst. & Port. conf. 208, num. 3, volum. 4. si enim Episcopus reos personaliter capi, & carcerari facere potest, quod habeat familiam armatam oportet: quia à communiter accidentibus delinquentes incedunt armati, qui ab armatis vix capi possunt, & ab inermibus multo minus se capi permetterent. Magistratus verò sæculares, quorum præcipue causa aliquibus in locis Episcopi impediuntur, quominus familiam armatam habere possint, Theologos consulere debent, an propterea incidant in sententiam excommunicationis, aliasque pœnas in Bulla Cœnæ Domini contentas, de quibus per Navat. de excomm. Bull. Cœnæ Domini, cap. 27, num. 70. & Graff. decis. aur. par. 1, lib. 4, cap. 18, num. 129. & hæc impedimenta etiam de facto illata non inducunt statim, nec consuetudinem contra sacri Concilii Tridentini dispositionem; cum bulla confirmationis ejusdem Concilii, de qua supra habeat decretum irritans, ut in §. decernentes, quod omnia, quæ in contrarium fiunt, annullat ipso jure, cap. si eo tempore, de elect. & cap. quodam, de præben. in 6.

Neque

27. Neque Principibus, ꝛ Dominis, Magistratibusque Christianis molestum esse debet, quod Episcopi habeant familiam armatam, quæ requiritur, ut qui virtutis amore in officio religionis homines se continere nolunt, saltem formidine peccati à malo arceantur; quia omnia tendunt ad conservationem regnorum, & dominiorum in obedientia suorum Principum, cum nunquam reperitur, quod qui spiritualiter bene vivunt, sint participes criminum lese majestatis, nec causa seditionum, cum moneantur, quod, qui resistunt potestati, Dei ordinationi resistunt, & damnationem sibi acquirunt; & Principes non esse timori boni operis, sed mali; & quod, qui non vult timere potestatem, bonum faciat, & laudem ex illa habebit. Necessariumque homines subditos esse oportere, 28 non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam, & Principes ministros Dei esse, reddendaque omnibus esse debita, cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui timorem, timorem; & cui honorem, honorem; ut scripsit Paulus *ad Rom. cap. 13.*

Roganturque, ut corripiant inquietos, consolentur pusillanimes, & omnes sint patientes, idem *ad Thessalonic. 1. cap. 5.* docentur etiam obedire Præpositis suis, & 29 eis subjacere. Idem Paul. *ad Hebr. cap. ult. simo*, obsecrantur quoque omnes, subditos esse omni humanæ creaturæ propter Deum, sive regi, quasi præcellenti, sive Ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, quia sic est voluntas Dei, Petrus Apostolus lib. 1 epist. 2 & contrafacientes per exequutores ipsos justitiæ de mandato Episcoporum carceribus mancipantur, &

& pœnis etiam relegationis plectuntur, ut per gloss. *in cap. attendendum, 17, q. 4.* gloss. *in cap. hi qui, in verb. Exilio, 3, qu. 4.* & verberationis, ut *in cap. contra idolorum, ubi etiam gloss. 26. quæst. 5.* & damnari possunt: ex quibus inferitur à concessione antecedentis, quod argumentum validum est in jure, *l. qui procuratorem, dat. ff. de procur. cap. præterea, de offic. deleg.* quod, cum Episcopis sit concessum familiam armatam habere, carceribus mancipare, verberibus afficere, relegare, & in exilium mittere, ut etiam habeant territorium pro eis capiendis, in exilium transmittendis, ac relegandis est censendum, *d. cap. præterea, de offic. deleg. l. 2, de jurid. omn. jud. & ibi Jason. num. 2. de Morsil. sing. 175.*

28 Quod autem ꝛ Episcopus habeat territorium, probat expressè text. *in cap. omnes Basilica, 16, quæst. 7.* & *Abb. in cap. cum ab Ecclesiarum, ubi tenet, quod nullus, præter Episcopum, de jure communi habet territorium in diocesi, unde tota diocesis est territorium Episcopi in spiritualibus, n. 10, in fine, de off. ord. & facit cap. 2. de constit. in 6. & Port. in cons. 99, nu. 34.* qui etiam post gloss. *in cap. 1, in ver. sacularium, 36, dist. 8, cap. de persona.* ubi gloss. *in ver. aut. 11, quæst. 1.* & ꝛ Episcopum corporum, & animarum judicem esse, *cod. cons. num. 15.* comprobanturque præmissa generali consuetudine, qua omnes Episcopi ad executionem tam personalem, quam realem, & tam contra laicos, quam clericos per totam diocesium liberè, sine alicujus licentia, vel mandato, pro causis ad forum ecclesiasticum spectantibus procedunt, quæ consuetudo est optima legum interpret, & ab ea recedi non potest.

est, *l. si de interpretatione, ff. de leg. cap. cum dilectus, de consuet. cum alijs supra civitatis*, & cum Taurini officium Vicarii pro bon. mem. Hieronymo Cardinali de Ruvete, & deinde pluribus mensibus Sede Archiepiscopali vacante exercerem, semper per civitatem, & totam illam diocesim, per exequutores curiæ Archiepiscopalis, ad exequutiones reales, & personales ad mei mandatum fuit liberè processum, 30
 † quinimò, quando pro gravitate causæ opus erat alijs exequutoribus, exequutores curiæ sæcularis, sine aliquo impedimento illius integerrimi Senatus exequutoribus Archiepiscopalibus adjumento erant. 31
 Possunt etiam Episcopi † tempore pestis pro bono regimine, & cura animarum sibi commissarum, in curam animarum, & personarum ecclesiasticarum subjectionem concernentibus decreta, & edicta publica edere, & per civitatem, ac diocesim publicare, publicarique facere, eadem 34
 ratione, qua Concilia Provincialia, & Synodos diocesanas indicere, publicare, exequutionique per civitates, & dioceses demandare, ac demandari facere, ut per Concil Trident. c. 2. §. ibi synodum, & §. itidem Episcopi, de reform. sess. 24. cum alijs supra in princ. deductis. Tempore belli, penuriæ, & pestis, ac pro concernentibus publicam utilitatem, edicta contra personas foro ecclesiastico subjectas, de mandato Episcoporum edi possunt, & publicari, cum in his omnibus debeant invigilare, & ut bonum decet pastorem, pro-

videre, attento, quòd personæ ecclesiasticæ quocunque casu à jurisdictione sæculari sunt exemptæ, per † privilegium, quod habent à Deo, *cap. si Imperator, 96, dist. Innoc. in cap. 2, num. 1, de majorit. & obedient. l. statuimus, C. de episc. & cler. & Covar. pract. quest. c. 31. nu. 3.* & præsertim, quòd tempore belli non subiciantur pœtestati sæculari, probatur, † quia quocunque casu restorationis in ænium, pœcium, aut fluminum à clericis etiam consentientibus laici nihil exigere possunt, nisi accedente Sedis Apostolicæ auctoritate, *cap. adversus, vers. propter imprudentiam, & ibi Abb. num. 1, de immun. eccles. capit. clericus laicos, §. nos igitur, eodem tit. in 6. & extravag. 1, §. ceterum, eod. tit.*

Urgentibus verò necessitatibus, ut penuriosis temporibus, tenentur Episcopi providere, ut de iis, quæ ad necessarium victum spectant, egentibus succurratur, 4
 cum bona ecclesiastica non sint nostra, † sed pauperum, quorum procuracionem gerimus, *cap. pen. 12, quest. 1, cap. quòd autem, 23, quest. 7, & cap. conventor. ead. 23, quest. 8.* sintque patrimonium Jesu Christi, *cap. cum ex eo.* & ibi gloss. in verb. Christi, *de elect. in 6, c. fin. 16, qu. 1, c. 2, de prob. Abb. in cap. cum esses, n. 29, de testam. Dec. in cap. constitutus, n. 5. & ibi Felia. nu.*

19, de rescript.

* * *

L

DE

DE VICARIIS.

Cap. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Vicariorum diversa genera, alij à lege, alij ab homine.
- 2 Vicariorum à lege species quot, & quales. Papa qualis potestas, ibidem. Episcopi Apostolorum vices gerunt, ibidem. Presbyteri in quorum locum successerint, ibidem. Capitula cathedralium, sede episcopali vacante vices gerunt Episcopi, ibidem. Archidiaconi, quando sint Vicarij Episcopi, ibidem. Archipresbyteri cathedralium etiam dicuntur Vicarij nati, ibidem.
- 3 Vicarii facti hominum alij spirituales, alij temporales.
- 4 Spirituales, alij perpetui, alij ad tempus.
- 5 Perpetui, qui. Vicarius Urbis, qualis, & cuius officium, ibidem. Quae portio est assignanda Vicariis perpetuis, ibidem.
- 6 Vicarii temporales, qui. Vicarii foranei, quam potestatem habeant, ibidem.
- 7 Capitulum mortuo Episcopo in spirituali, & temporali jurisdictione succedit, ibidem. Fallit in pluribus, ut infra. Capitulum, mortuo Episcopo, debet constituere Vicarium generalem, vel constitutum confirmare, ibidem.
- 8 Vicarius generalis à capitulo, sede Episcopali vacante, deputatus regulariter habet eandem jurisdictionem, quam Vicarius Episcopi habebat. Fallit id primo in concessione litterarum dimissorialium, ibidem. Secundo in executione litterarum Apostolicarum delegatarum Vicario generali Episcopi, ibidem. Tertio in collatione beneficiorum, ibidem. Quarto in cognitione causarum Vicario Episcopi delegatarum, ibidem. Quinto in delegationibus collationum beneficiorum, dispensationum, absolutionum, monitorialium, & aliarum gratiarum Apostolicarum, ibidem. Sexto in commissionibus causarum, ibidem. Septimo in jurisdictione feudali, ibidem. Octavo in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, ibid. Nono in casibus occultis Sedi Apostolicae reservatis, ibidem. Decimo in visitatione, ibidem. Undecimo in correctione.
- 9 Appellatio seu querela non retardat executionem eorum, quae sunt decreta in visitatione eorum, & quae sit auctoritas

tas Episcopi in visitatione.

- 10 Vicarii generales Episcoporum unum, & idem sunt cum Episcopo, & cum eodem consistunt animum, & idem tribunal.
- 11 Vicarius generalis primum locum obtinet post Episcopum.
- 12 Vicarius Episcopi legitima generali facultate suffultus, regulariter potest exercere omnia, quae Episcopus potest, & honorandus, prout honoratur Episcopus.
- Fallit tamen in pluribus, & primò in consecratione Episcoporum, ibidem.
- Secundò fallit in consecratione, & administratione Sacramenti chrisimatis.
- Tertiò in consecratione ecclesiarum, & altarium, & benedictione calicis.
- Quartò in consecratione olei sancti.
- Quintò in collatione ordinum.
- Sextò in correctione capitulorum.
- Septimò in degradatione ordinatorum.
- Octavò in reconciliatione ecclesiae pollutae.
- Nonò in concessione indulgentiarum.
- Electus in Episcopum potest exercere, quae sunt jurisdictionis, non autem, quae sunt ordinis, ibidem.
- 13 Vicarius Episcopalis creari debet in spiritualibus, & temporalibus generalis.
- 14 Facultas conferendi beneficia sub generalitate verborum non comprehenditur.
- 15 Vicario generali, ut amplam habeat facultatem, quibus verbis litterae vica-

riatus sint extendendae.

- 16 Facultas dispensandi, dimissorias concedendi, & examinandi.
- 17 Facultas visitandi, & contra delinquentes procedendi.
- 18 Facultas casus reservandi, & absolvendi.
- 19 Facultas Synodos celebrandi, causas cognoscendi, & sententias promulgandi, atque exequendi.
- 20 Facultas penas moderandi, & beneficia conferendi.
- 21 Facultas beneficia uniendi, dismembrandi, & ex causa foundationis, vel donationis, ius patronatus reservandi.
- 22 Facultas fidelitatis, & alia iuramenta recipiendi, ac infeudandi, & caducitates declarandi.
- 23 Facultas rationes, & computa videndi, & revidendi.
- 24 Litterae vicariatus sine testium presentia non probant.
- 25 Vicarii temporales plures.
- 26 Dux Sabaudiae est Vicarius perpetuus Imperatoris.
- 27 Appellationes ad tribunal Imperiale interponendae ad tribunal Ducis Sabaudiae interponi debent.
- 28 Dux Sabaudiae, & successores in Ducatu sunt Vicarii Imperatoris.
- 29 Dux Sabaudiae in suis dominis omnia potest, quae potest Imperator in universo.

Quoniam Vicarii generales Episcoporum cum Episcopis unum, & idem tribunal, & consistorium repraesentant, post plura de potestate Episcoporum, de Vicariis tractandum videtur. † Vicariorum varia, & diversa sunt

genera constituta, quorum principalia duo sunt, alii sine facto hominis ab ipsa lege, alii facto hominis constituti, ut distinguit Marant. de ord. judic. par. 4. d. 5. in princip. num. 6. & Sbroz. de Vic. episc. q. 3.

n. 1, & 2, lib. 1. † Vicarii siue hominis fa-

Et à lege constituti in sex species dividuntur, quarum prima est Summorum Pontificum, Petri successorum, quibus Evangelica voce Domini claves æternæ vitæ traditæ, & terreni simul, & cœlestis imperii fuerunt jura commissa, ut *cap. quævis, 21, dist. & cap. omnes, 22, dist.* & sunt Vicarii Christi, *cap. ubi periculum, §. ceterum, & cap. fundamenta, §. decet, de elect. in 6.*

Secundæ species sunt Episcopi, qui Apostolis successerunt, & Apostolorum vices gerunt, *cap. legimus, 93, dist. cap. in novo, 21, dist. cap. quorum vices, 69, dist. & cap. 1, §. per frontis, de sacr. Vnct.* Vicarii enim Dei sunt, quos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam ipsius Dei, quam acquisivit sanguine suo, *Act. Apo: cap. 20.* Conc. Trid. *cap. 1, de reform. sess 6:* & Card. Bellarm. *in Apolog. pro respons. ad libr. Reg: Brit: c: 4, sub vers. quod etiam rex.* Succedunt autem Episcopi Apostolis, quatenus illi fuerunt primi Episcopi particularium ecclesiarum, ut Jacobus Hierosolymitanæ ecclesiæ, & Joan. Ephesinæ, non autem propriè succedunt Apostolis, quatenus Apostoli erant, id est, missi in omnem terram cum plenissima potestate, ut docet Card. Bellarm. *in lib: de cler: & lib. 4. de Pont.* & distinguendo declarat idem Card. *in respons. ad Apolog: pro jur. fideliter, sub rubric: de respons. ad ea, quæ objiciunt. contr: Epistol. §: Responsio Episcopus succedere, pag. 212.*

Tertia species est Presbyterorum, qui eum Apostoli videntes messem multam, operarios autem paucos, rogassent dominum messis, ut mitteret operarios in messem suam, elegerunt septuaginta duos discipulos, quorum vicem presbyteri gerunt, *dict. cap: in novo, 21, distinct.*

Quartæ species sunt Capitula cathedra-

lium, quæ sede Episcopali vacante, Episcopi vices gerunt, *gloss. in cap. unic. 2, not. de majoris. & obed in 6. & Innoc. in cap. eam te, num. 4 & seq. de rescript.*

Quinta est Archidiaconorum, qui absentibus Episcopis, nullo vicario constituto, absque aliquo facto, ipso jure sunt illorum vicarii, *cap. 1. ubi gloss. & Burr. & cap. ad hac, §. secundum, & §. item epistola, ex. de offic. Archid.*

Sexta autem est Archipresbyterorum Cathedralium, qui etiam dicuntur vicarii nati, quoad spiritualia quædam, ut per Host. *de offic. Archipresb. & plenè per Sbroz d. 93, à num. 2, usque ad num. 19.*

† Vicarii facti hominis constituti sunt spirituales, & secundum jus canonicum creantur, † quorum alii sunt perpetui, & alii ad tempus, *Abb in cap. extirpanda, §. qui verò, num. 9, de preb.*

Primò perpetuus † est Vicarius Urbis, cujus officium de potestate ordinaria non est amovibile, sed solum vacat per obitum, & semper creatur S. R. E. Cardinalis, cujus jurisdictio extra Urbem non extenditur, *cap. sua nobis, de offic. Vic.* Et in Urbe est, tanquam Ordinarius in sua diocesi, habens jurisdictionem in clericos, & Hebræos, *d. cap. sua nobis, ex. de offic. Vic. & Sbroz. d. 93, num. 19.*

Secundò sunt vicarii perpetui deputati monasteriis, & aliis beneficiis, quibus pro curæ animarum regimine sunt vicariæ auctoritate Apostolica perpetuò erectæ, & post erectionem dicti Vicarii auctoritate ordinaria, prævio examine ad formam sacri Concilii Tridentini admittuntur, & sine causa amoveri non possunt, *cap. ad hac, eod. tit. c. 1, de capell. mon. in 6. Abbas in dist: §: qui verò, nu. 8. Rota decis.*

24. n. 1. de *præb. in nov.* & Concilii Trid. c. 7. *re reform. sess. 7.* quibus fructuum portio non major centum, nec minor quinquaginta scutorum annis singulis, ab Ordinariis locorum est assignanda, nisi auctoritate Apostolica in erectione aliter fuerit assignata, ut statuit Pius V. in *Bull. constitutio 46, qua incipit, Ad exequendum.*

Beneficia autem Vicarias hujusmodi habentes, dicuntur nihilominus curata saltem habitu, Rota *decis. 2. de offic. Vic. in antiquis*, & *Fastol. dub. 25, num. 2.* Felin. in *cap. p. stulasti, num. 1. de rescript.*

6 Temporales sunt, † qui Apostolica auctoritate in temporalibus ad regimen Terrarum status ecclesiastici deputantur, Ab. in *dict. §. qui verò, num. 9.* Rom. *conf. 59, num. 2. in fin. & num. 3.* & Felin. in *d. cap. pastoralis, num. 11. de rescript.* & etiam qui ad regimen Cathedralium in spiritualibus, & temporalibus ob malam Episcoporum administrationem mittuntur, qui Vicarii Apostolici nominantur.

Vicarii etiam alii dicuntur, qui ab Episcopis cum congrua fructuum portione Rectoribus parochialium ex legitima causa absentibus, suspensis, impeditis, aut inhabilibus deputantur, *cap. pervenit, de appellat. & cap. cum ex eo, de elect. in 6.* Concil. Trid. c. 2. *sess. 6. cap. 5. sess. 7. & c. 6, ubique de reformat. sess. 21.* qui etiam parochiali ecclesia vacante, donec eidem idoneo rectore fuerit provisum, constituuntur, idem Concil. c. 15. *de reformat. sess. 24.*

Foranei Vicarii nuncupantur, qui ad certam partem diocesis sunt deputati, c. 1. in *princip.* & ibi gloss. in *verb. foranei, de offic. ord. in 6.* & *Clement. 2. in fi.* ubi etiam gloss. *de rescript.* à quibus appellatur ad Episcopum constituentem, quia non fa-

ciunt unum, & idem consistorium cum Episcopo, ut faciunt Vicarii generales, gloss. in *dict. c. 1. in verb. foranei, de offic. ord. in 6.* non habent cognitionem causarum hæreticæ pravitate, matrimonialium, nec criminalium, quæ Episcoporum examini sunt reservatæ, Conc. Trid. *cap. 20. §. ad hæc, de reform. sess. 24.* minusque litteras monitoriales, pro occultis, depositis, aut subtractis concedere possunt, sed Episcopi solum, c. 3. *de reform. sess. 25.* aut Vicarii generales cum sufficienti facultate, qui in aliis casibus censuras possunt etiam promulgare, *cap. 1. & cap. licet, junct. gloss. de offic. Vic. in 6.* Nec illis committitur executio litterarum Apostolicarum, Rebuff. in *prax. benef. de Vic. Episc. num. 4. par. 1.*

Vicarii etiam generales vocantur à Capitulo sede Episcopali vacante deputati, quia † mortuo Episcopo, capitulum in spirituali, & temporalis jurisdictione succedit, *cap. si Episcopus, cap. final. de supplen. neglig. Pralat. cap. unico, de majorit. & obedient. in 6.* & *Graff. decis. aur. c. 15. par. 1. lib. 4. num. mihi 77.* & licet de jure communi non teneatur capitulum constituere Vicarium sede vacante, sed per se posset jurisdictionem exercere Feli. in *cap. cum olim, de majorit. & obedient. num. 4.* tamen hodie ex dispositione sacri Concilii Tridentini intra octo dies constituere tenetur, vel constitutum confirmare, aliàs deputatio illius devolvitur ad Metropolitanum, & si sedes Metropolitana vacet, ad Suffraganeum antiquiorem, vel si Episcopatus sit exemptus, ad Ordinarium viciniorem, *cap. 16. de reform. sess. 24.*

8 Regulariter † Vicarius à capitulo sede Episcopali vacante deputatus, eandem

L 3 habet

habet jurisdictionem, quam Vicarius Episcopi habebat.

Sed fallit: primò, in litteris dimissoriis, quas licet de jure communi concedere possit, *cap. cum nullus, §. Episcopo, de tempor. ord. in 6.* fuit tamen per sacri Concilii Trid. illi per annum sublata sub pœna suspensionis, & *cap. sub pœna interdicti, cap. 10, sess. 7. & cap. 10, sess. 23, ubique de reformat.*

Secundò fallit in executione litterarum Apostolicarum, quas Vicario generali Episcopi delegatas, Vicarius generalis à capitulo, sede vacante, deputatus exequi non potest. Feder. de Sen. *conf. 30, ante num. 1, versic. suo jure agitur, & Felin. in cap. cum olim, de major. & obed.*

Tertiò fallit in collatione beneficiorum, quæ conferre non potest. Abbas *in capit. cum olim, n. 2, eod. tit.* quia illorum dispositio est Episcopo reservata, *cap. unico, §. cum verò, ne sede vacante, in 6. & hodie Sedi Apostolicæ usque ad diem pacificæ possessionis Episcopatus est reservata, per regulas Clementis Papæ VIII. reg. 2.*

Quartò fallit in cognitione causarum Vicario Episcopi delegatarum, quas Vicarius capitularis exequi non potest, quia jurisdictio delegata non transit in capitulum, ut post Archid. *in tractat. de heret. trad. Feder. de Sen. d. conf. 20, ante num. 1, vers. suo jure agitur, consil. 130. in fin. Abb. in cap. cum olim, num. 2. ibi. quintò dubitatur, vers. Episcopo delegato, de major. & obed. conf. 130, in fine. & Dec. in cap. quoniam, Abb. n. 2, de offic. deleg. sed transit in Vicarium generalem successorem, quando delegatio est facta Vicario, uti dignitati non expresse nomine proprio, d. cap. quoniam, Abbas, & ibi post Paul. de Leaz.*

& Card. quos citat, tenet Abbas *num. 10, de offic. delegat.*

Quintò fallit in delegationibus collationum, beneficiorum, dispensationum, absolutionum, monitorialium, & aliarum gratiarum Apostolicarum, quæ sede vacante Episcopis, vel Vicariis vicinioribus committuntur, non autem capitulis, seu Vicariis capitularibus.

Sextò fallit in commissionibus causarum, quæ tantummodo Episcopis, seu eorum Vicariis generalibus, vel iudicibus Synodalibus delegantur, *cap. statutum, de refeript. in 6. & Concil. Trident. cap. 10, de reform. sess. 25. & Sede Episcopali vacante, aliis ordinariis vicinioribus committuntur.*

Septimò fallit in jurisdictione feudali, in qua capitulum non succedit, *gloss. in cap. verum, in ver. questio, de for. compet. & ibi Abb. num. 8, & 9.*

Capitulum enim sede vacante succedit in jurisdictionibus Episcopo de jure communi spectantibus, non autem competentibus de jure accidentali gratioso, & speciali, ut sunt omnes causæ delegatæ, & feudales, Abbas *in d. cap. verum, num. 9, de for. compet. Rom. conf. 506, num. 14. Felin. in cap. cum olim, num. 5, vers. similiter videmus, de majorit. & obed.*

Octavò fallit in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, in quibus Episcopi, eorumque Vicarii legitima facultate suffulti, possunt dispensare, *d. cap. 6, de reform.*

Nonò fallit in casibus occultis Sedi Apostolicæ reservatis, in quibus de gratia speciali ex ejusdem sacri Concilii Trident. disposit. Episcopi, eorumque Vicarii generales absolvere possunt, non autem Vicarii

in à capitulo, sede vacante deputati, ut ibi, liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenient. excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare, & in quibuscunque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscunque sibi subditos in diocesi sua, per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientie gratis, absolvere impositâ pœnitentiâ salutari, Concil. Trident. cap. 6. sess. 24. de reform.

Decimò fallit in visitatione, quia, licet sede Episcopali vacante capitulum succedat in jure visitandi diocœsina, ut trad. Abb. in cap. cum olim, num. 2. vers. sed in distinc. de major. & obed. tamen non habet jus visitandi monasteria, nec loca exempta, quæ visitat Episcopus, ejusque Vicarius generalis auctoritate Apostolica, Clementin. 2. de st. tu. monachi. Abb. in d. cap. cum olim, nu. 2. vers. quindò dubitatur, & Concil. Trident. cap. 8. sess. 7. de reform. & cap. 9. de reform. sess. 24.

Undecimò fallit in correctione, in qua licet capitulum habeat jurisdictionem procedendi, illam habet jure ordinario, & Vicari Episcopi cum facultate sufficienti procedit, omni appellatione remota, ex dispositione facti Concilii Tridentini, ubi inquit, Episcopi, ut aptius, quem regunt populum, possint in officio, atque obedientia continere, in omnibus iis quæ ad visitationem, ac morum correctionem subditorum suorum spectant, jus, & potestatem habeant, etiam, tanquam Apostolicæ Sedis delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi juxta canonum sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro

subditorum emendatione, ac diocœsis suæ utilitate necessaria videbuntur. Nec in his, ubi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibito, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut judicata fuerint, quoquo modo impediatur, aut suspendatur, ut in cap. 10. ead. sess. 24. de reform.

Vicarii, & officiales generales Episcoporum unum, & idem sunt, cap. licet, cap. final. de offic. vic. in 6. & Rot. decis. 2. in addit. num. 2. eod. tit. in nov. & habent jurisdictionem ordinariam, cap. sua, de offic. vic. cap. licet, eodem tit. in 6. Abb. in cap. final. num. 2. de st. le. instrum. Innoc. in cap. sua nobis, de offic. vic. Felin. in rub. de offic. deleg. nu. 4. & Jas. in rub. de offic. ei. nu. 2. coruscantque ex radiis Episcoporum, ita quod Episcopus, & Vicarius representat utrum, & idem tribunal, & consistorium, c. 2. de consuet. in 6. cap. Romana, de app. lib. eod. lib. gloss. antepen. in Clem. 2. de re-script. & Rot. decis. 9. de offic. vic. in antiquis.

Unde inter Episcopum, & Vicarium non datur locus, sed immediatè post Episcopum sedere, accedere, & omnes de capitulo precedere debet, nec potest contraria consuetudo, quæ attendatur, induci, Abb. conf. 21. cum seq. suit à me questum, per tot. vol. 1. Felin. in rub. de major. & obed. num. 10. circa fin. Staphyl. de mod. & form. impetr. §. transeo nunc. nu. 12. Rot. de offic. vic. dec. 1. nu. 5. in no. & divers. decis. 206. nu. 4. par. 1.

Quamvis autem per creationem Vicarii generalis illi tribuatur ordinaria jurisdictione, hoc procedit, quoad universitatem

cast-

causarum, sed potestas inquirendi, corrigendi, excessus puniendi, & à beneficiis, officiis, vel administrationibus amovendi non tribuitur, nisi specialiter sibi committantur, *cap. licet, de offic. Vic. in 6.* & quamvis facultas conferendi videatur illi concessa, *c. ex frequentibus, cum gloss. in verb. officialium, ibi, qui possint instituere vice Episcoporum, de institut.* tamen procedit solum in institutione, quam facere potuit, quæ cum dependeat à voluntate præsentantis, & instituere sit necessitatis, expressa fieri debet, *Abb. in cap. ex frequentibus, nu. 7, & 8, de instit.* secus verò in collationibus, quæ à vicariis fieri non possunt, nisi facultas sit eis specialiter concessa, *c. final. in fin. de offic. Vic. in 6.* Et hinc videmus, quòd jus instituendi sede Episcopali vacante transit in Capitulum, *c. cum olim, de major. & obed. & Abb. in cap. auctoritate, nu. 8, de instit.* non autem conferendi, *Abb. in d. cap. cum olim, num. 2, de majorit. & obed. cum aliis supra deductis.*

¶ Vicarius Episcopi † legitima generali facultate suffultus, regulariter potest omnia, quæ potest Episcopus, exercere, & quemadmodum Episcopus, cujus vices gerit, est honorandus, *c. precipimus, 33, dist. Rom. sing. 362.* & *Rebuff. in prax. benef. de Vic. Episc. nu. 7.*

Fallit tamen dicta regula primò in consecratione Episcoporum, in qua tres requiruntur Episcopi cum Metropolitano ad Episcopum consecrandum, *cap. Episcopi, & ibi gloss. 1, & cap. comprovinciales, 64, dist. cap. fin. 66, dist. cap. Episcopi, 80, dist. & s. unic. in princ. de sacr. Vnct.* & tamen Vicarius hoc casu vicem Episcopi gerere non potest.

Fallit secundò in Sacramento Chrismi

tis, quòd Vicarii conficere non possunt, quia tempore Apostolorum ab aliis, quàm ab ipsis Apostolis nunquam actum fuit, nec postmodum ab aliis, quàm Episcopis, perfici potuit, *c. de his, & c. manus quoque, de consecrat. dist. 5, & d. c. un. §. per frontu, de sacr. unct.*

Fallit tertio in ecclesiarum, & altarium consecratione, & calicis benedictione, quæ cessante privilegio Apostolico ad solos Episcopos spectat, *cap. quamvis, 68, dist. & eod. cap. unic. §. fin. de sacr. Vnct.*

Fallit quarto in Chrismate, & oleo sancto, quòd solis Episcopis, non autem Vicariis conficere licet, & die Cœn. Dom. conficitur, *d. c. un. vers. manus Episcopi, de sacr. unct. & Rebuff. for. vic. Archiep. & alio n. 40.*

Fallit quinto in ordinum collatione, quos non potest Vicarius conferre, cum solis Episcopis facultas ordines conferendi sit attributa, *d. c. quo minus, 68, dist. gloss. 1, in cap. quia periculosum, de sent. excon. in 6.*

Fallit sexto in correctione capitulorum Cathedralium ecclesiarum, quæ, consuetudinibus, & concordiis non obstantibus, quæ tantum suos obligant auctores, non etiam successores, ab Episcopis quoties opus fuerit, visitari, corrigi, & emendari etiam auctoritate Apostolica vigore dicti decreti possunt, quæ Vicarios facere non licet. *Conc. Trident. in c. 4, de reform. sess. 6. & Congr. Conc. super eod. cap. 4. sub tit. Brixien. §. Qui visitare, & §. capitula Cathedralium.*

Fallit septimò in actuali, & solemnii degradatione ordinatorum, quæ Episcopis solum est reservata, *c. 1, de heret. cap. si quis, cum seq. 15, q. 7, cap. degradatio, de penit. in 6. Conc. Trid. c. 4, de reform. sess. 13.*

Fallit

Fallit octavo in ecclesiæ consecrata pol-
luta reconciliatione, quam Episcopus, non
autem Vicarius, potest reconciliare, *capit.
aqua, per Episcopum, & ibi Abb. n. 1. consecr.
Eccles. vel ait.* ex privilegio tamen Aposto-
lico quandoque Episcopi hanc facultatem
reconciliandi aqua per ipsos exorcizata
alijs possunt delegare. Et regulariter ea,
quæ dispositione divina certo ordini sunt
tributa, illum ordinem non habenti com-
mitti non possunt, *gl. pen. in dict. c. aqua, &
ibi Abb. num. 2. & 8.* quæ autem sunt juris-
dictionis, ut judicare, excommunicare, ab-
solvere, beneficia conferre, & his simile,
Episcopi Vicarijs, aut alijs personis Eccle-
siasticis possunt demandare, ut distinguit,
gloss. in eod. cap. aqua, in verbo, jurisdictionis,
& *gloss. fin. in c. transmissa, de elect.* ea au-
tem, quæ sunt jurisdictionis, potest electus
exercere, non autem quæ sunt ordinis E-
piscopalis, cum illa acquirat per consecra-
tionem, quæ ante exercere non potest, *ca-
dem gloss. fin. in cap. transmissa, Joann. de
Sel. in tract. de Benef. in par. 2. qu. coll. 11.*

Fallit nono in Indulgentiarum conces-
sione, quas Episcopi concedere possunt,
non autem Vicarij, vel alij Episcopis infe-
riores, *cap. accidentibus. de excess. pralat. &
Navarr. de Subs. & Indulg. not. 7. n. 2. tom. 3.*
Nisi ex privilegio speciali.

13 In reliquis autem † Vicarius creari de-
bet generalis in spiritualibus, & tempora-
libus, *cap. cum nobis olim, in fin. cap. nihil.
in fin. de elect. cap. cum venerabilis, de re-
lig. dom. cap. fin. §. precipimus, de stat. mon.
& cap. si Episcopus de supplen. negl. pralat.*
14 in 6. † Ulterius continere debet specia-
liter facultatem beneficia conferendi, quæ
sub generalitate verborum non comprehen-
ditur, *cap. fin. de offic. Vic. in 6. & glo. fin. in*

*cap. statutum, de prae. eod. lib. nec facultas
inquirendi, corrigendi, aut puniendi exces-
sus, seu aliquos à suis beneficijs, officijs, seu
administrationibus amovendi, per genera-
lem deputationem Vicarij transfertur, licet
generaliter cognitio causarum transfera-
tur, (nisi hæc specialiter sibi committatur)
c. licet eod. tit. & lib. quamvis facultate
Vicarii omnia capita, quæ ad forum Epif-
copale devoluuntur, non exprimentur,
dummodo in generali Vicaria aliqua ex ijs,
quæ speciale mandatum requirunt, fuerint
expressa cum clausula generali, omniaque
alia, & singula, quæ nos facere possemus,
etiam si talia forent, quæ mandatum exige-
rent magis speciale, quam præsentibus sit
expressum, aut verba æquipollentia, exten-
ditur ad alia speciale mandatum requiren-
tia, gloss. ult. in cap. licet de offic. Vic. in 6.*

15 Vicario Episcopali generali, † ut amplè
possit habere jurisdictionem conferendi,
& omnia exercendi, quæ in tribunali Epif-
copali debet exercere, est tribuenda plena,
& omnimoda facultas, & potestas eccle-
siam Cathedralè, & diocesim, illiusque
membra, castra, terras, villas, & alia quæcū-
que loca, bona, ac jura eidem spectantia, &
pertinentia in spiritualibus, & temporalibus
regendi, & gubernandi, illisque in divinis,
& alijs, prout decet, deserviendi, & deser-
viri, ac in eadem ecclesia civitate, & dio-
cesi verbum Dei Clero, & populo prædi-
care faciendi, & ubi, quando, ac quoties,
& cū quibus sibi videbitur, † in quibusvis
casibus ordinarijs locorum à jure, & sacro
Concil. Trid. permissis dispensandi, litteras
dimissorias, & commendatitias, & ad or-
dines etiam sacros in absentia ipsius Epi-
scopi, ut à quocunque catholico Antistite
gratiam, & communionem Sanctæ Sedis A-

postolicæ obtinente suscipiendos, servatâ formâ ejusdem Sac. Conc. Trid. licentiam iudicandi, & concedendi, & ad ordines hujusmodi promoveri, ac beneficia ecclesiastica obtinere volentes, adhibitis examinatoriis in Synodo deputatis, aut aliâs, prout juris fuerit, examinandi, vel examinari faciendi, ac de eorum vita, & moribus inquirendi, & se informandi; indeq; juxta prædicti sacri Concil. Trident. decretorum dispositionem, idoneos admittendi, & insufficientes, ac aliâs inhabiles reprobandi, ecclesiamque prædictam, omnesque, & singulas collegiatas, parochiales, aliasque ecclesias, & collegia, & generaliter quæcunque beneficia ecclesiastica, cõfraternitates, & loca pia, nec non congregationes, & diocesium prædictas visitandi, & reformandi, † ac omnia, quæ ad hujusmodi visitationis officium pertinere dignoscuntur, etiam in vim decretorum ejusd. sacri Conc. Trid. uti Sedis Apost. delegatus gerendi, & exercendi, ac tam in capite, quàm in membris reformandi, contra quoscunq; hæreticos, ac de hæresi suspectos, sortilegos, simoniacos, sacrilegos, usurarios, adulteros, incestuosos, concubinarios, fornicatores, ac quosvis alios delinquentes, cujuscunque status, gradus, conditionis, vel ordinis existant, pro criminibus, & delictis ad forum ecclesiasticum quomodolibet spectantibus, & pertinentibus, inquirendi, procedendi, & cõtumaces, ac de jure punibiles ab omnibus eorum officiis, dignitatibus, & beneficiis ecclesiasticis ad tempus, vel in perpetuum, prout juris fuerit, privandi, suspendendi, personaliter arrestandi, & carcerari faciendi, & generaliter servata formâ Conc. Trid. sacrorum canonum, decretorum provincialium, & synodalium consti-

tutionum dispositione, corrigendi, excommunicandi, puniendi, & mulctandi, † casusq; Episcopales reservandi, & ab eisdem, aliisque casibus reservatis, ac à quibusvis ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, servatâ ejusdem sacri Conc. Trident. forma, etiam tamquam Sedis Apostolicæ delegatus, vel subdelegatus absolventi, & eorundem decretorum vigore procedendi, † synodos, & aliâs quaslibet congregationes opportunas convocandi, celebrandi, & illis præsidendi, causas, lites, & controversias, tam matrimoniales, beneficiales, ecclesiasticas, profanas, civiles, & criminales, quàm mistas cujuscunque generis, & qualitatis existant, tam per viam simplicis querelæ, quàm appellationis, recursus, nullitatis, seu aliâs quomodolibet ad forum ecclesiasticum, tam ordinaria, quàm ex delegatione Apostolica, aut aliâs quovis modo spectantes, & pertinentes, cum omnibus illarum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis, & connexis, audiendi, cognoscendi, decidendi, sineq; debito terminandi, pro tribunali sedendi, sententias tam interlocutorias, quàm diffinitivas proferendi, & promulgandi, easq; debitæ executioni demandandi, excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliasq; ecclesiasticas sententias, censuras, & pœnas, tam in personas, conventus, capitula, collegia, & congregationes, quàm loca quæcunque, servatâ ejusdem Conc. Trid. formâ, ac aliâs, prout juris fuerit, proferendi, infligendi, & publicandi, easq; excommunicandi, aggravandi, teaggravandi, interdicendi, & auxilium brachii sæcularis invocandi, ab excessibus, criminibus, delictis, sententiis, censuris, & pœnis quibuscunque auctoritate ordinaria, & ex ejusdem sacri Concilii Trident.

Trident. dispositione delegata, quoscunq; simpliciter, vel ad cautelam absolventi, interdium tollendi, † & quascunq; pœnas moderandi, & in partem, aut in totum remittendi, & de Apostolis super quibusvis appellationibus respondendi, electiones, præsentationes, & postulationes quarumcunq; personarum utriusq; sexus, ad Monasteria, Prioratus, Præposituras, Dignitates, officia, & beneficia ecclesiastica cum cura, & sine cura, sæcularia, & quorumvis ordinum regularia, servata ejusd. Concilii Trid. forma, approbandi, & reprobandi, ac præsentatos, & approbatos instituendi, resignationes quorumcunq; beneficiorum, hospitalium, & aliorum piorum locorum simpliciter, vel ex causa permutationis, aut iurium cessionis recipiendi, & admittendi, & beneficia quæcunq; cum cura, vel sine cura, etiam si canonicatus & præbendæ, dignitates, Vicariæ, & cujuscunq; qualitatis existant, tam per resignationem hujusmodi, non tamen in favorem, quàm ex causa permutationis, aut per obitum illa obtinendum, seu alia quavis occasione, vel causa vacantia, & vacatura, ordinariæ collationi spectantia, & pertinentia, quibuscunq; personis, servatâ ejusdem Concilii formâ conferendi, & providendi, & pro augmento cultus divini, ubi opus fuerit, vigore eorundem decretorum sacri Concilii Trid. & aliàs, prout juris fuerit, † uniendi, difmembrandi, & nova beneficia erigendi, ex causa foundationis, vel dotationis, ad formam præd. sacri Conc. Trid. jus patronatus, & præsentandi, reservandi, beneficiaq; simplicia seminario puerorum, aut aliàs, cui, & quibus, ac quando, & ubi opus fuerit, eadem Concil. Trid. forma, & juris dispositione servata, uniendi, applicandi, &

incorporandi, ac eidem seminario officiales, rectores, & alias personas, pro illius recta administratione necessarias deputandi, & deputari faciendi, & pro illius subventionem, & aliis necessariis ad illius sustentationem, portionem fructuû quorumcumque beneficiorum taxandi, & applicandi, ac beneficiatos quoscunq; ad illorum solutionem cogendi, & compellendi, cogiq; & compelli faciendi, eosque, quibus de canonicatibus & præbendis provisum fuerit, in canonicos, & fratres recipi, stallumq; in choro, & locum in capitulo assignari, ipsosque in corporalem, realem, & actualem possessionem canonicatuû, præbendarum, dignitatum, officiorum, & beneficiorum, tam collatorum, quam unitorum, ponedi, & inducendi, seu poni, & induci faciendi, † fidelitatis, obedientiæ, & alia consueta juramenta, & servitia à vasallis, & subditis, ac personis ecclesiasticis quibuscunq; præstari solitis sibi præstari, & exhiberi petendi, & faciendi, illaq; recipiendi, de bonis feudibus, prout juris fuerit, quoscunq; in feudandi, & alienata, occupata, & illicitè distracta quæcunq; ad jus, & proprietatem ecclesiæ reducendi, & reduci faciendi, ac eaducitates declarandi, alienationes, & permutationes quorumcumque bonorum ecclesiasticorum in emphyteusim ad tertiam generationem, aut aliud tempus, vel ex causa permutationis Apostolica auctoritate, ut aliàs in casib⁹, à jure permissis concessorum, in evidentem utilitatem ecclesiæ, & non aliàs laudandi, & approbandi, & in casu devolutionis nomine ecclesiæ retinendi, aut si sibi videbitur expedire, justitiâ suadente, in utilitatem ecclesiæ, papæ beneplacito, quatenus opus sit, reservato, & non aliàs, aliter, nec alio modo, etiam

de novo infeudandi, seu concedendi rationes, † & computa quorumcunque administratorum, hospitalium, confraternitarum, & aliorum locorum piorum videndi, revidendi, examinandi, approbandi, & reprobandi, omniaque alia, & singula faciendi, dicendi, gerendi, exercendi, & exequendi, quæ in præmissis, & circa ea necessaria fuerint, seu quomodolibet oportuna, etiam si talia forent, quæ mandatum exigent magis speciale, quam præsentibus sit expressum, cum amplo, libero, ac generali, & speciali mandato, amplaque, & libera, ac generali, & speciali administratione omnium, & singulorum, quæ in præmissis occurrerent, aut aliàs quomodolibet occurrere possent: & si necesse fuerit, pro præmissis omnibus, & singulis, unum quoque, vel plures Vicarium, seu Vicarios, & locum tenentes propter illius absentiam, in ejus locum, aliosque foraneos loco sui substituendi, eumque, vel eos revocandi, toties, quoties sibi placuerit, & visum fuerit expedire: & in litteris Vicariatus debent testes rogati adesse, † sine quibus etiam cum signo secretarii tantum, uti scriptura privata, non probaret, *l. instrumenta, & l. rationes*, & ibi Paul. de Cast. num. 4, *C. de probat.* quia cum collatio sine testibus sit prohibita, & non faciat fidem, Rot. decis. 1, nu. 2, *de probat. in nov.* & Fastol. *caut. ult. dub. ult. num. 8* & eadem ratione, qua aliquid prohibetur, censetur etiam prohibitum omnino, per quod pervenitur ad illud, *l. oratio*, & ibi Bal. ff. *de spons.* & Rebuff. *pract. benef. de Vic. Ep. n. 13.* & ibi post n. 42. Quamplures, † etiam sunt Vicarii temporales, quia Principibus, Dominis, & Magistratibus secularibus, pro temporali jurisdictione exercenda constituuntur, & secundum morem

Provinciarum, & locorum Vicarii nuncupantur, ut in insigni oppido Cherii diocesis Taurinensis, in quo principalis iudex temporalis Vicarius appellatur, & de pluribus Vicariis temporalibus tradit Sbroz. *d. q. 3, à num. 44. usque in fin.* inter quos † Dux Sabaudia, qui est Vicarius perpetuus Imperatoris, & de sanguine Imperiali progenitus. Purpur. *in l. 1, nu. 633, ff. de offic. ei.*

Primo enim Carolus IV. Romanorum Imperator Amedæo consanguineo suo ex certa scientia, auctoritate Cæsarea concessit, quod omnes, & singuli sui, & sacri Romani Imperii vasalli, homines, & personæ nobiles, & ignobiles civitatum, & diocesium Sedunen. Lausanen. Maurianen. Augusten. Ipporegien. Taurinen. Gebenen. Tarantasien. & Bellicen. nec non diocesium Lugdunen. Matisconen. & gratianopolitanæ, in quantum eadem dioceses Lugdun. Matisconen. & Gratianopolitana in Imperio existebant, qui tunc erant, & in futurum forent, omnia homagia, fidelitates, subjectiones, & obediencias, ad quæ, & quas ipsi Carolo Imperatori, & Imperio tenebantur pro feudis, quæ tenebant ab eodem Carolo Imperatore, & Imperio, præfato Amedæo, & suis perpetuis successoribus, ipsius Caroli Imperatoris, & Imperii nomine, in eisdem diocesium, & limitibus eandem jurisdictionem, dominium, regalia, & superioritatē, prout, & quemadmodum ante dictam concessionem eidem Imperatori pertinere poterant, haberent, tenerent, & exercerent, eosdem Amedæo, & ejus successores in his Vicarium suum generalem constituendo: † decernendoque, quod omnes appellationes, quas à quibuscunque ad tribunal Imperiale interponi contingeret, ad eundem Amedæum vice ipsius Impera-

peratoris interponerentur, eidem Amedæo
sententias ferendi, & executioni deman-
dandi, etiamsi mandatum exigerent spe-
ciale, & quæ in talibus appellationum
causis ipse Carolus Imperator facere po-
tuisset, plenam, & liberam potestatem
concedendo. Et Vincislaus Romanorum
Rex præmissa omnia confirmavit, & ap-
probavit, prout etiam Maximilianus Ro-
manorum Rex in Imperatorem electus
eadem rata habuit, ac Episcopos Vercel-
len. & Montisregalis numero Episcopo-
rum in litteris Caroli Imperatoris nomi-
natorum, & specificatorum aggregavit,
declarando, quod universi, & singuli in
eisdem litteris comprehensi, & tam no-
biles, quam ignobiles, omnia homagia,
fidelitates, subiectiones, & obedientias,
ad quæ, & quas eidem Imperio teneban-
tur, & erant astricti pro feudis temporali-
bus, quæ ab Imperio obtinebant, præfato
Duci Sabaudia, & suis pro tempore suc-
cessoribus, tanquam dicti Imperii Vicariis,
& vice ipsius Maximiliani in Imperatorem
electi, & Romanorum Imperatorum, ac
Regum successorum suorum facere, præ-
stare, & recognoscere tenerentur, & simi-
liter ¶ Carolus V. Romanorum, & Hispa- 29
niarum Rex Catholicus in Imperatorem
electus, declaravit, Carolum Sabaudia
Ducem, ejus antecessores, & successores
in dicto Ducatu masculos, & legitimos
fuisse, & esse, ac in futura fore veros dicti
Imperii Vicarios, in dictis civitatibus, &
diocesisibus Sedunen. Lausanen. Gebenen.
Augustan. Ipporegien. Taurinen. Mau-
rianen. Tarantasiën. Bellicen. Vercellen.
Montisregalis, & Nicen, Ducatus Sabau-

dia, & ultra, ac citra montes, terrisque ei
adjacentibus, ac in diocesi Lugdunen.
Matisconen. & Gratianopolitan. in quan-
tum in Imperio, & districtu, ac terris ip-
sius Ducatus Sabaudia eadem dioceses
consistebant, prout in aliis privilegiis su-
pra expressis. Neminique alteri licere vo-
luit ipso Vicariatu in terris ipsis, & limi-
tibus ipsius Ducatus Sabaudia uti. Quæ
privilegia fuerunt etiam Apostolica au-
ctoritate confirmata.

Præterea, quod Dux Sabaudia sit Vi-
carius perpetuus Imperatoris, probatur
etiam ut in *quæst. Delphin. 618. num. 6. & 7.*
& *Cacher. conf. 9. num. 4. & 5.* & uti Im-
perator, cujus vices gerit, est honorandus,
arg. text. in cap. fin. 93. dist. Rom. sing. 362.
Rebuff. in prax. benef. de vic. Episc. num. 7.
& *Cassan. in Cat. glor. univ. par. 4. consid.*
46. debetque inter recognoscentes Impe-
ratorem in superiorem, omnes alios præ-
cedere, & immediatè post Imperatorem
sedere, *arg. text. in cap. 2. de consuet. in 6.*
& *deductorum per Abb. in conf. 21. cum*
seq. volum. Felyn. in rubr. de major. & obed.
n. 10. circa fin. & aliorum, de quibus supra
n. 10. & 11.

Potest enim ¶ Dux Sabaudia in suis
dominiis, uti Vicarius perpetuus Impera-
toris, omnia, quæ potest Imperator in U-
niverso. *Paul. de Castr. conf. 34. num. 2.*
lib. 2. *Jacob. de S. Georg. in investit. feud.*
in princ. §. dubitatur etiam, num. 7. & *Pur-*
pur. in l. legem, num. 95. C. de pact. & non
habet sibi similem, ut post *Bald. in auth.*
& qui, num. 31. C. de bon. auctor. judi. poss.
tenet idem Purpur. in l. 1. num. 634. ff. de
off. ei.

DE PRIVILEGIIS CLERICORVM.

Cap. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Laicus non potest esse Vicarius Episcopalis, Et clerici à jurisdictione seculari sunt exempti, cui, nec cum juramento, se subicere possunt.
- 2 Privilegio fori gaudet quamplures clerici sacris non initiati.
- 3 Virginitas in uxore clerici, quare requiratur, & quid significet. Auxilium legu frustra implorat, qui in ipsam committit, ibidem. Clericus laicum conveniens regulariter fori rei sequi debet, ibidem.
- 4 Statutum Principis secularis super forma juramenti in foro seculari praestandi, aut in alio facto, an liget clericos, late discutitur.
- 5 Clerico litigante in foro seculari lege canonica, tunc censetur, quod causa ageretur secundum modum illius judicij, & quomodo hac intelligatur, vide sub num. seq.
- 6 Leges Imperatoris in adiutorium Ecclesiae licet assumere.
- 7 Constitutio laicorum jura ecclesiastica dissolvere non potest.
- 8 Clericorum causas Papa iudicibus secularibus delegare potest.
- 9 Clericus est major quocunque laico.
- 10 Sacerdotes & Dii, & Angeli appellantur. Difficultas impossibilitati aequiparatur, ibid.
- Inferior non potest judicare superiorem, ibidem.
- 11 Clericus sine superiorum licentia coram iudice laico jurare, aut testimonium dicere non licet.
- 12 Constitutiones laicorum contradicentes canonibus non sunt servanda.
- 13 Privilegium principis semper est intelligendum citra praesudicium tertij.
- 14 Clericus non cogitur satisfacere creditoribus, nisi deducto, ne egeat, & num. seq.
- Cessio honorum non liberat debitorem, sed facit, ne debitor in carcerem detrudi possit, ibidem.
- 15 Clericus non habens, unde satisfaciat suis creditoribus, debet praestare cautionem, saltem juratoriam, de solvendo, cum venerit ad pinguiorem fortunam.
- 16 Clerici obligantes se in forma Camera Apostolica, renunciant quibuscunque legibus, & legum auxiliis.
- 17 Clerici, vel monachi, tutela & cura immunitatem habent.
- 18 Clerici sunt immunes à poenitentia publica, prout ad illam publice peragendam laici tenentur.
- 19 Familia Episcopi gaudet privilegio fori.
- 20 Familia armata ipsius Episcopi eodem privilegio gaudet. Familia appellatione, qui veniant, ibid.

- 21 Sacerdotibus apud Gentiles quanta esset veneratio, & quantum honor tribueretur, & num. 31.
- 22 Constantinus Imperator, quantum tribuerit sacerdotibus: item & Imperator Valentinianus.
Valentiniani Imperatoris pietas qualis fuerit, ibidem.
- 23 Episcopus qualis eligi debeat, & nu. 27.
- 24 Imperator electioni Episcoporum non debet interesse, quibus caput suum submittere debet.
- 25 Ambrosius nondum baptizatus fuit electus Episcopus Mediolani.
- 26 Integritas Præsidentium salus est subditorum.
- 27 Eligendi non sunt ad Episcopatum, nisi quos probabilis vita, & ecclesiastica disciplina commendet.
- 28 Reges & Principes non debent præesse Episcopis, sed illi subesse, & obedire tenentur.
- 29 Pontificalis dignitas est major regia.
- 30 Sacerdotes sunt Regum, & Principum patres, & magistri.
Corona, quam in capite gerunt Sacerdotes, quid designet, ibid.
- 31 Alexander Magnus reverentiam sacerdoti adhibuit.
- 32 Argumentum ab exemplis paganorum desumi potest.
- 33 Ioannes Chrysostomus in exilium pulsus, quam cælo animo plura passus sit.
- 34 Honorius Imperator Arcadium fratrem acriter de male gestis contra Io. Chrysostomum reprehendit.
- 35 Imperium & ruere, & stare precibus sacerdotum ostenditur.
- 36 Innocentius papa quam agrè tulerit mortem S. Io. Chrysostomi.
- 37 Innocentius Papa Arcadium Imperatorem, & Eudoxiam à perceptione sanctissimi Corporis Christi segregavit, & resjecit.
- 38 Arcadius Imperator supplex se pœnitere sua epistola fatetur, veniam petendo.
- 39 Innocentius Arcadium humiliter supplicentem ad sacrum Eucharistia Sacramentum sumendum restituit.
- 40 Eudoxia Imperatricis genus mortis.
- 41 Arcadij Imperatoris iusto Dei iudicio intempestiva mors.
- 42 Io. Chrysostomi persecutores vindicta divina fuerunt percussi.
- 43 Cyrillus Episcopus acerbè excruciatus, & afflictus fuit.
- 44 Henrici Angliæ Regis scelera, & supplicia.
- 45 Henrici III. Francorum Regis, & Cardinalis Guisii mors violenta.

Vicarius Episcopalis esse non potest laicus, quia indecorum est, laicum viros ecclesiasticos iudicare, cap. in nova; ver. indecorum. 16 q. 7. & Abb. in cap. discernimus, nu. 12. & ibi Felin. num. 6, de iud. & hoc est unum ex privilegiis, quæ cum prima tonsura acquiruntur, quod, quis concurrentibus postea aliis requisitis, effici potest Vicarius episcopalis. Prima tonsura initiati acquirunt etiam privilegium

foxi, quo sunt exempti à iurisdictione Imperatoris, ac quorumcunque Principum, & Magistratum sæcularium, quod privilegium habent à Deo, cap. si Imperator, 96, dist. Innoc. in cap. 2, num. 1, de major. & obed. Covarr. pract. quest. c. 31, n. 2, ver. prima conclusio, & n. 3, & l. statuimus, C. de episc. & Cleric: nec medio iuramento possunt se subicere potestati laicali, cap. at si Clerici, de iud. & cap. si diligenti, de foro comp.

comp. cum simil. privilegium autem fori difficilius perditur, quam privilegium canonis, cum privilegium fori emanaverit à jura divino, & ab ipso domino, qui ait, *Nolite tangere Christos meos. dicto c. si Imperator, & Graff. decis. aur. c. 5 par. 2. lib. 3. n. 4.*

2. Eodemque privilegio gaudent ꝑ quamplures sacris ordinibus minime initiati.

Primò beneficia ecclesiastica obtinentes.

Sed quoniam interdum dubitatur, nunquid clericus beneficiatus teneatur possessionem beneficii probare (inquit) Farinac. quòd sic. & ita observari vidisse, ut in *prax. crim. q. 8. sub num. 45 & 70.* cujus opinio-
 3. nē credo veram in illo casu, quo reus maximas, & urgentes habeat contra se præsumptiones, quibus cessantibus, putò sufficere litteras clericatus, & obligationis beneficii, cum prope intentiones, & impedimenta secularium, & alia legitima impedimenta possessio adipisci non possit, & bene novit sacra congregatio, ut refert Paris, *de resignat. benef. lib. 7. qu. 1. nu. 47.*

Secundò clerici prima tonsura insigniti, vel in minoribus ordinibus constituti, licet beneficia ecclesiastica non obtineant, dummodò clericalem habitum, & tonsuram deferentes, alicui ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviant, vel in seminario clericorum, aut aliqua schola, vel Universitate de licentia Episcopi, quasi in via ad majores ordines, versentur. Conc. Trid. *cap. 6. de reform. sess. 23.*

Tertiò clerici in sacris ordinibus constituti, etiam quòd in habitu, & tonsura non incedant. Clar. in *prac. crim. qu. 36. sub. vers. hac autem* & Farinac. in *d. qu. 8. nu. 70.*

Quartò clerici conjugati cum unicis, & virginibus, modò alicujus Ecclesiæ servi-

tio, vel ministerio ab Episcopo deputati eidem ecclesiæ serviant, vel ministrent, & clericali habitu, vel tonsura utantur, *c. unic. de cleric. conjugat. in 6. & Concil. Trid. dicto c. 6. §. in clericis.*

Conjugati autem ad secundas nuptias convolantes omni privilegio clericali exuuntur, ita ut, nec etiam tonsuram portare possint, gl. in *d. c. unic. in ver. unicis, & c. unic. de big. eo. lib. nec.* qui cum vidua, aut alias corrupta contraxerint, & eam cognoverint, privilegio clericali gaudere possunt gl. in *d. cap. unic. in ver. virginibus.* & ibi Dom. & Philipp. Fran. *de cler. conjug. & c. debitum extra de bigam. non ord. ꝑ.* Virginitas verò in uxore requiritur, quia significat, Ecclesiam triumphantem, in qua non est macula, neque ruga, quæ semper virgo permansit, saltem mente, unde Apostolus, *despondi enim vos uni viro, &c.* Paul. *2. ad Corin. c. 11. in princ. c. nuptiarum, §. deinde, 27. qu. 1. & gloss. pen. in d. c. debitum.*

Clerici verò non beneficiati, etiam in quatuor minoribus ordinibus constituti, habitum, & tonsuram non deferentes privilegio clericali gaudere non possunt, sed pars laicis sunt censendi, Covarruv. *lib. 2. var. resolut. cap. 1. num. 9. & Conc. Trid. d. c. 6. sess. 23.* & est ratio, quia cum spernant decreta Pontificum, & sacri Conc. frustra Ecclesiæ implorant auxilium, qui committunt in ipsam, *cap. fin. de immun. eccles. c. 2. ne cler. vel mon. & cap. in audientia de sentent. excommun.*

Quod tamen procedit, si clericus continuò taliter in habitu laici incedat, & secularibus se immisceat, quòd pro laico habeatur, & reputetur, secus autem, si alicui ecclesiæ inserviat, & regulariter habitum deferat, & tonsuram clericalem, quia tunc,
 si in

si in habitu laicali reperiat, & delinquat, privilegium fori non amittit, *cap. contingit*, & ibi Abb. *cap. in presentia de sententia excomm. clem. 1 & 2. de vit. & honest. cleric.* & Diaz. *in pract. crim. cau. c. 69. & 70. n. 2.* & Farinac. *in pract. crim. qu. 8 n. 60.*

Quæti nunc potest de statuto Principis secularis, quo cavetur, quòd oblato juramento litis decisivo, illud præstare debens, duobus intortitiis accensis genibus flexis coram altari, quòd in loco tribunalis esse debet manibus super sacrosanctis Evangelii positis, jurare teneatur, imprecando iram Dei, & vindictam contra Ananiam, & Saphiram conjuges mentientes illaram, aliasque penas in eod. decreto appositas, si indicto ejus juramento mentiatur, & ulterius, quòd faciat puram, & meam donationem fisco seculari de quadam pecuniarum summa, pro qua contra ipsum realis, & personalis executio fieri possit absque aliquo processu, & scriptura casu, quo iurans reprobaretur, si clericus conveniat laicum, quo casu regulariter forum rei sequi debet, *c. si clericus, c. cum sit generale. de for. comp. & Oldr. consil. 83. n. 3.*

4 An clericus, † cui coram iudice laico juramentum sub dicta forma defertur, illud ad formam dicti decreti subire teneatur, vel forma sit rejicienda, & certum est, quòd decretum Principis secularis super forma juramenti in foro seculari præstandi non ligat clericos, quia illud juramentum est litis decisivum, *c. & si Christus. de iurejur. l. 2. l. admonendi, & l. iusturandum. eod. tit.* propterea, licet clericus agens contra laicum coram iudice seculari subijciatur legibus illius fori, hoc procedit, in præparatorijs, & ordinatorijs litis, in quibus servantur leges & statuta fori, in quo litigatur, secus in deci-

foriis Abb. *in d. c. Ecclesia S. Maria. n. 25. in fin. & ibi Dec. num. 43. & 44. & Felyn. n. 55. & 81. de constit. & Corn. d. consil. 114. n. 4. in princ. vol. 2.* † quia statutum, vel consuetudo laicorum non potest astringere clericos, cum imperiali iudicio non possint ecclesiastica jura dissolvi, *capitulo 1. distinctione 10. capitulo qua in ecclesiarum de constit.*

Licet enim clericus actor forum rei regulariter sequi debeat, *cap. experientia. 11. quest. 1* subijcitur tamen foro seculari jure Pontificio, † quia Papa potest iudicibus secularibus causas clericorum delegare, *c. Mennam, 2. q. 4. Abbas in eod. cap. ecclesia S. Mariae, n. 6. & Felyn. etiam num. 6. vers. & pro limitatione*, sed non sequitur, quòd decretis Principum, vel legibus municipalibus in decisorijs subijciantur. Abb. *in cap. fin. n. 3. de reb. Eccl. non alienan. cum aliis supra deductis*, præsertim in juramento præstando sub dicta forma in foro seculari coram multitudine laicorum intortitiis accensis, & genibus flexis, stante, † quòd clericus est major quocunq; laico, *c. 1. in fine. 17. dist. c. qui dubitet. 96. dist. cap. duo sunt. 12. q. 1. & c. 1. §. quia verò. de sac. vnt.*

Sacerdotes à Deo Dii, † & quandoq; Angeli appellantur, Diis non detrahes, & Principi populi tui non maledices: *Exod. c. 22. ego dixi Dii estis, & filii excelsi omnes: psalm. 81. cap. sacerdotibus. 11. q. 1. cap. futuram vers. vos à eminent. 12. q. 1.* Sacerdotes enim à Regibus sunt honorandi, & non iudicandi *d. c. sacerdotibus* indignum quippe est, ut sacerdotium senatus iudicet, cum pateat populum sequendum non esse, sed docendum, ut inquit, Baron *Annal. Eccl. 904. §. Episcopi*, & cum salva sacerdotali dignitate, forma dicti juramenti ecclesiasticis per-

N sonis,

lonis, haud servari possit, non ligat clericos, quia illius difficultas impossibilitati æquiparatur, *cap. brevi. de iure iur. & Felin. in ead. c. Ecclesia s. Mariae. num. 86.*

Et, eum iuramentum prædictum non concernat bona temporalia tantum, sed comprehendat etiam personas, id est à clericis in foro seculari servari non debet. *Abb. in d. c. quod clericum. num. 11. in fine, & numer. 23. de for. comp. & in cap. postulasti. num. 15. eod. tit. cum personam subijcere non possint laicis sibi inferioribus contra naturalem rationem, quod inferiores iudicent superiores, cap. inferior. 21. distin. cap. cum inferior. & ibi Abb. in princ. & num. 1. 12. de major. & obed. Præterea non solum iuramentum litis decisivum sub dicta forma clericus coram iudice laico præstare minimè tenetur, sed nec aliud quodcumque iuramentum de calumnia præstare debet, sine licentia sui Episcopi, aut alterius ecclesiastici legitimi superioris. *Bar. in l. cum clericum. C. de Episc. & cleric. Innocent. in cap. 1. nu. 1. & 2. de iur. calum. & ibi Abb. num. 17. Bald. in l. quoniam liberi, num. 4. C. eod. tit. & Spec. de test. num. 36. lib. 1.**

Nec superior licentiam jurandi tribuere potest, nisi secundum juris dispositionem, quæ non admittit, quod coram laico clericus testimonium dicere debeat, & tunc in manibus Episcopi, vel Vicarij, aut alterius personæ ecclesiasticæ ab Episcopo delegatæ præstari debet, *c. quamquam, ubi etiam gloss. penult. & fin. & archidiacon. 14. quest. 2. ultra quod colligitur, Principis intentionem non fuisse ligare clericos, cum iurantes teneantur facere fisco seculari donationem in eventum perjurij de quadam pecuniarum summa, pro qua executio realis, & personalis*

absque processu fieri possit, cum clerici personam foro laicali subijcere non possint ex supra deductis † Principum enim decreta, ubi canonibus contradicunt, non sunt servanda. *cap. 1. de nov. op. num. Abb. in c. in presentia. num. 28. vers. hoc etiam expresse. de prob. & Alex. in l. etiam filios. num. 4. in fin. ff. soluto matr.*

11 Nam semper Principum decreta † debent intelligi, salvo iure, & citra injuriam, & præjudicium tertij, *l. 2. §. si quis quod, & §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. publ. Jas. in l. fin. num. 19. & 20. ff. de const. princ. & Olisc. decis. 90. num. 11.*

Præmissa sic corroborantur privilegio, quod habent clerici, ne cogi possint satisfacere creditoribus, nisi deducto ne egeant, *gloss. in cap. studeant in ver. ut tale. 50. dist. & Abb. in cap. veniens, num. 4. de transact. gloss. & Bart. in l. miles. num. 3. & Jas. n. 12. ff. de re jud. reprobata opinione Pauli de Castro, & Mathefil. contrarium tenentium, hancque esse communem opinionem testatur Covarr. in lib. 2. var. resolut. cap. 1. num. 49. post princ. quia, licet debitor creditori satisfacere non valens, ut à carceribus liberetur, bonis cedere possit, *l. 1. & ibi Paul. de Cast. nu. 1. & 2.**

13 *C. qui bon. cedere poss. tamen clericus † bonis cedere non tenetur, nec pro are alieno potest carcerari, sed cautionem idoneam de satisfaciendo creditori, si ad pinguiorem devenit fortunam, præstare tenetur. cap. Odoardus, & ibi Abb. nu. 8. de solu. & in defectum cautionis, quod illam præstare non possit, cautio juratoria illi est admittenda, cap. per v. frat. §. cum ergo & ibi gl. in ver. quam potest de don. inter vir. & uxor. & gl. in d. cap. Odoardus. in ver. idonea. Et hæc conclusio regulariter proce-*

procedit de jure communi ubique locorum, quod clerici conveniri non queant ultra id, quod facere possunt, deductis necessarijs alimentis, ne in opprobrium status ecclesiastici cogantur mendicare, d. gl. in cap. *studeant. l. miles*, ubi gl. in ver. *facere*, & ibi Bar. nu. 3. & Ripa, qui de communi testatur, num. 7. ff. de re judic. Covar. in eod. cap. 1. lib. 2. var. resolut. num. 9. c. diaconi sunt, vers. *mendicat infelix. 93. distinct.* Conc. Trident. cap. 2. de reform. s. ff. 21. & Farinac. in praxi crim. de carcer. & carcerat. quest. 27. num. 56. & seqq.

Addo, dictam conclusionem procedere, etiam quod agatur vigore instrumenti jurati, & quod fuerint late tres sententiae conformes contra clericum, dummodo sit in sacris, vel beneficiatus, aut alias gaudet privilegio clericali, incedendo in habitu, & tonsura, & inserviendo alicui ecclesiae, juxta dispositionem sac. Concilij Trid. cap. 16. de reformat. s. ff. 23. quia adversus executionem sententiarum poterit obijcere, se inopem esse, nec ob id posse excommunicari, aut carcerari, praestita juratoria cautione de solvendo, cum ad pinguiorem devenerit fortunam, juxta dispositionem. cap. Odoardus, de solut. ex traditis per Covar. eod. lib. 2. var. resolut. cap. 1. nu. 9. vers. *quoties vero*.

14 Caveant tamen clerici ¶ de se obligando in Romana curia in forma Camerae 15 Apostolicae, quia contra obligationem Cameralem duae tantum exceptiones in continenti probandae opponi possunt, nempe falsitatis, & solutionis, aut pacti de non petendo, vel quierationis, quae aequipollent solutioni, ut Bar. in l. 1. s. & parvi refert. ff. quod vi, aut clam. Castad. decis. 10. num. 6. de rescript. decis. unis. nu. 2.

de mut. petit. & Gales. ad 4. part. vel claus. de oblig. cam qu. 1. num. 2. & illius obligationis vigore renunciatur. cap. Odoardus. omnibusque legibus, & legum auxilijs quibus, uti, aut iuvari possent, legibus enim in sui favorem introductis quilibet renunciare potest l. si quis in conscribendo. C. de pact. & gloss. 1. in cap. si diligenti. ver. super hac. de for. comp. ita quod clerici, & laici tunc pari modo condemnantur, excommunicantur, carcerantur, & in carceribus detinentur, ut nec pro excarcerationibus obtinenda ad bonorum cessionem admittantur, nisi ex Pontificis gratia speciali, quae per signaturam gratiae expeditur, cum clausula, constituto summarie de paupertate, prout de jure, ut post Staphil. de lit. gratia, & iust. Covar. lib. 2. variar. resolut. cap. 1. nu. 9. vers. *quoties vero*. Quae conclusio, quod legibus in sui favorem introductis quilibet renunciare possit, fallit tamen in privilegio fori, cui clericus eo gaudens non potest renunciare, c. si diligenti, ubi doct. omnes. de for. compet. Caravit. sub. rit. Mag. Cur. 228. n. 2. A ff. super const. Reg. rubr. 45. nu. 21. lib. 1. Covar. pract. quest. cap. 33. num. 2. Roland. conf. 4. num. 9. vol. 1. Alex. de kau. const. 56. nu. 1. Bald. in lib. 1. in fin. C. de jud. sinc. de jud. caus. civi. crim. lib. 1. cap. 11. nu. 35. & 36. & Decian. tract. crim. l. 4. c. 9. n. 61. tom. 1.

¶ Et generaliter Episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi, & monachi ipso jure gaudent privilegio immunitatis, & ab omni genere tutelae, sive testamentariae, sive legitimae, sive dativae, & curae non solum pupillorum, & adultorum, sed etiam furiosorum, mutorum, & surdorum, & aliarum personarum, quibus tutores, vel curatores a legibus dantur c. generaliter. 16. qu. 1. &

Abb. in c. non minus, num. 15. de immun. Eccles.

16 Laici autem † publicè poenitentes solemnem poenitentiam peragere tenentur, coram Episcopo civitatis sacco induti, nudis pedibus, & alijs solemnitatibus servatis, de quibus in cap. poenitentes, & cap. in capite. 50. dist. clerici tamen solemnem poenitentiam peragere non permittuntur. cap. confirmandum. 50. dist. & gl. in cap. presbyter. 28. dist. sed, si sit depositus, vel pro publico crimine damnatus sacerdos, publicam poenitentiam peragere potest. dist. cap. presbyter. & ibi gl. & gl. in eod. c. confirmandum, & ratio prohibitionis fuit propter scandalum, quod subditis immineret, ut in 19 additione ad gl. in d. cap. confirmandum. in ver. poenitentibus, & arg. cap. de hu. ver. qui autem d. 50. dist.

17 Quod † attinet ad privilegium fori, eo gaudet etiam familia Episcopi, licet sit secularis. Abb. in cap. nullus. num. 6. ver. in familia de fo. comp. & in cap. fin. num. 5. de offic. arch. d. Oldrad. conf. 293. nu. 5. ver. potest & alia. Matth. de Afflict. super const. Neap. Rubr. 9. §. intentionis, num. 7. & est communis opinio, de qua testatur. Joann. de Monte Sperello inter conf. Calc. consil. 27. Boss. in tit. de for. comp. num. 172. Clar. in pract. crim. quest. 35. ver. quæro, nunquid familiaru, & Decian. in tract. crimin. tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 47. & 57.

18 † Sub cuius nomine venit etiam familia armata Episcoporum, de qua supra cap. 9. quia familiarum appellatione, omnes, qui in servitio sunt, continentur, etiam liberi homines, qui & bona fide serviunt, vel alieni, etiam, qui in potestate ejus sunt, l. adiles, §. familia, ff. de adil. e-

dist. & omnes, qui cum aliquo habitant, gloss. in cap. 1. 3. quest. 5. & in c. litteris, in verb. de familia, ver. familiares appellantur, de test. & attest. Quod autem Episcoporum familia gaudeat privilegio fori, tenet Dec. in tract. crim. tom. 10. lib. 4. c. 9. n. 47. etiam quod sint laici, ut post Masl. conf. 67. n. 60. Calc. conf. 71. Capic. decis. 12. nu. 2. Joann. de Monte Sperello inter conf. Calc. conf. 72. ubi de communi testatur Abb. in cap. 2. num. 6. de for. comp. Boss. ead. tit. de for. comp. num. 172. Clar. in quest. 35. & alios, quos citat & tenet idem Fatinac. in sua prax. crim. qu. 8. nu. 46. par. 1. tom. 1.

Sacerdotes autem † semper aded fuerunt privilegiati, ac in maxima veneratione habiti, ut etiam Gentiles eorum fallos deos colendo, profanos eorum sacerdotes in admiratione haberent, ipsisque reverentiam, & servitum præberent, uti hominibus sacris à celo missis, & in Græcia dignitas sacerdotalis æquabatur in omnibus regni dignitati, ut testatur Plutarchi quest. Rom. ult. Inter Francos etiam maximam auctoritatem, & potestatem sacerdotes Druidæ nuncupati obtinebant, ut scripserunt Elibanus lib. 14. cap. 34. Cæsar. in Com. Bell. Gall. lib. 6. & Petrus Ribaden. in suo tract. de Relig. lib. 5. cap. 35. in princ.

In Urbe Roma sacerdotes illi erant potestate suffulti judicandi, & decidendi causas, & controversias, quæ oriebantur inter ministros eorumdem inanum deorum, atque inter magistratus, & personas particulares, ut scribit Dionys. Halicarnass. & inter Germanos sacerdotes determinabant omnia ardua, omni oppositione, & contradictione cessante, Cornel. Tacit.

Tacit. lib. 2. & quod Gentiles, qui deos ligneos, & lapideos colebant, tamen eorum sacerdotibus honorem maximum tribuerent, probat rex. in cap. Sacerdotibus, §. ante eum, 11. quæst. 1. & Petr. Ribad. tract. de Relig. cap. 35 in princ. ubi præmissa, & alia plura Gentilium exemplaria videre licet.

20 Constantinus Imperator tantum tribuit sacerdotibus, ut eum primæ generali Synodo, quæ apud Nicæam fuerat congregata, præsideret (ante eam enim non fuerant generales Synodi congregatæ, ut tenet glo. fm. in cap. futuram. 12. qu. 1.) eum querelam quorundam clericorum conspiceret coram se deferendam, ait: Vos à nemine judicari potestis, quia solius Dei iudicio reservamini; Dii enim vocati estis, & ideo non potestis ab hominibus judicari, eo. cap. futuram, §. ibidem verò.

21 Valentinianus item Imperator mortuo Auxentio Arianae perfidæ & magistro, qui Mediolanensem Ecclesiam ut lupus dilaniaverat, cum vellet, Deo ordinante, ibi Episcopum consecrare, Episcopos vocans, illis inquit: Nostis aperte, divinis eloquiis eruditi, qualem oporteat esse Pontificem, & quia non deceat, eum verbo solo, sed etiam conversatione, gubernare subiectos, & totius semetipsum imitorem virtutis ostendere, testemq; doctrinæ conversationem bonam habere, & talem

22 in Pontificali constituite sede, cui & nos, qui gubernamus imperium, sincere nostra capita submittamus, & ejus monita, dum tanquam homines delinquimus, veluti curantis medicamina, suscipiamus. Cui cum synodus dixisset, ut magis ipse decerneret, sapiens & pius existens Imperator

ipse ait: Super vos est talis electio, vos enim gratia divina potiti, & illo splendore fulgentes, melius poteritis eligere. Cum autem tunc sacerdotes egressi de Episcopali sede tractassent, & ordinatione divina electus fuisset Ambrosius nondum baptizatus, & exultans Imperator ait: Gratias ago tibi Domine omnipotens, & Salvator noster, quoniam huic viro ego quidem commiseram corpora, tu autem animas, & meam sententiam ostendisti justitiæ tuæ convenire. Ambrosium verò, qui de sua electione contristabatur, confortavit, illi dicendo: Noli timere, quia Deus, qui te elegit, semper te adjuvabit, & ego adiutor tuus, (ut meum ordinem decet) semper existam, ut in historia eccl. tripar. li. 7. & in c. Valentinianus, 63. dist.

Maximè igitur Imperatores, Reges, & alios Principes Christianos ipsius Valentiniani Imperatoris piissimi imitatores esse decet, ne præcipuè ad regimen ecclesiarum cathedralium imperitis, aut alias minus habilibus faveant: nec ad cathedrales quibus ex fundatione, vel Sedis Apostolicæ indulto illis personas idoneas nominandi, vel eligendi ius competit: personas legitimis requisitis carentes nominent, eligant, vel præsentent; & quoniam integritas præsentium salus est subditorum, cap. inter corporalia, de translatione Episcop. & Concil. Trident. cap. 1. circa princip. de refor. sess. 6.

23 Cum enim ecclesiæ in regimem omnis sit angelicis hameris formidandum, invigilare debent principes, ut per ipsos nominandi, & prædicandi digni sint, quorumque prior vita, & omnis ætas à puerilib. exordiis usque ad perfectiores annos per disciplinæ ecclesiasticæ stipèdia laudabiliter acta testimoniū

præbeat, ut secundum venerabiles beatorum patrum sanctiones assumantur. ut c. in sacerdotibus. c. Episcoporum & distinctione. cap. su. 59 dist. & Concil. Trident. d. cap. 1. §. ingritas enim. talesque sint, quibus, & ipsi qui temporalia gubernant, sincere sua capita submittere, & ejus monita tunc suscipere possint, ut d. cap. Valentianus, ante med. 63. dist.

26 Nec indignari debent Episcopis subiacere, & eorum monita suscipere, ¶ quoniam Reges, & Principes Archiepiscopis, & Episcopis suis reverenter assurgere, caput inclinare, & eis apud se venerabilem sedem debent assignare. d. cap. Valentianus, capit. solita §. hac autem, & ibi gl. in ver. assurgant, & in ver. venerabilem, & Abb. num. 7. de mayo. & obed. non autem negatur, quin præcellat Imperator in temporalibus illos duntaxat sui generis, 30 qui ab eo recipiunt temporalia, sed Pontifex antecellit in spiritualibus, quæ tantò sunt temporalibus digniora, quanto anima præfertur corpori, & tantò est Pontificalis dignitas Regia major, quanto major est Sol Luna. d. cap. solite, vers. quòd au-rem, & vers. sed illa. & est septuagies septies Pontificalis dignitas major Regali, ut ibi per glo. in ver. inter solem, de mayo. & obed. Deus enim constituit sacerdotes super gentes, & Regna, ut evellant, dissipent, ædificent, & plantent. Hier. cap. 1 d. 31 cap. solite, §. potuisses, & ibi Abb. nu. 5.

28 ¶ Nam sacerdotes Christi, Regum, & Principum omniumque fidelium patres, & magistros censerit, nemo potest dubitare, ut scripsit Gregor. in Epist. in Hermannum Episcopum Metensem relatus in c. quis dubitet 96. dist. & sunt Reges, se, & alios in virtutibus regentes, qui in Deo Re-

gum habent, quòd designat corona, quæ iam in capite gerunt, ut cap. duo sunt, 12. qu. 1. & c. unico. §. quia verò. de sac. unct.

29 Alexander enim ¶ ille magnus, dum ad destructionem Hierusalem pergeret, summum sacerdotem, qui ut illum exciperet, ei Pontificio ornatu indutus occurrit, genibus flexis adoravit: Et Parmenioni ejusdem familiari interroganti, quare illi viro ita se humiliaverit, respondit: Non hominem adoravi, sed Deum, cujus est sacerdos. Joseph. de antiqu. l. 11. cap. 8. & August. de civitate Dei. l. 18 c. 45. Si enim gentiles in maxima veneratione sacerdotes habebant, multò magis Principes Christiani illis debitum honorem, & reverentiam præstare tenentur, arg. text. in d. cap. Sacerdotibus, §. ante eum, 11. quæst. 1.

30 ¶ Nam ab auctoritate, quæ procedit, etiam ab exemplis paganorum arguere licet, ut cap. quæst. ubi Archid. 13. quæst. 2. & d. §. ante eum, ubi Dominicus 11 q. 1.

Quòdque Principes Christiani cum ecclesiæ ministris reverenter, & favorabiliter se gerere debeant, prædictis, & aliis pluribus exemplis probat Petr. Ribaden. in eodem tract. de relig. 1. cap. 35 per tot. & contrafacientes sapiens Dei iudicio gravibus plectuntur poenis, ut de sævientibus contra Joann. Chris. infra patebit.

31 Jo. Chrysostronus ¶ in exilium pulsus, quàm cello animo illud pertulerit, ejus epistola ad Ciriacum data testatur, ubi ita inquit: Etenim ego cum è civitate fugarer, nihil horum curabam, sed dicebam intra memetipsum, si quidè vult me Regina exulem, agat in exilium. Domini est terra, & plenitudo ejus; & si vult secare, secet: idem passus est Isaias, subscribat illi:

illi: si vult in palagus mittere, Ionæ recordabor; si vult in caminum iniicere, idem passi sunt tres illi pueri; si me feris vult objicere, objiciat, Danielis in lacum leonib. objecti recordabor, si me lapidare vult, lapider, Stephanum habebō primum martyrem socium; & si caput tollere vult, tollat, habeo socium Joan. Baptistam, & si substantiam auferre, auferat, nudus exivi de utero matris meæ, & nudus revertar illuc, Chryf. *Epist. 3. ad Ciriacum relatus à Baron in lib. Ann. to 5. ann. 444. pag. 197. in fine*, & cum in exilium à militib. deportaretur, ægra valetudine toto itinere laboravit, continuis febribus, & stomachi solutione, alijsque gravissimis morbis obsessus, ut in *eo ann. 444. tom. 5. pag. 252. & seq.* & post prædicta aliaque plura, & majora passa 33 Comanæ exul requievit in Domino, ut per eundem Baron, *ead. tomo. 5. anno. 407. pag. 254.*

32 Honorius quidem † Imperator, ægre præmissa ferens, *epistola sua ad Arcadium fratrem Augustum*, qui Eudoxiæ reginæ conjugii obtemperando, cum Joanne Chrysofomo tam male se gesserat, sic est affatus. Nescio, qualis tam potens, & à dæmone immissa impulsio persuasit tibi, o frater, femine committere te ipsum, & patrare talia, qualia nemo alius pius Christianorum regum patravit: Etenim, qui isthinc sunt sanctissimi Episcopi clamant adversus Imperiam nostram, quod magnum Dei Antistitem Joannem, neque legitime, neque ex præscripto canonum, & ab Episcopali sede depulisti, & acerbissimis exilijs, & intolerandis injurijs iniicientes per vim, vita spoliasti, locum tenentes autem Romanæ Ecclesiæ ob vestrum honorem, & legitimi iudicij stabilimentum

missos, qui afferebant hinc litteras, ut omnia integre definirentur, tenuistis; quibus cum nihil humani egistis, amplius, & custodijs diversis conclusistis, ac fame prope necastis, simulque, quas secum ferebant pecunias ad viatici necessitates corporeas, auferri ab ipsis mandastis, & clamantes contra vos ad Deum, atque ingemilcentes nullo sunt habiti loco: adhæc Apostolica mandata nihili facta à vobis sunt, Episcopos sanctos injuste privastis, ac sexcentis injurijs, & exilijs maxime longinquis injuste adjudicastis, aliosque pro his indignos indigne intrulistis. Contende igitur frater, non verbo, sed te, & Deum, & homines, de correctione eorum, quæ non sunt recte acta certiores facere: certus, & ipsum Imperium nostrum, & ruere, & stare præcibus sacerdotum. Baron. *Anna. 407. tomo 5. pag. 260. in princ.*

34 Innocentius enim † Papa I. ob ipsius S. Jo. Chryf. mortem eidem Imperatori Arcadio ita scripsit; Vox sanguinis fratris mei Joannis clamat ad Deum contra te, o Imperator, sicuti quondam Abel iusti contra fratricidam Caim, & is modis omnibus vindicabitur. Et si beatus Joannes vitam reliquit, fide servata, & fluctuantibus confirmatis, in æterna tamen secula sempiternam deliciarum, & immortalis vitæ hereditatem est consecutus; Nova autem Dalida Eudoxia, quæ paulatim te erroris, seu seductionis novacula totondit, execrationem ex multorum ore sibi ipsi introduxit, grave, & quod gestari nequeat, peccatorum pondus colligans, atque id prioribus peccatis suis superaddens Itaque egominimus, & peccator, cui thronus magni Apostoli Petri creditus est, † legrego, & reiscio te, & illam à perceptione immæulato-

rum

rum mysteriorum Christi Dei nostri, Episcopum etiam omnem, aut clericum ordinis sanctæ Dei Ecclesiæ qui administrare, aut exhibere ea aulus fuerit, ab ea hora qua præsentem vinculi mei legeritis litteras dignitate sua excidisse decerno. Baro. in lib. *Annal. Eccles. eod. tom. 5. Anna 407. pag. 258. circa fi. & pag. 259 in princ.*

36 Archadius verò ad Innocentium ita respondit, † Norunt omnes homines mentis compotes commissa per ignorantiam, nec divinitus, nec per leges puniri, neque adeo quemquam alterius nomine supplicium luere. Omnino, ò Pontifex Dei, ne quæquam eorum, quæ in legatos audacter perpetrata sunt, sciente me factum est, idque ex eo perspicere potest, quòd eos, à quibus illa orta sunt, severe ultus sum, neque quòd magnus ille Ioannes depositus sit, ulla in me culpa eius rei inhæret, sed infelicibus Episcopis: ubi autem erit pœnitentiæ bonum, nisi ipsi, quos pœniteat, venia tribuatur? Igitur, si nos quidem ex pœnitentibus non essemus, meritò aditus ad veniam clauderetur; & si accusavimus, & condemnavimus nos ipsos, ab his, quæ malè egimus, ne bono quidem pœnitentiæ, quòd quidem venia est, excidamus. Quòd quidem propterea scripsi, ut mansuetudinem tuam certam redderem, nos, nihil eorum cognitum habuisse, quæ nostris Antistitibus, & clericis acciderunt, cuius rei testem benignam illum Deum imploramus; Nimirum purus, & innocens sum, quòd ad ipsorum condemnationem attinet, quippe cum eorum communionem sum usus, causæ nihil erat, quamobrem eos affligeremus, Quòd autem attinet ad Eudoxiam, scito me illi parum moderatè pro ratione delicti mercedem retulisse: Quo

lance factum est, ut ex eo moerore, & angustia, difficili gravissimaque correpta ægitudine decumbat, † igitur, quòd superest, enixè te obsecro, ut nos à segregatione liberes, nec multipliciter punias, non enim ipse Domitianus idem ob delictum his hominem percutit, cum Innocentius alia epistola, inquit, studium, diligentiamque vestram Dei præscripto, & voluntati consentaneam, quam propter ipsius nomen declarastis, accepimus, & probavimus: Quapropter sacris à vinculis soluti ad signa dominica confirmatis animis accidite. Baron. *eod. tom. 5. fol. 259.*

Non longè post Eudoxiæ patratorem in S. Ioann. Chrysostomi scelera ultio dilata fuit, † quoniam non ultra tres menses ab obitu S. Ioannis supervixisse traditur. Genus autem ejus mortis ita contigisse describitur, Cùm pregnans esset, iamque partui vicina foret, fœtus in utero extinctus est, ac, cum eum edere vellet, nequivit, totosque dies quatuor mortuus fœtus in utero retentus computruit, atque uteri quoque abscissum effecit, cumque, neque exiret fœtus, & dolorum finis non esset, quidam ei litteras magicas superposuit: quare, & statim ejecit mortuum fœtum, & simul animam miserrime efflavit. Baron. *eod. tom. 5. Ann. 404. pag. 229.*

39 Nec Arcadius † Imperator, quamvis iunior esset ætatis, trigésimum primum tantum annum agens, ut per Baron. *eod. to. 5. Anna 408. in princ.* diu superstes fuit, cum vix Chrysostomo quadriennium supervixerit, ut ulciscente Deo palàm factum sit, quanto periculo Principes eos insequantur, de quibus illa tam terribilis præcellerit comminatio Christi, Quia tangit vos, tangit pupillam oculi mei, & qui scandalizaverit

veritunum de pusillis istis, qui in me cre-
du it, expedit ei, ut suspendatur mola asi-
naria in collo ejus, & demergatur in pro-
fundum maris, *Matth. cap. 18. Marc. cap. 9,*
Lus. c. 17. & Baron. ead. pag. 220.

40 Alii etiam persecutores † Joan. Chry-
sostomi vindicta divina fuerunt percussii:
Quorundam enim Episcoporum, & laico-
rum corpora morbus assumens variis cru-
ciatib⁹ agitabat, lenta febris intestina de-
pascens, pruritusque intolerabiles totam
superficiē unguibus levabat: Longi quo-
que intestini perpetui dolores, & cholici
passio, cujusdā pedes intercutanei morbi
i. litar, nimia inflatione turgescēbāt. Alii,
nimia humoris redundantia ad manus us-
que derivantis, eos, qui malē subscribere
digitos misto frigori incendio fuerunt ex-
cruciati. Alium aqualiculi tumor, & pu-
tredo ex secretiore parte corporis in lon-
gum se extendens, & vermes gignens a-
critex vexabant, respirandiq; difficultas,
omnium intensio membrorum, imagi-
neq; nocturnæ in canes rabiosos, & di-
strictis gladiis barbaros, & vocem hor-
rendam transeuntes infomne, somnum
que ducebant: Alius equo lapsus, dextro
fracto crure, continuo vitam cum morte
commutavit: Alius, amisā voce, octo
mensibus emarcuit in lecto, qui nec ma-
nus ad os apponere poterat: Alius vivens
crura sensum usq; ad genua per triennium
urebatur, chryseli moleste fatigatus:
Alius inflata lingua cum febre vehemen-
ti non valebat eam in præstitutum à na-
tura locum cōtinere, in pugillari scribens
confitebatur scelus suum, & sic videbatur
iram divinitus illatam, variis in auctores
mali sævire modis. *Baron. lib. annal. ec-
cles. tom. 5, An. 404, pag. 219, post med.*

41 Cyrinus verò Episcopus, † qui eun-
dem Joannem convitiis exagitaverat, at-
que eum contumacem sæpius vocaverat,
acerbè excruciat⁹, afflētusq; fuit, ut pes
ejus pu- resceret, & propterea necessitate
adductus, cum à corpore illum abscinde-
ret, lētionem non semel tantum, sed sæ-
pius passus est, quoniam mali contagio
per universum corpus irrepsit adeo, ut al-
ter per ea infectus similiter amputatus sit.
Baro. anno 404. ead. tom. 5, pag. 11. in princ.
Impium quoque Veremundi II. legionis
in Hispania Regis factum Deus vendica-
vit; nam quod ille in vincula conjecisset
Ouetensem Episcopum tamdiu cessavere
à cælo pluvix arente omnino terra, quā-
diu Episcopus detentus est: ast illo di-
miso, respicienteque Rege, rediere plu-
vix, terræque humor, quo miraculo per-
territus Veremundus, in se rediens, pec-
nitentiam ab Episcopis positam piè per-
egit. *Roder. Palent. par. 2, cap. 22. & Ma-
jol. de admir. nat. reb. colloq. 1. pag. 54.*
in fin.

42 Henricus VIII. † Angliæ Rex, qui in-
ter alia de religione Catholica decreta
contra Lutheranos edixerat.

Primò, in Eucharistia sub panis & vini
specie post consecrationem esse corpus,
& sanguinem Christi, nec amplius rema-
nere substantiam panis, & vini.

Secundò, communicare sub utraque spe-
cie, non esse omnib⁹ necesse ad salutem,
& sub alterutra esse totum Christum.

Tertiò, non licere nuptias sacerdotib⁹.

Quartò, vota castitatis esse præstanda.

Quintò, Missas privatas retinendas.

Et sextò, confessionem auricularē esse
ad salutē necessariam, ac iis, qui secus do-
cerent, uti hæreticis, supplicia gravissima

O

con-

constituerat, & deinde dicta decreta edito publico abolevit; & paulò post Missa in eodem regno fuit abrogata, ut post alios, quos citat, testatur Genebr. in Chron. lib. 4. §. *Henricus VIII. Rex, pag. 724.* is inquam, totus mutatus, ac à recta fide, & Apostolica via devians, Joannem tituli Sancti Vitalis presbyterum Cardinalem Roffen. qui hæresibus suis, & erroribus consentire noluit, horrenda immanitate, & detestanda sævitia, publicè miserabili supplicio tradi, & decollari mandavit, ac fecit; nec non alia quamplura, & non minora delicta contra quamplures Prælatos, & Episcopos, aliasque personas ecclesiasticas, etiam regulares, sibi, ut hæretico, & schismatico, adharere reculantes, in eorum personas crudelissima trucidatione patravit, & etiam in mortuos, & eos quidem, quos in Sanctorum numerum relato, universalis Ecclesia pluribus sæculis venerata est, feritatem exercere non expavit. Divi enim Thomæ Cantuarien. Archiepiscopi sacra ossa, quæ in dicto Regno Angliæ potissimùm ob innumera ab omnipotenti Deo illic perpetrata miracula summa cum veneratione in arca aurea in civitate Cantuarien. servabantur, postquam ipsum divum Thomam ad majorem religionis contemptum in judicium vocari, & tanquam cõtumacem, damnari, ac proditorem, fecerat exhumari, ipsas sancti corporis reliquias comburi, ac cineres inventum spargi iussit, omnem planè cunctarum gentium crudelitatem superans: cum ne in bello quidem hostes victores sævire in mortuorum cadavera soliti sint, pro quibus, & aliis pluribus suis excessibus Anno Incarnationis Dominicæ 1538. kal. Januarii, per Paulum Papam III. excom-

municationis, & anathematis poena fuit innodatus, ut in Bull. Roman. c. 20. & Genebrar. in eod. lib. 4. *Chron. pag. 723, §. in odium.* Deus tamen omnipotens tanta scelera impunita non reliquit; nam Rex ipse miser perpetuis agitationibus, angustiis, & angoribus fuit acerrimè vexatus; quoniam dimissa Catharina Austriaca, legitima conjugè, flagrantibus admodum libidinis ardoribus, & flammis captus, Annam Bolenam, propriam filiam de adulterio ex Thomæ Boleni conjugè susceptam, ut scribit Hieronym. Polin. in *histor. eccles. lib. 1. cap. 7.* de factò in uxorem desponsavit, quam postea iusto Dei judicio de adulterio convictam publicè decollare fecit, ut eodem lib. 1. c. 38. matrimonium tertio pariter de factò cum Johanna Seimera contraxit, quæ vix annum secum vixit. Quæ mortuâ, Annam de Cleves, quartam desponsavit, ut eod. lib. cap. 45. & 46. quæ repudiata, ad quintas nuptias cum Catharina Hauarda transiit, quam etiam, uti adulteram, poena capitis multavit, & sexto cum Catharina Parra nuptias celebravit, ut eodem lib. cap. 47. & tandem ex viro forti, pulchræ que staturæ, in tantam deformitatem corruit, ut ob crassitudinem, neque scalam palatii ascendere posset, & vix portas introire, inter quos animæ, corporis, honoris, & famæ gravissimos cruciatus pluribus annis misererrimam vitam sustinens, ante quinquagesimum quintum suæ ætatis annum, anno sal. 1546. infelicem animam exhalavit, ut per eum Hieronym. Polin. *dict. lib. 1. capitulo 51. relictis ex tot mulieribus Eduardo filio impubere, qui decimo sexto suæ ætatis anno decessit, ut per eundem Hieronym. Polin. ead. histor. lib. 20.*

lib. 2, cap. 12, in fine, unicaque Elisabetha filia patris in nihilo meliore superstite, in qua defecit descendencia eiusdem Regis, cuius testamentum neque vires, ne-

que executionem habere potuit, ut testatur idem Hieronymus Polin. in eadem hist. lib. 2, cap. 1, in princ.

DE BONIS CLERICORVM.

Cap. XII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Bona, pradia, & possessiones à quo tempore coeperit Ecclesia possidere.
- 2 Constantinus Imperator, quam liberalitatem Ecclesia fecerit, & quantum ecclesiasticis detulerit. Episcopi locum Apostolorum tenent, ibidem.
- 3 Constantini donationem Ecclesia Romana factam fuisse validam, probatur ex pluribus.
- 4 Constantini donatio fuit expressè confirmata, & revocari non potest.
- 5 Constantini donatio fuit à Deo, & toto orbe approbata, ac spiritu Dei peracta, ita quòd contrarium tenentes, non careant hæresis suspitione.
- 6 Otho primus huius nominis Imperator, plura Ecclesia Romana confirmavit, & donavit.
- 7 Idem pro remedio animæ suæ, & filij sui plures civitates, urbes, & oppida Ecclesia Romana donavit.
- 8 Ecclesia Romana plura, & diversa bona suerunt donata.
- 9 Pipinus, & Carolus Imperatores plura bona Ecclesia Romana donarunt.
- 10 Donationes Ecclesia Romana facta per Principes Imperij suerunt confirmata.
- 11 Bonorum tria genera habent clerici.
- 12 Bonis ecclesiasticis clerici sustentari debent, quia altari seruiunt.
- 13 Ecclesia, an bona habuerit tempore Apostolorum.
- 14 Bona ecclesiastica in quot partes dividenda. Communio rerum frequenter discordias causare solet, ibidem.
- 15 Bona ecclesiastica sunt pauperum, quorum procuracionem clerici gerunt, & num. 10.
- 16 Papa est omnium beneficiorum dominus.
- 17 Episcopi vocantur in partem sollicitudinis Papæ.
- 18 Bona ecclesiastica sunt patrimonium Christi, & Prælatorum, quoad administrationem: pauperum autem quoad sustentationem.
- 19 Beneficij ecclesiastici lege naturali tenentur operibus pijs erogare superflua, & num. 13.
- 20 Decima quare dentur clericis.
- 21 Oblationes quæ sacerdotibus exhibentur,

- ab ipsis sacerdotibus, qualiter distribui debeant.
- 22 Beneficiarius malè impendens beneficii redditus, peccat mortaliter, & an restituere teneatur.
- 23 Bona superflua ut judicentur, attenditur personarum qualitas.
- 24 Tandè major, & honestior est quilibet, quando melioribus præst.
- 25 Servitiorum multitudo reddit majorem dignitatem domini.
- 26 Nobilitas, & potentia considerantur in beneficiorum collationibus, item & scientia.
- 27 Doctores sunt multùm honorandi, & de eorum laudibus.
- 28 Beneficia non conferuntur ad voluptates explendas.
- 29 Acceptio personarum non est apud Deum.
- 30 Venatio, quomodo & quando sit clericis permessa.
- 31 Bona Ecclesia oblata in primitiva Ecclesia vendebantur, & de eorum pretio sustentabantur pauperes.
- 32 Bona Ecclesia oblata, quare nunc conservantur matricibus ecclesiis.
- 33 Clerici habentes patrimonium in primitiva Ecclesia non poterant quicquam percipere ab Ecclesia, quamvis illi inservirent, & quare, & cur nunc observetur contrarium.
- 34 Beneficiari, deductu impensis pro sustentatione necessariis, superflua in ecclesia usum, & instauracionem expendere tenentur.

Ecclésiastici viri altari inservientes, ut de altari vivere possint, capitulo cùm secundum. de præb. vir ille religiosissimus Constantinus Imperator, suscepto Baptismi Sacramento, datæque licentiâ per universum orbem, non solum suscipiendi baptismum, sed etiam fabricandi ecclesias, & post fabricam templi primæ Sedis beati Petri ab eo institutam, prædia, possessiones, adeoque immensa donaria Ecclesiæ donavit, ut eidem sedem imperialem relinqueret, & beato Petro, successoribusque suis spontè concederet, ut in cap. futuram, 12, quæst. 1.

3) Donationem verò à Constantino ꝑ Ecclesiæ Romanæ fuisse factam validam, & irrevocabilem, probatur auctoritate text. in eodem cap. futuram, ibi, denique idem præfatus Princeps donaria immensa contulit, 12, quæst. 1, cap.

Constantinus, 66, distinct. facit l. Divi Constantini, C. de nat. lib. in principio.

4) Et fuit expressè confirmata ꝑ Henricum Imperatorem, ut testatur Clemens Quintus in Concilio Generali Viennensi, ut in Clementina unica, §. porro præter, ubi probat etiam gloss. in verb. Constantinum, quod donatio valuit, & revocari non potest, de jurejurando, & ibi Abbas numero decimo-septimo. Bart. reprobando contrariam opinionem, glossa in authent. quomodo oport. episc. numero tertio, idem Bart. in præc. ff. de iur. num. 13 & 14. Bald. in præc. C. num. 7. & 8, ver. postea mutavit, Paulus de Cætr. in consilio 70, numero septimo, vers. & finaliter, volum. 1. Alexand. in consilio 67, numero octavo, vers. & pro hoc, volum. 1. f. cit. capituli. relatam, ibi, qui tunc ecclesiasticis patris-

patrimonii curam gessit, 10, quest. 3 Innocent. in capitulo per venerabilem, & ibi Abb. num. 7, qui sit. sim legitimi. Cardin. Jacob. qui per tres colum. contrariis respondet, & post Alexandr. Furrecrem. & alios plures pro hac opinione allegatos, inquit, de dicta donatione dispucare, videri hodie curi fit, & inquietis relinquendum, in tract. de conc. libr. 10. in fin. tom. 13. Genebrat. in chronis. libr. 3. pag. 411, & 412, in fin. & pluribus comprobat Bellarm. de translat. imper. lib. 1, c. 3. S. quinto Illyricus. vers. nam inter cetera. Baron. annal. ecclies. 324. pag. 244 per tot. tom. 3. Burlat. qui plures adducit in consil. 124. post num. 31. usque ad nu. 53. lib. 1. Contrarium ¶ autem tueri, vel te. ere, inquit, hæresi si sapere, ibi sub num. 41. & scripsit Corn. quod Deus, ac mundus approbat illam donationem, unde de ejus validitate non est disputandum, cum videatur spiritu Dei per. & in cons. 1, n. 9. volum. 3. Gozad. cons. 1, n. 32, & 33. Cur. Jun. cons. 174. n. 18, vol. 2. Peregr. de fideicom. art. 23, nu. 16. Dec. cons. 150. Aff. & in pralud. cons. quest. 2. Bertozol. cons. 91, 92, & 93. Franc. Marc. decis. 362. par. 2. Capiblan. de bato. prag. 8. part. 1, nu. 70. Et hanc esse communem sententiam Canonistarum, fatuum que esse de ea disputare, post Neviz. cons. 12. num. 63, inter consilia feudalia primæ editionis, & modernos Taurinen. in proem. digestorum, tenet idem Burlat. eod. cons. 124. post num. 52. versic. moderni Taurinen. Alii etiam, nempe Pipinus, Carolus Magnus, & Otho Imperatores plura Ecclesiarum Romanarum dederunt, & donata confirmarunt.

¶ Otho enim ipse I. Imperator ¶ Joanni Papæ XII. per pactum confirmavit sub sua

ditione urbem Rom. cum Ducatu suo, & suburbanis suis, ac viculis omnibus, & territoriiis, sive montanis, ac maritimis, licitoribus, atque portibus, cumque civitatibus, castellis, oppidis, ac viculis in Thuscis partibus, id est Portu, Centumcellas, Ceram, Bledam, Tuscanam, Perusiam, cum tribus Insulis suis, id est, majore, minore, Pulveresem, Narniam, & Oriculum cum omnibus finibus, ac territoriiis ad supradictas civitates pertinentibus. Necnon exarchatum Ravennatense sub integritate cum urbibus, civitatibus, oppidis, & castellis, quæ Pipinus & Carolus Imp. ejus prædecessores B. Petro, & ipsius Joannis Papæ prædecessoribus jamdudum per donationis paginam contulerant, hoc est civitatem Ravennam, & Æmiliam, Bobium, Casenam, Forimpopulum, alias Forum Pompilii, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comaclum, & Hadrianis, atque Gabellum cum omnibus finibus, territoriiis, atque insulis, terrarumque ad prædictas civitates pertinentibus, simul & Pentapolim, videlicet Ariminum, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Auximum, Humanam, Æsum, Forum sempronii, Montemfeltum, Ubinum, & territorium Balnense, Calles, Luciolis, & Eugubium, cum omnibus finibus, & territoriiis ad easdem civitates pertinentibus. Eodem modo territorium Sabinense, & in partibus Thuscis Longobardorum, Castellum felicitatis, urbem veterem, Balneoregium, Ferentinum, Viterbum, Ortem, Martiam, Tuscanam, Suanam, Populoniam, Rosellas cum suburbanis, atque viculis omnibus, & territoriiis, ac maritimis oppidis ac viculis, seu finibus omnibus. Itemque Almus cum insula Corsica, deinde in Suriano, & in Monte

Bardoris, deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regio, exinde in Mantua, atque in Monte silicis, atque in provincia Venetiarum, & Istria, nec non & cunctum Ducatum Spoletanum, & Beneventanum, unà cum ecclesia Divæ Christinæ posita propè Paduam juxta Padum quarto milliario.

Item in partibus Campaniæ Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, & Capuam, nec non patrimonia ad potestatem, & ditionem ipsius Joannis Papæ pertinentia, sicut est patrimonium Beneventanum, & patrimonium Neapolitanum, & patrimonium Calabriae superioris, & inferioris. De Civitate autem Neapolitana cum castellis, & territoriis, & finibus, & insulis suis sibi pertinentibus, sicut ad easdem respicere videntur. Nec non patrimonium Siciliae, si Deus illud eidem Imperatori traderet manibus. Simili modo Civitatem Cajetæ, & fundum cum omnibus earum pertinentiis.

Præterea idem † Imperator obtulit beato Petro, eidemque Joanni Papæ, & successoribus suis pro remedio animæ suæ, sui que filii, & suorum parentum de proprio ipsius Regno, civitates, & oppida cum piscariis suis, hoc est Reatem, Amitemum, Furconem, Nursiam, Baluam, & Marsum, & alibi civitatem Interamnã cum pertinentiis suis. Quas omnes supra dictas Provincias, urbes, civitates, oppida, & castella, viculos, & territoria, simulque & patrimonia pro remedio animæ suæ, filii sui, ac parentum, & successorum suorum, & pro cuncto à Deo conservato, atque conservando Francorum populo, eidem Joanni Papæ XII. ejusque successoribus usque ad finem sæculi eo

modo confirmavit, ut in suo detineat jure, principatu, atque ditione, aliasque donationes confirmavit, ac privilegia, gratia que concessit, de quibus in litteris anno Incarnationis Dominicæ 962, die 13, mensis Februarii expeditis, & per eundem Othonē, & quamplures Episcopos, Abbates, & Comites subscriptis, de quibus per Baron. *Annal.* 962, §. *In nomine Domini, & seqq.* tomo 20.

Diversa enim bona † Ecclesiæ Romanæ donata in dictis litteris comprehenduntur.

Primò enim Civitas Romana cum Ducatu suo, & aliis, de quibus supra in §. Otho enim, usque nec non, & in §. item in partibus, versic. nec non patrimonia, usque ad §. præterea. Dicta enim bona fuerunt sub ditione Papæ, & successorum confirmata, uti patrimonium antiquum Ecclesiæ Romanæ, de quo cum non constet ab aliis, quàm à Constantino fuisse donata ex supra allegatis, calumniosè negatur ipsa donatio, quam Deus, ac mundus approbavit, & quam notorium est facta fuisse, ac valuisse, quod omnes DD. Cæsarei, Pontificii que juris asserunt, testantur *Corn. cons. 1, num. 9, vol. 3.* *Goza d. consil. 1, num. 33.* & *Bursi.* qui illam comprobata auctoritate quamplurium Sanctorum, atque Pontificum sanctorum, atque Theologorum, Imperatorum, Historiographorum, atque utriusque Juris Doct. in eo *cons. 124. à num. 38. usque ad finem.*

Secundò donata † per Pipinum, & Carolum Imperatores, de quibus in eodem §. Otho enim, vers. nec non Exarchatum, usque ad dictum vers. Nec non patrimonium. Quæ omnia sic donata, cum aliis etiam donationibus fuerunt ab eodem

dem Othone confirmata, ut in d. §. *præterea, per quas omnes.*

1° Tertiò comprehenduntur bona donata per ipsum Othonem, de quibus in eod. §. *præterea*, & donationes dictorum, & aliorum bonorum fuerunt confirmatæ per Principes Imperii, anno 1179. ut supra in cap. 1. n. 19. & seqq. Et postremò ab Henrico Imperatore, ut in d. *Clem. unic. §. porrò præter, de iurejur.* Ab illo itaque tempore, quo Constantinus Ecclesiam dotavit, deinceps viri religiosi non solum possessiones, & prædia, quæ possidebant, sed etiam semetipsos Domino consecrarunt, ædificantes basilicas in suis fundis in honorem sanctorum Martyrum, percivitates, ac monasteria innumera, in quibus coetus Domino servientium conveniret, ut in d. *cap. futuram*, 12, q. 1.

Videntes autem summi Sacerdotes, & alii, atque Levitæ, & reliqui fideles plus utilitatis posse conferre, si hæreditates, & agros, quos vendebant, ecclesiis, quibus præsidebant Episcopi, traderent, eò quòd ex sumptibus eorum tam præsentibus, quàm futuris temporibus, plura, & elegantiora ministrare possent fidelibus communem vitam ducentibus, quàm ex pretio ipsorum, prædia, & agros, quos vendere solebant, matricibus Ecclesiis tradere, & ex earum redditibus vivere cœperunt. Ipsæ verò res in ditione singularum Parochiarum, Episcoporum, qui locum tenent Apostolorum, erant, suntque ad præsens, ac futuris semper debent esse temporibus, ex quibus Episcopi, uti fideles dispensatores eorum, omnibus in communi vita degere volentibus, ministrare cuncta necessaria

debent, prout melius possunt, ut nemo in eis egens inveniat. Ipsæ enim res fidelium oblationes appellantur, quæ à fidelibus Domino offeruntur. His ergo memoratis augmentationibus, in tantum ecclesiæ, quibus Episcopi præsent, domino adminiculante, creverunt, tantisque maxima pars earum rebus abundat, ut nullus in eis communem vitam gerens sit indigens, sed omnia necessaria ab Episcopo, suisque ministris percipiat, ut *cap. videntes, ead. 12. q. 1.*

1° Clerici verò sæculares & hodiè tria genera bonorum possunt habere.

Primò patrimonialia, quæ per successionem, donationem, legata, aut alios contractus acquiruntur, *cap. Episcopi, & cap. sint manifesta, junctis gloss. ead. quest. 1, cap. 1, & cap. fixum, ead. 12. quest. 5, & cap. quia nos, ext. de testam.*

Secundò habere possunt bona, quasi patrimonialia, quæ quaruntur ratione ordinis clericalis, vel officii alia ratione quàm juris percipiendi fructus beneficiorum, ut quæ percipiuntur in electio synis pro Missis celebrandis, confessionibus audiendis, & concione habenda, vel pro mercede officii capellani, vicecurati, aut vicarii temporalis, vel alios spirituales actus exercende. *Innocen. in d. cap. quia nos, & ibi Host. Abb. in cap. cum officijs, num. 6, de testam. Franc. in rubr. eod. tit. in 6. col. 30.*

Tertiò bona ecclesiastica, ut sunt redditus beneficiorum ecclesiasticorum, qui quotannis percipiuntur, & quotidiana distributiones, quæ occasione canonicatum, aut aliorum beneficiorum singulis diebus superlucantur, ut *cap. præ-*

dia. cap. in legibus, 12, quest. 2, cap. attendendum est, 17, quest. 4. Concil. Trid. cap. 11, 14, de reform. sess. 22, cap. 3, sess. 21, cap. 15, sess. 24, de reformatione. & Navarr. de redd: eccles. quest. 1, monit. 19.

12 Bonis ecclesiasticis convenit clericos sustentari, ut in cap. quoniam, 12, quest. 1, ibi, clericos autem: quia cum de redditibus ecclesiasticis principaliter debeant Prælati, & aliæ ecclesiasticæ personæ sustentari, quæ serviunt altari, & de altari vivere debent, cap. cum secundum, extra de præben. cap. cum secundum, extra de præben. cap. ex hys, & cap. penult. 12, quest. 1. ideo, quæ supersunt in pauperes, aut alios pios usus sunt distribuenda. cap. aurum habet Ecclesia, & cap. gloria Episcopi, 12, q. 2.

13 Ab initio autem nascentis Ecclesiæ bonorum ecclesiasticorum natura ab Apostolis coepit exordium, quibus illi primi fideles, bonis venditis, pretium dederunt Apostolis, tanquam Christi vicariis, ut ex iis fideles alerentur egeni, Actor. Apost. cap. 2, cap. 5, & 6, & 1. Ad Corinth. 13, cap. 9. & Baro. annal. eccles. 57. num. 72, & 73, par. 1. & etiam sub gentilibus Imperatoribus, Ecclesiæ Christianorum prædia possidebant, quod testatur Pius primus epistola secunda, & Urbanus ad omnes Episcopos, sed, quia in persecutione Diocletiani, & Maximiani Ecclesia pluribus fuerat bonis spoliata, Constantinus & Licinius edicto publico, quæ ad jus totius universitatis Christianorum spectabant, restitui mandarunt, ut ea, quæ antea Ecclesiæ possederant, ad ipsarum jus denuo reverterentur. Baro. ubi supra, num. 82. quo facta, & redditâ pace, regnantibus Principibus Christia-

nis, Ecclesiæ fuerunt locupletata. Baronius, ibid. num. 83. Unde Gelasius Papa clero ordini, & plebi Brundusii ita decernendo notificavit, redditusque, & oblationes fidelium in quatuor partes dividi mandavit, quarum unam Episcopus sibi ipsi debet retinere, alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuere, fabricis tertiam, quartam pauperibus, & peregrinis fideliter debet erogari, quarum rationes divino est redditurus examini, & illinc beneficiorum divisio coepit exordium, ut cap. concessio, cap. quatuor, cap. de redditibus, 12, quest. 2. & Abb. in quest. 4, num. 14, vers. quarto adduco, & num. 15.

Nam rerum communio frequentissime discordias causare solet, l. cum pater, §. dulcissimi, ff. de leg. 2. propterea ad amputandas licet discordias, & rixas, quæ inter Episcopos, capitula, fabricarios, & eleemosynarios occurrere solebant, ita fuit facta divisio. Navarr. in tract. de reddit. eccles. mon. 50, quest. 1, num. 2. vers. secunda quod. Nihilominus bona ecclesiastica non sunt nostra, sed pauperum, quorum procuracionem gerimus, cap. penult. 12, quest. 1, cap. quod autem, 23, quest. 7, & cap. convenior, ead. 23, quest. 8. quia Ecclesiastici non sunt domini directi, nec utiles bonorum ecclesiasticorum, cum dicta bona sint parimonium Jesu Christi, c. cum ex eo, & ibi glo. in verb. Christi, de elect. in 6. cap. final. 16, quest. 1, cap. 2, de præben. Abb. in cap. cum esses, nu. 29 de test. Dec. in cap. constitutus, num. 5. & ibi Felin. num. 19, de rescript. & Navarr. dict. quest. 1, monit. 1621. num. 2.

Papa verò est dominus omnium beneficiorum.

beneficiorum, de quibus arbitrio suo dispo-
nere potest, Abb. in cap. magna, num. 17.
de vot. & vos redem. sed uti minister
Christi, cujus nomine ministrat, ut de-
claratur verbis Apostoli dicentis: Sic
nos existimet homo, ut ministros Christi,
& dispensatores ministeriorum Dei, prima
ad Corinth. cap. 4, & 2. ad eosdem cap. 6,
& 2. ibi dispensatio enim nobis credita
est, 25, quest. 2. & Navarr. in tract.
17 de red. eccles. monit. 40, num. 11. † Et
vices suas ita imparatur aliis Ecclesiis,
ut Episcopi in partem sollicitudinis vo-
centur, non in plenitudinem potestatis,
cap. decreto, cap. qui se fuit, 2, quest. 6, &
cap. loquitur, §. Episcopatus, 21, quest. 1.
Ideo, cum omnia bona ecclesiastica, tam
ante, quam post divisionem, & tam no-
va, quam antiqua † si patrimonium 19
Christi, cap. cum secundum, de preben. Con-
cil. Tride. ut. in cap. 20, §. propterea que, ibi
tamquam Dei precipua, sess. 25. Redo. de
spol. eccles. qu. 9, nu. 5, 6, & 30. Sor. in lib.
de Instr. Sacer. tit. de bon. eccles. par. 2,
lect. 3. Azor. in §. objicit quispiam, in fin.
cap. 2, lib. 5. plenèque Navarr. in dict.
tractat. de red. eccles. dict. quest. 1, monit.
40. ubi declarat contraria, & testatur,
hanc esse omnium Catholicorum opi-
nionem, & in tract. de spol. cleric. inquit,
d. opinionem esse certam, & de fide, in
§. 9, num. 4. licet videantur quandoq;
hæc bona ecclesiastica Deo oblata esse
Episcoporum, Prælatorum, & aliorum
beneficiorum: sunt tamen eorum, quo-
ad gubernium, & administrationem tan-
tùm, non autem, quoad dominium, ut
bene distinguit Innocen. in cap. cum su-
per, num. 3, & 3, de caus. poss. & propr. cap.
videntes, cap. precipimus, cap. expedit,

12, quest. 1. cap. quisquis Episcopus, 12,
quest. 2. Navar. d. tract. quest. 1, monit.
11, num. 2, & monit. 23, num. 1, & 2. & me-
liua monit. 40, num. 1. ubi post Innocent.
in d. cap. cum super, Abb. in repet. cap. cum
esses, num. 23, de testam. & Dec. in cap.
constitutus, num. 25, & 26, de rescript.
distinguit, & concludit, quod jura, quæ
habent, bona ecclesiastica esse Christi,
vel Dei, intelligi debent, quoad verum,
& perfectum dominium, & illa, quæ in-
sinuant esse Ecclesiæ, Prælatorum, aut
beneficiorum, intelligenda fore, quo-
ad gubernium, vel illorum administra-
tionem, & in quibus habetur, esse pau-
perum, ecclesiarum, vel operum piorum,
intelligi, quoad eorum sustentationem,
non autem, quoad dominium.

Bona verò ecclesiastica, † quæ ultra
necessitatem beneficiati pauperibus, &
aliis in locis distribuere tenentur, sunt
non solum primitiæ, & fructus, qui per-
cipiuntur ex prædiis ecclesiasticis, sed &
decimæ cujuscunque qualitatis, ac pri-
mitiæ omnium fructuum, & reddituum
exterræ cultura provenientium, de qui-
bus in cap. tua nobis, cap. ex transmissa, &
cap. cum non sit, de decim. S. Thom. 2, 2,
quest. 87, & quolib. 2, art. 8. quæ lege
naturali, & divina pauperibus erogare
tenentur, & nulla contraria con-
suetudine excusari possunt, quæ contra legem
naturalem, & divinam non suffragatur,
cap. fin. de consuet. cap. qua contra, cap. ma-
la, cap. frustra, 8. dist. & Navarr. eod. tract.
monit. 24, quest. 1, num. 1.

Præterea etiam Canonici, qui præben-
dam habent divisam, quæ super sunt, pau-
peribus debent erogare, S. Bernardus
in Epist. 2. colum. penult. cap. penult. §. fin. 12,
quest.

quest. 1. & Navarr. eod. monit. 50, quest. 1, num. 7. & etiam beneficiati de decimis pauperibus subvenire tenentur; quia in lege veteri speciales quædam decimæ pauperum subventionem deputabantur.

20 † In nova autem lege decimæ dantur clericis non solum propter eorum sustentationem, sed etiam, ut ex eis pauperibus subveniatur: ideo non superfluum, sed ad hoc necessariæ sunt possessiones Ecclesiæ, oblationes, & primitivæ simul cum decimis, ut inquit S. Thom. 2, 2, quest. 87, art. 3, ad pr. cap. decimæ, 16, quest. 1. & Navarr. eod. tract. quest. 2, monit. 7, nu. 5. & alibi S. Thom. 2, 2, quest. 86, art. 2, in corp. quest. ubi ait, & ideo † oblationes, quæ à populo Deo exhibentur, ad sacerdotes pertinent, non solum, ut eas in suos usus convertant, verum etiam, ut fideliter eas dispensent, partim quidem expendendo in his, quæ pertinent ad cultum divinum, partim verò in aliis, quæ pertinent ad proprium cultum, quoniam qui altari serviunt, cum altari participant. 1. Corin. cap. 9. partim etiam in usus pauperum, qui sunt, quantum fieri potest, de rebus Ecclesiæ sustentandis, & Navarr. eod. tract. quest. 3, monit. 7, num. 7.

Nec potest beneficiatus de redditibus ecclesiasticis superflua vendere, aut alias arbitrio suo in profanos: & malos usus impendere quia, ut inquit Sor. in lib. de inst. sacer. 2, pat. de vir. sacer. lect. 3, tit. 23. de bon. eccles. primò omnium constat ex decursu totius Ecclesiæ ab Apostolis, & ipso jure divino bona omnium Ecclesiarum, cum Christi sint, etiam pauperum esse, neque ulla ratione, aut potestate humana fieri posse, ut licite in alios

usus, quàm ecclesiasticos, & pauperum expendi possint: & paulò post: & contrarium credimus esse errorem gravissimum, saltem contra bonos mores, & justitiam, & etiam contra scripturam, & quæ supersunt ad congruam vitæ sustentationem, egenis cum summa reverentia, & cum Dei timore sunt dispensandæ, cap. Episcopus, 12, quest. 1. Archid. in cap. statutum, §. assessorum, solum. penult. de rescript. lib. 6. & est communis opinio, ut per Navarr. eod. tract. quest. 1, monit. 48, num. 1. & 2.

22 † Malè autem impendens redditus ecclesiasticos, non solum peccat mortaliter ex supra deductis, sed etiam tenetur ad illorum restitutionem, Ancharan. & Dom. in §. 1, 44, dist. Ant. in cap. finali num. 17. & ibi Abb. in fin. de pecul. cleric. Felin. in cap. postulasti, num. 6, vers. & scias, de rescript. & in cap. de quarta, num. 33, vers. quid autem, de prescript. Socin. in cons. 32, incipien. ex his, quæ superius circa princip. par. 1. & hanc esse communem opinionem, testatur Navarr. in d. tract. quest. 2, monit. 7, num. 1. hoc etiam sentit Concil. Trident. in cap. 1, de reformat. sess. 25. contrarium tamen tenet de consuetudine Covar. in cap. cum in officijs nu. 3, in fin. de testament. licet consuetudo suffragari non videatur, cum potius dici possit corruptela ex supra deductis, cap. quæ contra. & cap. mala 8, dist.

Quæ autem sunt † superflua, attenditur qualitas personarum, quæ pro eorum honesta sustentatione impendere possunt, & arbitrio prudentum, ac piorum virorum qualitas personæ, & necessaria impensa ad honestam sustentationem est arbitranda; quoniam Papa Cardinalibus

opus

opulentos redditus confert, & causam in litteris collationum exprimit, ut Cardinalatus sublimitatem, & honorem de gentiùs valeant sustinere, nobilibus enim viris confert, ut juxta nobilitatis suæ genus se decentius valeant sustentare, Doctoribus dum beneficia confert, laudat litterarum scientiam; & ideo quilibet juxta status, & gradus sui qualitatem, debet de fructibus bonorum ecclesiasticorum sustentari.

²⁴ Nam ad honorem Cardinalium pertinet, quod à pluribus societur, † quia tanto major quis reputatur, quanto pluribus, & dignioribus servitoribus præest, & cum plures habent redditus, magis invitatur ad assumendos plures in familiam doctos, & venerabiles, quod tendit ad decus Ecclesiæ Romanæ, cap. super specula, de magistr. auth. de defens. civitat.

²⁵ §. nos igitur. † Hujusmodi verò impensæ, quæ fiunt in famulatu, & ministris, intuitu Ecclesiæ propter honorem inde resultantem, factæ censentur, Philip. Franc. in cap. presenti, §. porro, in 2, not. de off. ord. in 6. & Gomez. super reg. cancell. de impetr. benef. vac. per vir. fa

²⁶ mil. Card. quest. 6, num. 6. † Nam nobilitatis in collationibus faciendis magna habetur consideratio, cæteris paribus, gloss. in cap. cum adeo, in ver. sufficientem, de rescript. cap. de multa, & ibi in gloss. ²⁸ in ver. litteratos, de preben. & Felin. in eod. cap. cum adeo, num. 6. quia per manus nobilium Ecclesiæ sæpè sustentantur, & augentur, & per manus pauperum clericorum multoties spoliantur, Rom. in sing. 38, incip. verum nobili, Gomez. in reg. de anna. poss. quest. 37, num. 2. & Cassan. in catal. glo. mun. par. 8, 31, considerat. Docto-

ratus verò propter litterarum scientiam nobilitati conjungitur, & æquiparatur, dict. cap. de multa, de preben. & Gomez. ead. reg. de anna. quest. 36, numero 3.

²⁷ Doctores enim † sunt multum honorandi, quia alios erudiunt, & sunt luminosæ candelæ ardentes super candelabrum positæ, per quas universum corpus orbis terrarum, tenebris profugatis, veluti sydus irradiat matutinum, cap. super specula, de magistr. cap. gloriosus Deus, de Reliq. & Vener. Sancti: in 6. Cassan. in eod. catal. glo. mun. par. 10, 24, consid. in princip. Et quilibet juxta generis sui gradus, & ordinis qualitatem, impendere potest redditus, qui sufficiant sibi, & suis, quos secum necessariò debet habere, advenientes recipere, jura Episcopalia persolvere, & hospitalitatem tenere, dicto cap. cum adeo, junctæ gloss. in ver. sufficientem, & ibi Abbas de rescript. Idem Abbas in cap. extirpanda, in princip. de preben. cap. de Monachis, & ibi gloss. in verb. hospitalitatem, & Imol. eod. titul. & Navarr. de redd. eccles. dist. quest. 1, monit. 27, num. 5. sed gradus, & qualitas hoc casu sunt specialiter intelligendi, ut decentem quisque familiam habere, & pro sui, suorum quæ necessariorum advenientium sustentatione eos impendere possit; Non † autem pro canum, accipitrum, & venatorum copia alenda, cum talia piis, & ecclesiasticis viris, præsertim beneficiariis, sint prohibita, etiam si beneficiarii sint ex familia illustrissima: redditus enim beneficii non ad voluptates, venationes, superfluas comestationes, ebrietates, ludos etiam theatrales, aut alias vanitates,

tee, & illicita ſunt conſumendi, *capit. 31. cū n. decorum, cap. à crapula, & toto tit. de vit. & honeſt. cleric. cap. omnibus ſervis, de cler. ven. cap. quia tua, & cap. res Eccleſie. 12. quaſt. 1. cap. Episcopus, & cap. ſin. 35, diſt. cap. donare, & cap. qui venatoribus, 86. diſt. Nam, vā miseris, ſi ſe non correxerint, qui enim venatorem vident, & delectantur, videbunt Salva-*

29 † Nec nobilitas cuiuſvis gradus excuſat, quia apud Deum non eſt acceptio perſonarum, *Deuteron. cap. 1. S. Cyprian. relatus in cap. nec quemquam, de consecrat. diſt. 4. & cap. novit, extr. de jud.*

Prohibitio venationis, ludorum, comestationum, & aliorum non ſolum eſt realis reſpectu bonorum eccleſiaſticorum, ſed etiam perſonalis, aded quod Eccleſiaſticus cuiuſcuſque qualitatſ, & præminentie non excuſatur, ſi habeat notabiles redditus patrimoniales; quia prohibitio eſt perſonalis, & eſt immane vitium, & non virtus in ſimiles uſus exponere. *Auguſt. ſuper Ioann. relatus, in cap. donare, & ibi gloſſ. 26. diſt. cum alijs ſupra citatu.*

30 † Permiſſum eſt tamen clericis laqueum, vel rete ſine ſtrepitu, & clamore, ac canibus, pro venatione ponere, quibus etiam licet pro capiendis piſcibus linum texere, *gl. ſſ. in diſt. cap. qui venatoribus, eadom diſtinct. cap. nunquam, ibi, texantur, & linea, de consecrat. diſtinct. 5. & quandoque non tamen clamora, ſed quieta neceſſitatis cauſa, vel recreationis eſt venatio permiſſa, gloſſ. in cap. 1. in var. Poluptate, de cler. venat.*

† In primitiva Eccleſia tempore Apoſtolorum omnia bona oblata Eccleſie vendebantur, & de eorum precio omnibus communem vitam ducentibus, & alijs pauperibus indigentibus ſubveniebatur, ſed poſtmodum Episcopi Apoſtolorum ſucceſſores, annuente Pontifice Maximo, videntes melius fore, ſi bona oblata conſervarentur matricibus † Eccleſiis, & ex eorum redditibus indigentibus ſubveniretur, quàm ſi venderentur, cum ex venditione precio conſumpto ſæpè neceſſarijs egerent, nec haberent, unde ſubveniri poſſent; ſtatutum fuit, ut bona non venderentur, ſed ad uſum prædictum matricibus Eccleſiis venderentur, ita ut Episcopi illos poſſent diſpenſare, *cap. videntes, 12. quaſt. 1. & Abb. in quaſt. 4. Titius clericus, num: 15. ibi, ſecundum præſuppoſitum; & nihil proprium habere poterant, cap. clericus, cum pluribus ſeqq. 12. quaſt. 1.*

† Etenim ex primæva inſtitutione rerum Eccleſiarum, habentes patrimonium non poterant quicquam percipere ab Eccleſia, quamvis illi deſervirent, quia, qui bonis parentum, & opibus ſuſtentari poſſunt, ſi quod pauperum eſt, accipiunt, ſacrilegium incurrunt, & committunt; & per abuſionem talium iudicium ſibi manducant, & bibunt, *cap. clericos, cap. Paſtor Eccleſia, 1. quaſt. 2. cap. dilectiſſimus, 12. quaſt. 1. cap. ſinal. in ſin. 10. quaſt. 1. & Abb. eadem quaſt. 4. numer. 12.*

Verùm, quia poſtmodum facultates Eccleſie creverunt, & fuit inſtitutum, ut, qui vellent Eccleſiis Cathedralibus deſervire, ex eorum bonis quatuor partes facerent, quarum una deberetur Episcopo

po, altera clericis, tertia fabrica eccle-
 sia, quarta pauperibus, ut cap. quatuor,
 cum alijs supra citatis, & clerici palam
 ex permissione Ecclesie, propria, & ec-
 clesiastica bona habere coeperant, cap. 1,
 & 2, extra, de testament. etiam, quod
 clerici habeant bona propria, & eccl-
 siastica, quae principaliter pro ministro-
 rum ecclesiasticorum alimonia fuerant
 deputata; at licet clerici bona patrimon-
 nialia habeant, possunt nihilominus de
 bonis Ecclesie vivere, non tanquam in-
 digentes, sed uti serui, quia nemo
 cogitur militare stipendiis suis, & os
 bovi trituranti non est ligandum, capit.

final. ante med. 13. quest. 1. cap. extirpan-
 da, vers. cum igitur, de praben. cap. final.
 de magistr. & secundum temporum di-
 versitatem jura varie processerunt, gloss.
 in sum. in ver. clericos, 12, quest. 1. & Abb.
 in d. quest. 4. circa fin.

34 † Et beneficiarii impensis necessariis
 pro sustentatione deductis, ad ecclesias,
 & alia aedificia, & tecta restauranda de
 iis, quae supersunt, tenentur, cap. 1, & cap.
 de iis, de eccles. aedific. tamen de superflu-
 is redditibus suorum patrimonialium
 compelli non possunt. Navar. d. quest. 1.
 monit. 50, num. 9.

DE IMMUNITATE ECCLESiarVM.

Cap. XIII.

SUMMARIUM.

- 1 Ecclesia sunt domus orationis, exclusis clamoribus, seditionibus, consilijs publicis, parliamentis, & alijs negotiationibus.
- 2 Cæmeteria, & Ecclesia eadem immunitate gaudent.
- 3 Porticus item, & Ecclesiarum atria.
- 4 Ecclesis matricibus quadraginta, minoribus vero ecclesijs triginta passuum circumcirca immunitas est concessa. Passus, & pedis mensura, quomodo intelligatur, ibidem.
- 5 Sacrilegium committitur ob violationem immunitatis ecclesiarum.
- 6 Capella existentes intra muros Castello-
 rum, parochiales, aliæ Ecclesie, quae gaudeant immunitate.
- 7 Ecclesia etiam non consecrata, in qua divina officia celebrantur, vel Episcopus crucem posuit, eadem immunitate gaudet.
- 8 Hospitalia item, & seminaria, & alia domus piæ.
- 9 Cause sanguinis in ecclesia, vel cæmeterijs agitari non debent.
- 10 Processus factus per judicem secularem in ecclesia, & cæmeterio est ipso jure nullus.
- 11 Abstrahens quem de ecclesia, vel atrio ecclesia, vel de porticibus ipsius, quam
 pœnam

- pœnam incurrat, & num. 13.
- 12 Adhærens ecclesia, vel ejus porticibus, gaudet privilegio immunitatis.
- 13 Fugiens ad ecclesiam, si fuerit inde violenter extractus, debet restitui.
- 14 Palatium Episcopi gaudet immunitate ecclesiastica, etiamsi sit extra circuitum Ecclesie.
- 15 Gregorius XIV. super abducendis, vel extrahendis delinquentibus ab Ecclesia indulta alias concessa reduxit, & moderatus fuit.
- 16 Casus quibus immunitas Ecclesiarum delinquentibus non prodest, & num. 24.
- 17 Extrahi ab Ecclesia, etiam exempta, nullus delinquens debet in casibus permisis, nisi de licentia expressa Episcopi, vel ejus Officialis.
- 18 Extracti ab Ecclesia in casibus permisis debent detineri in carceribus Ecclesie, quousque Episcopus cognoverit de delicto delinquentis.
- 19 Hæresis crimen non potest per judicem secularem cognosci, sed ad ecclesiasticum ejus cognitio spectat.
- 20 Contravenientes dispositioni dictæ Bullæ Gregorij XIV. quam pœnam incurrant.
- 21 Clausula in Brevibus, aut Bullis, quorum tenores, &c. operatur, ut totus tenor contrariarum habeatur pro expresso.
- 22 Delinquentes in Ecclesia, vel cœmeteriis sub spe immunitatis, immunitate non gaudent.
- 23 Laicus delinquens in Ecclesia, an debeat puniri per judicem laicum, vel ecclesiasticum.
- 24 Crimen punitum in foro saculari, an possit puniri in foro ecclesiastico, si crimen sit misti fori.
- 25 Mulieres, que præ verecundia, aut alijs de causis partum exponunt, vel alio modo occidunt, si detecto flagitio in Ecclesia se recipiant, an gaudeant immunitate.
- 26 Proditor quis dicatur.
- 26 Assassini, qui dicantur.
- 28 Clausula sublata, tollit facultatem alteri judicandi.
- 29 Excommunicati gaudent etiam immunitate ecclesiarum.
- 30 Judæus confugiens ad Ecclesiam, an gaudeat immunitate.
- 31 Infideles neque eadem immunitate gaudent, & num. seq.
- 32 Judæi non sunt cogendi ad fidem, possunt tamen cogi ut admittant prædicatores Evangelij, & quid, si eos admittere nolint.
- 33 Executio qualiter fieri debet in captura illius, qui ad Ecclesiam confugit.
- 34 Cingari an gaudeant immunitate ecclesiastica.
- 35 Gentiles ob templorum violationem gravia flagella sustinuerunt.
- 36 Nabuchodonosor Rex Babylonis ob templi depraedationem gravia flagella passus fuit.
- 37 Balthasar Rex ob profanationem vasorum templi fuit miserimè occisus.
- 38 Heliodorus, qui conatus fuit ararium templi pecuniam spoliare, graves pœnas sustinuit.
- 39 Leo Imperator & Antiochus Rex, ob templorum violationem miserimè moriuntur.
- 40 Bonifacius dux exercitus, qui ab Ecclesia delinquentem extrahi jusserat, graviter fuit reprehensus.
- 41 Bonifacius in Ecclesia captum libertate donavit.

donavit, & ipsum valde penituit.

42 Honorius Imperator, ne quis ab Ecclesia extrahatur, lege prohibet singulari.

43 Theodosius Imperator Ecclesiam maximam cum reverentia, & humilitate ingrediebatur,

Pluribus quoque immunitatibus gaudent Ecclesiam, etenim novem privilegia, & libertates, quibus ecclesia gaudere debet, ponit Remig. de Conn. in tract. de immunitat. eccles. lib. 1. sub nu. 16: de quibus, post tractata de privilegiis, & bonis clericorum, consequens est, ut à nobis agatur. Decet domum Domini sanctitudo: decet, ut cujus in pace factus est locus, ejus cultus sit cum debita veneratione pacificus; sic itaque ad ecclesias humilis, & devotus ingressus, sit in eis quieta conversatio, Deo grata, inspicientibus placita, quæ considerantes non solum instruat, sed & reficiat convenientes. Ibidem nomen illud, quod est super omne nomen, à quo aliud sub cælo non est datum hominibus, in quo salvos fieri credentes oporteat, nomen, videlicet Jesu Christi, qui salvum faciet populum suum à peccatis eorum, exhibitione reverentiæ specialis attollant, & quod generaliter scribitur, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, singuli singulariter in se ipsos implentes præcipue, dum aguntur Missarum sacra mysteria, gloriosum illud nomen, quandocumque recolitur, flectant genua cordis sui, quod vel capitis inclinatione testentur, attendatur in locis eisdem: intentis præcordiis sacra solemnia, devotis orationibus insistatur, nullus in locis eisdem, in quibus cum pace, ac quiete vota convenit celebrari, seditionem excitet, conclamationem moveat, impetumve committat. Cessent in locis illis universitatum, & societatum quarumlibet concilia,

cantiones, & publica parlamenta, cessent vana, & multò fortius scædæ, & profana colloquia: cessent confabulationes quælibet: sint postremò quæcunque alia, quæ divinum possunt turbare officium, aut oculos divinæ majestatis offendere, ab ipsis prorsus extraneæ, ne, ubi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendatur, peccata committi: cessent in ecclesiis, earumque cæmeteriis negotiationes, ac præcipue mundinarum, & fori cujuscunque tumultus, omnis in ois sæcularium judiciorum strepitus conquiescat, nulla ibi causa per laicos criminalis maximè agitur, sint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena, ut statuit Gregorius X. in gener. Conc. Lugdunens. cap. decet domum, de immunit. eccles. in 6. Eademque immunitate gaudent cæmeteria cum Ecclesiis, cap. cum Ecclesia, & ibi gloss. in verb. cæmeteriis, de immunit. eccles. gloss. in cap. consulisti, in ver. cæmeteria, de consecrat. eccles. vel alt. cap. si quis contumax, cum seq. 17, quest. 4. & Abb. in d. cap. cum eccl. num. 2. quæ immunitas, ne rei criminis ad ecclesiam confugientes inde extrahantur, jure pariter divino, & humano est introducta, ut censuit Concilium Colonien. par. 9, cap. 20. quod citat, ac pluribus autoritatibus comprobatur, & sequitur Bellarmin. de exempt. cler. cap. 1, §. secundo probatur.

Nec solum cæmeteria cum Ecclesiis gaudent immunitate, sed etiam atria, & porticus ecclesiarum, cap. si quis contumax,

- max, 17, quest. 4. & Baro. in lib. anal. eccles: tom: 5, anna 431, fol. 558, serè per tot.
- 4 Statutumque est, ut † major ecclesia per circuitum quadraginta passus habeat, capellæ verò, vel minores Ecclesiæ triginta, cap. sicut antiquitus, 17, quest. 4. Covarr. lib. 2, var. resolut. cap. 20, num. 5. & Decian. tract. crimin. cap. 25, num. 14, & 15, lib. 6 Passuum mensura constat quinque pedibus pro quolibet passu, gloss: in d. cap. sicut antiquitus, 17, quest. 4. cum adductis per Covarr. d. cap. 20, num. 4. & Decian. eod. cap. 25, num. 9. mensura verò pedum ex mente Covarr. qui plures citat, est unciarum duodecim pro quolibet, ut in d. c. 20, nu. 5, vers. sic duodecimus. Tamen puto, esse secundum communem usum mensurarum loci, ubi id contigerit, ut benè confert gloss: in eod. cap. sicut antiquitus. Et qui eorum immunitatem, & confinia infringere tentaverint, aut personam hominis, vel bona ejus inde subtraxerint, debent excommunicari, cap. sicut ea, quest. 4. & Abb. in cap. Ecclesia, nu. 10, de immunit. eccles.
- 5 Sacriligium enim committitur, † si quis infregerit Ecclesiam, vel triginta ecclesiasticos passus, qui in circuitu Ecclesiæ sunt, vel domos, quæ infra prædictos passus fuerint, aliquid inde diripiendo, vel auferendo: seu, qui injuriam, vel ablationem rerum intulerit clericis, omnibusque ecclesiasticis personis, cap. quisquis, § sacriligium, dist. quest. 4. † Capellæ tamen, quæ sunt intra ambitum murorum castellorum, non gaudent dictorum triginta passuum immunitate, cum propter loci angustiam istud non possit observari, d. cap. quisquis, § sacriligium, & in cap. sicut antiquitus, in ver. passus, ead.
- quest. 4. eadem ratione, privilegio immunitatis triginta passuum per circuitum non gaudent parochiales, & aliæ Ecclesiæ, quæ circum circa habet contiguas domos laicorum, ne sacræ rei privilegium ad profanas transferatur, quia, cum vigeat eadem ratio, habet locum eadem juris dispositio, l. illud, & ibi gloss: in ver. extimari, ff. ad l. Aquil. & l. à Titio, ff. de verb. oblig.
- 7 Ecclesiæ etiam † adhuc non consecratæ, in quibus divina mysteria celebrantur, eodem gaudent privilegio immunitatis, quia obsequiis divinis dicata, nullius sunt temerariis ausibus profananda, cap. Ecclesiæ, & ibi Abb. num. 1, de immunit. eccles. quod procedit, & habet locum, etiam in Ecclesia adhuc non celebretur, sed tantum Episcopus posuerit primum lapidem, erigendo ibi crucem, & alia designando, ut in cap. nemo ecclesiarum, de consec. dist. 1. quia unlocus est divinis obsequiis deputatus. Abb. d. cap. Ecclesiæ, num. 3, & 5.
- 8 Eodem privilegio † immunitatis gaudent etiam hospitalia, ad quæ confugerent, ita sunt tuti à iudice sæculari, sicut, si confugerent ad Ecclesiam, Archid. in cap. diffinit, 17, quest. 4. Bald. in l. si quis ad declinanda, § in omnibus, num. 21, circa fin. c. de sacr. sanct. eccles. Domus quoque piæ, ut seminaria puerorum, domus mulierum convertitarum, & aliæ similes Apostolica, vel ordinaria auctoritate erectæ, eadem gaudent immunitate, ut ab eis nemo extrahi possit, Decian. eod. tract. crimin. lib. 6, cap. 24, nu. 32.
- 9 † Et cum Ecclesia Dei domus orationis esse debeat, non spelunca latronum, aut sanguinis forum, sæculares iudices causas,

causas, ubi de sanguinis effusione, & corporali pœna agitur, in ecclesiis, vel cœmeteriis agitare non possunt, sub excommunicationis pœna, quia absurdum est, & crudele ibi iudicium sanguinis exercere, ubi est tutela refugii constituta, *cap. cum ecclesia, de immunit. eccles.*

Propter reverentiam loci in ecclesia ¹⁴ causæ seculares tractari non possunt, *c. 1. eod. tit. in 6. gloss. in d. cap. cum ecclesia, & d. cap. decet, vers. cessent in ecclesiis, eod. tit. in 6.*

¹⁰ † Unde processus iudicum secularium, ac specialiter prolatae sententiæ in ecclesiis, & cœmeteriis sunt ipso iure nullæ, *d. cap. decet, §. ordinariis, vers. & nihilominus, & Abb. in d. cap. cum ecclesia, num. 2. & num. 8.*

Qui verò timorem Dei, vel reverentiam sanctarum ecclesiarum non habet, & fugientem servum proprium, vel, quem ipse persecutus fuerit, † de atrio ecclesiæ, vel de porticibus ecclesiæ, aut illis quolibet modo adhærentem per vim abstraxerit, publica pœnitentia iudicio Episcopi est mulctandus, *cap. si quis consumax, 16. quest. 4. & parietibus ecclesiarum, & aliorum locorum immunitum adherentes, † eodem privilegio gaudent, ut ibi gloss. in ver. adherentibus, & ecclesiæ immunitatem violantes, per vim aliquem de ecclesia rapientes, excommunicari, & condemnari pecunialiter, ac ipsis publice pœnitentia imponi debet, † nec communioni sunt restituendi, nisi restituto eo, quem de ecclesia violenter extraxerunt, cap. miror, & cap. frater, d. quest. 4. Abb. in cap. inter alia, num. 26. & in cap. ecclési, num. 11. de immunit. Eccles.*

¹⁵ Reos criminis ad ecclesiam confugient-

tes nemo abstrahere, neque inde dantur dare debet ad pœnam, vel ad mortem, ut honor ecclesiarum conservetur, sed ecclesiarum rectores pacem eorum, & vitam ac membra studere debent obtinere, & legitimè componere, quod rei iniique fecerunt, *cap. reum, ead. quest. 4.*

¹⁴ Queritur, † an palatium Episcopi eadem gaudeat immunitate, & post Innoc. in cap. inter. versiculo item idem, de immunit. Eccles. tenet Abb. quòd sic, etiã quòd palatium Episcopi sit extra 40. passus, *in d. cap. Ecclesia, num. 9. vers. tu verò vide, eod. tit. per gloss. 1. in cap. id constituimus, 17. quest. 4. & est communis opinio, de qua testatur Covarr. d. cap. 20. num. 5. vers. quinto insertur, lib. 2. var. resolut. quem, & alios plures citat. Borrel. cent. 1. Conf. 2. num. 23. verum quia Pius Papa V. & Sixtus etiã V. sancto zelo ducti, diversas facultates, & indulta extrahendi etiã in casibus quibusdam à jure non permittis, ab Ecclesiis criminosos, & delinquentes quam pluribus sæcularibus Principibus, eorumque curiis, & magistratibus sub variis modis, & formis concesserant, experientia postmodum docuit, magistratus illa diversimoda etiã latius, quam par erat, & ad suum libitum interpretandi occasionem arripuisse, illisque abuti cœpisse, & ideo subortum fuisse non mediocri in aliquibus locis libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ præjudicium locorum, & personarum divino cultui dicatarum contemptum, & divinæ majestatis offensam, ac scandalum plurimorum. Quapropter Gregorius Papa XIV. ut prædictis abutibus, & scandalis obviaret, sua perpetua valitura constitutione, † omnia, & quæ-*

Q

cunque

cunque privilegia, & indulta, & gratias per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores suos, & ipsummet, ac Sedem Apostolicam, ejusque Legatos super abducendis, vel extrahendis ab Ecclesiis, monasteriis, sacellis, domibus secularibus, & regularibus, locisque sacris, ut religiosis, aliasque in casibus à jure permissis, hominibus certorum tunc expressorum, vel non expressorum criminum reis, aut fraudulentis decoctorum, etiam in odium certorum delictorum, & pro bono pacis, & quiete publica, & ex causis urgentissimis, ac necessariis, & æquipollentibus casibus in jure expressis, atque ex paritate, indentitate, aut majoritate rationis extensis, perpetuò, vel ad certum nondum elapsum tempus, seu ad vitam alicujus Principis, aut beneplacitum, seu alias quomodolibet concessa, etiam iteratis, aut multiplicatis vicibus approbata, & innovata, ac usu recepta, litterasque Apostolicas sub plumbo, aut in forma Brevis, seu alias quomodocunque desuper confectas, quarum tenores haberi voluit pro expressis, ac ad verbum insertis, ita reduxit, & moderatus fuit, ut laicis ad
 16 Ecclesias, † locaque sacra, & religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumque grassatores, qui itinera frequentata publicas stratas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, qui ve homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis ecclesiis, earumve cœmeteriis committere non verentur, aut, qui proditoriè proximum suum occiderit, aut assassinii, vel hæresis, aut lætæ majestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immu-

nitas ecclesiastica non suffragetur, sed universis Prælatibus, tam secularibus, quam cujusvis ordinis regularibus mandavit, & præcepit, ut laicos in casibus præmissis delinquentes, ad eorum ecclesias, monasteria, domos, & alia loca supradicta sacra, seu religiosa respectively confugientes, & in eis se recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorumve aliquid judicio suo commisisse videbatur, quando à curia seculari fuerint requisiti, ministris, & officialibus curiæ secularis absque irregularitatis nota, aut alicujus censuræ ecclesiasticæ incursum tradi, & consignari faciant. Sed, ne cura secularis, illiusque ministri, facultate illos per se, & propria auctoritate extrahendi, & abducendi sibi olim attributa, & per eundem Gregorium, ut supra revocata abutantur, voluit, & auctoritate Apostolica decrevit, & declaravit, ut curia secularis, ejusque judices, & officiales ab ecclesiis, monasteriis, locisque sacris prædictis laicum aliquem, ut præfertur, delinquentem, in nullo ex casibus supradictis capere, extrahere, aut incarceratione possint sine expressa licentia Episcopi, † vel ejus officialis, & cum interventu personæ ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores, etiam si alias Ordinarii sint, aut nullius diocesis, aut conservatores à sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati prædictam licentiam dandi facultas pertineat.

Occurrente autem casu in loco exempto, & nullius diocesis, tunc ad Episcopum viciniorem hæc cognitio, & non ad alios devolvitur. Casu autem quo
 Episco-

Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ illos in delictis superius expressis culpabiles, tradere, aut capturæ, & incarcerationi intervenire, & assistere²⁰ recusarent; tunc reverentiæ tamen Ecclesiæ, & locis sacris debitæ memores prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit, cum scandalo, & tumultu extrahere possunt. Verum postquam ab Ecclesiis, locisque sacris extracti, & capti fuerint, & ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, & opportuna custodia, data illis, si opus fuerit, per curiam secularem sunt detinendi, nec inde extrahendi, curiæque seculari prædictæ sunt consignandi, vel tradendi, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi verè crimina commiserint superius expressa, & constito de dictorum criminum commissione: tunc demando Episcopi per iudicem Ecclesiasticum Curiæ seculari quacunq; appellatione postposita sunt consignandi.

19 Non tamen pro crimine hæresis, cuius cognitio ad forum Ecclesiasticum a deo spectat, ut in ea Curia secularis se quomodolibet intromittere non possit, minusque contra Ecclesiasticas personas seculares, aut cuiusvis ordinis, vel militiæ etiam Sancti Joannis Hierosolymitanæ regulares quoquomodo quorumcumq; privilegiorum, indultorum, aut concessionum vigore; quæ omnia ad terminos juris fuerunt reducta. Quas nec ab Ecclesiis, monasteriis, domibus, locisque sacris, aut religiosis, etiam in casibus, supra expressis trahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad forum Ecclesiasticum

pertinentibus, aliâ quàm de jure, & per privilegia eisdem ordinibus, aut militiis concessa permittitur.

Si quis verò quacunq; dignitate, & auctoritate præditus præmissorum, aut alio quovis prætextu, quicquàm præter, aut contra dictæ constitutionis tenorem attentare præsumperit, censuras, & pœnas easdem incurrit, quas libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ violatores, per sacros Canones, & conciliorum generalium, aliasque Apostolicas constitutiones promulgatas incurrit: sicque per quoscunq; iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, in quavis instantia iudicari, & definiti debere mandavit: irritumque, & inane si secus super his per quoscunq; quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, deerevit, non obstantibus Pij & Sixti V. & aliorum quorumcumq; litteris Apostolicis, privilegiis, indultis, & facultatibus, quibus suis personis, etiam Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quavis dignitate, & auctoritate fulgentibus, aut Rebus publicis, Dominiis, Regnis, Provinciis, Civitatibus, Terris, & locis, eorumve Curii, Parliamentis, Senatibus, Consiliis, Communitatibus, Universitatibus, Collegiis, aut Præsidentibus, Proregibus, Gubernatoribus, Locatenentibus, Vicariis, Potestatibus, aliisque Magistratibus, Officialibus, Ministris, aut Consiliariis, ex prædictis, vel aliis etiam gravioribus, & urgentioribus causis, tam illorum intuitu, & contem-

platione, sive ad eorum preces, & instan-
tia, quam etiam motu proprio, & ex certa
scientia, deque Apostolicæ potestatis ple-
nitudine, ac per modum statuti, & legis
perpetuæ, etiam in vim contractus, de S. R.
E. Cardinalium consilio, sub quibuscunq;
tenorib⁹, & formis, & cum quibusvis præ-
servativis, restrictivis, mentis attestativis,
derogatoriarum derogatoriis, aliisque vali-
dissimis, efficacissimis, & insolitis clausulis,
irritantibusque, & aliis decretis, etiamsi in
eis caveretur expresse, quòd illis, nisi sub
certis modis, & formis, & nisi de expresse
eorum consensu, ad quorum favorem
concessa fuerint, derogari posse, & aliter
factæ derogationes nullius essent roboris,
vel momenti. Quæ omnia, & singula, ac
illorum tenores pro expressis habens, qua-
tenus præmissis in aliquo adversarentur,
aut plures quàm superius expressos casus
continerent, auctoritate Apostolica omni-
no, ac perpetuò abrogavit, ac ad terminos
hujusmodi suæ constitutionis, quoad sa-
perius descripta, duntaxat reduxit, & no-
luit cuiquam de cætero suffragari, ut in
eadem constitutione sub Dat. Romæ An-
no 1597. Nono Kal. Junij.

21 Dicta constitutio ¶ reducitur, moderatur,
& revocat omnia in contrarium concessa
stante præsertim clausula, quorum tenores
pro expressis, &c. quæ operatur, ut totus
tenor contrariorum habeatur pro expres-
so, ac si expressum foret specificè in con-
stitutione derogatoria. Burr. in cons. 2. col.
1. vers. hù tamen non obstantibus. Felyn. in
s. nonnullis n. 6. vers. nam id ad quod. de re-
scrip. Cassad. decis. 10. num. 2. super regul.
Canc. & Gabr. com. consl. de claus. conc. 5.
sum. 1. & num. 14. lib. 6.

Ne autera mali homines impunitatem

suorum excessuum ¶ per defensionem Ec-
clesiæ obtinere sperantes homicidia, &
mutilationes membrorum in ipsis ecclesiis
vel earum cæmeteris committere præsu-
mant, talia crimina in ecclesiis, vel cæme-
teriis committentes, immunitatis privilegio
non gaudent, cum frustra legis auxilium
invoect, qui committit in legem, & in eo
in quo quis delinquit, puniri debet. c. fin.
de immunit, eccles. cap. frater, & capiscop-
pus, & cap. ad Episcopos, 17. q. 4.

23 An in ecclesia delinquentes, ¶ sint curiæ
seculari tradendi? Videtur, quòd sic, quia
laicus delinquens in ecclesia per suum judi-
cem laicum, & non ecclesiasticum venit
punendus. Bart. in l. si cui §. fin. n. 3. ff. de
accus. & Abb. in cap. cum sit generale, num.
27. de for. comp. tamen negari non potest,
quin delinquens in ecclesia committat sa-
cilegium. cum per hoc violaverit ecclesiæ
immunitatem, præsertim, si eam sanguinis
effusione polluerit. Innoc. in cap. cum pro
causa. n. 1. in si. de sent. excom. & Abb. in
c. fin. n. 5. de immunit. eccl. & cum sacrile-
gium sit misti fori. Abb. in c. 2. n. 3. de spons.
duo. Fel. in d. o. cum sit generale, n. 1. & 16.
de for. comp. & Olaseh. decis. 103. num. 7.
dictum tamen Bartoli procedit, quando
iudex laicus prævenit, & habet reum in
suis carceribus constitutum, quem ad judi-
cem ecclesiasticum remittere non tenetur,
sed si iudex ecclesiasticus prævenit in ca-
ptura, vel processu, ipse debet causam co-
gnoscere, & reum punire, quia est locus
præventioni, sed non intra ecclesiam. Fe-
lyn. in eod. cap. cum sit. num. 12. de for-
com. & Olaseh. d. decis. 103. num. 7. cir-
ca fin.

24 Quæritur in causa ¶ misti fori, an puni-
tus per iudicem secularem, vel contra, pos-
sit.

fit per iudicem ecclesiasticum, vel contra iterum puniri. Si crimen est grave, pro quo est imposita poena spiritualis, & temporalis tenet Abb. quod sic, *in d. cap. cum sit generale. n. 1.* quem sequuntur Barto. *in l. placet. n. 6. & 7. C. de sacrosanct. Eccl. & ibi Bal. num. 15. & c. felicis. §. per hoc. quoque de poen. in 6.* quem Abb. dicit multum notabilem, *in c. tua. nu. 5. vers. sed in contrarium est rex. de procus.* & hæc conclusio, recipit distinctionem, quia, aut per diversas leges imponuntur diversæ poenæ pro eod. delicto omnino separatae, & impositio unius non tollit aliam. *ut d. capit. felicis l. qui sepulchra. C. de sepul. vi. & Bal. in l. data opera. nu. 3. C. de iis qui accus. non poss.* Aut poenæ non sunt diversæ, sed omnino similes, & tunc, si poena à iudice Ecclesiastico inflicta fuit sufficiens ad criminis punitionem, eo casu non potest iterum delinquens à iudice seculari puniri. Abb. *in c. tua. num. 8. vers. & recitat. ibi de procur. & Covarr. in l. 2. var. resol. c. 10. num. 6. circa fin. ne de unius hominis delicto sæpe queratur l. licet. §. infactum. ff. nau. caup. & slab. & Abb. in d. c. tua. n. 7. vers. idem dicit Hosto.*

Constitutio prætata super ecclesiastica immunitate edita plura personarum genera excipit, quæ eadē nō gaudent immunitate.

Primò non gaudent publici latrones, & dicuntur publici latrones, qui in itinere publico, vel mari furta committunt. *arg. text. in l. capitalium. §. grassatores. & §. famosos ff. de poen. & Farinac. in sua prax. crim. par. 1. tom. 2. q. 28. n. 50.* viarumque grassatores, qui itinera frequentata, publicasue stratas obsident, ac viatores ex insidijs agrediuntur. *c. sicut antiquitus. 17. qu. 4. & melius c. inter alia. de immunit. eccles.*

Secundò depopulatores agrorum. *eo. c.*

inter alia ubi etiam gl. penul. & facit l. 1. C. quan. lic. unicui.

Tertiò, qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis ecclesiis, earumve cœmeterijs committere non verentur. *cap. fin. ubi Abb. & alij de imm. Eccl. Boer. dec. 109. num. 3. & Clar. in prax. crim. §. fin. qu. 20. ver. item quero.*

Quartò qui proditoriè proximos occidunt. *Exod. c. 21. ibi, si quis per industriam proximum occiderit, & per insidias ab altari meo evellas eum, ut moriatur, & cap. 1. de homicid.*

Quintò assassini, de quibus *in cap. 1. de homic. in 6.* qui nec gaudent immu. Eccles., ut post per alios per ipsum citatos idem Farinac. *ca. qu. 28. nu. 26.*

Sextò pro crimine hæresis inquisit. Abb. *in dicto cap. inter alia num. 6. de immunit. Eccles. & Covarr. in lib. 5. var. resol. c. 20. vers. decimoquarto sub. nu. 11.*

Septimò rei criminis læsæ Majestatis in ipsammet personam Principis. *Gig. in tract. de crim. læs. Majest. lib. 3. qu. 3. Dec. in tracta crim. lib. 6. cap. 28. nu. 23.*

²⁵ Dubitari enim potest, san mulieres, quæ partum exponunt, seu alio modo occidunt si detecto flagitio, in ecclesijs se recipiant, gaudeant ecclesiastica immunitate, & licet iste casus sit de arduis, tamen gaudent ecclesiastica immunitate, quia delictum huiusmodi sub nomine eorum, qui proditoriè occidunt cadere non potest, cum proditio non cadat contra personam infantis, quæ non habet velle, nec nolle, sed contra eum, qui fidem alterius sequendo, æditur, † ut, quando aliquis unum habet in verbis, & aliud in corde, percutiens socium in via, offendens convivam sedentem in mensa, occidens aliquam

quem veneno, aliisque pluribus casibus, de quibus per gloss. in cap. clericus, 46. dist. Felin. in cap. 1. numer. 1. de homicid. & idem Farinac. ead. quest. 28. sub. numer. 79 nec sub nomine assassiniij comprehendi potest,

27 ¶ quia assassiniij dicuntur, qui, vel sub do-
29 minio alicujus exillentes domino serviunt, & eorum iussu occidunt, vel liberi, & nullius dominio subjecti pecunia, aut re aliqua, seu pecuniæ, alicujusve rei promissione, idem faciunt, cap. 1. & ibi Doctor. 30 de homicid. in 6. Gabriel. cons. 170. numer. 6. vol. 1. & optime Capic. decis. 155. per tot.

Minusque sub aliquo alio supradictio- rum casuum, qui huic casui non conveniunt, & dictis septem casibus in eadem constitutione expresse comprehensis, exceptis, in omnibus alijs delinquentes gaudent immunitate ecclesiarum, nec alij comprehendi possunt ex identitate, vel majoritate rationis, aut æquipollentibus casibus, ut supra num. 15. nec contraria consuetudo suffragari potest obstante dispositione sac. Concilij Trident. sess. 25 de reformat. quo renovatur observantia immunitatis ecclesiasticæ secundum formam canonum, & aliorum Conciliorum, ita quod qualiscunque consuetudo contra immunitatem ecclesiasticam fuit sublata, & stante dicta Constitutione Gregorii Papæ XIII. nec aliter potest interpretari, propter clausulam, sic per quoscunque, sublata, &c. supra num. 20, quæ tollit om-

28 nibus iudicibus ¶ facultatem aliter iudicandi, vel interpretandi cap. si eo tempore. de election. in 6. Paris. consil. 38. numer. 4. & cons. 41. numer. 22. lib. 4. Cassad. super regul. decis. 12. num. 5. cum seq. & Gomel. de anna possess. quest. 4. num. 5. & licet Ro-

mæ confugientes ad ecclesias non sint tuti, ut testatur Farinac. de quest. 28. numer. 74. hoc procedit propter præsentiam Papæ, & illius scientiam, quæ pro licentia, & dispensatione habetur,

Gaudent etiam ¶ immunitate ecclesiarum excommunicati ob aliquod crimen ad ecclesiam confugientes, & hæc est communis opinio, de qua per Boer. decis. 100. quàm sequitur Covar. lib. 2. variat. resolut. cap. 20. num. 11. Et dubitatur, an Iudæi ad ecclesiam confugientes gaudeant eadem ecclesiastica immunitate, & licet plures doctores sequentes gloss. in cap. inter alia, in verbo, exirabendis, de immunit. eccl. quos citat, & sequitur Hippol. in l. unica nu. 114. C. de rapi. vng. teneant quod sic, tamen contraria opinio, quod Iudæi non gaudeant dicta immunitate, sed ab ecclesia abduci possint, de licentia tamen Episcopi, probat text. & ibi gl. in l. 1. C. de his, qui ad eccles. confug. d. glol. in cap. inter alia, & ibi Abb. num. 6. de immunit. eccl. & post alios, quos citat pro communi opinione, tenet. Covarruv. eodem cap. 20. n. 11. vers. 13. ubi rationem adducit: non enim par est ab eccles. defendi eum, qui ejus gremio tutelæ, & fidei committere seipsum recusat.

Primam autem opinionem sustinentes loquuntur casu, quo Iudæus confugiat ad ecclesiam, & verè velit effici Christianus, & non fide, ut per d. gloss. in cap. inter alia, ubi etiam Abb. nu. 6.

Sed, quando Iudæus reatu aliquo, vel debitis fatigatus, fugit ad ecclesiam, & dicit, se effici velle Christianum, præsumitur, quod violenter hoc faciat in fraudem, nec probatio in contrarium recipi minusque antea suscipi debet, quam debita universa reddi-

reddiderit, vel fuerit innocens à demon-
strata, purgatus: ut benè distinguit, & tenet
Abb. in d. cap. inter alia. num. 6. de immu.
Eccles.

31 Nec Sarraceni † gaudent Ecclesiastica
immunitate, quo minus ab Ecclesia, ad
quam ipsos confugere contingat, abduci
possint, de eadem licentia, quia sunt dete-
rioris conditionis Judæorum, quorum ri-
tus ab Ecclesia toleratur, quia illis habe-
mus testimonium fidei Christianæ, col-
untque unū Deum, & verum. Sanc. Tho.
2. 2. quest. 10. ar. 11. & Eym. in dir. ct. In-
quis. par. 2. quest. 46. num. 13. Sarraceno-
rum autem ritus, qui Mahometum homi-
nem facinorosum, & nefandum colunt,
est prohibitus, tam de jure civili, quàm
canonico. l. 2. C. de Sum. Trin. & fit. cath.
clem. unic. de Jud. & Sarrac. & post Joann.
de Roy. in tract. de heres. par. 1. num. 568.
& seqq. quem citat & tenet. Pen. super di-
rect. Inquisit. comm. 71. n. 8. & hi non sunt
creaturæ ecclesiæ, quapropter ecclesia il-
los non coercet. c. de Judæis. 45. distinct. sed
iplos coercere spectat ad Principes secula-
res, in quorum dominio sunt. gloss. pen. in
dist. clem. unic. & ibi Abb. numer. 13. cap.
multi. 2. quest. 1. quæ procedunt etiam in
hæreticis, apostatis, aliisque infidelibus,
quos indignos ecclesiastica immunitate
tenuerunt. Abb. Oldrad. Covar. Boer. &
alii quamplures citati per Farinac. in sua
prax. crim. par. 1. tom. 2. qu. 28. n. 68.

32 Potest tamen Papa † mandare infideli-
bus, quod prædicatores Evangelij in terris
sue jurisdictionis admittant, cum omnis
creatura rationalis facta sit ad Deum
laudandum, si autem prohibent prædica-
tores prædicare, peccant, & idèd sunt pu-
niendi, ac compellendi brachio seculari,

indicendumque est bellum contra eos per
Papam, & non per alios, ut tenet Innoc. in
cap. quod super numer. 8 & 9. de vot. & vot.
redemp. Estque regulare, quod nullus infi-
delis immunitate ecclesiastica gaudere pos-
sit, ut per Covar. lib. 2. var. resolut. eod. cap.
20. nu. 11. versic. 13.

33 Tamen † ob reverentiam ecclesiarum
non propterea satellitibus armatis eccle-
siam pro captura facienda de facto ingre-
di licet: sed, adhibitis ecclesiæ custodibus
rector, seu minister ecclesiæ, aut superior
est requirendus, qui extractionem majori
cum modestia, quo fieri potest, libere per-
mittere debet, Rolan. cons. 24. sub num. 15.
& Decian. in tract. crim. to. 1. lib. 4. cap. 17.
sub num. 34. sine cautione de indemnitate
membri, & vitæ, quæ pro alijs gaudenti-
bus ecclesiastica immunitate exigi debet,
ut d. c. inter alia. ubi etiam Inno. & Abb.
num. 9.

34 Cingari verò, † qui corrupto vocabu-
lo quandoque etiam Sarraceni nominan-
tur, & permissione Principum, ac aliorum
dominorum per Italiam vagantur, nec un-
quam viderunt partes infidelium, minuf-
que legem Mahometi noverunt, sed sunt
ferè omnes Itali, & male habituati, ex re-
bus furtivis vivunt, ac fraudulentis earum
permutationibus, & ludis, in quibus, ut
plurimum, fraudes committunt, & sunt
baptizati, eadem gaudent immunitate,
quia fides ejusdem generis sunt compre-
hensi, & gaudent immunitate tam de jure
communi, ut in eo. cap. inter alia. cum alijs
per Dec. allegatis in tractatu crim. lib. 6.
cap. 20. & Farin. in eo. cap. 28. num. 51. in fin.
quam vigore constit. de qua sup. num. 130.
& 23. & foro ecclesiastico parent in non
violando ecclesiasticam immunitatem.

Mihi

Mihi enim contigit, quod cum laici, qui ex Ducis Sabaudia permissio Cingaros hospitari tenebantur, pro illorum hospitio captivas unius massariti monialium assignassent, meo mandato in scriptis facto quatenus sub pœnis, & censuris contra violantes ecclesiasticam immunitatem inflictiis, ab eodem monialium massaritio discederent, illorum dux, & capitaneus coram me comparuit, & modeste mecum agens, asseruit, dictum hospitium acceptasse, ignorans illa bona esse ecclesiastica, & statim paruit, ab eodem loco recedendo, cum enim sentiant commodum ab ecclesiastica immunitate, consonum est, quod & incommodum sentire debeant, illam servando, *cap. qui sentit. de regul. jur. in 6.*

35 Scriptores Gentiles † multorum exempla recensent, in quos Dij severissime animadverterunt eò quod eorundem Deorum templa expoliare, eorumque bona usurpare præsumperint. Exercitus Xerxis, ob tam immane scelus perpetratum, à fulgure, nimbis, & grandine fuit miserrime universus dissipatus, & prostratus. Exercitus Cambysis totus arena montibus infeliciter oppressus. Artaxerxes Ocho à Bagoa suo eunucho fuit de medio sublatus. Brennus dux Gallorum, post multas calamitates perpeffas, tandem se propriis manibus interfecit, nam licet essent falsi dij, quos isti colebant, nihilominus eò, quod illos veros esse existimabant, & credebant, in expoliandis eorundem Deorum templis, illa falsa credulitate graviter peccabant, quare à vero Deo acriter puniebantur, ut nobis, qui verum, & immortalem Deum colimus, hujusmodi in illos animadversio transiret in disciplinam, & exemplum. Contra ijdem scriptores laudibus extollunt

Alexandrum Magnum, qui in expugnatione Tyri, quam igni, & direptioni militibus tradidit commendando præcepit, ne cuiquam ad templum Deorum confugiendi nocumentum inferretur, quod idem Alexander observari iussit, cum Thebas cepit, quamvis contra illas esset graviter accensus: & Antiochus, ut refert Plutarchus in Regum Apophtegmatibus, dum Hierosolymam obsideret, fœdus benignissime Judæis postulantibus concessit, quod Pascha pacifice, quiete, & solemniter celebrare possent, illisque insuper tauros multos cornibus inauratis pro sacrificijs, & multam pro templo aquarum odoriferam diversitatem munificentissime dono misit. Quid dicam de Agesilao, qui in expugnatione Thebarum, ut scribit Aemilius Probus in ejus vita, etiam, si graviter vulneratus esset ita, ut ab ejus corpore sanguis in maxima copia emanaret, non ideo oblitus fuit militibus præcipere, ut templa Deorum servarentur illæsa? Quamobrem non est mirum, inquit Plutarchus, quod Agesilao cuncta ex voto prospere, & feliciter evenirent, cum tanta religione polleteret. *Diod. lib. 12. Iust. lib. 2. & 24. Polyb. lib. 5. & Pet. Ribaden. in tract. de relig. l. 1. cap. 36. per tot. ubi plura alia exempla adducit.*

36 Anno enim tertio † Joachim Regis Iudæ, Nabuchodonosor Rex Babylonis obsedit Hierusalem, & tradidit Dominus in manu ejus Joachim Regem Judæ, & partem valorum domus Dei asportavit in terram Sennar, & vasa intulit in domum thesauri Dei sui, *Dan. lib. Prophet. cap. 1. in princ. & in pœnam deprædationis templi Dei regnum ab ipso transivit, ab hominibus fuit ejectus, & cum bestijs feris fuit e-*

ius habitatio: fœnum, ut bos comedit, & septem tempora super eum fuerunt mutata, ut in cap. 4. eod. lib.

37 Balthasar Rex ejus filius ꝑ præcepit jam temulentus, ut afferrentur dicta vasa aurea, & argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de dicto templo, ut biberent in eis Rex, & optimates ejus, uxoresque ejus, & concubinæ, quæ allata fuerunt, & biberunt in eis, ac propter eorundem vasorum profanationem, eadem nocte ab inimicis suis interfectus fuit idem Balthasar Rex Chaldæus, cui Darius Medus in Regnum successit, Dan. eod. lib. cap. 5.

38 Heliodorus autem, ꝑ qui totis viribus conatus fuit ex templo Hierosolymis ærarium pecuniis plenum spoliare, summo sacerdote recusante, & repugnante, apparuit ei quidam equus terribilem habens lesorem optimis operimentis adornatus, qui Heliodoro priores calcēs elisit. Alii etiam apparuerunt duo iuvenes virtute decori, optimi gloria, speiosique amictu, qui circumsteterunt Heliodorum, quem & ex utraque parte flagellabant sine intermissione, multis plagis verberantes, quibus subito conecidit in terram, super qua jacebat mutus, atque omni spe, & salute privatus, donec Onias summus Sacerdos pro ipso oravit, qua oratione ita flagellatus convaleuit. Machab. lib. 2. cap. 1. & Ozias Rex, qui ingressus templum, ausus est incensum offerre ad altare, repugnantibus sacerdotibus, percussus est à lepra. 2. Paralipom. c. 26. & tunc quoq; terræ motus factus est, Amos cap. 1. S. Hier. super Esai. ad cap. 7. ad verba, & dixit Dominus, & Major. de admir. natu. reb. colloq. 1. pag. 54. vers. Ozias enim.

39 Antiochus quoque Rex, ꝑ qui templum spoliare tentavit, insanabili plaga percussus fuit, ita ut de ejus corpore vermes scaturirent, ac viventes in doloribus carnes ejus affligerent, odore etiam illius, & fœtore exercitus gravaretur, nec ipse jam fœtorem suum ferre posset, peregre in montibus miserabili obitu vita functus est, ut eodem lib. 2. Machab. cap. 9. & Petr. Ribaden. in tract. de reli. lib. 1. cap. 37. ante med.

Leo etiam Imperator Constantinopolitanus in templo S. Sophiæ accepit coronam auream valde pretiosam, quam Imperator Mauritius eidem templo obtulerat, in qua inter alia aderat carbunculus unus inestimabilis valoris, quam capiti suo imponendo, statim in eodem capite orta fuit apostema eodem carbunculi nomine nuncupata, qua decessit. Bap. Ign. in vita Leo. Blond. lib. 1. decad. 2. & Niceph. Calist. lib. 18. cap. 42. Milites quoque, cum violassent basilicam Sancti Vincentii Martyris apud Agarensem civitatem multos ibi ultio contivit: nam plerisque manus urebantur emittentes fumum magnum, sicut ex incendio surgere solet, nonnulli correpti à dæmone per energiam debacchantes martyre declamabant, plurimi verò servati à seditione propriis se jactibus sauciabant. Gregor. histor. lib. 7. cap. 21. & Baron. Ann. eccl. 588. p. 63. in fin. tom. 7.

40 Quanta enim observantia ꝑ Principes, atque Præfecti Provinciarum colunt loca sacra, ut, si repentino casu ea aliquando violari contigisset, eandem mox culpam lacrimis, & pœnitentia expiarent arbitrio sacerdotis, probat August. Epist. 6. in append. ubi ad Bonifacium Comitem ducem exercitus sibi maxima

R anicitia

amicitia conjunctum, eo quod confugientem ad ecclesiam inde abstrahi jufferit, in hæc verba scripsit: Miror, quomodo tam subito fidei murum aries ruperit inimici, novienim, qua religione semper sis Ecclesiam Dei veneratus, quo instigante, frater hominem de ecclesia rapuisti: tuus, si de tuo amico forte præsumeret fugitivus, posset proculdubio intercessionis causa veniam promereri; ergo, si amicus intenditur, cur Deus offenditur? Sed, si de potestate præsumitur, Nabuchodonosor Regem intende, qui causa superbiæ in bovem est ex homine commutatus. Non, ut confundam te, hæc scribo, sed ut filium meum charissimum moneo, ecclesie igitur illæsum revoca, quem, ut irreligiösis rapuisti, oblatio verò domus tuæ à clericis ne suscipiatur, indixi, communionemque tibi interdico, donec perpetrata pro ausibus, vel errore, à me definita tibi met poenitentia, & tempore condonato, pro hoc facto corde contrito, & humiliato dignum offeras sacrificium Deo, ut cap. miror. 17. quest. 4

Cui Bonifacius in hæc verba respondit.

41 Humilis saluto, † quod primum est, suscepi autem tremens sanctitatis tuæ verba verberibus plena: Scio, quod veniæ præparatur, qui ab Augustino perfectissimo sacerdote corripitur; nec debet Episcopo denegari, quod voluntas facit, aut casus. Ipse enim sibi denegat curam, qui suam medico non publicat causam. Hominem ergo, piissime Pater, è liminibus ecclesie raptum tuis sanctis aspectibus jussio mea, furorque subduxit, alieno

non sunt facta ista consilio, Dei, & sanctorum ejus regimine vivo: illum itaque virum morte dignissimum, quem (ut dixi) meus de ecclesie foribus furor abstraxit, vitæ tuis jussionibus donamus illæsum, agnosco culpas, indignæ meæ lacrymæ jungantur tuis fletibus justis, quo possit hæc nota nigro inscripta titione deleri, ecclesie mihi introitus non negetur, illic spero veniam, ubi admisi culpam. August. epist. 7. in append. & Baron. lib. Annal. Eccles. tom. 5. Annal. 442. in fine.

Honorius verò Imperator † Catholicis ecclesiis privilegia concessa stabilivit; & sua lege sancivit, nemini licere ad sacrosanctas ecclesias confugientes abducere, & si quisquam contra dictam legem venire tentaverit, læsæ Majestatis criminis reum esse volunt, ut l. 2. C. de his, qui ad Eccles. confug. & Baron. eod. tom. 5. Annal. 407. pag. 263.

Theodosius enim junior Imperator illepius, qui honor ecclesie debeatur, his verbis expressit: † Nos, inquit, qui legitimi Imperii armis nunquam non circumdamur, quosque sine armis stipatoribus esse non convenit, Dei templum ingressuri, foris arma relinquimus, & ipsum etiam diadem Regis Majestatis insigne humiliter deponimus, & sacra altaria munitur tantum offerendorum causa accedimus, quibus quoque oblati, ad extimum, communeque atrium mox nos recipimus, nec quicquam ex propinqua divinitate nobis arrogamus. Baron. eodem tom. quinto. Annal. 431. pagina 258. in fine. & pagina, 559. in principio.

DE IMMUNITATE BONORVM Ecclesiasticorum. Cap. XIV.

S V M M A R I V M.

1. Clerici, & bona Ecclesiastica, eam jure divino, quàm humano gaudent privilegio immunitatis. & n. 3. & n. 5.
2. Pharao divina legi ignarus sacerdotes, & eorum bona immunitate gaudere voluit. & eis eam alimoniam ministravit.
3. Clerici & eorum bona etiam ex jure Casareo gaudent immunitate.
4. Clerici laici collectas absque Sede Apostolica auctoritate persolventes, an poenam incurrant.
5. Imperatores, Reges, Principes, & alij à clericis, & bonis ecclesiasticis tales, aut alia onera exigentes graves poenas incurrunt.
6. Coloni, & servitores clericorum pro parte colonica gaudent immunitate. Remedia in tempore sunt querenda. ibid.
7. Clerici spirituales res sunt, & ex toto corpus, & animam in servitium, & sortem Christi dederunt.
8. Clerici exemplo gentilium ab exactionibus & tributis exempti dicuntur.
9. Immunitas clericorum naturalem habet aequitatem. Imperium oratione, & religione magis, quàm labore, & corporis sudore sustinetur. ibid.
10. Christus rerum ecclesiasticarum proprietarius, & possessionem habet, non exaltatus. Bona ecclesiae sunt deputata visibus clericorum, & pauperum. ibid.
11. Pedagia, & alia onera de facto à clericis exigentes poenas plures incurrunt. Ius in Papa obligat ex precepto. ibid.
12. Excommunicari nemo potest, nisi vocatus, si excessus non est notorius.
13. Notoria, qua dicantur. Pedagium quid sit, & an differat à vectigali. ib.
14. Clericorum immunitas est personalis, & non transit ad emptorem rerum ipsarum. Condicio mutatur ex mutatione persona. ib.
15. Pedagii ratione orta questio inter levatorem ipsius, & delatorem rerum, qualiter sit terminanda.
16. Equites S. Ioan. Hierosolymitani sunt verè religiosi, & gaudet privilegio immunitatis Equitum dicti ordinis professio qualiter fiat. ib.
17. Clausula sublata &c. quid operetur.
18. Clerici, & ecclesiae an teneantur conferre, & contribuere ad refectionem pontium & viarum, & num. 19. & 20.
19. Leges Imperatorum & Regum, an comprehendant clericos.
20. Leges Imperiales damnosa ecclesiastica jurisdictioni non ligant clericos, nisi specificè ab Ecclesia fuerint approbatae. Lites pendentes in foro ecclesiastico sunt decidenda secundum canones. ibid.
21. Clerici sunt etiam exempti à custodia civitatis tempore belli, à refectione murorum civitatis, & alijs oneribus. & n. 29.
22. Clerici pluribus casibus non gaudent immunitate.
23. Episcopus in tangentibus totum clericum, oportet, quod habeat consensum totius cleri: immunitatem requiritur auctoritas Sedis Apostolicae. R. 2. 24. Clo-

24. Clerici tenentur ad omnia onera; quae convertuntur in utilitatem communem clericorum.
25. Laici, exigentes onera à clericis, & dantes consiliū, auxilium, vel favorem, excommunicationis sententiam in canonibus, & in Bulla Cæna Domini contentā incurrunt.
26. Absolvi à censuris in Bulla Cæna Domini contentis, nemo potest, nisi à Papa, præterquam in articulo mortis, neq; etiam tūc, nisi de st indo Ecclesia mandatis, & satisfaciendo cautione præstita.
27. Absolvere potest quilibet sacerdos in articulo mortis à quibuscunq; casibus reservatis.
28. Ecclesia, sive clericus, in quē pervenit res allibrata, an teneatur ad collectas, & n. seq.
29. Immunitas concessa alicui extenditur ad bona postea quasita.
30. Collectandi jus habet executionem paratam, sed salit contra personas ecclesiasticas, & earum colonos, qui debent audiri, ubi disputatur de immunitate.
31. Collectas publicas clericorum coloni solvere non tenentur.
32. Res minoris estimantur ratione oneris illis injuncti.
33. Servi clericorum eodem privilegio gaudent, quo ipsi clerici.
34. Statuta, & consuetudines laicorum contra libertatē ecclesiasticā ipso jure sūt nulla.
35. Colonus clericorum pro trassio, seu colonia, item, & bona ecclesiastica gravantes, quas pœnas incurrant.
36. Statuentes cōtra ecclesiasticam libertatem, scriptores, potestates, & alia persona, nisi statuta de libris fecerint amoveri, sunt ipso jure excommunicati.
37. Statuta, quae dicantur contra libertatem ecclesiasticam.
38. Domini temporales prohibentes subditis necum personis ecclesiasticis cōtrahant, vel communia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunt.
39. Statutum laicorum prohibens alienationem immobilium in ecclesias, vel monasteria, non valet.
40. Opinio, quae favet Ecclesia in dubiis opinionibus in judicando, & consulendo, est tenenda.
41. Statutum contra libertatem Ecclesiae in volumine statutorum insertum, quomodo sub pœna excommunicationis sit abolendum.
42. Redditus ecclesiastici, qui in subventionem Principum bellorum causa suscipiuntur, malos eventus pariunt.
43. Regnum Francia ob malam bonorum ecclesiasticorum administrationem in domum Caroli Magni fuit translatum.
44. Ludovicus II. Francorum Rex privilegia ecclesiastica innovavit.
45. Regnum Francia ob malam bonorum ecclesiasticorum administrationem à descendencia Caroli Magni in stirpem Vgonis Capeti fuit translatum.
46. Pragmatica sanctio beneficiorū causa in Regno Francia edita somes plurium malorum.
47. Concordia inter Leonem X. Papam, & Franciscū Francorum Regem super collatione beneficiorū in mala malos parit exitus.
48. Linea stipitis de Valis ex persona Henrici III. Regis Francorum violenter occisi extincta, in personam Henrici Bourbonni fuit translata.
49. Bona ecclesiastica usurpantes propriam amittunt.
50. Bona ecclesie oneribus gravantes pœnas, & flagella non evadunt.

BONA etiam, quæ ecclesijs ecclesiasticisve personis donata, ac destinata reperiuntur, jure merito plurimis privilegijs decorata sunt, f ad eod quod non solum jure humano, verum etiam divino, à secularium personarum exactionibus sunt immunia. *cap. quamquam. §. cum igitur. & ibi gloss. in ver. ipsarum. & Geminian, num. 2. de cens. in 6. & Abb. in cap. non minus. num. 2. de immunit. eccles.* Et res clericorum in pluribus eodem privilegio gaudent, quo res ecclesiarum gloss. *in cap. in ver. suis. de vita. & honest. cleric. in cap. ecclesiarum. r. 2. qu. 2. in cap. similiter. in ver. eccles. r. 6. qu. 1.* Bursat. qui de magis commun. testatur *in cons. 142. num. 2. lib. 2. & Bellarm. in 4. controvers. gen. tom. 1. lib. 1. de cler. cap. 82. in fin.* Pharaon enim, f qui legis divinæ notitiam non habebat, omnibus aliis in servitute redactis, sacerdotes, & possessiones eorum in pristinam libertatem dimisit, & eis alimoniam de publico administravit *Genes. cap. 47. cap. non minus. de immunit. eccles. & cap. tributum in fin. r. 23. qu. 8.* Nec licet communitatibus, & jurisdictionem temporalem obtinentibus, vel institiam temporalem exercentibus, tales, vel collectas, seu exactiones quascunque ecclesijs, vel personis ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdem pro domibus, prædijs, vel quibuscunque possessionibus ab eisdem ecclesijs, vel personis ecclesiasticis legitime acquisitis, vel acquirendis, etiam si ipsæ ecclesiæ, vel personæ, aut res hujusmodi sint intra illorum districtum, vel territorium constitutæ, *c. 1. §. volentes. de immunit. ecclesiastic. in 6. & Concil. Lateranen. relatum in dist. cap. non minus. cap. adversus. eodem. tit. & clem. unis. eo.*

3 Dieta enim conclusio procedit f non solum de jure divino, & canonico ex supra deductis, sed etiam de jura Cæsareo, quo cavetur, ut nulla potestas, seu persona publica, aut privata, collectas, sive exactiones, angarias, vel perangarias, ecclesijs, vel alijs pijs locis, aut ecclesiasticis personis imponere, aut invadere bona ecclesiastica præsumant. Quod si fecerint, & requisiti ab Ecclesia, vel ab Imperio emendare contempserint, triplum refundere, & nihilominus banno Imperiali subiacere teneantur: quod absque satisfactione debita nullatenus remittatur. Quæcunque etiam communitas, vel persona per annum in excommunicatione incurta propter offensam libertatem ecclesiæ perstiterit, ipso jure imperiali banno subiacet, *ut in constitutione à Federico II. Imperatore promulgata, qua incipit: Nos Federicus. §. item nulla, de stat. & consuet. cont. libert. eccles. in usib. feud. que est repetita post. l. 2. ibi, Item nulla communitas, C. de Episc. & cler. l. item quæcunque. l. omnes. §. privilegiis. e. tit. placet. C. de sacrosanct. eccles. autb. de eccles. tit. §. ad hæc sancimus col. 6. Abb. in cap. 2. numer. 10. de immunit. eccl. & Card. Baron. referens legem Honorij Imperatoris in lib. Annal. Eccles. 10. §. Anna. 412. pag. 341.*

De jure autem canonico, f præter pœnas jure Cæsareo impostas, Prælati, ecclesiasticæque personæ religiosæ, vel seculares quorumcunque ordinum, conditionis, seu status existentes, qui collectas, vel tales, decimam, vicissimam, seu centesimam suorum, & ecclesiarum

R 9 proveu-

proventuum, vel bonorum laicis solverint, vel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quamvis aliam quantitatem, portionem, seu quotam ipsorum proventuum, vel bonorum æstimationes, vel valoris ipsorum, sub adjutorij, mutui, subventionis, subsidij, vel doni nomine, seu quovis alio titulo, modo, vel quæsito colore, absque auctoritate Sedis Apostolicæ, necnon ¶

5. Imperatores, Reges seu Principes, cives, Comites, Barones, Potestates, Capitanei, vel officiales, aut Rectores quocumque nomine ceaseantur, civitatum, castrorum, seu quorumcunque locorum ubilibet constitutorum, & quivis alij seu juscumque præminentia, conditionis & status, qui talia imposuerint, vel exegerint, vel receperint, apud ædes sacras deposita ecclesiarum, vel ecclesiasticarum personarum ubilibet arrestaverint, saisiverint, seu occupare præsumperint vel arrestari, saisire, aut occupati mandaverint aut occupata saisita, seu arrestata receperint, ac omnes, qui scienter dederint in prædictis auxilium, consilium, vel favorem publice, vel occulte eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt: Universitates quoque quæ in his culpabiles fuerint, ecclesiastico supplicantur interdictio, *cap. clericis laicos. §. nos igitur. de immun. eccles. in 6. d. cap. non minus. in fin. cap. adversus consules, extra eo. & clem. unic. eo.*

Eodem privilegio immunitatis gaudent ¶ clericorum servitores, & qui sunt in ministerio ipsorum, qui gaudent privilegio ipsorum dominorum, non principaliter propter se, sed propter favorem suorum dominorum *l. 1. & 2. C. de epic. & cleric. & ibi Bald. in d. l. 2. num. 2. Conc. Tolet. 3. & clem. in cap. Ecclesiarum, 12. quæst. 2. &*

ibi gloss. in ver. clericorum, Sunt autem in ministerio clericorum coloni eorum bonacolentes, Rebuff. in l. 1. C. de colo. Thracen. nu. 3. lib. 11. & Innoc. in d. cap. non minus, nu. 3. in fin. de immunit. Eccl.

Et quod attinet ad colonos, quamvis videatur, quod non sint exempti, quia, licet colant possessiones ecclesiæ, non excusantur in adventu Principis, quin personaliter interserviant, Innoc. in d. cap. non minus, nu. 3. & ibi Abb. num. 14. post. med. & etiam tributa solvere teneantur. *l. hi penes*, & ibi Bart. num. 1. & Rebuff. num. 1. & 2. C. de agric. & cens. l. 11. est casus specialis, quod in adventu Principis interserviant, comprehendens colonos liberos interservientes ecclesijs pro mercede, ut declarat Abb. in d. cap. non minus, eod. num. 14. in fin. Tributa autem solvere tenentur non pro colonia, sed de prædijs, & bonis propriis, quæ suo nomine possident, & proprio nomine in libro catastro sunt descripta, Rebuff. in d. l. hi penes quos, num. 2. & 3. sed pro colonia, licet Fed. de Sen. com. 111. quæstio talis est. num. 10. conetur probare partem contingentem colonos bonorum ecclesiasticorum, quamdiu dicta bona excolunt, ad tributorum solutionem teneri, hoc procedit in datijs, & gabellis persolvendis, quæ pro fructibus à solo separatis partem ipsos colonos contingentem, si eam vendant, persolvere tenentur, ut post Feder. Rip. & alios quos citat, tenent Burlat. in cons. 25. num. 3. lib. 1. & cons. 42. num. 14. eod. lib. 1. sed à muneribus collectis, alijsque oneribus, quæ personis pro cultura, seu trafico prædiorum imponuntur, coloni prædiorum ecclesiasticorum, occasione eorundem prædiorum ab oneribus sunt exempti, ut post Bald.

Bald. in l. 1. c. de episc. & cler. Duen. in reg. 8
100. ampl. 2. limit. penult. & alias, consuluit
idem Bursat. eod. conf. 25. num. 4. & in his
terminis procedunt. Conc. Tolet. Bald. ac
alij supra citati, Bart. in l. 1. nu. 3. vers. con-
trarium voluit, G. de anno. & tribut. lib. 10.
& Petr. de Ubal. in tract. de Societ. 8. part.
14. colum. & in 7. par. 9. colum. & quia pro-
pter gravamina, quæ colonis quandoque
imponuntur, plures ecclesiæ, & ecclesia-
sticæ personæ non inveniunt rusticos, qui
suas possessiones colere velint, ut animad-
vertit Fed. in d. conf. 171. nu. 10. in fin. meli-
us est in tempore occurrere, quàm grava-
minibus passis ab Episcopo remedium
querere, ut docet Fed. ibi eod. n. 10.

Pro trafico autem seu laborerio facien-
do super possessionibus ecclesiasticis, quæ
omnino sunt exemptæ ex supra deductis,
& infra dicendis, si persolvere tenerentur,
extorquerent laici per indirectum colle-
ctas ex bonis ecclesiasticis, quod est pro-
hibitum, & est casus comprehensus in Bul-
la Cœnz Domini, ut infra patebit. Et de
hujusmodi exemptione non est dabitand-
um, quia præter id quod probatur jure
divino, canonico, & cæsareo concessum,
Summus Pontifex, clericos, & eorum res,
à jurisdictione seculari sine Imperatoris
consensu eximere potuisset, & ¶ cum cle-
rici spirituales res sint, & ex toto corpus, &
animam in servitium, & sortem Christi
dederint, cap. dilectissimus, vers. communis
vita. 12. quest. 1. Innocent. in cap. 2. num. 1.
de major. & obed. Card. in repe. cap. perpen-
ditimus, opposit. 7. de sentent. excom. & Covar.
cap. 31, pract. quest. num. 3, in princip.

Pluribus enim rationabilibus de causis
clericis à secularium personarum exactio-
nibus, & tribus fuerunt exempti.

Primò exemplo Gentilium moti, quis
cum Joseph totam terram Ægypti Pha-
raoni subiecisset, terra sacerdotum retinuit
pristinam libertatem, quibus, & statuta ci-
baria ex horreis præbebantur; quapropter
non fuerunt compulsi vendere possessiones,
& ex eo tempore, usque in præsentem
diem, in universa terra Ægypti regibus
quinta pars solvitur, & factum est quasi
in legem, terra sacerdotali excepta, quæ li-
bera ab hac conditione fuit Genes. d. c. 47.
Et Artaxerxes: ego, inquit, Rex statui, atque
decevi omnibus custodibus arcæ publi-
cæ, qui sunt trans flumen, ut quodcunque
petierit à vobis Esdras sacerdos, scriba leg-
is Dei Cœli, absque mora detis usque ad
argenti talenta centum, & usque ad vini ba-
tos centum, & batos olei centum, sal verò
absque mensura: vobis quoque notum
facimus de universis sacerdotibus, & levi-
tis, & cantoribus, & ianitoribus, nathineis,
& ministris domus Dei hujus, ut vectig-
al, & tributum, & annonas non habeatis
potestatem imponendi super eos, Esdra lib.
1, cap. 7, circ. med. & gloss. in cap. quanquam,
in verbo divino, de censibus, in 6. & plene O-
salc. in decis. 68. nu. 1. 2. & 3. quamvis con-
trarium ibi defendere conetur, licet per ip-
sum pro contraria opinione allegata non
subsistant, ut infra demonstrabitur.

Cum enim reges Gentiles sacerdoti-
bus, levitis, & alijs ministris domus Dei ser-
vari voluerint libertatem, & quòd illis in
necessitatibus ita liberaliter subveniretur,
non debuerunt postea ecclesiastici à Chri-
stianis laicis deterioris conditionis fieri,
quàm sub Pharaone, qui legis notitiam
non habebat, fuerant effecti, d. cap. non mi-
nus, de immunit. Eccles. & ibi Abb. n. 1.

9 Secundò ¶ clerici à subjectione tribu-

rum fuerunt exempti Principum privilegio, non tantum, quantum iure divino, quod habet naturalem æquitatem, cum clerici divinis vacantes, laborem Principum compensent, qui administrationi reipublice insudant, S. Thom. *super cap. 13. ad Rom.* & clericorum orationibus summi numinis veniam speramus, gloss. *in l. miles, in verb. facere, ff. de re iudic.* & ibi Rip. n. 7. Quapropter Constantinus, & Constans Imperatores ecclesiasticas personas privilegio immunitatis gaudere voluerunt, sciens magis religionibus, quam officiis, & labore corporis, vel sudore Imperialem reipublicam contineri, *capit. in qualibet, 22. quest. 8.* Quæ tamen dici potius debent agnitio privilegiorum, quæ Deo iure divino habent quàm privilegia.

20 Tertiò rerum ecclesiasticarum † proprietatem, & possessionem non prælatus, sed Christus noscitur habere, quia quæcunque homines offerunt, dicuntur esse oblata Deo *cap. nulli liceat, & c. qui abstulerit, 12. quest. 2. cap. videntes, ead. caus. quest. 1.* Innocent. *in cap. cum super, nu. 3.* & ibi Abb. *num. 18. de caus. poss. & propr.* vel penes universalem, vel singularem ecclesiam, quæ nunquam moritur, nec est unquam nulla, *cap. liberti, il. 2. 12. quest. 2. & cap. non surbatur, 24. quest. 1.* Innoc. *in d. cap. cum super, num. 4.* & Abb. *d. num. 18. in fin.* & sunt deputata usibus clericorum, & pauperum, quoad utrum solam, & sustentationem, Innoc. *d. num. 4. in princip.* & Abb. *in d. cap. non minus, num. 6. de immunitat. Eccles.* & propterea regulariter ab omnibus oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, datijs, tractis, gabellis, & pedagijs sunt exempti.

21 Tamen de pluribus quæri potest † pri-

mo, cum à pedagijs clerici sint exempti, & de facto aliquis cogat clericum ad persolvendum pedagium violando illius privilegium, & ecclesiasticam immunitatem, quam pœnam incurrat. Et ex decisione Bonifac. VIII. nec collegium, nec Universitas, nec aliqua etiam singularis persona cuiuscumque sit dignitatis, conditionis, aut status, ab ecclesijs, aut personis ecclesiasticis, aut pro rebus ecclesiasticarum personarum, pedagia exigere, vel extorquere per se ipsos, vel per alios, ipsorum nomine, vel etiam alieno, aut eas ad huiusmodi persolvenda compellere possunt. Contrafacientes autem singulares personæ excommunicationis, collegia verò, vel Universitates, civitates, castra, vel loca interdicti sententias ipso facto incurrunt: nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem, vel interdicti relaxationem possunt obtinere, donec exacta plenarie restituerint, & de transgressione satisfecerint competenter, *cap. quamquam post med. de cens. in 6. & clem. fin. eod. titul.* Dictio enim, ipso facto, est latae sententiæ, quapropter, licet exigentes restituant, & satisfaciunt, est tamen necessaria absolutio ab excommunicatione, vel interdicti relaxatione *d. c. quamquam in fin.* & ibi gloss. *in d. clem. fin. in verb. donec,* quæ satisfactio fieri debet ad instar excommunicati pro manifesta offensa prius emenda præstita sufficienti, *cap. ex parte in Christo, vers. in secundo verò, de verb. signific. c. solet vers. nisi eum, de senten. excommun. in 6.* & Diaz. *in pract. crimin. c. 57. in annot. vers. si tamen publicari,* quæ debet esse cum expensarum satisfactione, & de stando iudicio cautione præstita, *cap. venerabilibus, §. porro, vers. secus autem, eod. tit. in 6.*

An

An ipso facto sententiam excommunicationis incurrens, debeat sine aliquo processu, vel causæ cognitione excommunicatus publicari. Videtur quod sic, per dictam clem. fin. ubi Papa iubet in princip. & iussio Papæ obligat ex præcepto, ut ibi gloss. in verb. jubemus.

22 † Tamen nemo debet ad publicationem excommunicationis procedere, nisi parte vocata. gloss. in ead. clem. fin. in verb. consistit, in clem. 1. in ver. quæ sit, circa fin. & in clem. 2. in verb. consistit, de pæn. & Rot. dec. 2. in fin. de dol. & contum. in nov. & hæc procedunt in dubio, sed in claris si notorie constaret de in cursu excommunicationis per exactorem pedagij publice, ita quod notorium esset, nulla præcedente monitione, posset publicari. Innoc. in c. 1. num. 5. de offic. deleg. Abb. in cap. parochianos, numer. 2. vers. concordat sic, de sent. excommunic. & Felin. in cap. sacrosanct. num. 3. eod. tit.

23 † Notoria enim dicuntur, quæ per confessionem, vel probationem legitime nota sunt, aut per evidentiam rei, quæ nulla possit tergiversatione celari, cap. final. in fin. de cohab. cleri. & mul. & cap. cum olim, de verb. signif. Et quamvis pedagium sit præstatio, quæ fit à transeuntibus pro persona, vel rebus, quæ vehuntur, aut portantur, gloss. in c. super quibusdam, in verb. pedagium de verb. signif. & vectigal à pedagio differat nomine, ut post Joann. Andr. Abb. in cap. innovamus, num. 3. de censibus, Paul. de Castr. in l. 1. nu. 2. ff. de public. tenet Felin. in c. Ecclesia S. Mariz, nu. 106. de constit. pedagium tamen, & vectigal idem important, ut ibi Abb. & tam exigentes pro personis, quam pro rebus proprijs eandem pœnam incurunt. Quæ solum procedunt pro rebus

proprijs clericorum, non autem pro rebus, quas clerici emissent, & animo negotiandi portarent, pro quibus cessat privilegium, argumento à contrario sensu, clem. fin. de cens. & ibi gloss. in verb. non negotiand. Specul. de immunit. Eccles. in fin. Felin. in d. cap. Ecclesia S. Mariz, num. 105. & Fed. de sen. cons. III. num. 10. vers. immo si clericis.

Quid autem, si clericus vendidit granum, vinum, aut alios fructus ex prædijs ecclesiasticis collectos, an emptor sit immunis à solutione pedagij. Et videtur, quod sic, quia, cum prædia ecclesiastica, & eorum bona sint exempta, debent dicto privilegio exemptionis gaudere, quia sequuntur conditionem personarum. Abb. cons. 6. numer. 2. par. 1. tamen contrarium est verum, 14 † nam immunitas clericorum à pedagij, & gabellis fuit concessa favore personarum ex supra deductis, & non transit ad emptorem. gloss. in d. clem. si in verb. non negotiandi, & Fed. d. num. 10. quia mutatione personæ mutatur conditio rei l. per procuratorem. in fi. & ibi Bald. in princ. ff. de acquir. hered. & licet clerici de fructibus luarum præbendarum non solvant gabellam, ementes tamen huiusmodi fructus illam solvere tenentur, quemadmodum ementes à fisco, non obstante privilegio fisci, solvere debent. Bart. in l. luscio §. fin. de publica. † Si autem inter levatorem pedagij, & delatorem sit questio, ut quia ille negat, delatorem rem esse clericum, vel dicit, res deferri negotiationis causa, vel res illius non esse, unde grave esset semper iudicem adiri, pro fide huius rei recipienda est committendū juramento S deferen-

deferentium, vel suorum nunciatorum, si personarum qualitas non dissuadeat, vel nisi fides de contrario haberetur in promptu: & quoad personam sufficit, quod reperitur in habitu, & tonsura clericali, gloss. in d. clem. fin. in verb. non negotiandi, vers. si autem, & ibi Abb. num. 4. de cens. Si tamen contra clericum de jure erit gabella à publicanis petenda coram iudice ecclesiastico clericus erit conveniendus. Roland. à Val. conf. 71. nu. 25. volu. 4. & post plures alios, quos citat Diaz. in pract. crim. canon. c. 57 in add. vers. erit tamen quibus addo vulg. regulam, quod actor forum rei sequi debet.

16 Milites † ordinis S. Joannis Hierosolymitani eodem privilegio gaudent, quia sunt vere religiosi, cum profiteantur in hæc verba: Ego N. voveo, & promitto Deo omnipotenti, bea. æque Mariæ semper Virgini, Dei genetrici, ac S. Joan. Baptistæ perpetuo, cum Dei auxilio servare veram obedientiam cuicunque superiori, qui à Deo, & religione nostra mihi dabitur, amplius vivere sine proprio, & castitatem servare, ut in Stabil. cap. 1. de recept. frat. quibus tria substantialia vota emittunt, & propterea habent privilegia, quibus expres-

sum vel rerum, animalium, ac bonorum suorum, ad aliquam solutionem pontium, fontium, furnorum, murorum, seu etiam aliarum ecclesiarum, quam dictæ religionis in aliquo teneantur ut in motu proprio Pij III. in Bull. cap. 14. fol. 668. vers. necnon à solutione, qua habet decretum irritans. &c. Et clausulam, sublata, &c. Et quoad ipsos, est sublata difficultas, an teneantur ad solutionem gabellæ impositæ pro refectione murorum, pontium, & fontium, ut in l. ad instructiones C. de sacrosanct. eccles. † quia dicta clausula, sublata, &c. removet facultatem quibuscunque aliter judicandi, vel interpretandi. cap. si e tempore de elect. in 6. Paril. conf. 38. n. 7. conf. 41. n. 22. l. 4. Cassad. super regul. decis. 12. n. 5. cum seq. & Gomet. de anna. poss. q. 4. nu. 5.

18 An autem † clerici seculares, & regulares sint exempti à gabellis solvendis, quæ imponuntur pro refectione pontium, & viarum, videtur quod non, sed, quod ad illorum solutionem, & contributionem teneantur. d. l. ad instructiones. ubi Bald. nu. 1. auth. de Eccles. tit. 5. ad hæc sancimus, column. 6. & Felyn. in d. c. Ecclesia S. Maria. n. 106. vers. tertius, ubi gabella.

19 Nam leges Imperatorum † videntur comprehendere clericos, c. 1. de novi oper. nunc. cap. si. in auditorium. 10. dist. Felyn. in eod. cap. Eccles. S. Maria. num. 37. & Abb. in cap. inter alia. num. 1. de immuni. Eccles. tamen etiam dicta conclusio sit fundata in jure civili, per canones posteriores fuit correctæ, & libertati ecclesiasticæ per leges civiles præjudicari non potest defectu potestatis condentis, cum non constet de dictarum legum civilium approbatione, quæ de jure requiritur in concernentibus odium Ecclesiæ.

† Ex

20 ¶ Et quando lex imperialis est damnosa ecclesijs, seu ecclesiasticis personis, non tenet, nisi specificè approbetur ab ecclesia. Innocent. cap. 1. de reb. Eccles. non alien. in 6. in terminis dictarum legum, gloss. in cap. generaliter, §. novarum in verb. collationibus, infra. 16. quest. 1. Abb. qui attestatur, hanc communem doct. theoreticam in cap. non minus, num. 20. in princip. vers. dico enim, de immunit. Eccles. idem Abb. in cap. Ecclesia S. Maria, numer. 10. vers. an lex civilis, & ibi Dec. numer. 88. & 91. & Felia. num. 40. vers. primum est, de constitut. idem Abb. in cons. 3. num. 1. vers. sed his non obstantibus, & num. 2. par. 1. Bero. in cons. 31. nu. 20. cum seqq. volum. 1. & Benedict. Capra in libr. leg. concl. 46. per totum.

Et hæc questio casu, quo dubitari contingeret, esset decidenda à iudice ecclesiastico, d. cap. non minus, vers. quo circa, & ibi gloss. in ver. tantam, & in foro ecclesiastico lites deciduntur secundum jus canonicum, cap. 2. de arbit. in 6. Abb. in cap. 1. num. 7. vers. in iudicijs verò, de nov. op. nunc. & in cap. clerici, num. 2. vers. secus in materia, de iud. & Felya. in d. cap. Ecclesia Sancta Maria, num. 43. de constit.

21 ¶ Regulariter autem sunt exempti etiam ab aggeribus faciendis juxta ripas fluminum, ne flumina ex crescentia fluant per limites, à reparatione fontium, refectione murorum civitatis, & ipsorum murorum vigilijs, & generaliter ab omnibus oneribus, capit. quamquam, de cens. in 6. & Abb. in cap. pervenit, numer. 3. in princip. de immunit. Eccles. cum alijs supra in princip. deductis.

22 Limitatur tamen ¶ dicta conclusio plu-

ribus casibus. Primò tempore magnæ necessitatis, quo casu non debet aliquis ecclesiasticus à murorum, seu civitatis custodia excusari, ut cunctis vigilantibus melius valeat civitas custodiri, d. cap. pervenit, & ibi gloss. in ver. modo, & Abb. v. 1. & num. 4. circa medium, & num. 6. de immunit. Eccles. & erit magna necessitas, qua stante ecclesiastici non excusantur, si hostis stat in agro cum exercitu in obsidione loci, ut in casibus, de quibus per Olascha in decis. 68. num. 24.

Secundò in restauratione murorum tempore belli, & tunc clerus compelli potest ad contribuendum per Episcopum, non autem per laicos, Bald. in d. l. ad instructiones, num. 2. & 3. C. de sacrosanct. & in l. de his, C. de epis. & cleric. aut. statumimus, C. eo. & cap. si diligenti, de for. compet.

Tertiò fallit, quoties Episcopus, & clerus tantam necessitatem, & utilitatem aspiceret, ut absque ulla exactione ad relevandas communes utilitates, vel necessitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias exstimatorum conferenda, cap. non minus, §. quo circa, cap. adversus, vers. verum si de immunit. Eccles. & cap. 1. in extravog. com. eod. tit. & tunc non Episcopus solus, ¶ aut cum consensu capituli potest, sed consensus totius cleri debet intervenire. Innocent. in cap. 2. de loc. & conduc. & Abb. in d. cap. non minus, num. 5. quia quòd omnes tangit, ab omnibus debet approbari, cap. quod omnes, de reg. jur. in 6. & in terminis Bero. in cons. 31. num. 13. volum. 1. nec sufficit consensus totius cleri, quia requiritur etiam Sedis Apostolicæ auctoritas, c. clericis & laicos, §. nos igitur, de immu.

Eccles. in 6. & d. extrang. r. s. ceterum, eod. titul. cap. adversus, vers. propter imprudentiam, & ibi Abb. n. 1. eodem, & tunc laici non ex obligatione, sed humiliter, & devotè cum gratiarum actione id recipere debent, d. cap. adversus, vers. verum, si quando.

24 † Quartò tenentur ecclesiastici ad reparationem fluminum, pontium, & viarum, quoties communis laicorum, & ecclesiasticorum urget necessitas, & concurrat utilitas, Abb. in d. cap. non minus, num. 18. & Bald. in d. l. ad instructiones, n. 2. Secus autem, si communitas à flumine haberet particulares redditus piscationis, transitus, portus, aquarum ad pratorum particularem irrigationem, & molendinorum particularium adaquationem, aut pedagia sub quocunque nomine, & titulo ad particularem, aut Universitatis utilitatem exigent: quia tunc cum pedagia, gabellas, tractas, & passagia, promereibus, & animalibus, præsertim bobus cum plaustris, & ab advenis transeuntibus pontes, & vias, ut plurimum destruuntibus exigant, laici suis sumptibus ad huiusmodi refectiones, & reparationes tenentur, Archid. in cap. si quis peregrinus, 23. quest. 3. Cepol. de servit. viar. num. 47. Nicol. Testa. in tractat. de collect. n. 45. Bald. in d. l. ad instructiones, num. 2, ubi quod plaustra destruunt vias, quas continuè reficere oportet. & est ratio, quia, qui lenxit commodum, sentire debet incommodum, & contra l. secundam naturam, ff. de reg. jur. & cap. qui sentit. eod. tit. in 6.

25 † Laici autem contrafacientes, exigentes, seu extorquentes ab ecclesiis, ecclesiasticisque personis tales, seu colle-

ctas, aut exactiones quascunque, & dantes ad id faciendum contumacem, auxilium, vel favorem, etiam circa præstandas subventiones laicis ab ecclesiis prælatis, ac alijs visis ecclesiasticis sententiam excommunicationis incurrant, donec satisfactionem fecerint competentem, d. c. non minus, in fin. cap. adversus, clement. unic. §. volentes, eod. tit. de immunit. Eccles. & c. quanquam, de cens. in 6, & sententias, ac constitutiones, quæ à talibus, vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ, inanes, & irritæ sunt, nullo unquam tempore valituræ, d. cap. adversus, §. quia verò.

Dubitari enim potest, an solventes tales, seu collectas sine Pontificis auctoritate, & ipsi excommunicationis sententiam incurrant, ut in d. cap. clericis laicos, eod. tit. in 6, in cap. 1, eod. in extravag. com. & respondetur, quod non, quia illa duo capitula in Conc. Vienn. per Clem. V. cum omnibus ab illis secutis fuerunt revocata, ut d. clem. unic. vers. nos de consilio. Et quia exigentes gabellas ipso facto sententiam excommunicationis incurrunt, an etiam exigentes collectas pari modo illam incurrant, de jure communi constat, quod non, quia post mensem, nisi satisfecerint, dictam pœnam incurrunt, quæ afficit etiam successorem, d. cap. adversus, in fin. & ibi Abb. num. 23. Sed ex dispositione Bullæ in die Cœnæ Domini legi consuetæ qui collectas, decimas, tales, præstantias, & alia onera clericis, Prælatis, & alijs personis ecclesiasticis, ac eorū & ecclesiarum, Monasteriorū, & aliorum beneficiorū ecclesiasticorū bonis, illorumque fructibus redditibus, & proventibus, absq; Romani Pontificis speciali, & expressa licentia impouit, & diversis etiam exquisitis modis exigunt,

exigunt, aut sic imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt, nec non, qui per se, vel per alium, seu alios directe, vel indirecte prædicta facere, exequi, vel procurare, aut eisdem auxilium, consilium, vel favorem, ut votum, seu suffragium palam, vel occulte præstare non verentur, cujuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiam si imperiali, aut regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, Respublicæ, & alii potentates quicunque, etiam Regnis, Provinciis, Civitatibus, & Terris quoquomodo præsidentes aut quavis etiam Pontificali dignitate insigniti, excommunicationis sententiam in Bulla Cœnæ Domini contentam incurrunt. Navarr. in cap. 27. num. 71. vers. *Et qui collectas*, tom. 3. & Graff. cap. 18. num. 145. par. 1. lib. 4. à qua ¶ nisi in articulo mortis constituti, præterquam à Romano Pontifice, nemo absolui potest, neque etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstita, nec prætextu quarumvis facultatum, & indulgentiarum quibuscunque personis ecclesiasticis, secularibus, & quorumvis ordinum, etiam mendicantium, & militiarum regularibus, etiam Episcopali, vel alia majori dignitate præditis, ipsisque ordinibus, & eorum Monasterijs, Conventibus, & Domibus, ac Collegijs, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis piis, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fugentibus, per Romanum Pontificem, & Sedem Apostolicam, ac cuiusvis Concilii decreta, verbo, litteris, aut alia quacunque scriptura in genere, & in specie concessorum, & innovatorum, ac

concedendorum, & innovandorum. Rebuff. in prax. benef. super Bull. Cœnæ Domini, art. 13. vers. *nisi in mortis*, & Navarr. d. c. 27. n. 73. vers. *ceteram à prædictis*. ¶ Nam in articulo mortis quilibet sacerdos absolvere potest, quacunque reservatione non obstante, ut ibi gloss. in d. vers. *nisi*, Concil. Tridentin. cap. 7. §. *hanc autem doctrinam, de sacr. penit. & extrema unct. sess. 14.* & S. Thom. in 4. sentent. distict. 18. & 20.

28 ¶ Dubitatur, an bona catastata, quæ ecclesiæ à laicis acquisiverunt, & pro quibus laici collectas persolvebant, gaudeant privilegio immunitatis: & videtur quòd non, quia hoc casu res onerata cum suo onere transit. Specul. de clerico. conjog. n. 11. vers. *alii dicunt*, Bald. in l. *neminem* n. 2. C. de sacr. sanct. eccles. Jal. cons. 43. vol. 3. Abb. in d. cap. *non minus*, num. 16. vers. *dicunt enim*, & Rebuff. in l. *si divina*, n. 3. C. de exact. tribut. Quæ conclusio est vera, & communis, quo ad tributa, si prædium est tributarium, vel censuale jure feudi, vel emphyteusis pro illo solito, & perpetuo tributo, quod est conforme, & certum, ut declarat Bar. cons. 180. n. 3. & 4. Felin. in d. cap. *Ecclesia Sanctæ Mariæ*, n. 77. Bald. dist. n. 2. Rebuff. ead. l. *si divina*, n. 1. & Olalch. decis. 136. ubi de *commun. testatur*, num. 2.

Sed quando descriptio, seu æstimatio, quæ fit per solidum, & libram, non est perpetua, & certa, sed mutatur pro varietate imminentium negotiorum, onus hujusmodi non durat, postquam venit ad privilegiam personam, ut bene distinguunt Bart. eod. cons. 180. eod. n. lib. 1. Felin. in dist. cap. *Ecclesia S. Mariæ*, eod. num. & Brun. cons. 94. quia immunitas ¶ trahitur

ad postea quaesita, cap. noverint, 10. *quast. 1. Specul. d. num. 11. vers. sed certe. Rebuff. d. l. si divina, num. 3. vers. in muneribus autem, cap. quia circa, de privil. Ias. per illum tex. post. Cy. Ray. & Raph. fulg. quos citat. in l. qui filiabus, num. 13. vers. tu autem, de leg. 1. Ruin. consil. 217. num. 17. volum. 1. Paris. cons. 68. num. 7. & num. 10. ubi de comuni testatur, volum. 2. Natt. cons. 66. num. 13. cons. 160. num. 23. cons. 328. num. 4. Olasch. qui hanc veram, & magis receptam sententiam esse testatur in dicta decis. 136. num. 1. quem sequitur Thesau. decis. 274. num. 2. & n. 4. Bursat. qui etiam de commun. & magis recepta testatur in cons. 16. num. 77. l. 1. & Silvest. in verb. immunitas 1. quidò quaeritur, & num. 19. Dicta conclusio aded est vera, & generalis, ut, nec ad onera occasione belli per Principem imposita, ecclesia concurrere teneatur, nisi cum imminet necessitas, & tractatur de necessaria defensione patriae, ut, si extempore hostis in Principem irrueret, vel si bellum iuste, ac pro imperii, vel ecclesiae tuitione fieret, & quocumque casu, si bursa Principis esset exhausta, & laicorum non suppeterent facultates, non autem pro quacumque necessitate, Cephal. cons. 154. num. 22. volum. 2. & Bursat. d. cons. 16. num. 76. & concurrentibus aliis, de quib. sup. num. 22.*

30 Multò minus, si pro fluminum reparatione, pontium, viarum, mœnium restauratione, aut hospitacione, vel transitu militum, seu laboratorum occasione belli collecta ab Universitatibus imponantur, quia licet regulariter collecta habeant executionem paratam, pro quibus fieri debet executio cogendo, & exigen-

do absque citatione, etiam lite pendente, ut cum eo ff. ad l. jul. pecul. auth. in iur. quod prest. vers. & primum, Bald. consil. 429. licet iudex, num. 1. Rolan. à val. cons. 32. num. 5. Olasch. decis. 86. num. 5. & Bursat. d. cons. 16. num. 76. dicta tamen conclusio procedit, & habet locum contra laicos non privilegiatos, sed contra bona ecclesiastica, quae habent privilegia de iure divino, canonico, & caetero ex supra deductis, & eorum colonos, non habent executionem paratam, sed debent personae ecclesiasticae, & eorum coloni audiri super eorum immunitate, si dubitatur, scilicet apud iudicem ecclesiasticum, lib. 2. C. de off. civi. jud. Bald. d. cons. 429. n. 1. versic. qui autem gravari, & ita distinguit Ang. in l. fin. C. ubi quis de cur. aliare. cond. ibi, aut dubitatur, an aliquis sit debitor: & tunc non habet locum executio lite pendente, sed procedendum est causa cognita, quem sequitur Olasch. dict. decis. 136. num. 1. & num. 6. vers. quid dicendum. Et quòd de iure communi, si coloni regulariter ad collectas non teneantur, probat Paris. cons. 25. num. 10. volum. 1. Ias. in l. 1. num. 32. C. de jur. emphit. & ita fuit decisam per senatum Pedemontanum, ut testatur Olasch. decis. 3. num. 6. & 7. ubi, quamvis senatus in causa Universitatis Auxiliani contra colonos civium Vercellensium censuerit super allegata consuetudine collectandi colonos pro parte colonica teneri, motus ex communi conclusione, qua disponitur in collectis exigendis servandam esse consuetudinem, ut ibi num. 9. in fin. & Rolan. à val. cons. 32. num. 8. cum seq. causa fuit agitata contra colonos civium, non autem contra colonos bonorum ecclesiasticorum, qui gaudent immuni-

32 munitate clericorum, de quorum interesse
 agit, ¶ quia ratione oneris collectandi
 inuncti res minoris æstimationis efficitur,
 gloss. fin. in l. generali, §. final. ff. de usu-
 fruct. leg. & Olasch. dict. decis. 83. num.
 9. Consuetudo enim inducta contra colo-
 nos laicorum, non extenditur ad colonos
 privilegiatos honorum ecclesiasticorum,
 nec consuetudo vigens in una regione ex-
 tendi potest ad alias regiones, in quibus
 non viget talis consuetudo: cap. 1. ubi
 Abb. & alii de consuet. Bart. in l. post dotem.
 33 num. 30. ff. sol. matr. Burlat. post Rip.
 Corn. & alios in consil. 311. num. 7. lib. 3.
 Honded. consil. 101. num. 38. vol. 1. Far-
 nac. in prax. crim. de Inquis. cap. 8. num.
 132. vers. & licet e contra & Covar. pract.
 quest. cap. 31. num. 5. vers. secundò ex præ-
 missa resolutione.
 33 Idèò, cum colentes ¶ bona ecclesiasti-
 ca gaudeant privilegio dominorum, non
 principaliter propter se, sed favore eccle-
 siasticarum personarum. Concil. Tolet.
 relatum. in cap. Ecclesiarum. 12. quest. 2.
 & Bald. in l. 2. num. 2. C. de Episc. & cler.
 cum aliis supra deductis; & ecclesiasticis per-
 sonis, quæ privilegium immunitatis ha-
 bent à Deo, Pontificibus, & imperatori-
 bus, dicta consuetudo esset præjudicialis,
 non afficit ipsorum colonos, qui domi-
 norum privilegium sortiuntur, cum ex sub-
 jectione usus colonorum dominis incom-
 modior redderetur, ut declarat Oldrad.
 consilio 299. num. 5. vers. potest & alia.
 Tum si privilegiis imperialibus est paren-
 dum, quanto magis Deo dominatori uni-
 versæ creature, ad ea, quæ jussit sine du-
 bitatione est obtemperandum. cap. qua
 contra. & ibi gloss. in verb. sicut. §. di-
 stinct.

Consuetudines enim, ¶ seu statuta se-
 cularium contra privilegia clericorum
 non ligant clericos. auth. cass. C. de sa-
 crofanct. Eccles. cap. 1. 10. distin. cap. qua
 in Ecclesiarum. de constit. Bar. in repet. l.
 de quibus. num. 30. ff. de leg. & ibi Jal.
 num. 1. Idem Bar. in l. 1. num. 27. & 28.
 C. de summ. Trinit. & fide Cathol. Abb. in
 cap. cum causa. num. 4. de sentent. & re
 jud. & Felyn. in cap. ecclesia s. Maria n. 8.
 vers. sed contra Bart. de constit. Compel-
 lentes autem colonos clericorum ¶ pro
 colonia, seu traffico factò super massari-
 tiis, & prædiis ecclesiasticis incurunt ipso
 factò excommunicationis sententiam in
 Bulla Cœnæ Domini contentam; quia in-
 directe ab ecclesiasticis extorquent; & est
 casus supra comprehensus, ibi: Necnon,
 qui per se, vel alium, seu alios directe, vel
 indirecte prædicta facere, &c. Navar. d.
 cap. 27. num. 71. & in consil. 32. num. 4. &
 5. de sentent. excommunic. quia quicquid exi-
 gitur à colonis ecclesiasticorum bonorum
 prædicta colonia, seu traffico in præjudi-
 cium, & gravamen personarum ecclesia-
 sticarum, quæ colonos cum majori earum
 incommodo, dispendio, & gravamine
 conducunt, percipiunt, contra dictæ Bul-
 læ, & sacrorum canonum dispositionem;
 unde coloni, qui persolvere coguntur, à
 dominis repetere possunt. Bald. in l. 1. n.
 10. C. de jur. emphyt. Alexand. in consil. 35.
 num. 12. lib. 4. & consil. 4. num. 3. lib. 5.
 quia in fraudem legis, & odium clerico-
 rum indebite gravarentur, ut tenet Bart.
 in l. placet. num. 62. & 63. C. de sacrosan-
 ct. Eccles. Ac ulterius aded sunt bona eccle-
 siarum exempta, quod præter pœnas ab
 antiquis canonibus, & Bulla Cœnæ Do-
 mini inflictas, qui alicujus ecclesiæ, seu
 cujusvis

eiusvis secularis, vel regularis beneficii, Montium Pietatis, aliorumque piorum locorum iurisdictiones, bona, census, ac jura etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascunque obventiones, quæ in ministrorum, & pauperum necessitates converti debent, per se, vel per alios vi, vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum, aut laicorum, seu quacunque arte, aut quocunque quæsito colore in proprios usus convertere, illosque usurpare præsumperint, seu impedire, ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur, anathemati poena tamdiu subjacent, quamdiu iurisdictiones, bona, res, jura, fructus, & redditus, quos occupaverint, vel, qui ad eos quomodocunque, etiam ex donatione suppositæ personæ pervenerint, ecclesie, ejusque administratori, sive beneficiario integre restituerint, ac deinde à Romano Pontifice absolutionem obtinuerint. Conc. Trid. cap. 11, de reform: sess. 22. cap. prædix, & cap. qui abstulerit 12. q. 2, & cap. attendum est. 17, q. 4.

36 Statuentes autem ¶ contra Ecclesiasticam libertatem, scriptores statutorum ipsorum, Potestates, Consules Rectores, & Consilarii locorum, ubi statuta hujusmodi, & consuetudines editæ fuerint, vel servatæ & qui statuta edita, & consuetudines introductas contra ecclesie libertatem de libris in quibus descripta reperiuntur, non fecerint amoveri, & qui secundum ea præsumperint judicare, vel in publicam formam scribere judicata, sunt excommunicandi, ut in cap. noverit, de sentent. excommuni. & excommunicationem incurrunt ipso jure. Abb. ibi num. 2.

37 Contra libertatem ecclesiasticam ¶

sunt statuta, quæ veniunt contra privilegia concessa ecclesie universali, vel à Deo, vel à Papa, vel ab Imperatore, si tamen hominis privilegio opus, habet Ecclesia; quod & ad singulares ecclesias extenditur, tamquam ex corpore ad membra. Innocent. in dict. cap. novit, num. 2. vers. hi igitur, & ibi Abb. num. 2, Bart. Socin. in conf. 55 in viso decreto, colum. 1. in fin. & Alexand. in conf. 209. num. 3, & 5, lib. 2.

Statuentes enim, ¶ aut quomodolibet prohibentes, ne sui subditi Prælati, seu clericis, aut personis ecclesiasticis, quidquam vendant, aut emanent aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibeant, eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt, capit. fin. de immunit. Eccles. in 6.

39 Statuta etiam laicorum, ¶ quæ directe, vel indirecte prohibeant alienationem immobilium in ecclesias, vel monasteria, eo quia sunt contra privilegia de jure communi competentia ecclesiis, & ecclesiasticis personis, sunt nulla, dict. cap. fin. Bart. in l. filiusfam. §. divi. num. 12, & ibi Alexand. num. 11. & 12, & Jas. in 1. l. et. dict. §. num. 72. juncto num. 82, ff. de leg. 1. ubi inquit, quod cum Bart. transeunt indifferenter omnes, ubi etiam attestatur de communi, à qua in consulendo, & judicando durum dicit esse recedere, & licet postea ibi Jas. conetur sustinere contra communem, rationibus per ipsum adductis, communis opinio est principaliter fundata de jure canonico, & laici earent jurisdictione statuendi contra sacros canones, quia eorum statuta non ligant sine Pontificis approbatione, auth. cassa. C. de sacrosanct. Eccles. Bart. in l. fin. num. 4. C. de exact. trib. Abb. conf. 26, num. 2, vol. 1.

cum aliu supra deductis, & est communis
 40 opinio favens ecclesie, quæ in judican-
 do, & consulendo est tenenda, ut tenet
 idem Jaf. in dict. §. divi. 1, lect. num: 82.
 41 Nam similia statuta sunt abolenda, &
 cancellanda de voluminibus statutorum,
 ita quod, si in volumine statutorum repe-
 riat, statutum contra libertatem eccle-
 siæ, & in fine voluminis appositum aliud
 statutum, quod si quæ sunt statuta contra
 libertatem ecclesie sint cassa, & irrita, i-
 pso jure non suffragantur ad evitandâ pœ-
 nam excommunicationis, in dict. cap. no-
 verit. promulgatam, & in auth. cassa. inffi-
 ctam, nisi, ut supra deleantur, & abolean-
 tur, ut nunquam de facto possint in usum
 revocari. Bart: in d. auth. cassa: num: 6, &
 ibi Bald. u: s, & Abb: in consil: 83. num: 2,
 vers. quinimo, volum. 1.
 42 Experientia etiam docuit, quod, quo-

tiescunquè Reges belli, aut alia de causa,
 bona, fructus, seu redditus ecclesiasticos in
 eorum subventionem acceperunt, bello-
 rum eventus, & alii ab eis optati fines, ma-
 le successerunt, ita quod etiam profana
 bonis ecclesiasticis simul mista, brevius
 quam dici potest consumatur, & effluant,
 ut pluribus exemplis probat Petr: Ribadé.
 in tract. de relig. lib. 1. cap. vlt per tot.

Communitates verò, & Magistratus,
 qui oneribus bona ecclesiastica contra eo-
 rum immunitatem gravare non formi-
 dant, ultra centuras, & pœnas, de quibus
 supra, quas ipso facto incurrunt, alias etiam
 pœnas temporales non evadunt, quia hinc
 grandines, damnosa pruina, & alia fla-
 gella, quibus tam in personis, quam in bo-
 nis temporalibus vexantur, iusto Dei ju-
 dicio, pro purgatione vel vindicta mittun-
 tur, c. Anast. 19. dist. 6. c. cum percussio. 7. q. 1

DE BONIS ECCLESIAE NON ALIE- nan dis. C. p. XV.

S Y M M A R I V M.

1. Alienatio de rebus Ecclesie fieri non potest.
2. Extravagans: Ambitiosa, an procedat etiam in bonis Ecclesie feudalibus, emphyteuticisve consuetis in feudari, vel emphyteuticari juxta consuetum, & num. 29.
Res semel aff. & alienabilis semper durat alienabilis, ibidem.
Cessante causa, cessat effectus, ibidem.
3. Concessionis causa, quando aliud du-

rare videatur, & quomodo cesset.

4. Extravagans: Ambitiosa, an procedat tam in rebus magni, quam parvi, & exigui valoru.
5. Alienans aliquid de jure Ecclesie est honore privandus.
6. Extravagans: Ambitiosa, non procedit in bonis immobilibus pauci momenti, ut sunt terrula, & vineola.
Res si sit alienanda, ut patet

- an sit parvi valoris, attendenda est consuetudo loci.
- 8 Fundus sterilis Ecclesia potest dari in emphyteusim, ut ad culturam reducatur.
- 9 Ecclesia bona possunt etiam alienari intuitu pietatis, ut in alimoniam pauperum, in redemptionem captivorum, & pluribus alijs de causis.
- 10 Episcopi gloria est pauperibus providere, & ignominia sacerdotis est propriu studere divitiis.
- 11 Causa prima concessionis qualiter cesset, aut duret.
- 12 Loca Romana Ecclesia ad cameram Apostolicam devolvuntur.
- 13 Alphonsus Estensis Dux Ferrariae petit investituram pro Ducatu Ferrariae in aliam personam prorogari.
14. Sanctiones omnes Apostolica irrefragabiliter sunt observanda.
- 15 Papa nemo potest dicere, quare ita facis?
- 16 Papa subjicitur vinculo juramenti, neque ab eo seipsum absolvere potest.
- 17 Papa est solutus legibus, & supra jus positivum dispensare potest.
- 18 Papa, an sine causa à juramento absolvere possit.
- 19 Devolvenda feuda ad Ecclesiam non possunt amplius reinfeudari.
- 20 Prohibita aliquare, censetur etiam prohibitum omne illud, per quod pervenitur ad illam.
- 21 prohibita alienatione feudi, intelligitur etiam prohibita locatio ad longum tempus.
- 22 Alienatione prohibita, censetur etiam prohibita qualibet ejus species.
- 23 Prohibitio alienandi, quando est geminata, omnia alienatio dicitur omnino rejecta.
- 24 Conatus, quando sufficit ad hoc, ut in penam incurratur.
- 25 Confirmatio Bulla Pij V. de non alienandu bonis ecclesiasticis, facta ab Innocentio IX. & à Clemente VIII.
- 26 Dux Mutina Ducatum Ferraria occupavit, & quare?
- 27 Papa est dispensator ministeriorum Dei, caput Ecclesia, custosque, & administrator ditionum ad Romanam Ecclesiam pertinentium.
- 28 In investituris non comprehensus non succedit in feudo.
- 29 Bona ecclesiastica solita infeudari de jure antiquo post devolutionem alijs in feudum concedebantur, sed hodie hoc jus est correctum.
- 30 Innocentius IX. non solum confirmavit, sed etiam ampliavit dictam constitutionem Pij V.
- 31 Dictiones, eo ipso & ipso jure sunt latae sententia.
- 32 Papa habet utrumque gladium temporalem, & spirituale.
- 33 Defendere seipsum, vim vi repellendo, unicuique, etiam privato gladio temporali, licet.
- 34 Iustum bellum, quod. Militare non est delictum, ibid.
- 35 Petrus Aldobrandinus S. R. E. Cardinalis Legatus de latere pro recuperatione Ducatus Ferrariae laudatur.
- 36 Ducatus Ferrariae Sedi Apostolicae restituitur.
- 37 Episcopi, Abbates, & alij prelati, an feuda ad eorum ecclesias devoluta possint alij infeudare,

- 38 Feuda, quando dependent immediate, & principaliter à camera Apostolica, in casu devolutionis non possunt amplius infeudari.
- 39 Vassalli capientes investituram ab Episcopo, in casu devolutionis reinvestiri non possunt.
- 40 Prælatus in casu devolutionis debet declarare caducitatem feudi, & dominium utile cum directo, Ecclesia esse consolidatum, & tunc mensa Ecclesia incorporatur.
- 41 Reservationes sunt odiosæ, & strictè intelligendæ.
- 42 Prædia feudalia vel emphyteutica, quæ non videntur expresse prohibita per d. constit. Pij V. & Innoc. IX quando devolvuntur, servanda est dispositio extravag. Ambitiosæ & num. seq.
- 43 Dicitio, tunc, extremitatem temporis significat, & num. 3.
- 44 Excommunicati sunt, qui alienant & recipiunt res Ecclesiæ alienatas, & tunc infeudatio devolvitur ad Papam.
- 45 Beneficia per resignationem vacantia conferentes consanguineis, affinibus, & familiaribus resignantium, tam collatores, quàm provisi suspensionis pœnam incurrunt.
- 46 Papa omnia potest, & nulla indiget adjectione.
- 47 Alienationes omnes quæ auctoritate Apostolica ex causa permutationis, vel in emphyteusim admittuntur, qualiter & quibus verbis Ordinarius locorum committantur.
- 48 Clausula, vocatus vocandus, facit executores mistum, unde tenetur citare, & procedere judicialiter.
- 49 Delegatis plures conjunctim in aliqua causa cum clausula: conscientiam vestram onerantes: an subdelegare possint.
- 50 Industria persona electa subdelegari non potest.
- 51 Bona Ecclesiæ donata sunt Dei.
- 52 Ecclesiastica bona usurpantes, & in proprios usus convertentes graves pœnas incurrunt, & num. 67.
- 53 Clerici usurpationi bonorum ecclesiasticorum consentientes gravioribus pœnis plectuntur.
- 54 Paulus Papa II. alienationem bonorum ecclesiasticorum prohibuit, gravibus contra omnes contrasacientes pœnis apposis.
- 55 Inferiores Prælati bona ecclesiarum alienantes, pœnam privationis beneficiorum ipso facto incurrunt & num. 65.
- 56 Bona ecclesiæ male alienata ad ecclesiæ, nullo pretio restituta, revertuntur, & num. 64.
- 57 Alienationes bonorum ecclesiasticorum sine consensu Papæ sunt nullæ.
- 58 Papa est dominus omnium beneficiorum.
- 59 Litteræ: si in evidentem, quibus committantur.
- 60 Dicitio, quorumlibet, est generalis, & omnia comprehendit.
- 61 Bona immobilia, & etiam pretiosa mobilia alienans graves pœnas incurrit.
- 62 Iurare tenentur omnes beneficiarii de bonis Ecclesiæ non alienandis.
- 63 Forma juramenti per Prælatos ecclesiasticos præstandi.
- 64 Beneficia vacantia ob malam suorum bonorum alienationem, cessantibus reservationibus Apostolicis, poterunt ab Ordinarius locorum conferri.

PRÆTER alia, bona Ecclesiastica gaudent privilegiis ita, ut sine exceptione † nullus Episcopus de rebus ecclesiæ, quidquam donare, commutare, vel vendere possit, nisi forte aliquid horum faciat, ut meliora prospiciat, & cum totius cleri tractatur, atque consensu id eligat, quod absque dubio sit ecclesiæ profuturum, quia Episcopus rebus ecclesiæ tanquam commendatis, non tanquam propriis, uti potest, & irrita erit Episcoporum venditio, & commutatio rei ecclesiæ, absque omnium conniventia, & subscriptione clericorum, ut inquit, text. in cap. sine exceptione. 12. q. 2. sed nec sufficit consensus Episcopi, & clericorum, quia c. sine exceptione fuit correctum per extravag. Ambitiosæ, de reb. Eccl. non alie: & alijs constitutionibus, de quibus infra dicitur.

2 An † autem dicta extravagans procedat, & habeat locum in quibuscunque bonis, etiam in feudum vel emphyteusim perpetuam concedi solitis, quod in eventum devolutionis reinfendari, aut de novo in emphyteusim concedi non possint, & in rebus sterilibus, ac modici valoris, est distinguendum.

3 Primò quia, aut causa † concessionis aliàs facta adhuc durat, aut non. Si adhuc durat, ut, si quando Rector in evidentem ecclesiæ utilitatem dedit prædium sterile laico, qui habebat aquam propriam, & particularem, cum qua irrigando prædium maximam fœni quantitatem percipiebat, in casu devolutionis poterit de novo concedi domino illius aquæ, sine aliqua juris solennitate, si cessante aqua prædium ad pristinam sterilitatem foret reversurum; quia tunc durat prima causa concessionis, & in his terminis procedit text. in cap. 2.

de seu. & ibi Abb. an. n. 1, ut declarat Abb. Panor. in c. ut super nu: 11, vers. ego crederem de reb. Eccl. non alie. quem sequitur Rebuff. in comp. alie. rer. eccl. nu. 33, & Red. in q. 12. n. 55. & 56. eo cit. & in eisdem terminis procedit limitatio posita in extrav. Ambitiosæ: præterquam de reb. & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis; quia licet res semel effecta alienabilis, semper duret, alienabilis, ut in l. pater. §. quindecim. de leg. 3. Bar. in l. 1. n. 8. C. de imp. lucr. de ser. l. 10. & ibi Rebuff. n. 10, Cyn. in l. si. in prin. C. qui cau. rest. in integ. non est neceß. & Red. cap. 12. n. 51. & 52, hoc procedit, alio non superveniente de novo, sed per dictam extravag. Ambitiosæ. in rebus Ecclesiasticis fuit jus antiquum correctum, quod etiam in bonis solitis alienari, tunc in evidentem ecclesiæ utilitatem. Et si cesset prima causa concessionis, cessat etiam causa illius renovationis, c. cū cessante. de appella. cū alijs per Tirag. congestus in tract. c. ff. cau. par. 1. limit. 22, n. 1, & Rot. in nov. par. 1, dec. 360, n. 7. & 8.

Si verò cessat prima causa concessionis, ut, si fuit datum prædium sterile, ut ad culturam reduceretur, si illa res postea ad ecclesiam revertatur, prima causa concessionis cessat, & prædium devolutum sine nova causa alienari non potest. Abb. in d. c. ut super eo: n. 11, & Redo. dicto c. 12, n. 57, & 58. & extravag. Ambitiosæ, ubi limitat prohibitionem, præterquam in casibus à jure permissis, ac de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, sequitur; & tunc cū ecclesiarum evidentium utilitate, quæ utilitas, adveniente casu novæ concessionis, tunc est attendenda, quia dictio, tunc, extremitatē temporis significat. l. 4. §. 1, juncta gloss. in ver. tunc, & ibi Bart. ff. de

condit. & demonstra. & in l. lecta. nu. 7. ff. si ser. pet. Dec. cons. 89. nu. 3. & cons. 523. n. 4. & Paris. cons. 26. num. 9. volum. 2. & sic tempus elapsum primæ concessionis. glo. in clem. 1. in verb. extunc. de jur. patr. & Abb. in cap. pastoralis. num. 3. de except.

4 Secundo quod ad bona ¶ exigui valoris videtur, quod nec illa bona immobilia ecclesie donari, commutari, vel vendi possint. ut est text. in dicto capit. sine exceptione fere per totum. 12. questione secunda. capit. casellas 10 questione secunda, super quo formatur regula, præsertim instantibus verbis generalibus, quibus Leo Papa ibi usus fuit, videlicet sine exceptione decernimus, ne quis Episcopus de rebus ecclesie suæ quidquam donare, &c. quod nulla bona ecclesie, etiam pauci valoris, alienari possint, cum verbum, quidquam, ibi positum sit generale. quod nihil excipit gl. in extrav. com. cap. unic. ne sed. vac. aliq. innov. in verb. & si quidquam. & Joann. venit enim Princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam cap. 14. in fin. confirmatur dicta regula, quia quicumque ¶ Episcoporum, presbyterorum, aut diaconorum oblitus Dei, & decreti prohibitivi immemor, in constitutum committentes prædium ecclesie magnum, vel exiguum, vel quidquam de jure ecclesie alienare tentaverit, & donator, & alienator, & venditor honoris sui amissione est mulctandus cap. quicumque. il. 1. 16. quest. 4. Rebuff. in comp. alien. rer. Eccles. numer. 58. & 59. Redo. de reb. eccles. non alienan. quest. 13. numer. 1. & 2.

6 Fallit tamen dicta regula, primo in bonis ¶ immobilibus parvi momenti, ut sunt terrulæ, & vineolæ. cap. terrulas. 12. qu. 2. & ibi Præpos. & Arch. & hic est unus ex

casibus à jure permittis à Paulo II. in d. extravag. Ambitiosæ, exceptus. & propterea si Episcopus alienat rem minimam, pœnam non incurrit, quia ista modica sunt exempta ab omni solemnitate, & juris dispositione, ut in d. cap. terrulas. Abb. in cap. ut super per illum textum. numero 14. de reb. Eccl. non alienan & Red. d. quest. 13. nu. 11. & 17. eod. tit. & rem minimam judicandam puto juxta ¶ mentem provincialium, & synodalium decretorum cujusque patriæ, cum in his attendatur loci consuetudo. cap. ceterum. & ibi Abb. nu. 4. de donat. & Red. in d. qu. 13. nu. 15.

8 Secundo terra ecclesie ¶ sterilis potest in emphyteusum concedi ei, cujus studio reducatur ad culturam cap. ea enim. §. perpetua quoque 10. quest. 2. cap. ad aures. & ibi Abb. num. 1. de reb. eccles. non alien. & postmodum ad culturam redactæ hæredi eorum, à quibus suo, vel parentum suorum labore constitit esse ad culturam redactas, in casum devolutionis poterunt jure ad censum concedi, habita ratione utilitatis, quæ tempore renovationis investituræ faciendæ percipi possit, ut in d. c. ad aures. & ibi gloss. in verb. tunc. & Abb. nu. 4. cum aliis supra, & in dicta decis. 360. num. 7. allegatis.

9 Tertio pietatis ¶ intuitu. gloss. in cap. 1. 12. quest. 2. quia aurum habet Ecclesia, non ut servet, sed ut erogat, & subveniat in necessitatibus: aurum Sacramenta non quærunt, neque auro placent, auro non emuntur, ornatus sacrorum est redemptio captivorum, & vera illa sunt vasa prætiola, quæ redimunt animas à morte: ille verus thesaurus est Domini, qui operatur, quod sanguis ejus est operatus, & nemo potest dicere, cur pauper

vivit? nemo potest queri, quia captivi redempti sunt, nemo potest accusare, quia templum Dei est ædificatum, vel cœmeterium ampliatur, quia in alimonia pauperum, redemptione captivorum, ædificatione templi, vel augmentatione cœmeterii, possunt bona Ecclesiæ alienari. *cap. sacrorum & cap. aurum.* & ibi gloss in *ver. in his d. q. 2. Fed de Sen. cons. 224. num. 5.* Et gloria Episcopi est pauperibus providere, ignominia sacerdotis est propriis studere divitiis. *cap. gloria* ¶ *Episcopi ead. q. 2.* & pluribus aliis de causis possunt bona ecclesiastica certo modo & in subsidium, quando necessitati aliter succurri non potest, alienari, de quibus per *Rebuff. in suo compend. alien. rer. eccl. a num. 25. usque ad num. 34.* & per *Red. q. 11. 12. 13. 19. 20. & 21. eod. tit.*

¶

Et, quoniam dominia ¶ civitatum, & castrorum S. R. E. propter custodiam, & præsidium in eis maxima cum impensa¹² manutendum magis damnosa, quam utilia, quandoque dicebantur, propterea, adhibitis solemnitatibus juris, plura in feudum fuerant concessa, quæ, si tractu temporis ad Ecclesiam devolvebantur, iterum de novo aliis sine solemnitate concedebantur, quia eadem causa prima durare videbatur, & ultima investitura non judicabatur nova alienatio, sed prioris infeudationis continuatio *cap. consuluit. de iude. & Sarrac.* & ibi *Abb. num. 1. Felyn. inc. cum accessissent. n. 33. de cons. & Red. de reb. eccl. non alien. q. 12. num. 59.* Sed, cum postea experientia docuerit, nonnullos nimium ambitiosos, & dominandi cupidos

sub variis prætextibus, coloribus, & eausis sæpe etiam falsis, aliquibus Romanis Pontificibus, suggestionibus, & insinuationibus suis conatos esse ostendere, & persuadere, magis utile, & expediens Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Sedi Apostolicæ fuisse, si aliquæ civitates, terræ, oppida, castra, arces, & loca, ad jus, & proprietatem ejusdem Sedis pertinentia, in feudum, gubernium, Vicariatum, Ducatum, aut quemvis alium titulum perpetuum, vel ad tertiam generationem, seu ad vitam, aut aliàs ad longum tempus concederentur, vel etiam ex eo, quod aliàs in feudum data, aut quovis alio titulo hujusmodi alienata fuissent, & ad sedem præfatum devoluta, vel devolvenda, de jure iterum infeudari, & alienari non posse, & debere, atque inde nonnullas alienationes, infeudationes, & concessiones à Sede Apostolica emanasse, ex quibus illa non mediocrem diminutionem patrimonii, & existimationis recepit;

¶ Pius V. motu ¶ proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, atque de S. R. E. Cardinalium in consistorio secreto consilio, & unanimi assensu, qui etiam jurarunt constitutioni non contravenire, nec Pontificibus alienationes contra suam constitutionem attentantibus consentire, & absolutiones à juramento prædicto non petere, nec acceptare, sua perpetuò valitura constitutione deerevit, & declaravit, civitates, & loca præfata hætenus in feudum, aut quemvis alienationis titulum dari solita, vel consuetata ad Sedem prædictam quomodolibet devoluta, & pro tempore devolvenda, absque alia ulteriori declaratione, & illorum possessionis apprehensione, eo ipso Sedi,

Sedi, & camera Apostolicæ incorporata, ac ad jus, proprietatem, & dominium pristinum, ac possessionem rediisse censei, perinde ac, si per 40. annos & ultra civitates, & loca præfata, ab eadem Sede immediate possessa, & nunquam in feudum, aut alium titulum concessa fuissent; Statuitque, & decrevit, quod omnes, & singulæ, tam communitates, & universitates, quàm cives, & incolæ civitatum, terrarum, & locorum præfatorum, alæque quæcunque personæ, tam ecclesiasticæ, quàm seculares cujusvis dignitatis, & ordinis etiã Episcopalis, vel majoris existentes, ac S. R. E. Cardinales, tam publice in consiliis civitatum, & locorum præfatorum, quàm privatim alibi in quibusvis locis, etiam si civitatum, & terrarum earundem Gubernatores, aut Sedis Apostolicæ Legati, vel Prolegati existerent, tractantes, consulentes, aut alia verba facientes de infeudationibus, & alienationib⁹, de civitatibus, & locis prædictis immediatè ad Sedem prædictam spectantibus, & pertinentibus, etiam devolutis, etiam in feudum communiter, & pluries dari solitis, etiam ex causa permutacionis, vel sub annuo censu, aut canone, seu aliâ quomodolibet, etiam contemplatione meritorum erga Sedem præfatam, aut sub prætextu necessitatis, vel evidenter utilitatis faciendis, seu de postulandis ac eodem Pio, & Sede prædicta, quibusvis personis cujusvis dignitatis, status, gradus, etiam eidem, & successoribus suis secundum carnem conjunctis, etiam S. R. E. Cardinalibus, aut quavis alia temporalis, vel ecclesiastica dignitate fungentibus, in Duces, Vicarios, Gubernatores, seu quemvis alium titulum, ad vitam, vel in perpetuum, vel longum tempus, aut etiam ad Sedis Apo-

stolicæ beneplacitum, civitatum, & locorum prædictorum, & propterea de eligendis oratoribus ad ipsum; & successores suos super præmissis, vel illorum occasione mittendis proponentes, tam ipsi, quàm oratores tale munus recipientes, aut alii quicumque alienationes hujusmodi Rom. Pont. pro tempore existenti, per se, vel per aliû, seu alios inhiuantes, vel suadentes, eo ipso sententiam excommunicationis incurrere voluit, à qua, nisi ab ipso Pontifice, præterquam in mortis articulo, absolvi non possent.

Et insuper S. R. E. & Sedis Apostolicæ prædictæ rebelles, etiam in primo capite læsæ Majestatis, & proditores civitatum, & locorum prædictorum, ac bona eorum fisco, & camera Apostolicæ ipso jure devoluta, & incorporata esse & censei, omnibusq; ecclesiis, monasteriis, & aliis per eos quomodolibet obtentis beneficiis ecclesiasticis eo ipso privatos, & ad illa, & alia in posterum obunenda inhabiles existere, neque ad civitates, & loca prædicta ullo unquam tempore remitti posse, & si aliquando eos reintegrare contingeret, nihilominus infames remanere, illisque bonorum, & dignitatû portas perpetuò claudi statuit, & decrevit. Voluitque per futuros pro tempore Cardinales in assumptione pilei, de dicta constitutione, quantum in eis erit, observanda, illiq; non contravenièdo, nec Pontificibus contravenire volentibus consentièdo, ac absolutione à juramento præstito non petenda, juramentum præstari debere. Et, occurrente Sedis Apostolicæ vacatione, in conclavi, quod Cardinales de inviolabiter dicta constitutione observanda, per quemlibet eorum qui in Ro. Pontificem eligeretur: & postmodum idem ad Summi Pontificatus fastigium assumptus,

assumptus, post ejus assumptionem, hoc ipsum promittere, ac jurare, & deinde post coronationem suam promissionem, & juramentum hujusmodi, per litteras suas speciales dictæ constitutionis confirmatorias reiterari debere mandavit, ut in eadem constitutione, sub. dat. Rome Anno. 1567. quarto Kalend. Aprilis. in Bull. Rom. c. 35. quæ postea fuit à Gregorio XIII. ut in eodem Bull. cap. 1. & per Sixtum V. etiam in d. Bull. trio. cap. 1. confirmata, & innovata.

23 Verùm, quia Dux † Alphonsus Estensis, qui Ducatum Ferrariæ à Sede Apostolica in feudum obtinebat, & liberis carebat, de Anno 1590. mense Augusti ad Gregorium Papam Decimumquartum accessit, à quo supplex petijt, investituram in ejus personam factam, in aliam personam ejusdem familiæ in eadem investitura non comprehensam prorogari, cum causa esset ardua. Gregorius Pontifex verba fecit in consistorio secreto, ut moris est cum sacro collegio Cardinalium, in quo exposuit requisitionem ejusdem Ducis, aperiendo desiderium suum fore, Ducis petitioni annuere, si ei jure medio sine juriurandi, & dictæ constitutionis violatione liceret. Aiebat enim jure ordinario, non autem de potestatis plenitudine investituram in aliam personam, si id jure fieri posset velle prorogare. Et licet quidquid
14 Romana Ecclesia † statuit, vel ordinat perpetuò, & irrefragabiliter ab omnibus debeat observari c. sic omnes. cap. enim verò. 19. dist. cap. quæ ad perpetuam. & c. nulli fas. 25 qu. 1. nihilominus de plenitudine potestatis in aliam personam investituram extendere potuisset, cum Papæ † nemo dicere possit, cur ita facis? cap. quamvis juncta

gloss. ibi. Deo, vel Papa. de pæn. dist. 3. cap. si quis suadente, in fin. & cap. nemini 17. qu. 4. Inn. in cap. dudum. il. 2. num. 16. de elec. & Abb. in cap. extirpanda. in repet. §. qui verò. nu. 44. de preb. Nec fuissent impedimento juramenta per Papam præstita in promotione ad Cardinalatum, in conclavi, & post illius assumptionem ad Pontificatum, ad præscriptam dictæ constitutionis formam, quia † quamvis Papa subiciatur vinculo iuramenti. Abb. in c. 1. nu. 7. de confit. & ibi Felyn. n. 33. & dubitetur an seipsum possit absolvere ex allegatis per Felyn. ibi versic. & graviter alteri tamen, qui ipsum absolveret, facultatem absolvendi committere potuisset, ut tenet Abb. & Felyn. locis supracitatis, quia Papa † est solutus legibus, & supra jus positivum dispensare potest Abb. in dist. repetit. §. qui verò n. 44. & Felyn. in dicto c. 1. nu. 34. de constitut. & idem Abbas in c. per venerabilem. nu. 22. vers. constat autem, qui sit sint legitimi dummodo subsit legitima causa, quia † sine causa neminem à juramento absolvere potest. Innocent. in cap. cum inter. in fin. de renunc. & ibi Abbas numer. 9. nec seipsum idem Abb. in cap. proposuit. numer. 13. de concess. preb.

Propterea Papa Cardinales prosequenti Consistorio monuit, ut quilibet se pararet pro voto suo explanando, in quo consistorio difficultas restricta fuit, an casus, de quo quærebatur, esset comprehensus in constitutione Pij Quinti, qua prohibentur, feuda Sanctæ Romanæ Ecclesiæ devoluta, & pro tempore devolvenda de novo infeudari posse: Deducebatur, feudum hæcenus non devolutum, & ideo, casum non dum advenisse nec obstare constitutionem, quoniam investituræ
ad

ad aliam personam exeundi, & proroga-
 ri posset, cum casus huiusmodi non lega-
 tur comprehensus, quo stante, videba-
 tur potius quædam continuatio, quàm
 investituræ renovatio, ut per Red. dicta
 quest. 12, num. 59, cum alijs supra allegatis,
 & cum illa constitutio sit pœnalis, non
 posse extendi ad casum non expressum,
 cap. odia, de regul. jur. cum vulgat. ita quòd
 dicta prorogatio potius ad cautelam re-
 quirebatur, ut removerentur omnes dif-
 ficultates, ac in utilitatem Sanctæ Sedis
 Apostolicæ, cui maxima auri quantitas
 pro huiusmodi propagatione, seu ex-
 tensione in aliam personam fuerat obla-
 ta, quàm ad necessitatem, cum proro-
 gationem peterat in personam Ducis
 Mutinæ proximioris agnati, quæ vi ver-
 borum antecedentis investituræ diceba-
 tur esse comprehensa, ac propterea de
 jure reinvestiri posse ex alijs deductis
 pro eodem feudo Ducatus Ferrariæ, per
 Ruin. in cons. 35, num. 32, & 33. ac ferè per
 eorum volum. 1. Unde visa, ac maturè con-
 sideratâ dicta constitutione, non solum
 per quamplures Sanctæ Romanæ Eccle-
 siæ Cardinales, sed etiam per sacræ Rotæ
 Auditores communi voto, tam in con-
 sistorio per Cardinales, quàm in Rota
 per eosdem Auditores, fuit decisum, ca-
 sum comprehensum, & sine dicta con-
 stitutionis derogatione, nec prorogatio-
 nem, nec novam investituram, aut quid
 aliud concedi posse, quia licet casus iste
 prorogationis in alterius personam non
 fuisset specialiter comprehensus, erat
 tamen comprehensus casus proximæ fu-
 turæ devolutionis per mortem Ducis
 Alphonsi in senili ætate constituti; quia
 dicta prorogatio tendebat ad impedi-

dam ꝛ devolutionem de proximo faci-
 endam, & cum devolvenda infeudari
 non possent, nec poterat concedi proro-
 gatio in præjudicium devolutionis, quia,
 aliquo ꝛ prohibito intelligitur prohibi-
 tum omne illud, quod contra prohibi-
 tionem sequi potest, cap. unic. in fin. de in-
 vest. de re. al. fac. Bald. in l. quoties, 1, nu-
 1, C. de fideicomm. Cravett. cons. 170, num.
 9. Corne. cons. 71, num. 3, vers. & quia pro-
 hibitio, vol. 1. Nam prohibita ꝛ alienatio-
 ne feudi, intelligitur etiam prohibita lo-
 catio ad longum tempus, Ruin. cons. 148,
 num. 11. Et prohibita ꝛ alienatione, quæ-
 libet ejus species censetur prohibita. An-
 charan. cons. 105, volum. 2. Vulpel. cons.
 117, num. 3. consil. 64, num. 7. & Malcard.
 conclus. 1242, num. 94, 95, 96. & num. 105,
 de probat. & quòd investitura non possit
 prorogari ad alias personas, per quas
 bona ad Ecclesiam tardiùs revertantur,
 consuluit, Simon de Præ. consil. 45, nu-
 mer. 17. quem sequitur Borgn. Caval. de-
 cis. 31, num. 352, part. 2.

Nam voluntas prohibentis colligitur
 ex verbis ejusdem constitutionis, quibus
 non solum, ut omnis alienationum fa-
 ciendarum occasio penitus aboleretur,
 verbis generalibus, providit, sed etiam
 gravissimas pœnas statuit contra tractan-
 tes, consulentes, & aliàs verba facientes
 de infeudationibus, & alienationibus ci-
 vitatum, & locorum immediatè Sedi A-
 postolicæ spectantium, cum juramen-
 tis, aliisque clausulis, & conditionibus
 amplissimis, & insolitis, ex quibus ꝛ om-
 nis alienatio prohibita intelligitur, autn.
 de alienan. & emphyt. S. sanctissimas,
 col. 9, Menoch, cons. 95, num. 124. Ce-
 phal. consilio 153, num. 32. Ruin. consilio

294
 133, num. 7. & Mascard. *ead. conclus.* 1242, num. 86, & 87. Et tractantes, & consultants, ac suadentes pœnas constitutionis incurrunt etiam effectu non sequenti, quia hoc casu solus \dagger conatus sine effectu sufficit ad incurrendam pœnam, *l. si quis non dicam rapere, C. de Episcop. & Cleric. quæ est canonizata, & posita in cap. 7, de pœnitent. distinct. 1.* ubi plura sequuntur, *cap. 1.* & ibi gloss. 1. ubi etiam Abb. ante num. 1, *versic. nunc primò, de presump.* & Felyn. *in tract. quando conat. puniat. num. 1.* præsertim attentâ dictione, ipso facto, quæ est latæ sententiæ, *cap. felicius, §. si que verò, de pœnit. in 6.*

Gregorio XIV. vitâ functo, Innoc. IX. ad \dagger tollendum omne dubium de eorundem S. R. E. Cardinalium consilio, & assensu, declaravit, eadem constitutione prohibitum fuisse, & prohiberi omnem, & quamcunque infeudationem, ac alienationem civitatum, terrarum, oppidorum, & locorum Sedi Apostolicæ, tam mediatè, quàm immediatè subjectorum, non solum ne fiat, neve attententur post eorum devolutionem, sed etiam antequam devolvantur, ac omnem, & quamcunque in perpetuum, vel ad tempus prorogationem, ac extensionem, infeudationem, investituram, & concessionem de dictis civitatibus, terris, oppidis, & locis nondum finitarum, ipsorumque incorporationem, quoad effectum impediendæ infeudationis, alienationis, prorogationis, & extensionis hujusmodi, non à die eorum devolutionis, sed à die ipsius constitutionis, etiam antequam illa devolvatur, ipso jure cum omnibus clausulis, & decretis in prædicta constitutione contentis, Cæmeræ, &

Sedi Apostolicæ factam censeri, adjecto etiam decreto, & declaratione, ut promissio, & juramentum præstitum, & præstandum de servanda eadem Pii prædecessoris prædicti constitutione, per ipsum Inn. & successores suos Rom. Pont. ac prædictos S. R. E. Cardinales intelligatur de ipsa Pii V. constitutione per eum, ut supra, declarata, & secundum hujusmodi declarationem eandem constitutionem ad unguem, & inviolabiliter observari oportere, ac debere, sicut se servaturum esse promisit, ac sanctæ, & solemnini more juravit, prout in eisdem Innoc. sub dat. pridie non Novembris expeditis literis continetur. Quas eodem Innoc. vitâ functo, Clemens VIII. in omnibus comprobavit, confirmavit, & innovavit, easque firmiter, & inviolatè, ac juxta declarationem prædictam se firmiter servaturum promisit, & juravit, atque per eos, ad quos spectat, pariter perpetuò observari præcepit, & mandavit, ut in suis sub dat. Romæ anno Incarnationis Dom. 1592. 16. Kal. Martii, Pontificatus sui anno primo literis desuper expeditis.

26 Alphonso duce mortuo, \dagger Cæsar Estensis Dux Mutinæ proximior Alphonso genatus, civitatem, Ducatum que Ferrariæ, & alias civitates, terras, castra, & loca ejusdem ducatus cum omnibus eorundem territorii, jurisdictionibus, fortalitiis, membris, pertinentiis, & juribus prædictis statim occupavit possessione apprehendendo, militibus, & aliis necessariis muniendo. 27 Papa verò, qui Christi nomine \dagger ministrat, ut declaratur verbis Apostoli dicentis, *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei.*

7. ad Cerinth. cap. 4, 2. ad eisdem cap. 6. Et est caput Ecclesie, cap. non decet, 12, & cap. sacrosanctam, 22, distin. ac ditionum ad Romanam Ecclesiam pertinentium cultos, & administrator à Deo est constitutus, 1, ad Corinth. d. cap. 4. & Abb. in capitulo constitutus, num. 9, de re script. cum linea finita per mortem Alphonsi sine liberis, & descendantibus civitatis & Ducatus Ferrarise, illiusque Comitatus, ac aliarum civitates, & terrarum alias eidem, & suis prædecessoribus à Rom. Pont. in feudum concessæ, ad Romanam Ecclesiam, Sedemque, & Cameram Apostolicam, tam ex dictæ Constitutionis forma, & tenore, quam juris communis dispositione forent reversa, ac legitimè devoluta, & Cæsar Dux Mutinæ non esset in investituris comprehensus; quapropter non succedit, cap. unic. §. filia, in fin. de success. feud. cap. unic. in fine, de feud. march. & cap. unic. §. si enim Titij, de success. frat. civitatem, & Ducatum prædictum cum suis pertinentiis recuperavit, ut inferius dicitur.

29. Quamvis enim regulariter de jure bona Eccles. solita infeudari, postquam erant ad ipsam Ecclesiam reversa, aliis in feudum concedi possent, cap. 1, de ijs, qui feud. dar. poss. in principio, etiam sine aliqua solemnitate, Abb. in cap. ut super, num. 11, de reb. Eccles. non alien. & Clar. in §. feudum, qu. 13. vers. item quæro, lib. 4.

Hodie tamen jus hoc est correctum, 31 quod ad civitates, castra, terras, oppida, & loca Sedi Apostolicæ, tam mediata, quam immediata subjecta, quæ devoluta, & pro tempore devolvenda, absque alia ulteriori declaratione, & illorum

possessionis apprehensione eo ipso Sedi, & Cameræ Apostolicæ incorporata, ac ad jus, proprietatem, & dominium pristinum, ac possessionem rediisse censentur; perinde ac, si per quadraginta annos, & ultra, civitates, & loca prædicta à Sede Apostolica immediate possessa, & nunquam in feudum, aut alium titulum concessa fuissent, ut in eadem Constituit. Pii V. ibi, hac nostra perpetua valitura, juncta declaratione Innocentij post princip. eadem constitutione, ibi, prohibitam fuisse, & prohiberi, omnem, & quamcunque infeudationem, ac alienationem civitatum, terrarum, oppidorum, & locorum Sedi Apostolicæ, tam mediata, quam immediata subjectorum, non solum ne fiat, neve attentetur post eorum devolutionem, sed etiam antequam devolvantur, ac omnem, & quamcunque in perpetuum, vel ad tempus, prorogationem, ac extensionem infeudationum, investiturarum, & concessionum, de dictis civitatibus, terris, oppidis, & locis nondum finitarum, ipsorumque incorporationem, quod ad effectum impediendæ infeudationis, alienationis, prorogationis, & extensionis hujusmodi, non à die eorum devolutionis, sed à die ipsius constitutionis, etiam antequam illa devolvantur, ipso jure cum omnibus clausulis, & decretis in prædicta constitutione contentis, Cameræ, & Sedi Apostolicæ factam censeri.

Et dictiones, de eo ipso, & ipso jure, ibi appositæ, sunt latæ sententiæ, l. fin. §. fin. verò postquam, C. de jur. deliber. cap. seculis, §. si qua verò, de penit. in 6. Et, quia Dux Mutinæ civitatem, & alia fortalitia ejusdem Ducatus militibus,

& armis muniverat, deventum fuit ad arma.

- 32 Nam Papa ꝑ utrumque gladium habet, spirituale, & temporale, *Luc. cap. 22. Paul. 1. Corinth. cap. 6, cap. 1, S. in; hac, de major. & obed. in extravag. com. Berlat. cons. 124, num. 63, lib. 1. & post Archid. in cap. quoniam, 10, dist. Bald. in l. cum multa, num. 2, C. de bon. qualib. ubi, quod Constantinus in resignatione regaliū resignavit beato Sylvestro gladium, ostendens non legitime se habuisse, cum ab Ecclesia non receperit; Papæ enim, & temporali gladio vim vi repellere, & injustis armis, ꝑ iusta Romanæ Ecclesiæ arma opponere licuit, cum gladio temporali ad propriam defensionem unicuique, etiam privato, liceat uti, *gloss. fin. in cap. dilecto, in fine. & ibi Jo. Andr. Dam. & Franc. de sentent. excomm. in 6. Et propterea Papa validum, tum peditum, tum equitum exercitum in statu ecclesiastico constari, & apparari iussit, ac fecit, quia bellum ꝑ iustum in vasorem propulsando, & bona occupata repetendo, ei indicere, & facere licebat, cap. iustum, 23, quest. 3. Abb. in cap. excommunicamus, 1, num. 8, de heret. & Navarr. in cap. contrarium, num. 4, de penit. dist. 5, tom. 1. Iusta enim bellandi causa cum Principis auctoritate, & intentione, seu animo, & modo rectè bellandi iustum bellum efficit, & militare non est delictum, *Luc. cap. 3, vers. & ait illis, cap. militare, 23, quest. 1. & Navarr. d. cap. contrarium, num. 3, & s.***

Papa autem, ut Pii pastoris officium, & paternam curam in omnibus partibus integrè geret, cum primò armis ecclesiasticis, nempe censuris in executionem

sententiæ pro dicti Ducatus recuperatione usus fuisset; ac demum paratum exercitum haberet, ut quantum fieri posset, sanguinis effusioni parceretur, Petrum ꝑ Aldobrandinum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem ex fratre nepotem, Legatum de latere cum dicto exercitu misit, cuius opera, ingenii, ac virtutis præstantia, dux Mutinæ, ut bonum decet Principem, juri acquievit, eidemque Camera, & Sedi Apostolicæ ꝑ Ducatum Ferrariæ restituit, armis depositis sine aliqua sanguinis effusione.

Et, cum ex præmissis proculdubio constet, civitates, castra, & terras Sedi Apostolicæ immediatè subjectas, per devolutionem eidem Camera Apostolicæ incorporari, ut in causa ejusdem feudi Ducatus Ferrariæ de anno 1596. fuit per Papam sententiarum constitutionibus, & juribus supra allegatis, quæri potest, quid juris in devolutionibus, ꝑ terrarum, castrorum, ac locorum, mensarum Episcopaliū, & Abbatialiū, pro quibus ab Episcopis, & Abbatibus, aliisque Prælatibus, solent utiles domini in feudari. Et videtur, quod Prælati feuda ad eorum Ecclesias devoluta possint aliis infeudare in tribus casibus.

Primò, decedente vasallo sine descendentibus, & feudo devoluto.

Secundò, filium, vel consanguineum alienantis ejusdem feudi consortem.

Tertiò, feudum alienatum, quod Prælati facile recuperare non potest, alicui laico in feudum concedere, qui, & illud recuperet, & in feudum ab Ecclesia recognoscat, ut text. in d. cap. 2, de feudis, & ibi Abb. num. 3. etiam non obstante juramento, quod à Prælatibus præstatum

statu de non alienando, inconsulto Romano Pontifice, quia non videtur nova alienatio, ex quo à principio fuit sancitum, ut illa bona darentur in feudum, ut ibi per Abb. eodem num. 2. & quia feuda non possunt dici de mensa, cum alius percipiat fructus, & habeat utile dominium, directo penes Prælatum remanente, & de novo ad Ecclesiam reversis, est permessa nova infeudatio. Innocent. in cap. super, post med: de reb. Eccles. non alienan. & gloss. in Clement. unic. in ver. ad mensam, de excess. præl. & ibi Abb. num. 12. quæ tamen jura fuerunt correctæ in pluribus, tam per extravag. Ambitiosa, de reb. Eccles. non alienan. q. à vi per dictam constitutionem Pii V. & confirmationem Innocent. IX. de quibus

38 supra: quia, aut illa feuda † dependent immediatè, & principaliter à Camera Apostolica, à qua feudatarii fuerunt investiti, & tunc in casu devolutionis, absque ulteriori declaratione, & illorum possessionis apprehensione sunt eo ipso Sedi, & Camera Apostolicæ incorporata, ac ad jus, & dominium pristinum, & possessionem reversa, ut sunt verba expressa ejusdem Constitutionis Pii V. & Innocent. IX. de quorum potestate non est ambigendum; quia Papa est omnium bonorum ecclesiasticorum summus administrator. Innocent. in cap. non erit, de sentent. excomm. Abb. in cap. constitutus, num. 13, de relig. dom. & Navarr. de spol. cler. §. 9, num. 2, cum aliis citatis supra, paulo post prinè.

39 Aut vasalli non capiunt † investituram à Sede Apostolica, sed ab Episcopo, & eo casu, aut devolvuntur terræ, castra, oppida, vel loca etiam mediatè Sedi A-

postolicæ subiecta, & tunc etiam, quòd meventur à directo dominio mensarum Episcopaliū, Abbatialium, aut aliarum Ecclesiarum, & quòd decedentes consueti fuerint infeudari à Prælatis earundem Ecclesiarum, quòd de sic devolutis non possent novo feudum disponere per declarationem, & ampliacionem ejusdem Innoc. IX. ibi, prohibitam fuisse, & prohiberi omnem, & quamcunque infeudacionem, ac alienacionem civitatum, terrarum, oppidorum, & locorum Sedi Apostolicæ, tam mediatè, quàm immediatè subiectorum, & si de illis in feudum, aut aliàs quomodolibet disponunt investitura, & dispositiones tanquam contra formam, & dispositionem dictarum constitutionum factæ, sunt ipso jure nullæ, ut in d. extravag. Ambitiosa. §. si quis autem.

40 Potest tamen Prælatus hoc casu † declarare caducitatem, & dominium utile cum directo Ecclesiæ esse consolidatum, quæ declaratio requiritur, cum res feudalis intelligatur reverti, etiam ob aliquod maleficium commissum, si dominus voluerit, & declaraverit, & non aliàs, gloss. in l. 2. & ibi Bar. ff. si ager vel tal. vel emphyt. & Jus. post Abb. Sal. Jo. de Imol. & Alexand. quos citat in l. 2, c. de jur. emphyt. num. 6, 8. & 9. & tunc mensæ Ecclesiæ acquiritur, & incorporatur. Nec Camera & Sedi Apostolicæ devolvitur infeudatio, cui per dictas constitutiones in eventum devolutionis non repetiuntur feuda reservata, nec præsumitur, quia reservationes † sunt odiosæ, & strictè intelligendæ, gloss. in cap. presenti, in ver. finitur, post medium, de off. leg. in 6. Cassad. decis. 30

num. 5, de reser. & Rota decis. 1, de prob. in antiquior.

- 42 Aut devolvuntur ꝑ prædia feudalìa, vel emphyteutica, seu aliqua pars castri, vel jurisdictionis, quæ non videntur expressè prohibita per dictas Constitutiones Pii V. & Innocent. IX. & tunc servanda est dispositio extravag. *Ambitiosa*, de reb. Eccl. non alien. & eo casu si Prælati consanguineos, aut alias personas sibi bene vilas pro eodem canone, seu etiam cum aliquo augmento ejusdem canonis, vel servitutis Episcopo præstandæ, vult investire, non tenet investitura, nisi tunc fiat, cum Ecclesiæ evidentem utilitatem, ita quòd, si Ecclesia tempore devolutionis percipere potuisset centum ducatos annuos, dentur centum, & ultra, non autem, si à defuncto ultimo investito percipiebat ducatum u-
46 num, dentur Prælato, & mensæ Ecclesiæ duo ducati, quia illa dictio, ꝑ tunc, extremitatem temporis significat, l. 3, §. 1. juncta gloss. in ver. tunc, & ibi Bart. ff. de cond. & demonstr. Paris. conf. 26, num. 9, 47 volum. 2, cum aliis supra num. 3, allegatis. Et nisi constet de evidenti utilitate Ecclesiæ, habito respectu ad tempus infeudationis, infeudatio omninò nullius redditur roboris, vel momenti, ut in eadem extravag. *Ambitiosa*, §. si quis autem.
- 44 Et contrafacientes tam ꝑ qui alienat, quàm is, qui alienatas res, & bona recipit, sententiam excommunicationis incurrunt, ut ibi versic. & tam qui alienat, & Conc. Trident. cap. 11, sess. 22, de reformat. ac præterea infeudatio devolvi-
48 tur ad Papam, arg. tex. in extravag. Pii V. in Bull. cap. 58, ubi conferentes

beneficia ꝑ per resignationem vacantibus consanguineis, affinis, & familiaribus resignantibus, tam collatores, quàm provisi in eo, in quo delinquant, puniuntur, quia à jure conferendi suspensionis penam incurrunt, donec remissionem à Romano Pontifice meruerint obtinere, & taliter provisi titulo carent. Et cum semel, & nulliter infeudaverint, sunt eorum officio functi, & jus infeudandi devolvitur ad Sedem Apostolicam, quæ castra solet Cameræ, & Sedi Apostolicæ incorporare, & jurisdictiones cum aliis consortibus indivisas, & prædia feudalìa aliis consuevit infeudare, ut de feudo Tegliolarum, Rovati, & Maretii, aliorumque locorum. Papien. & Astens. diocesi. tempore Papæ Gregorii XIII. & etiam postea factum fuit, & facere potest, cum Papa in his ꝑ omnia possit, & habet plenitudinem potestatis, ita quòd nulla indigeat adjectione, cap. si omnia, 6, quest. 1, cap. bene quidem. 26, dist. & Butsat. conf. 124, num. 63, lib. 8.

Propterea, ut in indemnitati ꝑ Ecclesiæ consulatur, alienationes omnes, quæ auctoritate Apostolica ex causa permutationis, vel in emphyteusim admittuntur, Ordinariis locorum, & uni ex dignitatibus in cathedrali Ecclesia constitutis, qui, vocatis vocandis, conjunctim procedere debeant, committuntur; ita ut constituto, quòd in Ecclesiæ evidentem utilitatem alienatio cedat, eorum conscientiam ad formam dictæ extravag. *Ambitiosa*, onerando illam auctoritate Apostolica confirmet.

48 Dicta clausula, ꝑ vocatis vocandis, facit executorem missum, qui, parte vocata, & servatis servandis, procedere debet.

Felin.

Felin. in cap. de cetero, num. 10, vers. quid de clausula, de re jud.

49 † Et conjunctim, ita quod unus solus exequi non potest, cap. si duo, ex trib. de offi. deleg. in 6. Abb. in cap. coram, num. 14. & ibi Felin. num. 11. eod. tit. Nec tali casu, ubi est apposta clausula, conscientiam vestram onerantes, possunt delegari, nec alter ipsorum subdelegare, quia tunc est electa industria personarum, quapropter † subdelegari non potest, l. inter artifices, & ibi Bart. num. 1, ff. de solut.

51 Quoniam verò bona † Ecclesie tradita, concessa, donata, aut oblata, sunt Deo data, & oblata, cap. videntes, §. ipse enim, & cap. res Ecclesie, 12, quast. 1, cap. pradia, 12, quast. 2. Navarr. de red. Eccl. quast. 1, mon. 43, num. 3, vers. septimo quod tom. 2. & Red. de reb. Eccl. non alien. quast. 3, num. 33. Ideo sacrum Concil. Tridentinum statuit, quod, si quem clericorum, aut laicorum, quacunque is dignitate, etiam imperiali, aut regali præfulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicujus Ecclesie, seu cujusvis secularis, aut regularis beneficii, montium pietatis, aliorum que piorum locorum jurisdictiones, bona, census, ac jura etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascunque obventiones, quæ in ministrorum, & pauperum necessitates converti debent, per se, vel per alios, vi, vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum, aut laicorum, seu quacunque arte, † aut quocunque quæ-
54 sito colore in proprios usus convertere, illosque usurpare præsumserit, seu im-

pedire, ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur, is anathemati tamdiu sub-
53 jaceat, quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, fructus, & redditus, quos occupaverit, vel, qui ad eum, quomodocunque, etiam ex donatione suppositarum personarum, pervenerint, Ecclesie, ejusque administratori, sive beneficiario integre restituerit, & deinde à Romano Pontifice absolutionem obtinuerit. Quod si ejusdem Ecclesie patronus fuerit, etiam jure patronatus, ultra prædictas poenas, eo ipso privatus existat.

53 Clericus † verò, qui nefanda fraudis, & usurpationis hujusmodi fabricator, seu consentiens fuerit, eisdem poenis subjaceat, nec non quibuscunque beneficiis privatus existat, ac ad quacunque alia beneficia inhabilis efficiatur, & à suorum ordinum executione, etiam post integram satisfactionem, & absolutionem sui Ordinarii arbitrio suspendatur, ut in cap. 11, sess. 22, de reformat. cap. pradia, cap. qui abstrulerit, 12, quast. 2. & cap. attendendum, 17, quast. 4. Eiusdemque decreti poenis subjaceant locantes ad longum tempus, permutantes, alienantes, & recipientes bona ecclesiastica sine consensu Sedis Apostolicæ, ut fuit à sacra Congreg. Concil. decisum, super eodem cap. 11, sub tit. Meliten. & alio loco in §. qui bona. Et quacunque usurpatione bonorum, juriumve cujuscunque beneficii, vel loci pii subicit usurpantem anathemati, & aliis poenis in d. cap. 11. appositis, ut in eisdem decis. super eod. c. 1. §. an quacunque.

54 Paulus enim † Papa II. ambiciose cupiditati illorum præcipue, qui divinis, & humanis affectati, damnatione postposita,

lita, immobilia, & pretiosa mobilia Deo dicata, ex quibus, Ecclesie, Monasteria, & pia loca reguntur, ac illustrantur, & eorum ministri sibi parant alimoniam profanis usibus applicari, aut cum maximo illorum, aut divini cultus detrimento, exquisitis mediis usurpare præsumunt, occurrere cupiens, omnium rerum, & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem ultra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteuticum, præterquam in casibus à jure permissis, ac de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & tunc cum Ecclesiarum evidenti utilitate, ac de fructibus, & bonis, qui servando, servari non possent, pro tunc temporis exigentia, sua perpetuo valitura constitutione prohibuit prædecessorum suorum constitutionibus, prohibitionibus, & decretis aliis super hoc editis, quæ ejusdem constitutionis tenore innovavit, in suo robore permanentibus, & si quis contra dictæ suæ prohibitionis ferriam de bonis, & rebus ejusdem quidquam alienare præsumeret, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductione, & infeudatio ipsa nullius omnino essent roboris, vel momenti, & tam, qui alienaret, quam is, qui alienatas res, & bona prædicta reciperet, sententiam excommunicationis incurreret.

Alienantur verò bona Ecclesiarum, monasteriorum, locorumque piarum quorumlibet, inconsulto Romano Pontifice, aut contra dictæ constitutionis tenorem, si Pontificali, seu Abbati ali præful-

geret dignitate, ingressus Ecclesie esse penitus interdictus, & si per sex menses immediatè sequentes sub interdico hujusmodi animo (quod absit) perseveraret indurato, lapsis mensibus eisdem à regimine, & administratione suæ Ecclesie, vel monasterii, cui præsideret, in spiritualibus, & temporalibus, esset eo ipso suspensus.

Inferiores præter Prælati, Commendatarii, & aliarum Ecclesiarum rectores beneficia, vel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, præposituris, præpositatibus, dignitatibus, personalibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, præbendis, aliisque ecclesiasticis cum cura, & sine cura, sæcularibus, & regularibus beneficiis, quorum res, & bona alienarunt, duntaxat, ipso facto privati existerent, illaque absque declaratione aliqua vacare censerentur, possentque per locorum Ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertineret, personis idoneis, illis exceptis, quæ propterea privata forent, liberè de jure conferri, nisi aliàs dispositioni Apostolicæ Sedis essent specialiter, vel generaliter reservata.

Nihilominus præter alienata res, & bona hujusmodi ad Ecclesias, monasteria, & loca pia, ad quæ ante locationem hujusmodi pertinebant, liberè reverterentur, & dicta constitutio corrigit jus antiquum, & plures removet quæstiones, & difficultates à Doctoribus, & præsertim à Redo. in d. tract. de reb. Eccles. non alienan. & à Rebuff. in suo comp. eod. tit. subtiliter tactas. Et Episcopis, Abbatibus, Capitulis, & aliis personis ecclesiasticis tollit omnem facultatè bona ecclesiasti-

ea, inconsulto Romano Pontifice, alienandi, ut in eadem extravag. ibi, alienanti verò.

§7 Quòdque omnes alienationes bonorum ecclesiasticorum sine Pontificis auctoritate sint nullæ, respondendo ad contraria, tenet Navarr. de alien. rerum Eccles. num. 14, versic. 2. & in casu nostro, tom. 1. quæ, juramenti in contractibus appositis, convalidati non possunt, quia contractus hujusmodi non dependet à voluntate contrahentium, sed Patris, qui est dominus omnium beneficiorum, cap. 2, de praben. in 6. Gomez. in proem. reg. cancell. cum supra alleg. in cap. 12, num. 8. Nam juramenta contra Constitutiones Apostolicas facta, sunt illicita, & non servanda, cap. Significavit, & cap. gravis, de cens. Et prædicta conclusio adeò est vera, & dicta extravag. usu recepta, etiam quampluribus decretis à visitatoribus Apostolicis, Conciliis Provincialibus, & synodalibus intimata, & ad omnium notitiam deducta, ut omnes alienationes, perpetuæ permutationes ad tertiam generationem, & ad quodcumque tempus ultra triennium locationes auctoritate Apostolica per litteras, si in evidentem, in Romana curia expendantur, & Ordinariis locorum, ac alteri dignitatem in cathedrali ecclesia habenti insolita, & satis notoria forma committantur, & procedit etiam in bonis à Regularibus, Confraternitatibus, & locis piis quibuscunque alienandis, ut in eadem extravag. & tenet Navarr. ubi supra, num. 15, & num. 19, vers. Sed contrarium, cum comprehendat alienantes bona Ecclesiarum, Monasteriorum, locorumque piotum quorumlibet, quæ ÷ dictio, quorumlibet, ut generalis, omnia bona comprehendit, & nihil intactum relinquit, l. 1, §. generaliter, ff. de leg. præst. l. de pretio, ff. de public. in rem act. & Aymon. consil. 133, num. 5, & 6, volum. 1. Alienationes verò, permutationes, locationes, ultra triennium, ac in emphyteusim concessionem de prædictis bonis sine Pontificis beneplacito, & consensu, sunt ipso jure nullæ, ut in eadem constitutione, ibi, nullius sint roboris, vel momenti. Navarr. eodem tit. num. 13. Et Pontificis consensus non præsumitur, ut post Alexand. cons. 9, colum. fin. volum. 2, & cons. 17, colum. 2, vers. nec potest dici, volum. 4. probat Maschard, de probat. concl. 1322, numer. 30.

Præterea bona ÷ ecclesiastica immobilia, & pretiosa mobilia alienans sine Pontificis consensu.

Primò, si est Episcopus, vel Abbas, poenam interdicti ab Ecclesia incurrit, & si per sex menses animo perseveraverit indurato, à regimine suæ Ecclesiæ eo ipso est suspensus, ut in d. extravag. & cap. quicumque, cap. omnes Ecclesia 17, quest. 4. & Rebuff. in compend. alien. rer. Eccles. num. 109, & 110.

Secundò Episcopis, & Abbatibus, in provisionibus suarum Ecclesiarum expeditur particularis Bulla, cujus vigore priusquam assequantur possessionem de non alienando bona suarum Ecclesiarum, & de malè alienatis pro posse recuperandis, juramentum præstare tenentur.

÷ Et bona contra dicta extravag. formam alienantes, poenam perjurii incurunt, ut ibidem Rebuff. num. 13. omnesque bene-

beneficiarii jurant in principio, non alienare, nec diminueri bona Eccleſiæ, per text. in cap. prohibemus, de cenſ. & Navar. ubi ſupra, num. 14. ſecundo reſponſo, in ſin. & regulariter juramentum præſtatur ab Archiepiſcopis, Episcopis, Abbatibus, Præpoſitis, Prioribus, Archidiaconis, & aliis principalem in collegiata, & primam poſt Pontificalem in cathedrali dignitatem habentibus, qui eccleſiaſticam habent juridiſtionem ſub his verbis, videlicet:

63 Ego ꝑ N. Abbas Eccleſiæ N. ab hac hora in antea fidelis, & obediens ero beato Petro, ſanctæque Apoſtolice Romane Eccleſiæ, & Domino N. Papæ, & eius ſucceſſoribus canonicè intrantibus. Non ero in conſilio, conſenſu, tractatu, vel factu, ut vitam, vel membrum perdant, ſeu quod contra alicujus eorum perſonam, vel ipſorum, aut Eccleſiæ ejuſdem, ſive Sedis Apoſtolice auctoritatis, honoris, privilegiorum, jurium, vel Apoſtolicorum ſtatutorum, ordinationum, reſervationum, diſpoſitionum, ſive mandatorum derogationem, vel præjudicium, machinationes, aut conſpirationes ſiant, & ſive, quoties ali
64 quid tractari ſcivero, id pro poſſe, ne fiat, impediam, & quanto citius commode poterò, eidem Domino noſtro, vel alteri, per quem ad ipſius noticiam pervenire poſſit, ſignificabo, conſilium verò, quid mihi per ſe, aut nuncios, ſeu litteras credituri ſunt, ad eorum damnum, me ſciente, nemini pandam, ad retinendum, & defendendum Papatum Romanum, & regalia ſancti Petri contra omnem hominem adjuvor eiuſ ero, auctoritatem, honorem, privilegia, & jura, quantum in me fuerit, potiùs adaugere, & promovere, ſtatuta, ordinationes, reſervationes, diſpoſitiones, & mandata huiusmodi obſervare, & eiuſ

intendere curabo: Legatos Sedis ejuſdem honorificè tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adjuvabo: hæreticos, ſchiſmaticos, & qui alicui ex Domino noſtro, ſucceſſoribusque prædictis rebelles fuerint, pro viribus perſequar, & impugnabo: poſſeſſiones verò ad Abbatiam meam pertinentes non vendam, neque donabo, neque impignorabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum conſenſu Capituli dictæ Eccleſiæ, inconſulto Romano Pontifice, ſic me Deus adjuvet, & hæc ſanctæ Dei Evangelia. Reliqui autem beneficiarii de non alienando in manibus Ordinarii præſtant juramentum.

64 Tertio in odium alienantium ꝑ res alienatæ nullo reſtituto pretio revertuntur ad Eccleſiam, cap. 1. de ſchiſmat. Et emptor poterit habere reſtutum contra alienantem, ut ibi Abb. in ſin. cap. ſi quis preſbyterorum, & ibi gloſſ. ſin. & idem Abb. num. 1. de reb. eccleſ. non alien. Rebuff. eod. Compend. num. 115. & Rodo. de reb. Eccleſ. non alien. quaſt. 76. cap. 2. n. 30. verſ. decima pena.

65 Quarto ꝑ Prælati Episcopis, & Abbatibus inferiores, Commendatarii, & aliarum Eccleſiarum Rectores, beneficia, vel adminiſtrationem quemodolibet obtinentes, prioratibus, præpoſituris, præpoſitibus, adminiſtrationibus, officiis, canonicatibus, præbendis, aliisque beneficiis, quorum res, & bona alienarunt, ſunt ipſo facto privati, ut in ead. extravag. Rebuff. d. compend. num. 111. Redo. eod. cap. 2. num. 30. verſ. ſeptima, & Rot. in no. viſſ. decif. 896. par. 3. lib. 3. Et dictio, ipſo facto, eſt latæ ſententiæ, l. ſin. ſ. ſciturus, C. locat. cap. cupientes. ſ. Cæterum, & ibi gloſſ. in ver. ſuſpenſos, & Card. de electi.

Deci.

Dec. conf. 138. & Rom. conf. 127, nu. 9. quapropter eorum beneficia, quorum bona alienantur, uti vacantia, ab Ordinariis locorum, dummodo specialiter, vel generaliter non sint Sedi Apostolicae reservata, poterunt jure conferri, ut in ead. extravag. Rebuff. d. nu. 111. & Red. d. vers. septima.

Quintò, tam alienantes, quàm recipientes alienationis titulo bona ecclesiastica contra formam dictae extravag. poenam excommunicationis incurrunt, ut in eadem extravag. & aliis locis supra citatis, & alias poenas incurrunt, de quibus per dictam extravagantem, Ambitiose, Rebuff. d. compen. à num. 102, usque ad num. 115. & Rodo. d. cap. 2, à num. 29, usque ad nu. 33. Ignat. Lop. in annot. ad pract. crimin. Diaz. post cap. 73, per tot. & Navar. eod. tit. de alienan. rer. eccles. à num. 13, usque ad nu. 21.

Sapè quaritur, an auctoritate & ordinariè possint rectores Ecclesiarum inter se bona ecclesiastica permutare sine Sedis Apostolicae beneplicito, & consensu, & partem negativam probare videtur text. in cap. casellas, 10, quest. 2, cap. sine exceptione, 12, quest. 2, extravag. Ambitiose, de reb. eccles. non alien. & l. sancimus, C. de sacrosan. Eccles. quæ procedunt tanquam in permutationibus faciendis cum secularibus, ne bona Ecclesiarum profanis usibus applicentur, & ita probat expressè text. in d. extravag. Ambitiose, ibi, profanis usibus applicare, aut cum maximo illorum, ac divini cultus detrimento exquisitis mediis usurpare præsumunt, in procem.

Quod causam finalem dispositionis indicat, l. fin. & ibi Bart. num. 3, ff. de her. instit. & Jal. in l. si pacto, quo poenam,

num. 14, C. de pac. & cum in permutationibus, quæ inter rectorem Ecclesiarum de bonis Ecclesiarum fiunt, non transferatur dominium ad profanos usus, cessat causa prohibitionis, & cessante causa prohibitionis, cessat & prohibitio, cap. cum cessante, de appellat. & Tiraquell. in tract. cessan. causa par. 1. limit. 23. num. 1.

Inter rectores Ecclesiarum & de bonis ecclesiasticis est permutatio permessa, per text. in cap. hoc jus porrectum, § sibi invicem, 10, q. 2, cap. 1, de reb. Eccles. non alien. cap. ad questiones, de rer. permut. auth. ut de cert. commut. Eccles. § illud quoque, ubi etiam gloss. in ver. ad invicem, & ibi Bart. in princ. col. 5. & auth. item sibi invicem, junctâ gloss. C. de sacros. quib. non obstant. c. casellas, & c. sine exceptione supra allegata, quia dicta jura prospiciunt tantum, ne per contractus bona ad usum pauperum destinata alienari contingat, ut d. c. casellas, sed permutationes bonorum unius Ecclesiarum cum bonis alterius non sunt prohibita, ex supra allegatis, quia nihil refert, an sint bona unius, vel alterius Ecclesiarum, & quicquid enim habet quavis Ecclesia, pauperum est, c. fin. & ibi gloss. 1. 16, q. 1, c. quod autem, 23, q. 7. gloss. in eod. cap. casellas, & Bart. in auth. de non alien. aut permut. § si verò, num. 1, col. 2.

Permutationes & cum secularibus, à permutationibus, quæ inter Rectores Ecclesiarum de bonis ecclesiasticis fiunt, differunt, quia cum secularibus, nisi cum evidenti utilitate, vel necessitate ecclesiarum fieri non possunt, per text. in cap. 1. § praesertim, de reb. Eccles. non alien. in 6. & extravag. Ambitiose, eod. tit. sed in permutationibus bonorum ecclesiasticorum inter rectores non procedunt dicta jura, sed

sufficit, quod pro utriusque Ecclesie, & rectorum commoditate fiant permutationes, *cap. ad questiones, in princ. de rer. permut. & gloss. in eod. c. hoc jus porrectum, §. item sibi invicem, 10, qu. 2.* & cum hoc casu permutationes non reperiantur prohibita, universaliter permittuntur, *arg. tex. in cap. inter corporalia, §. Sed neque, in fin. & ibi gloss. de translat. Episc. gloss. in d. cap. ad questiones, in ver. arbitrium, de rer. permut. & cap. cum apud, de sponsal. & matrim.*

73 Spirituale enim cum spirituali potest permolari, ut per gloss. in eod. c. ad quaestiones, in ver. queat. accedente tamen decreto Episcopi, vel ejus vicarii facultatem habentis in permutationibus factis à rectoribus Episcopis inferioribus, *cap. 1, de reb. Eccl. non alien. gloss. in d. cap. hoc jus porrectum, §. sed permolare, 10, quest. 2, gloss. in c. in ver. defensore, de reb. Eccl. non alien. in 6. & Bart. in auth. de Eccles. rer. immob. alien. num. 3.*

74 Cum laicis autem non licet permolare, nec illis bona ecclesiastica in emphyteusim concedi possunt, nisi duobus concurrentibus, quae copulativè requiruntur, nempe causa, & solemnitas, quorum unum sine alio minimè sufficit, ut *cap. sine exceptione, 12, qu. 2, c. tua nuper, de his, que si. à major. par. cap. extravag. Ambitiose, de reb. Eccl. non alien. Barb. conf. 14, nu. 1, & 2, lib. 2. Socin. qui de communi opinione testatur, conf. 24, num. 8, & seq. lib. 1. Redo. de reb. Eccl. non alien. qu. 36, num. 19. Covarr. in lib. 2, var. resol. c. 17, 78, num. 2. & Rot. divers. decis. 178, num. 1, par. 2.*

75 Causa enim, in quibus bona ecclesiastica possunt permolari, vel in emphyteu-

sim concedi, sunt plures, de quibus supra num. 6, 8, 9, & 10 & præcipuè legitimæ sunt causa necessitatis, vel utilitatis, quorum prima per necesse concludere debet, quia, si necessitas est ficta, vel simulata, cui cum fructibus Ecclesie, aut aliis cum minori præjudicio potuisset provideri, si alienentur bona ecclesie maximi valoris, alienatio est nulla, *gloss. in d. cap. 1, in ver. defensore, de reb. Eccl. non alien. in 6. & ibi Joan. Monac. num. 3, Abb. in cap. nulli, num. 7, eod. tit. & Rot. divers. decis. 178, num. 6, & 7, par. 2.*

Quamvis etiam causa exprimitur in litteris, si in evidentem, nisi verificetur, rescriptum est nullum, & subreptitium, ut per Ruin. in *conf. 157, num. 26, lib. 1.* & quando subreptio versatur circa ipsam causam, sine qua Papa concessurus non fuisset, *Dec. conf. 142, nu. 5, & 6.* si in evidentem, & confirmatio subsequuta, non suffragantur, quin omnia reddantur nulla, *Rot. divers. par. 2. d. decis. 178, num. 1, 2, & 10.* Non enim sufficit, si in instrumento, vel in litteris Apostolicis, si in evidentem, narretur, vel attestetur concessionem in evidentem ecclesie utilitatem cedere, vel ob necessitatem, aut evidentem ejusdem Ecclesie utilitatem factam esse, ut est *text. in cap. 1, de reb. Eccl. non alien. in 6. & ibi Doct. Guid. Pap. decis. 151. Dec. conf. 142, num. 4, lib. 1. & Redoan. in d. tract. de reb. Eccl. non alien. quest. 20, nu. 65, & 130, & quest. 23, nu. 43, & 46.*

Solemnitatum autem defectus per Papa supplet per clausulam in litteris, si in evidentem, apponi solitam, videlicet, supplentes omnes, & singulos defectus, &c. *Abb. conf. 41, lib. 1.* sed non supplet defectum

79 *etiam* causa: Rot. d. decis. 178, nu. 2. Nam defectus causa reddit nullam interpositionem decreti super alienatione. Gemin. conf. 48, nu. 9. & licet pro decreto in dubio praesumatur, tamen admittitur probatio in contrarium, quod non subit necessitas, neque utilitas. Rot. ead. decis. 178, nu. 3. & 4. nec sufficit qualisqualis utilitas, sed requiritur, quod sit evidens utilitas, tanquam causa finalis alienationis bonorum ecclesiasticorum, cap. 1, de reb. Eccl. non alien. in 6. Socin. conf. 15, nu. 57, lib. 1. Corn. conf. 244, nu. 3, lib. 2. Rado. eod. tract. de reb. Eccl. non alien. quaest. 19, nu. 62: & quaest. 20, nu. 83: Borg. decis. 45, nu. 36, lib. 1. & Rot. decis. 178, nu. 8, & 10.

81 Solemni actus enim non solum requiritur in simplici alienatione, sed etiam in transactione inter rectorem ecclesiae, & emphyteuticarium facta, qua requirit eandem solemnitatem, quam requirit alienatio. Bertran. conf. 172, nu. 2, & seq. lib. 2. Dec. conf. 46, nu. 9, lib. 1. Borgn. d. decis. 45, nu. 14, & seq. & Ant. Mar. de can. in conf. impress. post. Borg. decis. 46, nu. 86, cum pluribus seqq. lib. 1. & quam-

vis contrarium, quando emphyteuta est in possessione, quia tunc transactio non videtur alienatio, teneat Jas. in l. iusjurandum, quod ex conventionem, §. papillus, nu. 4, vers. aliquando tamen, ff. de iurejur. allegando tex. & etiam Bart. in l. si pro fundo, C. de transact. & gloss. in l. penult. C. de usucap. pro emptore, d. lex, si pro fundo, §. super qua fit omne fundamentum, loquitur in majori ibi; nec eo tempore minor annis 25 fuisti, sed a majori ad Ecclesiam non licet arguere, quia Ecclesia non majori, sed minori aequiparatur. Bart. in l. 1, nu. 3. & ibi Bald. etiam nu. 3, C. si adversus transact. & in terminis, quod transactio de bonis ecclesiasticis sine decreto Superioris non valeat, tenet Bart. in d. l. 1, nu. 3, C. si adversus transact. & quae in contrarium allegari possent, procedunt in feudo, & in emphyteusi seculari, & ex diversis non fit illatio,

l. Papinianus exuli, ff. de minoribus.

* * *

FINIS PRIMÆ PARTIS.